

PROMITHEAS Araştırma Enstitüsü

Kıbrıs'ta Nefret Söylemi, Davranışları ve Suçları ile ilgili

Rapor

PROMITHEAS Araştırma Enstitüsü'nün Yayını

2015

“Kıbrıs’ta Nefret Söylemi, Davranışları
ve Suçları ile ilgili” Rapor

PROMITHEAS Araştırma Enstitüsü’nün Yayını

Tasarım:

Promltheas Araştırma Enstitüsü

Basım :

Promltheas Araştırma Enstitüsü

Yayınlama Editörü:

Promltheas Araştırma Enstitüsü

ISBN 978-9963-2985-5-6

© Copyright
Promltheas Araştırma Enstitüsü
Lefkoşa, Kıbrıs, 2015

PROMITHEAS Araştırma Enstitüsü

Kıbrıs'ta Nefret Söylemi, Davranışları ve Suçları ile ilgili Rapor

Raporu, EEA HİBELERİ Finansal Mekanizması aracılığıyla İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç, ve Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
GİRİŞ	11
BİRİNCİ KISIM	
1. Bölüm	
ANALİTİK ÇERÇEVE ve ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ	15
İKİNCİ KISIM	
2. Bölüm	
KIBRIS RUM TOPLUMU	
Göçmenler	27
LGBT topluluğuna	47
Öteki toplum: Kıbrıslı Türkler	71
3. Bölüm	
KIBRIS TÜRK TOPLUMU	
Göçmenler	87
LGBT topluluğuna	101
Öteki toplum: Kıbrıslı Rumlar	115
ÜÇÜNCÜ KISIM	
4. Bölüm	
ÇEVİRİMİÇİ ANKET	
KIBRIS RUM ANKETİ	125
KIBRIS TÜRK ANKETİ	145
5. Bölüm	
HUKUKİ ÇERÇEVE	167
SONUÇLAR	172

ÖNSÖZ

İşbu baskı, **PROMİTHEAS Araştırma Enstitüsü**'nün 2014 yılının Nisan ayında üstlendiği (Confronting Hate Speech, Behaviour and Crimes in Cyprus) "**Kıbrıs'ta Nefret Söylemi, Davranışları ve Suçları sorununun ele alınması**" konulu 18 aylık süre içerisinde gerçekleştirilen projenin bir parçasıdır. Proje, EEA HİBELERİ Finansal Mekanizması aracılığıyla İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, ve Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa olarak finanse edilmektedir.

Bu projenin çerçevesinde, mümkün olduğunca, Kıbrıs'ın sosyal çevresindeki (Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumlarındaki) nefret söylemi, davranışları ve suçları sorunu ile ilgili kapsamlı bir araştırma kaydetmeyi hedefleyen bu çalışma da dahil olmak üzere, bir dizi eylem gerçekleştirilecektir. Araştırma, ikincil ve birincil veriler kullanarak, konunun tarihi, çağdaş ve yasal çerçevesini belirler.

Projenin ikinci aşamasındaki nihai hedef kendini geliştirme sürecinde bulunan ve en savunmasız nüfus grubu olan yeni nesilde hoşgörü, insan haklarına saygı ve farklılıkların kabul edilmesinin kabulünde teşvik aracı olabilecek bir eğitim aracının tasarlanması ve oluşturulmasını içerir. Söz konusu eğitim aracı 12-14 yaş aralığındaki çocuklara yöneliktir. Bu eğitim aracının kullanımı ile gençlerin diğer toplumu tanıma ve de belki de bilmediği şeyleri öğrenme fırsatı olacaktır.

Eğitim aracının tamamlanmasının ardından, eğitim aracı üretilecek ve eğitim aracına ilişkin gerekli bilgileri ve kullanma yönergelerinin sağlamak amacıyla Eğitim, Medya, gençlik örgütleri, öğretmen kurumları, blogcular, LGBT topluluğu ve göçmen kuruluşları için ortak paydalarına yönelik, işbirliği içinde bir dizi eğitim ve atölye çalışması düzenlenecektir.

Projenin son aşamasında projenin yaygınlaştırılması yer alacaktır. Projenin yaygınlaştırılma süreci birden çok şekilde ve projenin tüm süresi boyunca gerçekleştirilecektir. Projenin yaygınlaştırılması, aşağıda açıklandığı şekilde, kitle iletişim araçları aracılığıyla gerçekleştirilecektir: 1) Video klip yapımı 2) Web sitesi tasarımı 3) Eğitim aracının yaygınlaştırılması 4) Sosyal medyada tanıtım 5) Basında Makalelerin yayınlanması 6) Promitheas enstitüsünün haber bülteninin özel baskısı 7) Radyo programı 8) Broşürler 9) Tanıtım malzemeleri 10) İnternet üzerinden Kamu Farkındalığı Yaratma Kampanyaları 11) Çevrimiçi bloglar aracılığıyla yaygınlaştırma çalışmaları 12) “Nefret söylemi, davranışları ve suçlarını ele almak: Kıbrıs davası” adlı bir konferans düzenlenmesi.

EEA HİBELERİ Finansal Mekanizması ve Kıbrıs Cumhuriyeti’ne minnettarlığımızı ifade ediyoruz. Bu proje onların desteği olmadan gerçekleştirilemezdi.

GİRİŞ

Nefret söylemi ve nefret suçları sorunu, Kıbrıs toplumunun içinde nispeten kolayca tespit edilebilmesine rağmen, nihai bir şekilde ele alınması şimdiye kadar yeterince fazla dikkate alınmayan bir konu olmuştur. Çoğu zaman açık bir şekilde dile getirilmese bile, tüm Kıbrıslıların sosyal vicdanında (değişen derecelerde) yer alan bir konudur.

Geçmişte konuyla ilgilenmeye çalışan devlet kurumları ve diğer kurumlar, en azından bugüne kadar yapılan çabalara rağmen bu sorunu esas bir şekilde çözme başaramamışlardır. Araştırma konusunda ise sorun sadece son zamanlarda dikkat çekmeye başlamıştır.

Bu olgunun önleyici ve cezalandırıcı olarak olası başarısızlığı, ulusal bir sorun yaşayan iki toplumlu oluşum ve içerisinde artan sayıda yaşayan, çalışan göçmenlerin bulunduğu Kıbrıs gibi bir toplum için tehlikeli olabilir.

İşbu araştırmanın temel amacı, mümkün olduğunca, Kıbrıs toplumunda nefret söylemi, davranışları ve suçlarının niteliği, şekilleri ve mağdurları sorununu belirleyen kapsamlı bir bilimsel araştırmadır.

Araştırma, bu olgunun ifade edilmesinin kökenlerini tarihi olarak tanımlar, fakat Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılımının ardındaki dönemine de odaklanır. Söz konusu döneme odaklanmanın iki nedeni vardır. İlk nedeni, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin vatandaşlarının bugün yaşadığı gerçeği göstermesidir ve ikinci sebep de AB üyeliğinin Kıbrıs'ta yaşayan ve faaliyet gösteren Kıbrıs vatandaşlarını önemli bir ölçüde değiştirmesidir.

Çağdaş yaşam çerçevesinde, araştırma olgusu söz konusu davranışların ölçüsü ve çeşitli ifadelerle ilgili niteliksel ve sayısal gelişmesine odaklanır. Olaya daha da kurumsal bir boyut kazandırmak gerekirse, bu tür uygulamaların kaynağını bireysel algılardan veya organize gruplardan ve devlet uygulamaları tarafından beslenip beslenmediğini belirlemeye ilgi çekmektedir.

Bu araştırma, Kıbrıs'taki iki ana toplumun (Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk) ve diğerk üç etnik/ sosyal grubun (a) göçmenler, (b) LGBT bireyler ve (c) diğerk topluma karşı olan tutumlarını/ davranışlarını inceler. Bütün bu durumlarda yukarıdaki gruplar/ azınlıklara yönelik hakim olan söylemi ve algıları ve Kıbrıs toplumundaki nefret söylemi ve nefret suçlarının bağlantısını incelemeyi amaçlar.

Aşağıda ayrıntılı olarak ele alınan "öteki" kategorisinin teorik/ analitik uygulanmasında, araştırmanın analitik çerçevesini belirledikten sonra ikinci olarak da Kıbrıs toplumundaki demokratik ve insani değerklerin varlık derecesini esas bir şekilde belirlemeyi amaçlıyoruz.

Bu çerçevede, araştırmanın temel hedeflerinden biri Kıbrıs mevzuatındaki nefret ifadeleri ve suçlarını düzenleyen yasal statüyü incelemek ve değışikliğı gerektiren noktaların değıştirilmesine ilişkin öneriler sunmaktır. Bunlar, ırk, din, etnik / sosyal altyapıları nedeniyle veya cinsel yönelim farkından dolayı ayrımcılığa maruz kalan azınlık gruplarına karşı cezai ve hukuki suçları düzenleyen yasaları içerkir.

Araştırma, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin etkin kontrolü altında bulunan bölgeleriyle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yasal çerçevesi ile sınırlı olduğunu Kıbrıs'ın işgal altındaki bölümüne ilişkin olmadığını da not etmek gerekmektedir.

Araştırmanın yapısı

Araştırma giriş ve sonuç kısımları hariç üç bölümden, toplamdaysa beş bölümden oluşur.

"Analitik Çerçeve ve Metodoloji" başlıklı birinci bölümde, olgunun analizi için kullanılan temel yorumlama çerçevesi açıklanır. Bu bölümde nefret söylemi, davranışları ve suçları olgusunun sosyal olarak gösterme

girişiminde bulunur ve tüm bölümlerdeki analizde yer alan “öteki” kavramı içine yerleştirilir. “Öteki” kavramı, olguyu daha geniş bir kuramsal çerçeveye koyarak onun ifade edilmesine detaylı olarak yaklaşmamızı sağlayan yararlı bir sosyal yapıdır.

Ayrıca, araştırma altındaki konuların analiz edilmesi amacıyla kullanılan metodolojik araçlar da açıklanarak, araştırmanın metodolojisi belirlenir. Takip eden İkinci Kısımının iki bölümü (2 ve 3), verilen olgunun sırasıyla Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumunda ifade edilen şeklini inceler. Göçmenlerin ve LGBTT bireylerin hedef grupları ile ilgili bölümlerinde hem Kıbrıslı Rum hem de Kıbrıslı Türk toplumu incelenir. İkinci Bölümün (2) ardından, Kıbrıs Türk toplumunun Kıbrıslı Rumlar tarafından nasıl algılandığı ve üçüncü Bölümde de Kıbrıslı Rumlar tarafından Kıbrıslı Türklerin nasıl algılandığı incelemesi yer alır. İkinci ve Üçüncü Bölümlerde, bu olgunun incelenmekte olan her iki grup ile ilgili olarak tarihi ve çağdaş çerçevesi belirtilir, aynı zamanda da basın veya uzmanlarla kişisel görüşmeler yoluyla yukarıda belirtilen gruplara karşı yapılan nefret olayları kaydedilir.

Her iki toplumdan gelen kişilere yönelik olarak bireysel anket yoluyla yapılan çevrimiçi araştırmanın incelenmesi ve bulguları ise Dördüncü Bölümde (C Kısımında) yer alır.

Beşinci Bölümde de, Kıbrıs toplumundaki nefret söylemi ve suçları konusunda hakim olan yasal çerçevenin incelenmesi yer alır. Hukukçulardan oluşan bir takım, Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki mevcut yasal çerçeveyi, onun zayıf yönlerini ve yasanın güçlendirilmesi ve/veya iyileştirilmesine ilişkin öneriler sunma amacıyla mevcut yasal çerçeve incelenir.

Son olarak, sonuçlar kısmında, programın devam edebilmesi ve bir rehber olarak da hizmet vermesi amacıyla araştırmanın çeşitli yönlerinin bulguları özetlenir.

Araştırmanın her bir bölümü ise işbu araştırmanın yürütülmesi için çalışmış olan deneyimli araştırmacılar, akademisyenler ve uzmanlar tarafından üstlendirilir.

Özellikle:

- *Araştırmanın genel denetimi:*

Dr. Yiannos Katsouridis, Promitheas Araştırma Enstitüsü Bilimsel Direktörü

- *Kıbrıs Rum toplumundaki LGBT topluluğu için Araştırma:*

Heteroseksüel olmayan kişilerin yanı sıra cinsiyet kimliğine ilişkin özerk olan “kadın - erkek” katı kutupluluğunun doğallaştırılmasına itiraz eden kişilerin eşitliği amacıyla faaliyet gösteren en büyük ve tek tescil edilmiş Kıbrıs Rum örgütü Kıbrıs Accept-LGBT’nin,¹ yukarıda belirtilen projenin, zaman içerisinde nefret söylemi, davranışları ve suçlarının hedefi olması nedeniyle Kıbrıs’ta lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (LGBT) bireyleri topluluğuna odaklanan kısmının yürütölmesini üstlenmiştir. Araştırma, Kıbrıs Üniversitesi’nin Sosyal ve Siyasal Bilgiler Bölümü’nde öğretim görevlisi ve King’s College London Centre for Hellenic Studies’te araştırma görevlisi Dr. Naya Kamenou tarafından gerçekleştirilmiştir.

- *Kıbrıs Türk toplumundaki üç hedef grubu üzerine yapılan araştırma:*

Dr. Nikos Moudouros, Kıbrıs Üniversitesi’nde Öğretim Görevlisi

- *Kıbrıs Türk toplumundaki Göçmenler üzerine yapılan Araştırma:*

Eleni Evagorou, PROMITHEAS Araştırma Enstitüsü Araştırmacısı

- *Yasal çerçeve üzerine yapılan araştırma:*

Lakis N. Christodoulou, Avukat ve Hukuk Müşaviri

¹ Kıbrıs’taki Eşcinseller için Özgürlük Hareketi (AKOK) kayıtlı bir kuruluş olmamasına rağmen, faaliyet göstermeye devam etmektedir. AKOK ve Kıbrıs Accept LGBT, LGBT bireylerin kanun önünde eşitliği ve eşitliğinin sağlanması amacıyla yakın işbirliği içinde bulunmaktadır.

BİRİNCİ KISIM

1. Bölüm

ANALİTİK ÇERÇEVE ve ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Bu bölümün amacı araştırmanın analitik çerçevesini bildirmektir. Analitik çerçeve büyük ölçüde “öteki” kavramının toplumsal kategorisine dayanır. “Ötekinin” analitik kategorisi aşağıda ayrıntılı olarak açıklanan ve sosyal olarak inşa edilen diğer kavramların bağlantılı zincirine dayalıdır. Bu kavramların artikülasyonu, tanımlanmış sosyal standartlar ve kalıplar dışında olan ve “ötekiler” olarak, farklı olarak “damgalanmış” sosyal gruplara karşı nefret olayları ve belirtilerinin algılanmasını yorumlamamızı sağlar.

Sosyal kimlik teorisine göre (Tajfel ve Turner 1986) bireyin sosyal dünyasının düzenlenmesi ve kontrol edilmesi eğilimi kendisi için ötekine kıyasla olumlu bir imaj şekillendirmek ve sağlamak olan çok temel bir hedefin hizmet edilmesine tabidir. Herkes kendini kendisi için mümkün olan en iyi imaj oluşturduğu bir dizi toplumsal grubun bir üyesi olarak tanır. Birey bu süreçte, temellerinde üyesi olduğu grubun dünyayı algıladığı kurallar, ilkeler ve değerlere tanık olur ve onları kabul eder ve özümler.

Genel olarak, insanlar çevrelerindekiilerini kategorize etme eğilimindedir. Böylece, genelde kişinin ait olduğu grubun inançları olan basitleştirilmiş görüntülerin temelinde sürekli ayrımlar yaparlar. Söz konusu ayrımlara dayanarak, zaman içerisinde, beyaz - siyah", "yerli - yabancı", "arkadaş - dūřman", - "iyi kötü" olarak "heteroseksüel -. eşcinsel" gibi ikili karşıtlıklar ortaya çıkmıştır. Bu süreç, bireylerin karmaşık sosyal çevreyi anlama ihtiyacını karşılamak için gereklidir. Sözü edilmiş görüntüler, sosyal kalıplar olarak nitelendirilmektedir.

Kalıplar, kişinin o andaki görüşüne bağlı olarak herhangi bir kişi ya da gruba karşı pozitif veya negatif yatkınlıkları ile eşlik edilir. Dolayısıyla, daha önce de belirtilen "beyaz - siyah" ikili karşıtlığın durumunda beyazların grubu kendisini siyahlardan üstün olarak tanımlar ve yoksul, kirli, suçlu, eğitimsiz gibi kalıplar oluşturur. Bu algılamaların sonucu ise "ötekilerin" bir alt sosyal, ekonomik ve siyasi statülerinin olmasına inanmaktır. Bu inanç da bireysel ve toplumsal haklardan yararlanmanın yasaklanması ve / veya azaltılması anlamına gelir.

R. Brown (1995), kalıpların bir takım insanlara yönelik olarak her bireyin kültürel geçmişinde derinden köklü olan genelleştirilmiş ve genellikle basitleştirilmiş görüntüler, görüşler ve tutumlar olduğunu kaydeder. Kalıp kavramı, bir sosyal grubun tüm üyelerinin onları otomatik olarak diğer sosyal gruplardan ayırdığını ve sosyal hiyerarşının bir noktasına yerleştirdiği aynı özelliklere sahip olduğunu savunan görüşlerin bir kümesi olarak görülebilir. Sonuç olarak, bir grubun üyesinin esas olarak diğer üyelere benzediği ve grubun üyesi olmayanlar tarafından öyle algılandığı kabul edilir. Olası herhangi farklılıklar göz ardı edilir. Klasik örneği "Yunan - Türk" antitezi olan "arkadaş - dūřman" ikili karşıtlığı durumunda belirli algılamaları olan bir takım Yunanlılar, grup içinde farklılıkların olup olmadığını dikkate almadan, tüm Türklerin kana susamış, kötü ve barbar olduğunu düşünür. Söz konusu kalıp, tüm Türklerin söz konusu özelliklere sahip olmasını gerektirir. Tabii ki, aynı řey tam tersi için de geçerlidir. İnsanlar kendi grup üyeleri için olumlu kalıplar ve diğer grupların üyeleri için negatif, aşağlayıcı kalıplar oluşturma eğilimindedirler. Diđer grupların üyeleri insanların farklılaşmamış kümeleri olarak algılanır ki bu toplumsal grupların oluşması için geçerli bir veri değildir (Vonk, 2002). Sonuç olarak, kendisi için ötekinin yarattığı imaja kıyasla daha iyi bir imaj yaratır.

Basmakalıp görüşler oluşturulur ve her zamanki sosyokültürel yollar yeniden üretilir: Bütün bunlar, aile ve okul ortamında oluşan sosyalleşme, kitle iletişim araçları, ve aynı zamanda her bireyin hayatının farklı dönemlerinde hareket ettiği sosyal sistem içindeki gündelik iletişim ve etkileşim yoluyla oluşturulur. Bununla birlikte, kalıpların kompakt ve yeni bilgilere karşı dirençli ve zaman geçtikçe toplum hakkındaki bilginin görüntüsü olarak genelleştirilmiş olmasını da kaydetmek lazımdır. Klişeler genellikle nitelendirdiği grup tarafından oluşturulmaz. Basmakalıplar, kendi yararına sosyal gerçekliği tanımlamak ve manipüle etmek hedefiyle, diğer gruplar için özel görüntüler oluşturmayı amaçlayan diğer toplumsal grupların üyeleri tarafından oluşturulur (Lampridis, 2004).

Johnson ve Mullen (1994), kalıpların en önemli oluşturma yollarından birinin, grubu bir bütün olarak karakterize etmek amacıyla grubun bir üyesinin davranışının genellenmesi ile ilgili olan yol olduğunu düşünür. Aynı zamanda, bazı toplumsal grupların (özellikle daha yüksek sosyal statüsü ve gücü olan) üyelerinin, ait oldukları grubun çeşitliliğini vurgulamak amacıyla hızlı ve basitleştirilmiş genellemeler yaptığına işaret ederler. Basitleştirilmiş genellemeler, grup içinde toplumsal hareketlilik riskini ortadan kaldıran güçlü bir homojenlik oluşturur, böylece grup üyeleri kendi grubu içerisinde sabit kalır. Ayrıca, bu şekilde grubun tümü için klişenin sürdürülememesi nedeniyle, bir başka grubun kişilerinin arasındaki farklılıkları tespit etmek konusunda duyarsızlığın olması da tespit edilmiştir. Aynı zamanda da, kendi grup üyelerini yargıladıkları zaman genellikle çok esnek olurlar fakat diğer grupların üyelerine karşı daha çok sert bir tutum sergileme eğilimindedirler.

İnsanlar, ilk deneyimlerinin ve perspektiflerinin mevcut verilerle ilgisi olmadığında bile, başlangıçta bir kişi ya da bir durum için oluşturdukları izlenimi sürdürme eğiliminde olur (Sherman, et. Al., 1994). Özellikle de, cinsiyet, ırk, tabiyetin mevcut olduğu durumlarda, başta bilinçte depolanan bilgiler otomatik olarak yeniden ortaya çıkar ve yeni bilgiler yer almadan bireyin görüşünü ve tutumunu şekillendirir.

Basmakalıplar ayrıca, sosyal gruplar arasındaki çatışma durumlarında önemli bir faktör teşkil eder. Bu çatışmalar genellikle her grubun iktidarla ilişkisinden kaynaklanır. Klasik örnekler, çeşitli toplumlarda göçmenlere karşı şiddet vakalarıdır. Yerel halk gücü ve sosyal üstünlüğünü korumak ister. Göçmenlere karşı olumsuz kalıpların oluşturulması onların sosyal dışlanmasına katkıda bulunur ve örneğin onların siyasi hak sahibi olmasını

reddetmek yoluyla toplumda ilerleme ihtimallerini kaldırır. Her grubun diğer gruba karşı yerleşmiş olan algıları, kişilerin çatışma süresinde belirli bir konuma sahip olmasını sağlar. Yukarıda verilen örneğe göre, yerliler, göçmen grubuna karşı oluşturulan kalıpları özümseyerek çatışma durumunda onlara karşı olumsuz hareket ederler (Eagly, 1995). Dolayısıyla, kalıpları oluşturan grubun çıkarlarına göre bir statüko oluşur. Diğer taraftan da, bu davranışları ifade eden bireyler kendileri için seçtikleri sosyal kimliğe yönelik olumlu duygularını pekiştirir.

Klişeler, kişinin algılarına ve belirli bir sosyal gruba karşı oluşturdukları çıkarlara göre oluşturulan önyargıları yaratır. Önyargı, insanların toplumlarında yer alır ve birinin ya da birilerinin önyargının varlığından her zaman faydalanacağı için yer alamaya da devam edecektir (Simpson ve Yinger, 1972). Önyargılar, bir toplumsal grubun üyesi olmaları nedeniyle, bir bütün olarak bir takım insanları veya bireyleri olumsuz olarak etkileyen toplumsal bir olgudur. Modern toplumlardaki önyargı, şüpheli, temkinli, aşağılayıcı, düşmanca ve bazı durumlarda, bir sosyal grubun üyelerinin başka bir grubun üyelerine karşı yarattığı suç davranışına teşkil eder (Simpson ve Yinger, 1972). Belirtilen tanımların büyük çoğunluğu, önyargıların bir dizi yanlış veya mantıksız inancın, durumun yanlış genellenmesi ve basitleştirilmesi, bir grubun üyelerinin başka bir grubun üyelerine karşı kötü davranmaya temelsiz yatkınlığı olduğunu kanıtlar. Önyargı belirli bir durumda, sadece belirli bir kişiye odaklansa bile, bu bireyin temelinde belirli bir grupta sınıflandırıldığı bireysel özellikleri ve sosyal özellikleri - isim, aksen, ten rengi, sosyal köken- ile karşılaştırıldığında önemsizdir.

Tajfel'e (1981a) göre, kalıpların ve onların devamı olarak oluşturulan önyargıların sosyal fonksiyonlarının üç yönü vardır. İlk yönü, hesap verilebilirlik yoluyla, büyük ölçekli sosyal durumların açıklanmasıdır. Yani, gerçek nedenler aranmaksızın, bir dizi toplumsal sorun ile ilgili sorumluluk atanan bir grup, günah keçisi olarak seçilir. Örneğin, göçmenler genellikle işsizlik ve suç sorunu konusunda günah keçisi haline getirilir. Kalıpların ikinci işlevi sosyal belgeleme ile ilgilidir. Bir gruba karşı işlenen bir dizi davranış ve eylemi açıklamak amacıyla, onunla ilgili oluşturulan bir klişenin ayrıntılı analiziyle ilişkilidir. Farklı halklar ile ilgili yapılan aşağılayıcı kalıpların tipik bir örneği, sömürgeciler tarafından ülkelerini fethetmeye eğilimini haklı çıkarmak için yaratılan kalıplardır. Kalıpların üçüncü ve aynı derecede önemli işlevi toplumsal farklılaşmadır. Kişi, onun aracılığıyla, kendinin ait olduğu

grupla diğer grupların arasındaki farklılıkları tanımlar ve bu şekilde kendisi için oluşturduğu görüntüyü korur.

Bu noktaya kadar söz edileneler, sadece toplumsal kimlik teorisi doğrultusunda analiz edilebilir. “Sosyal kimlik, bireyin kendisine ait olduğunu düşündüğü sosyal kategorilerden kaynaklanan benlik duygusunun yönlerinden oluşturulur” (Tajfel ve Turner, 1986: 16). Diğer bir deyişle, sosyal kimlik bireyin her zaman kendisini etnik, ırksal, sınıf grubunun veya diğer grubun bir üyesi olarak tanımladığı zaman kendisine ilişkin algısıdır. Toplumsal kimlik teorisinin kilit noktasının, insanların kendilerini negatif değil de olumlu olarak yargılama eğilimi olması görülür. Bu nedenle, kendilerinin ait oldukları grupları oluşturan kişilere karşı olumlu bir önyargısı vardır. Kişi devamlı, diğer gruplarla kendi kimliğini korumak amacıyla kendiliğinden ortaya çıkan bir karşılaştırma sürecine girer. Bu süreç, kişinin ait olduğu gruba ilişkin olarak taşıdığı olumlu kalıplara dayanarak oluşan benlik duygusunu koruyan bir tür savunma mekanizmasıdır. Bu da, kişinin olumlu bir sosyal kimliği koruyarak ait olduğu grubu her zaman olumlu olarak eleştirmesinden dolayı kaynaklanır. Kişi aynı zamanda diğer grupları ise olumsuz bir şekilde değerlendirir.

Bu noktada, sosyal temsiliyet çerçevesinde de belirtildiği gibi “Öteki”, yabancı, farklı olanın kavramı ortaya çıkar. Aynı zamanda, bu gruplara ait olmayanlar da farklı ve yabancı olurlar. Her grupta yaratılan basmakalıplar ve önyargılar insanların diğer toplumsal gruplar ve üyelerine karşı davranışlarını ve hareketlerini belirler. İki grup arasındaki güçlerin belirli dönemlerde ve çıkarlarına göre ilişkilendirilmesi de önemli bir faktördür. “Yerli-yabancı” ikili karşıtlığının örneğine tekrar gelince, üstün grup, yani yerliler grubu, “tehlikeli” “suçlu”, “kötü” gibi kalıplara dayanarak yabancılara (ötekiler) karşı olumsuz davranır. Bu olgu, sosyal rekabet zamanlarında da kötüleşir. Toplumsal kimliğin tehdit altında olma hisleri daha olumsuz basmakalıplar ve önyargıların oluşmasına yol açar ve bunun sonucu da daha olumsuz davranışlardır. Örneğin, “yabancıların” işsizlikten sorumlu olmaları basmakalıp görüşünde oluşturulan ekonomik kriz dönemlerinde, yerlilerin yabancılara karşı oluşan negatif eğilim daha da güçlenir.

Bir görüş (Lampridis, 2004) önyargı sorumluluğunun kişiye ait olmadığını savunur. Daha çok, her dönemin insanları, durumu değiştirecek sosyal hareketlilik stratejileri geliştirebilmek için onlardan kolay kaçamadığı so-

syal ortamlar- katmanlarda sınıflandıran tarihsel ve toplumsal koşullarına bağlıdır. Önyargılar sonuçta kaçınılmaz gibi görünür fakat ifade edildiği şekiller her grubun sosyal motiflerine bağlı olarak da değişir.

Önyargılar kümesi, kişiler için sosyal temsiliyet teşkil eder. Önyargılarının bir bütün olarak bir bireyin sosyal dünyaya karşı bakış açısını oluşturduğu söylenebilir. Serge Moscovici'ne (1961) göre, sosyal temsiliyet bireyin sosyal dünya hakkında bilgisini düzenlemeyi amaçlayan sosyal çevrenin nesnelere ilişkin görüşler, fikirler ve inançlarının bir küçük evrenidir. Sosyal temsiliyet, sosyal basmakalıp ve önyargılar tarafından oluşur. Bir sosyal temsiliyet oluşturulması masum değildir. Sosyal temsiliyet, dünyanın olumlu sosyal kimliği ve sosyal imajının düzenlenmesi ve sürdürülmesine dayanarak bireylerin günlük iletişimi ve davranışını şekillendirir ve onlardan şekillendirilir (Moscovici, 1961). Belirtildiği gibi, kişiler sosyal temsiliyet çerçevesinde hareket eder ve sosyal klişeler, önyargıları taşır ve onlara göre nüfus gruplarına karşı hareket eder. Bu süreçteki ana aktörler, sosyal statülerini alt katmanlardaki kişilerden koruyan baskın gruplardır.

Yukarıdaki sürecin sonucu, sadece ayrı bir kategoriye ait olmaları nedeniyle bazı insanlara sefil bir hayat sürdüren algılar, tutumlar, davranışlar ve/ veya yasal önlemlerin bir karışımı olan "ırkçılıktır". Ayrımcılık için kullanılan gerekçe ise/ her zaman değil ama çoğu zaman alt ve tehlikeli olarak düşünülen grubun farklı olmasıdır (Tsiakalos, 2011: 74). Balibar ve Wallerstein'e göre (1988), ırkçılık, ten rengi, ulusal köken, dini inançlar, vücut kusuru gibi ötekilik "damgasının" ve genellikle "ötekinin" farklılığı etrafında oluşur. ırkçılık, sosyal grubun kimliğini korumak amacıyla, küçümseme, hoşgörüsüzlük, aşağılama, sömürü uygulamaları ve sosyal yapımının yabancı unsurlardan temizlenmesi amaçlı eylemlerde tespit edilir (Balibar ve Wallerstein, 1988: 30).

Allport'e (1954) göre, ırkçı davranışlarının ifade edilmesi şekli, "ötekine" karşı "olumsuz davranışın" beş farklı aşamasını içerir: a) sözlü saldırı, b) "Ötekinin" dışlanması, izolasyonu ve gettolaştırılması, c) haklardan mahrum edilme, ayrımcı muamele gibi tüm ayrımcılık biçimleri, d) fiziksel saldırı (pogromlar, istismar) ve son olarak (e) soykırım.

Yukarıda da belirtildiği gibi, ırkçı davranış, uluslararası düzeyde, bir "nefret suçu" olarak tanımlanır ve çeşitli dereceler içerir. İşbu araştırma, farklı etnik ya da ırksal köken ve farklı cinsel yönelim nedeniyle kişilerce ifade edilen ırkçılığı inceler. Bu çalışmanın amaçları için, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği

Teşkilatı (AGİT / OSCE) tarafından 2013 yılında STK'lar için yayınlanan terimler ve kullanılan yorumlama kabul edilir (ODIHR, 2013). Bir nefret suçu (nefret suçu) iki unsurla nitelendirilir: (a) ceza hukuku alanında bir suç teşkil eder ve (b) failin suç işlediği zaman önyargı temelinde hareket eder. Nefret suçu terimi, yasal çerçevenin olmadığı durumlarda oluşan bir olguyu anlatır. İşte bu yüzden, nefret suçları bu suçlara ilişkin yasalar olmadığı ülkelerde meydana gelir. Nefret suçları ayrımcılıktan ayrılmalıdır. Söz konusu suç eylemleri ayrımcılığın aşırı örnekleri olabilir, fakat ayrımcılıkta suç teşkil eden eylemler tespit edilmez (ODIHR, 2013: 15-16).

Yorumlama gerektiren bir terim de, "nefret söylemi» terimidir. Söz konusu terim, nefret tarafından motive edilen yada bir gruba veya yukarıda belirtilen özelliklere sahip olan bir gruba ait olması nedeniyle bir kişiye karşı nefreti teşvik eden ifade (konuşma) biçimlerini kapsar. Nefret söylemi ve nefret suçları birbirleriyle ilişkilidir. Aralarındaki fark ise, nefret söyleminin sözel düzeyde sınırlı oluşu ve fiziksel şiddet içermemesidir. Yukarıda da tarif edildiği gibi, önyargı içeren eylemler, "nefret olayları" olarak nitelendirilir ve saldırganlık içeren veya ispat edilemez suç eylemleri teşkil eden faaliyetlerle ilişkilendirilir. Bu olgu daha ciddi suçlara da yol açabilir (ODIHR, 2013: 17).

Nefret suçunu işleyen fail, mağdurun ait olduğu gruba ya da mağdurun ait olduğunu düşündüğü gruba göre kurbanını seçer. Nefret suçları genel olarak kişiye veya gruplara ilişkin malvarlığına karşı işlenir. Çoğu zaman nefret suçu için motifler diğer faktörler ile de ilişkilendirilir. Böylece, bir suç ekonomik faktörlere bağlı olabilir. Örneğin, göçmenlerin birçok durumda işsizlikten sorumlu oldukları düşünüldüğü için nefret söylemi ve nefret suçlarına mağdur kalırlar (ODIHR, 2013: 22).

Nefret suçları, daha önce önyargı suçları ya da diğer suç işlemeyen insanlar tarafından işlenebilir. Genellikle, kamuoyunda hakim olan görüşün aksine, söz konusu suçlar her zaman aşırılık yanlısı gruplar ya da ideolojik hareketler tarafından işlenmez. Bu nedenle, bu suçlar kolayca tespit edilemeyen karmaşık olgulardır ve onlarla zor bir şekilde mücadele edilir. (ODIHR, 2013: 23).

Nefret suçları ve olayları, devamlı gelecekte olası saldırıların korkusuyla yaşayan mağdurlar için bir korkutma ortamı yaratır. Ayrıca, mağdurların yaşadığı toplumun kabul edilebilir üyesi olmadığı mesajını gönderir. Bununla birlikte, suçun kendisine karşı işlendiği grup ve mağdurun ailesi,

arkadaşları ve çevredeki insanlar için yıkıcı etkileri de yer alır. Bu duygu zenciler ve ingeneler gibi nesiller boyunca önyargı ve ayrımcılığın mağduru olan bir grubun üyesi olan bireylerde çok daha belirgindir (ODIHR, 2013: 18).

Mağdur olan grup dışında, nefret suçlarının genel olarak toplum üzerinde ciddi bir etkisi vardır. Nefret suçlarının cezasız kalmasının genel olarak failerin faaliyetlerine özgürce devam edebilmesi mesajını gönderir. Nefret mağduru olan azınlık gruplar da devletin yasaları ve yapısına karşı olan inancını kaybeder ve tamamen dışlanmış kalır (ODIHR, 2013: 18).

Bu duruma göre, bu olgunun hem önlenmesi hem de yok edilmesi açısından belirli eylemlerin yer alması, insan haklarını ve demokratik değerleri ve kurumları savunabilmeyi isteyen ve aynı zamanda bunu kanıtlayan her toplum için zorunludur.

Araştırma Metodolojisi

İşbu araştırma, gerek nicelik gerekse nitelik açısından farklı metodolojik araçları birleştirir. Bu şekilde, araştırma altındaki konunun daha derinlemesine ve ayrıntılı olarak incelenebileceğine inanıyoruz.

Araştırmanın ön planında, ikincil edebiyat ve gazetelerin kullanımı yapılmıştır. İkinci seviyede ise, uzmanlar tarafından her alanda konuyla ilgili akademisyenler, araştırmacılar ve paydaşlar ile kişisel mülakatlar içeren bir araştırma yapılmıştır. Mülakatların amacı, onların deneyimi ve bu konudaki bilgili bakışları kaydetmektir. Mülakatlar, konunun çeşitli yönlerini ve yorumlanmalarını kaydetmek amacıyla yarı yapılandırılmış bir anket temelinde yapılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasıyla kapsamlı nicelikli araştırma yapılmasının ve kaydedilmesinin (mali) yetersizliği telafi etmek için yeterli olacağı düşünülmüştür.

Vatandaşların incelenen sorunu ile ilgili görüşlerinin bir gösterge olarak kaydedilmesi için toplumumuzdaki ayrımcılık, nefret ifadeleri ve suçlarına ilişkin kamuoyunu gösteren çevrimiçi bir anket yapılmıştır. Elbette, bu noktada, bu araştırmanın tabakalı örnekleme değil de her iki toplumdaki gelen kişilerin rasgele seçilmesine dayalı olduğunu kaydetmeliyiz.

Aynı zamanda, araştırmanın bazı kısımlarının (örneğin yasal çerçeve) hazırlanması belirli alanlardaki uzmanlar tarafından üstlenilmiştir.

Araştırmanın üçüncü düzeyinde, mevcut durumun niteliksel değerlendirmesini ve araştırmanın nihai “ürünü” olan bir eğitim aracı geliştirilmesi amacıyla, her bir durumda özel bir grup ile (öğretmenler, blogcular, göçmenler vb.) odak grupları kullanılmıştır.

Hedef, çeşitli metodolojik araçların çok yönlü kullanılmasıyla, araştırma altındaki olguyu kapsamlı olarak kaydetme, değerlendirme yapma ve aynı zamanda konuyu ele alma ve onun üstesinden gelme yolları önermektir.

REFERANSLAR

- Allport, Gordon Willard.** 1954. *The nature of Prejudice*. Cambridge MA: Addison-Wensley.
- Balibar, Etienne & Wallerstein, Immanuel.** 2008. *Race, Nations and Classes: ambiguous identities*. London: Verso.
- Brown, Rupert.** 1995. *Prejudice: It's Social Psychology*. Oxford: Blackwell.
- Eagly, Alice.** 1995. "The science and politics of comparing women and men." *American Psychologist*: 50, pp 145-148.
- Johnson, Craig & Mullen, Brian.** 1994. "Evidence of accessibility of paired distinctiveness-based illusory correlations in stereotyping", in *Personality and Social Psychology Bulletin*, vol. 20: 65-80.
- Moscovici, Serge.** [1961], 1976. *Psychoanalysis. Its Image and Its Public*. Cambridge: Polity Press.
- ODIHR.** 2013. *Preventing and Responding to Hate Crimes: a resource guide for NGOs in the OSCE region*. Warsaw: ODIHR.
- Simpson, George & Yinger, J. Milton.** 1985. *Racial and Cultural minorities: an analysis of prejudice and discrimination*. New York: Harper & Row.
- Tajfel, Henri.** 1981. *Human groups and social categories: Studies in Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tajfel, Henri. & Turner John.** 1986. The Social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W. Austin (Eds), *Psychology of Intergroup Relations*. Chicago: Nelson-Hall.
- Sherman, Steven, Mackie, Diane, & Driscoll, David.** 1994. "Priming and the differential use of dimensions in evaluation". *Personality and Social Psychology Bulletin* vol. 16: 405-418.

Vonk, Roos. 2002. "Effects and stereotypes on attitudes inference: outgroups are black and white, ingroups are shaded." *British Journal of Social Psychology* vol. 41: 156-167.

Lampridis, A. Efthymos. 2004. *Klişe - Önyargı - Sosyal Kimlik: Çingenelerin sosyal temsilin dinamiğini incelemek*. Atina: Gutenberg

Tsiakalos Yorgos. 2011. *İrkçılığa karşı Eğitimin Rehberi*, Atina: Ellinika Grammata

İKİNCİ KISIMI

2. Bölüm

KIBRIS RUM TOPLUMU

Göçmenler

Kıbrıs'ta Göç: Tarihsel Çerçeve

Göç olgusu insanoğlunun ekonomik, siyasi ve sosyal düzeyde kendisine daha iyi koşullar sağlayacak bir yaşam arayışından kaynaklanıyor. Büyük çoğunluğu ekonomik kriterlerle hareket eden göçmenlerin, iş olanakları ve daha iyi yaşam koşulları arayışıyla ülkelerini terk ettikleri genel kabul gören bir görüştür. İnsanların iş bulma, eğitim ya da daha iyi sosyal ve siyasi koşullara sahip bir ortamda kendilerine yeni bir yaşam kurmak amacıyla bir ülkeden bir ülkeye hareket etmesi sürekli rastlanan bir durumdur.

Elbette ki aynı şey Kıbrıs için de söz konusudur. Geçmişte, istikrarsız siyasi durum ve kötü yaşam koşulları nedeniyle çok sayıda Kıbrıslı adadan göçetmekteydi. Daha sonra bu durum değişti ve 74'ten sonra ülkede oluşan demokratik şartlar, ülkenin AB üyesi olması ve kısa bir süre öncesine kadar mevcut olan iyi ekonomik ve sosyal koşullar Kıbrıs'ı yabancı göçmenler için cazip kıldı. İstatistik Dairesinin 2001 ve 2011 yıllarında gerçekleştirdiği nüfus sayımının sonuçlarını kıyasladığımızda Kıbrıs'ta yaşamakta olan yabancı uyrukluların nüfusunun artış gösterdiğini göreceğiz.

Kıbrıs'ta daimi ikamet eden yabancı nüfus 2001'de genel nüfusun %9'unu oluştururken 2011 yılında bu rakam %21,4'e yükseldi. (KİPE, 2011)

Yakın geçmişte ortaya çıkan ekonomik kriz -ki belki de kapitalizm tarihindeki en büyük krizi oluşturuyor- 2012'den sonra -özellikle de 2013'te Troyka ile imzalanan memorandumun uygulanmasından sonra-, dinamiklerin bir kez daha değişmesine neden oldu. Bu durum sonucunda, adadaki yabancı çalışanların sayısı hissedilir bir şekilde azalırken büyük işsizlik nedeniyle başta gençler olmak üzere çok sayıda Kıbrıslı da ülkeden göç etmek zorunda kaldı. 2011'de 69.972 olan yabancı çalışanların sayısı üç yıl içinde 36.624'e düştü. (Fileleftheros Gazetesi, 2014)

60'lı ve 70'li yıllarda çok sayıda insan Kıbrıs'tan göç etti. Kıbrıslılar iş bulmak ve daha iyi bir yaşam elde etmek arayışıyla, başta Birleşik Krallık olmak üzere, Avustralya, ABD ve Güney Afrika gibi genellikle İngilizce konuşulan ülkelere göç ediyordu. Göç darbe ve Türk işgalinden sonra daha da büyüdü. Ülkenin aldığı ekonomik ve sosyal darbe nedeniyle çalışmak ve ülkeye para göndererek ayağa kalkmasına yardım etmek amacıyla Kıbrıslılar adadan göç etmek zorunda kaldı. (Trimikliniotis and Pantelides, 2002)

Halkımızın yaşadığı zorluklardan sonra, 1980'li yıllarda Kıbrıs'ta, çoğunlukla "ekonomik mucize" denilen olay gerçekleşti. Ülkenin ekonomisi hızla kalkınıyordu. Ülke ekonomisinde yaşanan bu refah, Kıbrıslıların göçüne son vermenin yanı sıra adada yeni işgücü ihtiyacının doğmasına da neden oldu. Hatta o dönemde sendikalar, yabancı çalışanların Kıbrıs'a gelmesine izin verilmesi yoluyla gerekli işgücü ihtiyacının karşılanması için yasal çerçeveye esneklik getirilmesini talep etti ve bunun için iki ana koşul şart koştu: Birincisi, yabancı çalışan sadece o iş için Kıbrıslı bulunamadığı takdirde istihdam edilebilecekti. İkincisi ise, Kıbrıslıların yerini alacak ucuz işgücü olarak görülmemesi ve suistimal edilmemesi amacıyla yabancı çalışanların maaşları düşük olmayacaktı. (Kuku, röportaj)

Böylece 1991'de Kıbrıs Hükümeti yasal çerçeveyi esnetip, yabancılara Kıbrıs'ta çalışmak için geçici ikamet izni vermeye başladı. Adaya gelen ilk göçmenler üretim ve hizmet sektörü tarafından emildi. Yabancı çalışanlar Kıbrıslıların yüksek eğitim düzeyi için uygun olmayan yerleri doldurdu. Somut olarak, o dönemde adaya gelen göçmenler imalat, tarım, hayvancılık ve otelcilik sektörlerinde iş buldu. Bunun yanı sıra o dönemde ev hizmetlerinde çalışanlar olarak adaya büyük sayıda yabancı kadın çalışanın gelmesi, o zamana kadar sadece ev işleriyle uğraşan çok sayıda Kıbrıslı kadının çalışma hayatına atılmasına olanak sağladı (Trimikliniotis, 1999).

Aynı dönemde bölgede değişen konjktür Kıbrıs'a gelen göçmen sayısının daha da artmasına neden oldu. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Doğu Avrupa ülkelerinden Kıbrıs'a göç akımı başladı. Adaya gelen göçmenlerin büyük bir kısmı yasal olarak ikamet edip çalışırken, bir kısmı da yasadışıydı. Yine bu dönemde adaya

Karadenizli göçmenler gelmeye başlamıştı. Yunanistan pasaportu taşıyan bu Pontuslu göçmenlerin adada kalması için ikamet izni alması gerekmiyordu. (Trimikliniotis and Pantelides, 2002). Arap Körfezi Savaşı, Filistin'deki sonu gelmeyen çatışmalar, Yugoslavya'daki savaş, Kıbrıs'a çalışmaya gelen göçmenlerin yanı sıra, siyasi mültecilerin ve iltica başvurusu yapanların sayısının da gitgide, daha da artmasına neden oluyordu (Mainwaring, 2008).

1990'da Kıbrıs'ın göçmenler yasasında yapılan değişikliklerden sonra yabancılar için Kıbrıs'a göç etmek ve çalışma izni almak kolaylaştı. 1990'da sayıları sadece 545 olan Kıbrıs'taki göçmenlerin sayısının, aradan sadece 6 yıl geçtikten sonra 10,370'e (% 1902'lik bir artış) yükseldiğini söylemekte fayda var. Ev hizmetleri çalışanları ve yasadışı göçmenler bu rakama dahil değil. Ancak Kıbrıs ekonomisinde yapısal değişiklikler de meydana geldi. Çok sayıda yabancı çalışanın bulunduğu giyim ve ayakkabı sektöründe görülen gerileme 1990'lı yılların sonunda bu endüstrinin hemen hemen tamamen ortadan kalkmasına neden oldu. Bunun sonucunda, çok sayıda yabancı işçiye artık gerek kalmıyordu. (Kuku, röportaj).

Yıl	Net Göç	Yıl	Net Göç	Yıl	Net Göç	Yıl	Net Göç
1981	196	1991	10. 559	2001	4. 650	2011	18. 142
1982	-31	1992	9. 999	2002	5. 466	2012	-629
1983	518	1993	8. 000	2003	6. 285		
1984	155	1994	7. 000	2004	7. 090		
1985	238	1995	6. 000	2005	8. 128		
1986	175	1996	5. 300	2006	10. 299		
1987	272	1997	4. 800	2007	15. 222		
1988	257	1998	4. 200	2008	16. 586		
1989	4. 526	1999	4. 200	2009	17. 784		
1990	8. 707	2000	3. 960	2010	15. 913		

* Net Göç rakamı Kıbrıs'tan göç edenlerle Kıbrıs'a göç edenler arasındaki farka ilişkindir

**Göç Hareketi, 201 2, 1981 - 201 Demografi Raporu, Kıbrıs İstatistik Dairesi

Kıbrıs'ta ikamet eden göçmenler, sahip oldukları ikamet statüsü ve adaya geliş sebeplerine göre alt kategorilere ayrılmaktadırlar. Bunlardan bir tanesi AB yurttaşı olan göçmenler kategorisidir. Bir diğeri, üçüncü ülke göçmenleri adı verilen ve AB dışındaki ülkelerden gelen göçmenler kategorisidir (yasal veya enformel). İnanılanın aksine, Kıbrıs'taki göçmenlerin çoğunluğu AB ülkelerindendir. Özellikle de iki ülkeden. Yunanistan'dan ve Büyük Britanya'dan.¹ İş bulmak amacıyla Kıbrıs'a gelen bu göçmenler öncelikle tarım ve hayvancılık, sonra da otelcilik sektöründe iş buluyorlar. Bu insanların büyük çoğunluğu alt gelir gruplarından geliyor.

TOPLAM GÖÇMEN SAYISI 196,966			
AB'NDEN GELEN GÖÇMENLERİN TOPLAMI	106561	AB DIŞINDAN GELEN GÖÇMENLERİN TOPLAMI	90405
BİRLEŞİK KRALLIK	31495	GÜRCİSTAN	11814
ROMANYA	24532	RUSYA	10520
BULGARİSTAN	19284	FİLİPİNLER	10009
YUNANİSTAN	18788	SRI LANKA	7327
POLAND	2922	VIETNAM	7016
ALMANYA	1895	UKRAYNA	3794
SLOVAKYA	973	MISIR	3292
LETONYA	916	SURİYE	3272
LİTVANYA	693	HİNDİSTAN	2996
FRANSA	644	GÜNEY AFRİKA	2509
MACARİSTAN	620	MOLDAVA	2348
İSVEÇ	571	ABD	2021
İRLANDA	542	IRAK	1946
ÇEK CUMHURİYETİ	457	BANGLADEŞ	1831
İTALYA	405	LÜBNAN	1597
HOLLANDA	379	AVUSTRALYA	1576
FİNLANDİYA	273	PAKİSTAN	1533
ESTONYA	211	İRAN	1364
İSPANYA	192	ERMENİSTAN	1143
AVUSTURYA	185	ÇİN (HONG KONG dahil)	1099
PORTEKİZ	166	SİRBİSTAN	1009
BELÇİKA	156	KANADA	777
DANİMARKA	114	BELARUS	675
MALTA	66	FİLİSTİN YÖNETİMİ	664
SLOVENYA	65	TÜRKİYE	501
LÜKSEMBURG	17	NEPAL	472
		NİJERYA	417
		ÜRDÜN	411
		ZİMBABWE	343
		KONGO	320
		İSRAİL	296
		SUDAN	294
		KAMERUN	287
		KAZAKİSTAN	282
		ARNAVUTLUK	275
		İSVİÇRE	218
		Kongo Cumhuriyeti	215
		DİĞER ÜLKELER	3942

2011 Nûfus Sayımı verilerinden
Kıbrıs İstatistik Dairesi, 2011

1 Bu veriler İstatistik Dairesi'nin gerçekleştirdiği 2011 Nüfus Sayımına aittir.

Özellikle kadınlardan oluşan oldukça büyük bir göçmen grubunu oluşturan ev hizmetleri çalışanları, işverenin başvurusu üzerine Kıbrıs'a gelir ve ülkede 3 yıllık çalışma izni alır. Bu gruptaki çalışanların sayısı, özellikle, Kıbrıslı ailelerin ekonomik durumunun ev hizmetleri, çocuk ve yaşlıların bakımı için evde göçmen çalışan bulundurmaya izin verdiği 1990 – 2000 yılları arasında çok artmıştı.

2008 yılının Ekim ayına kadar olan dönemde “sanatçı olarak çalışma izni” adlı özel bir izin altında, aslında “seks sektöründe” hizmet veren kadın göçmenler kategorisi vardı. İnsan ticareti ile mücadele planı çerçevesinde “sanatçı olarak çalışma izni” kalktı. O dönemin İçişleri Bakanı Neoklis Silikiotis Bakanlığının bu özel izni kaldırması ile ilgili olarak “Kıbrıs'ta, tüm göçmenlere verilen çalışma izninin yanı sıra bir de “sanatçı olarak çalışma izni” adlı bu özel çalışma izninin verilmesi, yurt dışında ülkemizin adını lekeliyordu” demişti.²

Yunanistan uyruklu göçmenler Kıbrıs'taki göçmenlere ait bir başka kategoridir. Yunanistan uyruklu göçmenler Yunanistan ile Kıbrıs Cumhuriyetleri arasında yapılan iki taraflı bir antlaşma sayesinde çalışma izni almadan Kıbrıs'ta serbestçe çalışabiliyorlar. Kıbrıs'ta yaşayan Pontuslular da Yunan uyruklular kategorisine dahildirler.

Kıbrıs'ta yabancı üniversite öğrencileri de bir başka enteresan göçmen grubunu oluşturuyor. Bu öğrencilerin çoğu Kıbrıs'ta üniversite eğitimi almayı, ülkede oturma izni almak ve eğitimini tamamladıktan sonra Kıbrıs'ta kalmak için istemektedir. (İçişleri Bakanlığı 2008).

Kıbrıs'ın Avrupa Birliği üyeliği

2000'li yıllarda Kıbrıs'ta yeni veriler oluştu. AB üyesi olma sürecinde Kıbrıs Birlik müktesebatına uyum sağlamak zorundaydı. Kıbrıs bir günde Avrupa'nın güneydoğudaki uç noktası olmuştu. Bu, Kıbrıs için elverişli bir durum değil. Çünkü bir yandan Avrupa'nın güneydeki ve doğudaki sınırlarını oluştururken, öte yandan da, hüküm süren çatışmalar ve istikrarsız koşullar nedeniyle yoğun bir iltica ve göç hareketine neden olan bir bölgede bulunuyor. Üyelik perspektifi ve üyeliğin kendisi, gerek göç ve siyasi iltica başvuruları düzeyinde, gerekse de Kıbrıs sorununun çözüm perspektiflerinin oluşması nedeniyle Kıbrıslı Türklerle ilişkilerde gelişmeleri önemli biçimde etkiledi.

Kıbrıs bir Avrupa Birliği üyesi olarak iltica başvurularını incelemek, ikamet izni verip vermeme sorumluluğunu üstlenmek ve iltica başvurusunda bulunanları gerektiği kadar konuk etmek zorundadır.

2 <http://www.sigmalive.com/node/59946>, 24 Kasım 2014

Bu prosedür iltica başvurusunda bulunmak isteyenlerin, başvurusunu yapmak için, AB ülkelerini bir bir dolaşmak zorunda olamaması amacıyla izleniyor. Bir üye ülke, kişinin iltica başvurusunu kabul ettiği takdirde, bu, bütün üye ülkelerde geçerlidir.

Kıbrıs iltica başvurusunda bulunanlar arasında güvenli bir durak yeri olarak kabul ediliyor. Kıbrıs Cumhuriyeti'nden iltica izni alan mülteciler, serbestçe her AB üyesi ülkeye gidebilirler. Kıbrıs yılda binlerce iltica başvurusu alıyor. 2002 – 2003 arasında –ki henüz AB üyesi değildik- Avrupa'da iltica başvuruları %20 düşüş gösterirken Kıbrıs'ta %363 arttı. 2003 – 2007 arası dönemde her bin kişiye 39 iltica başvurusu düşüyordu. Bu rakam AB'de nüfus oranıyla bağlantılı olarak en yüksek iltica başvurusu rakamını oluşturuyor. (Mainwaring, 2008).

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	Toplam
Yapılan başvuru sayısı	253	1394	1611	2542	2663	3449	5905	4286	7291	9285	4032	839	43297
İltica Dairesi Kararı Sayısı	202	1347	2455	2371	5830	7537	6749	5295	5500	4998	404	126	42612
Mülteci Statüsü Alan Başvuranların Sayısı	0	35	28	11	21	27	15	19	16	15	0	0	187
Verilen İnsani Durum Statüsü Sayısı	2	9	15	8	19	76	115	85	51	26	10	0	414
Verilen Tamamlayıcı Koruma Statüsü Sayısı	0	9	1	214	564	0	0	0	0	0	0	0	788
Geri Çekilen Başvuru Sayısı	40	185	218	187	267	0	0	0	0	0	0	0	857
Red Cevabı Sayısı	154	1083	2154	1843	3034	3848	2123	1674	2988	2504	267	126	21644
Kapatılan Dosya Sayısı	6	26	39	108	1925	3586	4496	3517	2445	2453	127	0	18722
Askıda Olan Dosyalar Sayısı	923	874	827	1672	1192	4479	8567	9411	10420	8628	4341	713	

*** 2002-2013 Yıllık Verileri, İltica Dairesi, İçişleri Bakanlığı**

2003'te barikatların açılmasıyla adaya yasadışı göçmen girişi kolaylaştı. Yasadışı göçmenler iş bulmak maksadıyla işgal altındaki bölgeden özgür bölgeye kolaylıkla geçebiliyordu. Hükümetin tahminine göre, Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki yasadışı göçmenlerin büyük kısmı, adaya işgal bölgesinden giriş yaptıktan sonra Yeşil Hat vasıtasıyla özgür bölgeye geçiş yapmıştı.

2004'ten sonra Birlik ülkelerinden gelen göçmenlerin sayısında ciddi artış görüldü. Bu statüdeki göçmenler, sadece, tarım ve hayvancılık gibi Kıbrıslıların tercih etmediği alanlarda iş aramadılar. Bunlardan pek çoğu, sahip oldukları yüksek eğitim düzeyi sayesinde, eğitim almış Kıbrıslılarla kolaylıkla yarışarak mimarlık, mühendis-

lik, ekonomi gibi alanlarda iş bulabildi. Hatta, çok sayıda Yunanlı, diğer göçmenlere karşı sahip oldukları dil avantajı sayesinde, kamu sektöründe öğretmen olarak iş bulmayı başardı. Yunanistan'dan Kıbrıs'a göçmen akışı özellikle ekonomik krizin patlak vermesiyle şiddetlendi. AB'nin diğer ülkelerinden adaya gelen göçmenlerin sayısı ise özellikle Birlik'in son genişlemesinden ve üye ülke sayısının 27'ye yükselmesinden sonra çok arttı. Romanya ve Bulgaristan'ın Kıbrıs ile oldukça eskilere dayanan yakın bağları nedeniyle, iş bulmak için bu ülkelerden Kıbrıs'a, çok sayıda insan geldi.

Bütün bu sözünü ettiklerimiz, göç ve göçmenler konusunda, Kıbrıslıların çelişkili görüşler ortaya koymasına neden oluyor: bir yandan başlarına gelenler için; küçük üye ülkeleri ve Birlik'in sınırlarını oluşturan üye ülkeleri korumak için hiç bir önlem almayan AB'ne sorumluluk yüklüyorlar. Öte yandansa sorunun tek çözümü olarak yine AB'yi görüyorlar.

Ancak, şu ana kadar, gözlemlenen o ki, Birlik çelişkili bir göç politikası izliyor. Birlik içi sınırlar ortadan kalktığı halde, birlik dışı sınırlar kapalı tutuluyor ve bu sınırları geçmek isteyenlere karşı sert politikalar uygulanıyor. (Mainwaring, 2008).

Günümüzde veriler değişti. Son yıllarda Kıbrıs'ı etkileyen ekonomik kriz adaya göçte ciddi değişikliklere neden oldu. Şu ana kadar bu konu hakkında bir araştırma yapılmadıysa da, adaya giren göçmen sayısında ciddi düşüş olduğunu hissetmemek mümkün değil. Adada başgösteren büyük işsizlik, çok sayıda göçmeni ülkeyi terk etmeye zorlarken, iş bulmak için göç edenler tarafından Kıbrıs ilk tercihler arasında değil gibi görünüyor. Tam tersine bugüne kadar çok sayıda Kıbrıslı göçe zorlandı. Bu durum ilerde ülkemizin göç karakterini etkileyebilir.

İrkçılık ve ırkçılığın Kıbrıs toplumundaki tezahürleri

İrkçılık ve bunun bir uzantısı olarak sözler, davranışlar ve nefret suçları tek boyutlu olarak analiz edilemeyecek karmaşık fenomenlerdir. İrkçılığı ve ifadelerini üreten kalıplar ve ön yargılar her toplumda, özellikle de kültürlerarası bir toplum olan Kıbrıs toplumunda mevcuttur. Avrupa Birliği kurumlarındaki ırkçılığa ve hoşgörüsüzlüğe karşı unsurlar bu fenomenin varolduğunu ve Kıbrıs'ta yükseliş kaydettiğini göstermektedir (Diyonisu, röportaj).

Kıbrıs toplumunda, araştırma alanında ırkçılık ve nefret ifadelerinin kaydedilmesi için adımlar yeni atılmaya başlanmıştır. (ECRI, 2011) Farklı köken, renk veya cinsiyet yüzünden bir kişiye ırkçılık yapılması, yıllardır başka toplumlarda araştırma konusu olmuştur. Diğer taraftan Kıbrıs'ta bu araştırmalar adaya yönelik kısmen yeni olan göçmen akımı yüzünden gecikmiştir. Bu yüzden bugüne kadar gösterilen çabalara

karşın araştırılması gereken geniş bir alan mevcuttur (örnek, Mainwaring 2008, Trimikliniyotis 2006). Human Network gibi kuruluşların siyasi sığınmacıların ve göçmenlerin yaşam koşullarına dair araştırmalarında ve "İrkçilik ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu" ECRI'nin yıllık raporlarında ciddi ırkçılık ve hoşgörüsüzlük bulgularına rastlanmıştır.

Kıbrıs toplumu, özellikle siyasi sorundan dolayı, uzun yıllar boyuncamilli kimliğin gelişimine vurgu yaptı. Bu durum sosyal kimliğin gelişmesini eksik bıraktı. İrkçilik Kıbrıs toplumunda daima vardı. Milliyetçi ırkçılık gibi 1974'te zirve yapan uç fenomenler ezelden beri Kıbrıslırumlar ile Kıbrıslıtürkler arasında mevcuttu (Antonyu, röportaj). Beklendiği gibi böylesi bir toplum kolay bir şekilde yüzüne "yabancı" olarak hitap ettiği göçmenleri kabul edemezdi. Bu durum, Kıbrıs toplumundaki birçok sorundan biriydi.

Kıbrıs Yönetim Ombudsmanlığı'na göre, "İrkçi davranışlara Kıbrıs nüfusunun önemli bir kısmında" rastlanmaktadır (Diyonisu, röportaj). Yabancı düşmanlığı sıklıkla karşılaşılan bir fenomen ve Kıbrıslıların günlük hayatında görülmektedir. Örneğin, yabancı kadınların ahlaklı olmadığı fikri geniş bir biçimde yaygındır. "Yabancı kadınlar, Kıbrıslıları kendi kadınlarından ayırmaktadır" ifadesi daha yoğun olarak görülen boşanmaları gerekçelendirmek için çok sık olarak kullanılmaktadır. Bu ifade Kıbrıslıların bilincinde bir fikir olarak yer etmiş ancak gerçeklikle bağdaşmamaktadır (Kuku, röportaj).

Dil ve farklı dış görünüşten neredeyse tüm röportajlarda önemli ırkçılık ifade unsurları olarak bahsedilmektedir. "Yunanca konuşmayanlar ve özellikle zenciler ırkçılığa maruz kalmaktadır. (Kuku, röportaj) Öyle görünmektedir ki, çok sayıda Kıbrıslı, bu insanları farklı kültürleri yüzünden kabul edememektedir. Kıbrıs toplumunda, çok sık olarak, farklı yemek alışkanlıkları ve yemek kültürleri yüzünden göçmenlere yönelik olumsuz yorumlar tespit edilmektedir (Antonyu, röportaj).

Yabancı, ötekinin ve farklı olanın hiçbir düzeyde kabul edilmemesi, sonuç olarak önemli bir parametreyi teşkil etmektedir.

Röportaj yaptığımız tüm uzmanların şu ortak saptamasının altının çizilmesi önemlidir: yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve ırkçılığın tüm ifadeleri göçmenlerin maddi durumlarına göre farklılaşmaktadır. Yani ırkçılık konusunun sınıfsal boyutu vardır. Kıbrıslılar göçmenlere kendilerinin ve ülkenin çıkarları nasıl değerlendirilecekse öyle davranmaktadır. (Diyonisu, 2014) Bir dizi örnek bu tezi kanıtlayabilir. Mesela Rus ve Arap işadamlarının Kıbrıs'ta daha fazla kabul gördüğü söylenebilir. Böyle durumlarda, devletin kendisi siyaseti biçimlendirmekte, uygun altyapıları yaratmakta ve adaya sermaye çekmek için kolaylıklar sunmaktadır (örneğin vatandaşlıklar gibi).

Kıbrıs Meclisi, Kıbrıs'ta milyonlarca euroluk mevduatı olan yabancı yatırımcılara veya üst düzey şirket yöneticilerine ülkede ikamet ettikleri süreye bakılmaksızın

vatandaşlık hakkı tanıyan bir yasayı onaylamıştır.³ Garip olan elbette, iş arayan ve daha düşük sınıfsal tabakalara mensup olan Kıbrıs'a gelen göçmenlerin yatırımcıların geldiği ülkeden gelmeleri, onlar ile aynı dil konuşmaları veya aynı ten rengine ve aynı alışkanlıklara sahip olmalarına rağmen, daha önce belirtilen imtiyazlara sahip olmamalarıdır. Örneğin özellikle Kıbrıs sahillerinde yoğun bir biçimde kullanılan Rusça ve Baf sahillerinde gözlenmeye başlayan Çince karakteristik bir özelliğe sahiptir.

Avrupalı göçmenler, alışkanlıkları ve dış görünüşleri bakımından Kıbrıslılardan fazla farklı değildir. Avrupalı göçmenlerin durumları ilginçtir çünkü kökensel ırkçılığın sınıfsal boyutunu teyit etmektedir. Avrupalı göçmenlerden en büyük sorunları yaşayanlar toplumun üst ekonomik tabakalarına mensup olmayanlardır. Bu yüzden Kıbrıs'a gelen, ekonominin birincil ve ikincil sektörlerinde iş arayan Rumen veya Bulgar göçmenler, esas olarak üçüncü ülkelerden aynı amaçla Kıbrıs'a gelen göçmenlerden farklı karşılanmamaktadır. (Kuku, röportaj) Başka bir fikir de artık Avrupalı göçmenlerin eğitim düzeyleri nedeniyle üçüncü ülkelerden gelen göçmenlerden daha büyük bir tehdit teşkil ettiği fikridir. Avrupalılar, çok ciddi işsizlik sorunuyla karşı karşıya olan Kıbrıslı diploma sahipleriyle rekabet etmektedir (Kuku, 2014).

Farklı kökene sahip olunması yüzünden söz, ifade ve nefret suçlarına maruz kalınması durumu, şu anda içinde olduğumuz ekonomik kriz döneminde artmaktadır.⁴ Kamuoyunun fikrini değiştirme çabası içerisinde ekonomik krizde tüm sorumluluk göçmenlere atılmaktadır. Ekonomik kriz yüzünden daha fazla zorluk yaşayan insanların günah keçisi aradıkları bir gerçektir (Kuku, röportaj).

Göçmenlere atfedilen en büyük sorunlardan biri işsizlik artışıdır. Kıbrıs kamuoyunda bir süredir yasal, yasadışı veya siyasi sığınma yapan göçmenler ayırt edilmeksizin yabancıların ülkeden gitmesi görüşü hakimdir. Kullanılan en temel argüman "Kendi insanlarımız aç, yabancıları mı besleyelim?"dir. (Lapa, 2014) Kıbrıs'taki ekonomik krizin derinleşmesinden ötürü göçmenlere yönelik ırkçı olaylarının artışı, yabancı basında da yer almıştır. İngiltere'deki Independent gazetesi "*adada işsizlik dik bir biçimde artar ve kriz derinleşirken, halkın günah keçisi araması ve yabancı işçileri kolay bir hedef görmesine yönelik korkular mevcuttur*" diye yazmaktadır.⁵

3 <http://www.moi.gov.cy/moi/crmd/crmd.nsf/All/D7849CF11A3ABADDC2257D2C00441B07?OpenDocument>, tarih 4/9/2014

4 İlgili araştırmaları için bkz. I. 2009, Caliani, A., Way, S.-A., Raaber, N., Schoenstein, A., Balakrishnan, R. and Lusiani, N. 2010, Center for Economic and Social Rights. 2009, Council of the European Union. 2009, Equality and Human Rights Commission (EHRC). 2009a, Equality and Human Rights Commission (EHRC). 2009b, European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). 2010, Saiz, I. 2009, Stafford, B. and Duffy, D. 2009

5 <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=505599>, tarih 10/7/2014

Göçmenlere yönelik ırkçı davranışlar ve nefret ifadeleri, Kıbrıs nüfusunun önemli bir oranında rastlanmaktadır ve bunların çoğunluğu bilinçsiz davranışlardır (Diyonisu, röportaj). Kalıplar ve ön yargılar derin bir biçimde insanların bilinçlerine kök salmış ve insanlar bunların mevcudiyetlerinin farkında değildir (Antonyu, röportaj). Örneğin Kıbrıslılar ev hizmetçilerini “kara veya yabancı” diye çağırır ve bu kelimeler artık Kıbrıs aksanında olağan hale gelmiştir. Bu ifadeler çok sık bir biçimde kötü bir niyetle kullanılmaları da ırkçı ifadelerdir.

Kıbrıs Yönetim Ombudsmanlığı’nın, ırkçı davranışlarla mücadeleyle ilgili olarak eğitimciler, polisler ve devlet memurlarıyla beraber organize ettiği seminerler sırasında, bu tip davranışlarda bulunanların söz konusu hareketleri bilinçli bir şekilde yapmadığı birçok defa ortaya çıktı. Bu kişiler önce “ırkçı değilim ama...” diyerek cümlelerine başlıyor ve sonrasında birçok ırkçı ifade kullanıyor (Diyonisu, röportaj). Bunun Kıbrıslıların büyük çoğunluğu için geçerli olduğu görülüyor.

Birçok durumda bu kişilerin bilinçsiz davranışları konuyla ilgili yapılan propaganda sonrası bilinçli hale gelmektedir. Bu, özellikle medya aracılığıyla ve gerçeklikten uzak siyasetçiler ve başka kişilerin açıklamalarıyla gerçekleşmektedir. Siyasetçilerin, siyasi mültecilerin aldıkları ödenekleri eleştiren sözleri buna örnektir. (Kuku, röportaj) Böylesi açıklamaları izleyerek Kıbrıslıların bilinçsiz davranışları bilinçli hale gelmekte ve ırkçı anlayışları daha da yoğunlaşmaktadır.

Bilinçli ırkçı davranış ve şiddetin küçük bir düzeyde varolduğu gözükmemektedir. ırkçı olaylar organize gruplar tarafından bilinçli olarak futbol karşılaşmalarında, okullarda ve kişilerin bireyselliklerini kaybettikleri ve grup olarak hareket ettikleri yerlerde görülmektedir (Diyonisu, röportaj).

Kişilerin böylesi davranışları ifade etmekte rahat hissettikleri durumlarda, eylem bilinçsizken bilinçli duruma geçer. Bu tür davranışların esas ifadecileri, göçmenler karşısında belirli bir ideolojik-siyasi tavra sahip olan kişi veya gruplardır. Ekonomik kriz de bu tür grupların güçlenmesini sağlamaktadır. Yunanistan’da Hrisi Avgi (Altın Şafak) partisinin yükselişi sonrası, Kıbrıs’ta da ELAM partisinin kurulmasına ve ekonomik krizin patladığı dönemde daha da fazla gelişmesine şahit olduk. Kıbrıs Yönetim Ombudsmanlığı’nın bir yetkilisine göre, kurumun raporlarında kanıtlanmasa da nazi ve faşist örgütlerin yükselişi böylesi olayları arttırmaktadır (Diyonisu, röportaj).

ırkçı davranışlara, sağ cenaha ait futbol kulüplerinin örgütlü taraftar gruplarının tribünlerinde karşılaşmaktadır. ELAM da burada yeni üyeler elde etmek için uygun zemini bulmaktadır. Tribünlerdeki bir genç, sevdiği futbol kulübünün bir ideolojiyle kendini bağdaştırdığı hissine kapılarak siyasetle ilk temasını kurmaktadır. Bu unsurlar aşırı sağcı ELAM’ın örgütlü taraftar gruplarıyla daha da yoğun temasını getirmiştir.

Svastika gibi faşist amblemlerin ortaya çıkışı ve ırkçı içerikte sloganların atılması alışlagelmiş bir fenomen olmuştur.⁶ Yoğun bir ırkçılık ifadesi olan bir olay da Aralık 2014'te yaşanmış, APOEL takımı taraftarlarının tribününden Omonya takımının Afrikalı futbolcusu Mikael Pote'ye yönelik ırkçı sloganlar atılmıştır. Pote, APOEL taraftarlarının sloganlarına tepki göstermesi sonrası maçın hakemi tarafından cezalandırılmıştır.⁷

Örgütlü taraftar gruplarınca ırkçı davranış ve şiddet gösterimiyle ilgili benzer olaylar zaman zaman yaşanmaktadır. Kıbrıs'taki belkide en ciddi olay Larnaka'da 2010 Kasım'ında neo-faşist parti ELAM üyeleri tarafından, Eşitlik-Destek ve Irkçılık Karşıtı Hareketçe düzenlenen Rainbow isimli festivale yapılan saldırıdır. ELAM üyeleri, etkinliğe katılanları korkutmak ve etkinliği dağıtmak amacıyla festival alanına saldırmıştır.⁸ ELAM'ın işsizliğe yönelik tezleri, partinin web sitesinde yazıldığı üzere, ırkçılık ve nefretin göçmenlere karşı ilerletileceği şeklindedir. "Her yabancı işçi, bir Helen işsizdir" sloganı karakteristiktir.⁹ EDiğer taraftan Lefkoşa'nın merkezi caddelerinde de göçmen dövülmesi olaylarına rastlanmıştır.¹⁰

ELAM'ın ırkçı ve milliyetçi tezleri, açık sözlü nefreti ve nefret suçlarına teşvik partinin web sitesinde herkes tarafından bulunabilir. "Kıbrıs'ta öncelik Helenlerdedir, başka kimsede değildir" gibi ifadeler ELAM tarafından sıkça kullanılmaktadır.¹¹ Ekonomik kriz, yabancıların ödeneklerinin kesilmesi için temel argümanı teşkil etmekte, öte yandan işsizlik de artmaktadır. ELAM'a göre kriz daima göçmenler yüzündendir. ELAM sözcüsünün, Aralık 2010'da Larnaka'da parti tarafından düzenlenen "Yasadışı göçe karşı yürüyüş" etkinliğindeki bir konuşmasında: "Artık birçoğu yoksulluk sınırı altında yaşayan vatandaşlarımızın cebinden ödenen kamu parasını yönetenlerden sözde siyasi mültecilere, sığınma başvurusu yapanlara ve KıbrıslıTürk "kardeşlerimize" binlerce euroluk ödenek çeklerini kesmelerini talep ediyoruz." ifadesi dikkate şayandır.¹²

6 <http://agkarra.com/%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%AD-%CE%B7-%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B1%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B1%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%83%CF%84/> , tarih 5/1/2015

7 <http://agkarra.com/%CE%B8%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5-%CE%BA%CE%B9-%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CF%85%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CF%82/>, tarih 5/1/2015

8 <https://m4trix87.wordpress.com/tag/%CF%83%CF%8D%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B7/>, tarih 10/07/2014

9 <http://www.elamcy.com/component/content/article/113-import-data/2750-46-14-01-13.html>, tarih 11/07/2014

10 <http://www.sigmalive.com/archive/news/local/325879><http://www.sigmalive.com/archive/news/local/325879#sthash.yGzbJYFw.dpuf>, tarih 10/07/2014

11 <http://www.elamcy.com/component/content/article/113-import-data/2572-69433-000.html>, tarih 10/07/2014

12 <http://www.elamcy.com/component/content/article/113-import-data/3981-7-28-12-2010.html>, tarih 10/7/2014

Daha önce de bahsedildiği üzere, toplu iletişim araçları, ırkçılık fenomenini etkileyen önemli bir unsurdur ve büyük ölçüde kamuoyunun fikrini belirlemektedir. Medyanın konuyla ilgili takındığı tutum çok sık olarak Kıbrıslıların bilinçlerine yansımaktadır. Birçok kereler yapılan açıklamalar göçmenleri günah keçisi olarak kullanma amacı taşımakta ve işsizliği, işlenen suçları ve ekonomik krizin sorumluluğun göçmenlere atmaktadır. Televizyon ve radyo programları birçok kereler siyasi mültecilerin ve sığınma başvurusu yapanların ödeneklerine değinmektedir. Ancak bu kişilerin Kıbrıs'ın da uymak zorunda olduğu uluslararası yasalar ve kanunlarca desteklendiğinden hiç bahsedilmemektedir (Lapa, röportaj).

Televizyon programlarındaki birçok olayda göçmenlere yönelik olumsuz bir imaj yaratılmaktadır. İşlenen suç olaylarında olayın faili göçmense buna özel bir vurgu yapılmaktadır. Bir göçmen suç eyleminin kurbanı olduğunda ise bu önemli bir olay olarak gösterilmemektedir. Medya birçok kereler kamuoyunu yanıltarak, göçmenlere yönelik ırkçı saldırıları hasır altı etmektedir.¹³ Ayrıca göçmen grupları arasında sıkça sorunlar ortaya çıkmakta, bunların sebeplerine değinilmemekte ve olayların herhangi bir sebep olmadan çıkarıldığı imajı verilmektedir (British Council, 2008). Bununla birlikte, Kıbrıs toplumuna, çoğu zaman bilgisizlikten kaynaklanan kalıplar ve önyargılarının kırılması için göçmenleri ve kültürlerini medya aracılığıyla tanıma fırsatı verilmemektedir (Antonyu, röportaj).

Kurumsal unsurlar ve rolleri

Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne girişi kuşkusuz olarak Kıbrıs'ı göç konularında etkilemiştir. Ülkemizin bir AB üyesi olması yasal çerçevede ve adadaki göçmen sayısında büyük değişiklikler getirmiştir. Kıbrıs, bir taraftan Avrupa'nın coğrafi bir sınırı olarak "göçmen geçiş bölgesindeki" rolünü idare etmeli, diğer taraftan da büyük Avrupalı göçmen akımlarını kabul etmeyi başarmalıdır. Bunlar AB yönergeleri tarafından düzenlenmekte ve Kıbrıs hükümetinin bu eylemlerde özerk bir şekilde hareket etmesini de ciddi anlamda kısıtlamaktadır.

İçişleri Bakanlığı Muhaceret Dairesine göre "göçmenlerin kabulü, göçmen hakları ve ırkçı-yabancı düşmanı eğilimlerin ortadan kaldırılması konusunda son yıllarda AB politikalarıyla aynı çizgiye gelinmesi için büyük bir çaba harcanmaktadır". (Pieri, röportaj) Bununla birlikte AB politikası çelişkilidir. Ekonomik kriz yüzünden son yıllarda uygulanan kemer sıkma politikaları Avrupalı vatandaşları göçe zorlamaktadır. Avrupa Birliği, insanları ülkelerini bırakıp yaşamak oldukları toplumlara entegre etmeye çalışmak yerine, iş bulmak için göç etmemesini sağlayacak çözümler bulmalıydı (Kuku, röportaj).

13 <https://m4trix87.wordpress.com/tag/%CF%83%CF%8D%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B7/>, tarih 10/7/2014

Kıbrıs'ın AB'ye girişinin muhtemelen ırkçılığı da etkilediği fikri de tartışma konusudur. İşçilerin serbest dolaşımı, medya ve bazı siyasi partiler tarafından işsizliğin ve suç oranının artışı olarak gösterilmiştir. (Diyonisu, röportaj) Başkaları da AB'ye girişin Kıbrıslıların konuyla ilgili anlayışını değiştirmede ancak göçmenlerle ilgili yasal çerçeveyi olumlu etkilediği görüşündedir (Lapa, röportaj).

Devlet ve hizmetleri, göçmenlerle mücadele ve göçü bütünsel bir şekilde önleme konusunda kritik olarak değişken bir karakter göstermektedir.

«Devletin rolü, göçmenlere yönelik ırkçılık fenomeniyle mücadele konusunda belirleyici bir öneme sahiptir. Devlet, göçmen yasasını uygulayan ve İçişleri Bakanlığına bağlı Muhaceret ve Nüfus Dairesi, Sığınma Dairesi ve Dayanışma Fonlarını İdare Biri-mi aracılığıyla göçmen politikasını belirleyendir. Aynı zamanda göçmen konularıyla ilgilenen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Eğitim ve Kültür Bakanlığı gibi başka kurumlar da mevcuttur» (Pieri, röportaj).

Bununla birlikte, Kıbrıs Cumhuriyetinin uyguladığı politikalar, devlet politikasının yetersiz olduğunu düşünen bazı yetkili kurum ve örgütlerce eleştirilmektedir.

İçişleri Bakanlığı, göçmenlerin kabulü için eylemler uygulamakta diğer taraftan da sivil toplum ve diğer kuruluşların bu doğrultudaki eylemlerini finanse etmektedir. İçinde bulunduğumuz dönemde, yabancıların sınırdışı edilmesi yerine gönüllü olarak ülkelerine geri dönüşünü destekleyen bir programın yasalaşması için Avrupa kaynaklarının değerlendirilmesi çabası gösterilmektedir (Pieri, röportaj). Bununla birlikte, devlet politikalarının yetersiz olduğu görüşü sıkça dile getirilmekte, ırkçılık fenomeni ise azalacağına artmaktadır (Diyonisu, röportaj). Oturma izni alınması prosedürü ve Kıbrıs'taki göçmenlere sağlanan güvenlik konuları devlet politikasında sorunlu noktalar olarak nitelendirilmektedir. Buna ek olarak, Kıbrıs'ta normal bir hayat sürebilmeleri adına göçmenlere Yunanca öğretilmesi için son yıllarda kısıtlı derecede dersler verilmektedir (Antonyu, röportaj). Ayrıca göçmenlerin Kıbrıs'taki hayatları ve haklarıyla ilgili olarak yine kısıtlı bilgi aldıkları tespit edilmiştir.

Uzmanlara göre devletin bu tür fenomenlerin önlenmesi konusundaki eylemleri yetersizdir. ırkçılık gibi bu tür fenomenlerin önlenmesi için belirleyici role sahip olan unsur eğitimidir. Eğitim genç insanların ve gelecekteki vatandaşların bilinçlerinin şekillenmesine katkı koymaktadır. Kıbrıs'taki eğitim sistemi ırkçı fenomenlerin okullarda ve genel olarak toplumda mevcut olduğunu kabul etme konusunda yetersizlik göstermektedir. Eğitim sistemi ırkçılık ve ırkçılık ifadelerine karşı mücadele verecek programlar yaratmada yetersizdir (Diyonisu, röportaj).

Bu durum göçmen çocuklarının Kıbrıs'taki devlet okullarında okuma haklarının olması ve okulların artık kültürler arası olması gerçeğiyle çelişki içerisinde (Kuku, röportaj). Eğitim sistemi yetersizlikler göstermektedir. Tüm adada Yunanca dışında başka bir dilde ders sağlayan az sayıda devlet okulu bulunmaktadır. Eğitim, bu

yüzden ana dili Yunanca olmayan göçmen çocukları için büyük bir mücadele haline gelmiştir.

Okullardaki analitik programlar ulus merkezliydi ve bugüne kadar öğrencilerin Helen-Ortodoks kimliğinin geliştirilmesi amacını taşımaktaydı. Bu durum iki tipte öğrenci yaratmaktadır. Biri bu niteliğe sahip olan ve diğeri de olmayan (British Council, 2008). Okullarda göçmen çocuklarının topluma katılımı için gerekli önlemler alınmadığı bir gerçektir (Makriyianni and Psaltis, 2007; Philippou, 2006). Bunun sonucu, farklı renk ve kökene sahip diğer öğrencilere ırkçı davranışlar ve şiddet sergileyenlerin eğitilmesi zorunluluğudur (Simerini, 2008).

Göçmenlerle doğrudan temas halindeki devlet hizmetleriyle ilgili olarak, Nüfus ve Muhaceret Dairesi ırkçı davranışlar sergilenmediğini savunmaktadır. Daha da somut olarak “daire yetkilileri, devlet memuru olarak ve daire yönetiminin talimatları sonrasında kökenine bakılmaksızın kuruma başvuran tüm kişilerle ilgilenmektedir (Pieri, röportaj). Bununla birlikte, Nüfus ve Muhaceret Dairesinin fikri “göçmenlere yönelik olası farklı muamelelerin ilgili yasa, sosyal yardımlara erişim ve sağlık hizmetleri uyarınca devlet kurumları tarafından kaydedildiğidir” (Pieri, röportaj).

Yasal göçmenler, yasa temelinde Kıbrıslı vatandaşlarla sağlık hizmetleri konusunda aynı haklara sahiptir. Ancak devlet hastanelerindeki muamele onları özel hastanelere başvurmaya zorlamaktadır. Göçmenler kendilerine gereken hizmetin verilmediğini, birçok defalar ırkçı muameleye maruz kaldıklarını belirtmektedirler (British Council, 2008). Buna ek olarak, göçmenlere özürllülere gösterilen kolaylıklar da zor sağlanmaktadır. Sağlanan kolaylıklar ise özürllü göçmen kişinin ailesinin ödeyeceği bedel hesaplanmadan yine kolayca iptal edilebilmektedir. Yasadışı göçmenler sağlık hizmetlerinde sadece acil tedavi hakkına sahiptir. Bu kişiler sağlık durumları düzelir düzelmez maddi durumlarına bakılmaksızın tedavi masraflarını ödemek zorunda bırakılır ve sonrasında da polise teslim edilirler (Human Network, 2010).

Sığınma başvurusu yapanlar hariç göçmen konut politikası mevcut değildir. Göçmenler uygunsuz, getto tipi ortamlarda yaşamaktadır. Bu durum göçmenlerin daha fazla tecrit edilmesine ve yabancı düşmanlığına katkıda bulunan bir unsurdur (British Council, 2008).

Kıbrıs'ta göçmenlerle ilgili uygulanan belkide en sorunlu politika, adaya gelen kadınlara genel evlerde yani kabarelerde çalışma izni verilmesidir. Bu yerler esas olarak adadaki seks endüstrisini oluşturmaktadır. Hem Kıbrıs'ta, hem yurtdışında birçok örgüt, bu politikanın insan ticaretini ve cinsel sömürüyü desteklediğine vurgu yapmaktadır (MIGS, 2007a; CEDAW, 2006: 286). Kıbrıs'a gelen bu kadınlar cinsel sömürü kurbanı olmakta ve aynı zamanda kökenleri ve renkleri yüzünden Kıbrıslıların ırkçı saldırılarına maruz kalmaktadır (Lapa, röportaj).

İrkçi fenomenlerin önlenmesi için sorumlu merci olan polis, diğer devlet kurumlarıyla aynı biçimde çalışmaktadır. Polis yönetiminden verilen emirler, görevin ırkçılığı önleyecek şekilde ifa edilmesi şeklindeydi, fakat polislerin davranışları buna uygun değildi. Kıbrıs Yönetim Ombudsmanlığı, telefon konuşmalarıyla ilgili birçok şikayet almış ancak bunları değerlendirmesi zordur (Diyonisu, röportaj). Polis tarafından gösterilen bu tür muamelelerin bazıları basında yer almıştır. Örnek, Lefkoşa'da 2013 Kasım'ında Çevik Kuvvet tarafından bir Nijeryalı'nın dövülmesidir.¹⁴

Sonuçlar

Çağdaş Kıbrıs toplumu, dünyada diğer birçokları gibi göçmenlerin akınına uğrayan toplumlardan biridir. Kıbrıs, geçmişte göçmen veren bir ülke olmuştur. Ülke son 20 yıldır göçmenlerin akın ettiği bir yere dönüştü ancak son 2-3 yıldır daha az göçmen akımı gözlenmektedir. Bu arada Kıbrıslılar ekonomik kriz yüzünden yurtdışına göç etmektedirler. Sürgün şeklindeki göç, çelişkili sonuçlar getirmektedir. Başka kültürlerle temas ve iş pazarındaki verilerin değişmesi hem itiraz ve çatışmalı durumlar, hem de ortak yaşam için fırsatlar ve toplumların kültürel zenginliğini yaratmıştır. Kıbrıs toplumu, kapalı ve geleneksel bir toplumdur. Belkide diğerlerinden daha zor olanı yabancı ve farklı olanı kabul etmektedir. Kaçınılmaz olarak, ırkçılık fenomeni yukarıdakilerin bir neticesi olarak ortaya çıkmaktadır. İrkçi davranışları yaratan kalıp ve ön yargılar Kıbrıslıların bilinçlerinde derin bir biçimde kök salmıştır ve bu davranışlarını da ırkçı olarak nitelendirememektedirler.

Bunun, göçmenler, ırkçılık ve ırkçılıkla mücadeleyle ilgili olarak devletin uyguladığı politikalarda da geçerli olduğu gözükmektedir. Sorunun bulunması ve boyutlarının kabul edilmesindeki güçlük Kıbrıs'taki göçmenlerin topluma dahil edilmesi ile ırkçılık politikalarının yeterli ve zamanında planlanmasına izin vermemektedir. Aynı zamanda ulus merkezci eğitim sisteminin de ırkçı davranışlar ve önyargılar olmaksızın hoşgörüyle eğitilmesinde yetersiz olduğu gözükmektedir.

Kıbrıs'ın AB'ye girişi yasa çerçevesinde bazı olumlu değişiklikler getirmiştir. Bu değişiklikler, bir derecede, Kıbrıslıların göçmenlere yönelik davranışlarına olumlu katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte Kıbrıs'ın AB üyesi olmasının durumu kötüleştirdiği kanısı da hakimdir. Çünkü Kıbrıs şimdi yoğun göç hareketliliğinin yaşandığı bir bölgede Avrupa'nın güneydoğu ucu olarak üyeliğini ve Avrupalı vatandaşların büyük göç akımlarını idare etmek zorundadır. Aynı zamanda AB'nin uyguladığı kemer sıkma politikaları vatandaşların daha iyi çalışma ve hayat şartları bulmak için göç etmeye zorlamaktadır.

14 http://www.tothemaonline.com/koinonia/astynomikoi-tis-mmad-xeftilisan-kai-eideiran-afrikano?fb_action_ids=10152135534504073&fb_action_types=og.likes&fb_source=other_multiline&action_object_map=%5B389753791159210%5D&action_type_map=%5B%22og.likes%22%5D&action_ref_map=%5B%5D, tarih 10/7/2014.

Dil, dış görünüş ve alışkanlıklar niteliklerin üç boyutudur ve ırkçı davranış ve suçlar için bahane olmaktadır. Bununla birlikte, çıkarılabilecek belkide en ciddi sonuç, Kıbrıs'ta ve başka yerlerde ırkçılığın sınıfsal boyutu olduğıdur. Maddi durumu iyi olan göçmenlerin, daha düşük sosyo-ekonomik tabakalardan gelen göçmenlerin aksine Kıbrıs toplumunda memnuniyetle karşılandıkları açıktır. Bu kişilere, Kıbrıs'taki müreffeh göçmenlerle aynı renk ve kökene sahip olmalarına karşın çok farklı muamele yapılmaktadır.

Ekonomik krizin sorunu yoğunlaştırdığı görölmektedir. Ayrıca göçmenler medya ve siyasi partiler tarafından ekonominin sorunları için bir günah keçisi olarak kullanılmaktadırlar. Yükselen işsizlik, Kıbrıslıları göçmenlere karşı sözlü düşmanlıkta daha da hassas hale getirmektedir. Bu, göçmenlere yönelik siyasi davranışlarda daha az hoşgörölü veya düşman olmalarını sağlamaktadır. Çünkü gerçek sebepler görmezden gelinerek göçmenler sorumlu görölmektedir. Bununla birlikte şu günlerde Kıbrıs'ın içerisinden getiğı ekonomik kriz döneminde aşırı sağcı örgütler durumdan fayda sağlamakta, kendilerine ideolojik fikirlerini ifade etmek ve ırkçı saldırılara başvurmak için zemin bulmaktadır.

REFERANSLAR

- Αγκάρρα.** «Aggarra. "Tribün ve burjuvazinin zevki». <<http://agkarra.com/%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%AD-%CE%B7%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%BA%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B1%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B1%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%83%CF%84/>>, [5 Ocak 2015]
- Αγκάρρα,** «Daha çok tahrik edici kişiler istiyoruz»,. Προσβάσιμο στον σύνδεσμο <<http://agkarra.com/%CE%B8%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5-%CE%BA%CE%B9-%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CF%85%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CF%82/>>, [5 Ocak 2015]
- Awad, Ibrahim.** 2009. *The global economic crisis and migrant workers: impact and response*. Geneva: International Labour Office.
- British Council.** 2008 *Living Together: Equal Opportunity and access in society*.
- Caliari, Aldo, et al.** 2010. *Bringing human rights to bear in times of crisis: a human rights analysis of government responses to the economic crisis*, submission to the 13th Session of the UN Human Rights Council, ESCR-Net.
- Center for Economic and Social Rights.** 2009. *Human rights and the global economic crisis: consequences, causes and responses*, available at: <http://www.cesr.org/article.php?id=389>.
- Committee on the Elimination of Discrimination against Women [CEDAW].** 2006. *Concluding comments of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women*. Cyprus: United Nations
- Council of the European Union.** 2009. *Second joint assessment by the Social Protection Committee and the European Commission of the social impact of the economic crisis and of policy responses*, SOC 715/ECOFIN 808, Brussels, 24 November.
- Equality and Human Rights Commission (EHRC).** 2009a. *Monitoring the impact of the recession on various demographic groups*. London: Government Equalities Office.
- Equality and Human Rights Commission (EHRC).** 2009b. *Monitoring update on the impact of the recession on various demographic groups*. London: Government Equalities Office.
- European Commission against Racism and Intolerance (ECRI).** 2011. Έκθεση της ECRI για την Κύπρο.
- European Union Agency for Fundamental Rights (FRA).** 2010. *Protecting fundamental rights during the economic crisis*. Working Paper.

- Human Network.** 2010. *Health for Undocumented Migrants and Asylum Seekers. Kıbrıs'ta sığınmacıların ve göçmenlerin yaşam koşullarının ve sağlık hizmetlerine erişimi.*
- M4trix87,** «Kimse özgür olduğunu düşünen kimseden daha fazla köle değildir». <<https://m4trix87.wordpress.com/tag/%CF%83%CF%8D%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B7/>>
- Mainwaring, Cetta.** 2008. "On the edge of exclusion: the changing nature of Migration in Cyprus and Malta." *The Cyprus Review* 20: 2.
- Makriyianni, Chara & Psaltis, Charis.** 2007. The Teaching of History and Reconciliation. *The Cyprus Review* vol. 19, no.1: 43–69.
- Mediterranean Institute of Gender Studies (MIGS).** 2007. *Mapping the Realities of Trafficking Women in Cyprus.* Nicosia: MIGS.
- Philippou, Stavroula.** 2006. Curricular intervention and Greek-Cypriot pupils' constructions of citizenship: Can 'Europe' include immigrants? In Levinson, Bradley. A. U. & E. Doyle Stevick (Eds.) *Reimagining civic education: how diverse societies form democratic citizens*, pp. 91–116. Plymouth: Rowman and Littlefield Publishing
- Saiz, Ignacio.** 2009. 'Rights in recession? Challenges for economic and social rights enforcement in times of crisis', *Journal of Human Rights Practice* vol. 1, no.2: 277-293.
- Stafford, Bruce. and Duffy, Dierdre.** 2009. *Review of evidence on the impact of economic downturns on disadvantaged groups*, Working Paper 68, London: Department for Work and Pensions.
- Trimikliniotis, Nicos.** 1999. New Migration and Racism in Cyprus: The Racialisation of Migrant Workers, [Published as chapter in book edited by Anthias, F. and Lazarides, G. *Into the Margins: Exclusion and Migration in Southern Europe.* Avebury: Ashgate
- Antoniou. Loukas.** 2014. INEK- PEO Eşitlik Dairesi Başkanı. Eleni Evagorou'ya verilen röportaj. 8 Temmuz.
- Dionysiou, Nasia.** 2014. Ombudsman bürosünün görevlisi. Eleni Evagorou'ya erilen röportaj. 6 Temmuz.
- E.L.A.M.** «Sözde siyasi mülteciler için 433 Bin Avro». <<http://www.elamcy.com/component/content/article/113-import-data/2572-69433-000.html>> [10 Temmuz 2014]
- E.L.A.M.** «Petros Georgiou'nun Larnaka'da Yasadışı Göçe karşı yürüyüşteki konuşması - 28/12/2010» <<http://www.elamcy.com/component/content/article/113-import-data/2572-69433-000.html>> [10 Temmuz 2014]

- Koukou, Marina.** 2014. PEO Göçmenlik Dairesi Başkanı. Eleni Evagorou'ya verilen röportaj. 5 Temmuz
- KHA.** 2011. «Nüfuste 10 yıl içinde % 21.7 oranında veya 838 897 kişi olarak bir artış” 29 Aralık.
- Lapa, Linda.** 2014. Stop Trafficking Cyprus, Başkan Yardımcısı Eleni Evagorou'ya verilen röportaj. 18 Temmuz.
- Pieri, Elena.** 2014. Sivil Kayıt ve Göç Dairesi Memuru, Eleni Evagorou'ya verilen röportaj. 2 Eylül
- Simerini.** 2008. «40 öğrenci tarafından vahşice dövüldü İRKÇILIK-ŞOK». *Simerini*. 20 Aralık. <http://www.sigmalive.com/files/filefield/0/5/9/simerini_20122008.pdf>
- İstatistik Ofisi,** 2011. Nüfus Sayımı.
- İstatistik Ofisi.** 2012. Demografik Raporu
- To Vima.** 2013. *Independent: Kıbrıs'ta göçmenlere ırkçı saldırılar artıyor.* <<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=505599>>
- To THEMAonline,** 2013. «Kıbrıs budur” MMAD Polisi bir Kıbrıslı ile evli olan bir Afrikalıyı dövdü» <http://www.tothemaonline.com/koinonia/astynomikoi-tis-mmad-xeftilisan-kai-edeiranafricano?fb_action_ids=10152135534504073&fb_action_types=og.likes&fb_source=other_multiline&action_object_map=%5B389753791159210%5D&action_type_map=%5B%22og.likes%22%5D&action_ref_map=%5B%5D%5D> 10/7/2014
- Trimikliniotis, Nikos.** 2006. «Kıbrıs'ta İşçi Göçmen». *Thesis*. Aylık İnceleme.
- Trimikliniotis, Nikos.** 2001. *Kıbrıs'ta göçmenler, işçiler ve çalışma ilişkileri.* <http://www.theseis.com/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=946>, 10 /7/ 2014
- İçişleri Bakanlığı,** Dayanışma Fonu Dairesi 2008 Çok Yıllı Program 2007-2013. <[http://www.moi.gov.cy/moi/SF/sf.nsf/All/4F56AA4EFD4F68B3C22575430038800C/\\$file/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CF%85%CE%B5%CF%84%CE%AD%CF%82%20%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%202007-2013%20%CE%A4%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%CE%88%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B7%CF%82.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/SF/sf.nsf/All/4F56AA4EFD4F68B3C22575430038800C/$file/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CF%85%CE%B5%CF%84%CE%AD%CF%82%20%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%202007-2013%20%CE%A4%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%CE%88%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B7%CF%82.pdf)>, ηπόσβαση 4/9/2014

İçişleri Bakanlığı, Nüfus dairesi ve Göç Dairesi, 2014, *Kıbrıs'ta yatırımcılara olağanüstü vatandaşlık verilmesi için planlama.* <<http://www.moi.gov.cy/moi/crmd/crmd.nsf/All/D7849CF11A3ABADDC2257D2C00441B07?OpenDocument>>, 4/9/2014.

LGBT topluluğuna

GİRİŞ

RAPORUN YAPISI VE İÇERİĞİ

İşbu rapor üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, mevcut literatürün temelinde, Kıbrıs'ta homofobi ve transfobi olgusunun kısa bir tarihsel gelişimi verilmektedir.

İkinci bölüm de uluslararası ve yerel çalışmaları kaynak alarak, Kıbrıs'ın çağdaş gerçeğine odaklanmaktadır. Günümüzde Kıbrıs'ta görüldüğü gibi, homofobi ve transfobi sorunu kaydetmektedir. Ayrıca, a) hakim olan sosyal tutumlar ve algıların b) iç siyasi ve diğer kurum yetkililerinin ve c) incelenmekte olan homofobi olgusu ile ilişkin olarak LGBT bireylerinin rolünün incelenmesi yoluyla, bu olgunun yer almasının nedenlerini aramaktadır.

Üçüncü bölümde de, Kıbrıs'ta LGBT topluluğunun politikası ve aktivizminin kısa bir gözden geçirilmesidir. Kıbrıs LGBT hareketinin iki aşamasının - 1979 yılından 2007 yılına kadar ve 2007 yılından bugüne kadar - homofobi ve transfobi ile mücadele ile ilgili olarak lobi faaliyetleri ve eylemlerinin etkililiğini tanımlayıp değerlendirmektedir. Aynı zamanda, mevcut olan Avrupa ve yerel hukuk çerçevelerini karşılaştırarak,

Kıbrıs Cumhuriyeti olgusunun ele alınması ile ilgili olan duruşu ve eylemleri (veya hareketsizliği) tanımlayıp değerlendirmektedir. Rapor çıkarılan sonuçların tanımlanması ile sonuçlanmaktadır.

KIBRIS'TA HOMOFOBİ VE TRANSFOBİ TARİHÇESİ

'Homofobi' terimi, ilk 1970'lerin başında, psikolog George Weinberg tarafından, New York'ta yayınlanan GAY dergisinde yazdığı makalelerde kullanılmıştır ve Weinberg'in Society and the Healthy Homosexual başlıklı kitabının 1972 yılında yayınlanması ile yaygın olarak bilinmiştir (Wickberg 2000).

Weinberg'e (1972) göre, söz konusu terim birisinin eşcinsel biri ile yakın temas halinde olmaktan ortaya çıkan korkusundan söz etmektedir. Fakat, sonrasında bu terim kademeli olarak genişletilmiştir. Örneğin, Morin ve Garfinkle (1978), heteroseksüel olmayan yaşam tarzına heteroseksüel olan birisinin aynı değeri vermediği her tepkiyi homofobi olarak belirtmektedirler.

McCaskell ve Russell açıkladığı gibi (2000: 32), "Homofobi ... yaygın olarak, eşcinsel kişilerin karşı karşıya geldiği stereotipler, önyargılar ve ayrımcılığı tanımlamak için kullanılmaktadır".

"Homofobi" terimine benzer bir şekilde, ondan daha yeni olan "transfobi" terimi ise, sadece trans kişilere karşı korku anlamına gelmez, onların cinsiyet kimliğini ifade etme şeklinin temelinde trans kişilere yönelik olumsuz olabilecek davranışlardan (nefret, tiksinti, öfke ya da ahlaki öfke) söz etmektedir (Bettcher 2007: 46).

Bu terimler yeni olmalarına rağmen, Kıbrıs'ta derin köklere sahip olan olguları tanımlamaktadırlar. Erkek eşcinselliği, İngiliz sömürgeciler tarafından - Labouchere değişikliği olarak da bilinen - 1885 yılının Ceza Kanunu Hakkındaki Değişiklik Yasasının 11. Faslıının uygulanması ile suç haline gelmiştir (Karayanni 2004, 2006; Weeks, 1989). Bu duruma göre, "seks konusunda sessizlik kural haline gelmiştir" (Foucault [1976] 1998: 3), eşcinsellik tabusu ise heteroseksüel ulusal kimlik kavramını güçlendirmiştir (Karayanni 2006: 259-61).

Kıbrıs'ta eşcinsellik, konusunun çok yakın zamana kadar kamuoyu tartışmalarında yer almamasına rağmen, başka ülkelere kıyasla daha büyük bir ölçüde, endişe, kontrol ve gözetim konusu olmuştur.

Bunun nedeni ise, cinsiyet belirlenmesi ve cinsel davranışa ilişkin kuralların ulusal bütünlüğüne entegrasyon ve dışlama sınırlarının bağlantılı olmasıdır (Mosse 1985; Parker et al. 1992; Pryke 1998), söz konusu kuralların uygulanması için ihtiyaç ise Kıbrıs toplumu gibi geleneksel, sömürge-sonrası ve etnik olarak bölünmüş toplumalarda özellikle güçlüdür (Argyrou 1996; Cockburn 2004; Hadjipavlou 2010; Yuval-

Davis & Anthias 1989).

Örneklerin verilmesi ile daha fazla anlaşılacağı gibi, bu tür ortamlarda 'tertemiz' bir milli kimliğin ve ulusal/ etnik grubun erkek ve heteroseksüel merkezli "otantik" düzenlenme şekillerinin korunması, hem ulusu/ kökeni hem de cinsel eğilimi farklı olan "ötekinin" yol açtığı "kirlenmeyi" önlemek amacıyla gerekli olarak düşünülmektedir.

HOMOFOBİ, TRANSFOBİ VE ÇAĞDAŞ KIBRIS GERÇEKLİĞİ

Yeni ulusal ve uluslararası çalışmalara göre, Kıbrıs toplumunun ve ülkenin siyasi ve diğer kurum yetkililerinin büyük bir kısmı, yüksek derecede homofobi ve transfobi özellikleri taşımaktadır. LGBT kişilerin bile topluluk içinde etnik köken yada cinsiyet ifadesi temelinde yoğun ayrımcılık ifade ettiğini gösteren anket sonuçları daha da endişe vericidir.

KIBRIS TOPLUMU

Yerli bir araştırmanın sonuçlarına göre, Kıbrıslı Rum katılanların % 80'i aynı cinsiyetten kişiler arasındaki cinsel ilişkilerin her zaman ya da çoğu zaman yanlış olduğunu belirtmiştir, katılanların % 51'i ise eşcinsel birinin yanında olduğu zaman çok ya da oldukça rahatsız olduğunu ifade etmiştir (Cyprus College Araştırma Merkezi 2006).¹ Ayrıca katılanların çoğunluğu, çocuklarının bakıcısının eşcinsel olması durumunda (% 93), çocuklarının öğretmeninin eşcinsel olması durumunda (% 86), yakın bir akrabalarının eşcinsel olması durumunda (% 81) çocuklarının eşcinsel bir kişi ile tanışması durumunda (% 86), bunların bir sorun teşkil edeceğini belirtmişlerdir.

Daha yeni ve daha büyük ölçekte olan çeşitli uluslararası araştırmalar homofobi ve transfobinin Kıbrıs toplumunda hâlâ yayılmış durumda olduğunu göstermektedir. Örneğin, Eurobarometer'in 2012 yılında gerçekleştirdiği ayrımcılık ile ilgili özel anketin sonuçlarına göre, Kıbrıslı katılanların % 76'sı cinsel yönelime dayalı ayrımcılığın ve % 77'si cinsiyet kimliğe dayalı ayrımcılığın ülkelerinde yaygın olduğunu belirtmiştir. Söz konusu oranlar, ankete katılan Avrupa Birliği'nin 27 üye ülkesinin ortalamasından % 31 oranında daha yüksektir.

Aynı zamanda, heteroseksüel olmayan birinin ülkenin en yüksek seçilen siyasi makamında olması durumunda ne kadar rahat veya rahatsız olduklarını dair bir soru ile ilgili olarak ("1" rakamı "tamamen rahatsız" ve "10" rakamı "kesinlikle rahat"), Kıbrıslıların cevaplarından oluşan sonuca göre, rahat olma kısmına 4.1 ve rahatsız olma kısmına 3 verilmiştir. Avrupa'da buna karşılık gelen ortalamanın 6.6 ve 5.7 olduğu görülmüştür (Eurobarometre 2012).²

1 Araştırma sonuçlarının özeti için, bağlantıyı takip edin: http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ilga-europe.org%2Fcontent%2Fdownload%2F7092%2F43756%2Ffile%2Fhomosexuals%2520english.ppt&ei=FdTbU-vSM8eW0QXovIGABg&usq=AFQjCNHQujadeX0v_4bRSpx1hpABLONekg&bv m=bv.72197243,d.d2k

2 http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_fact_cy_el.pdf Bağlantısından erişilebilir

SIYASİ VE DİĞER KURUM YETKİLİLERİ

Kıbrıs ile ilgili olarak, siyasi ve diğer kurum yetkililerinin homofobi ve transfobi olgusunun korunmasındaki rolü göz ardı edilemez. Geçen zaman boyunca, Kilise, en önemlisi değilse bile, LGBTT bireylerine en önemli karşı çıkanlardan biri olmuştur. Kıbrıs Kilisesi'nin 1990'ların sonlarında eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılma olasılığına karşı duruşu belirleyicidir.

Eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasının, *Alekos Modinou'nun* (1993)³ k yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'ne karşı açtığı davayı kazanması ve Avrupa Konseyi'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (AİHM) kararına uymaması durumunda Konsey'den kovulacağına dair uyarılarının nedeniyle empoze edilmesi, ülkenin siyasi liderlerin duruşunu göstermektedir (Kamenou 2012:155; Kambas 1998; Levy & Long 1998).

Eski başpiskopos, katıldığı bir televizyon röportajında, sadece ülkenin düşmanlarının eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasını kabul edebileceğini, ayrıca eşcinselliğin ulusun ahlaki değerlerine aykırı olduğunu belirterek, Kıbrıslıların Avrupa'ya karşı çıkmayarak Avrupa'nın sonunda AB'ye katılmak için eşcinsel olmak gerektiğini söyleyeceğini savunmuştur (Christou 1998:1-2; Kamenou 2012:156). Aynı zamanda, "ulusal sorununu" gerekçe göstererek, herhangi bir tehdit durumunda, Kıbrıslı Rumlar "gerçek" erkek olmadığı takdirde Türklere karşı savaşmanın da imkansız olacağını söylemiştir (Karayanni 2006:258-9; Kamenou 2012:156-7; Molyva 1998:8; Smith 2010).

Bununla birlikte, Temsilciler Meclisi'nin oturumları sırasında, Tüm Kıbrıs Ortodoks Hristiyan Hareketi, Kıbrıs Kilisesi'nin himayesinde, Meclis binasının dışında protesto gösterileri düzenlemiştir. Aynı zamanda, Sayın Modinou'yu hedef alarak, her LGBT bireyin en büyük ulusal, sosyal ve siyasi tehdit oluşturduğunu öne sürmüştür (Kamenou 2012: 12-47, 148-304). Dini liderlerin LGBTT bireylere yönelik duruşu, Mosse'nin teorisini (1985) doğrulayarak, "milliyetçiliğin önünde, artık sadece belirli cinsel davranışlar değil, bunları yapan kişinin bütün fiziksel ve zihinsel yapısının anormal olarak algılandığını göstermiştir. Böylelikle, söz konusu kişi, toplum ve ulusun dışında bırakılmıştır" (Mosse 1985:186).

Yapılan çeşitli çalışmalar, Kıbrıs'taki Ortodoks kilisesinin insanlar tarafından güvenilen bir kurum olduğunu göstermiştir (World Values Survey Wave 5 2005-2009; World Values Survey Wave 6 2010-2014).⁴ Fakat endişe verici olan şey, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin -en azından teoride- demokratik ve liberal bir devlet olarak cinsel seçim ve cinsiyet kimliğine bakılmaksızın tüm vatandaşların eşitliğinin yasal olarak

3 <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57834>

Bağlantısından erişilebilir

4 <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp> Bağlantısından erişilebilir. «World Values Survey Data analysis tool», <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp> Bağlantısından erişilebilir

korumaya bağlı olduğu anlamına gelen 2004 yılından bu yana bir AB üyesi olarak, ülkedeki siyasi yetkililerin ve hükümetlerin homofobi, transfobi ve diğer LGBTT konularla ilgili olan konumlarının kiliseninkinden farklılaştırma isteksizlikleri ve tereddütleridir.

Örneğin, 1990'ların sonlarında, eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılma konusunun Temsilciler Meclisi'ne sunulduğu zaman, milletvekillerine güvence vermek amacıyla, o dönemin Meclis Hukuk İşleri Komisyonu başkanı, eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasına dair oy verecek milletvekillerinin eşcinselliği ahlaki olarak meşrulaştıran değil, negatif oy çoğunluğu çıkması durumunda Kıbrıs'ın Avrupa Konseyi'nden çıkarılma ihtimali ve AİHM'deki Türkiye'ye karşı açılan Loizidou davası ile ilgili (1996) ulusal önemi olan kararının uygulanmaması olasılığı ihtimalini ve bunun da büyük bir siyasi kayıp olacağını milletvekillerinin anlamalarını istemiştir. (Kamenou 2012:155-6, 297; Vasiliou 1997:32).⁵ O dönemdeki Kıbrıs Cumhuriyeti'nin üst düzey bir avukatı, milletvekillerine hitap ederek, yasa değişikliğine olumlu oy vermelerinin eşcinselliğin kabul edilmesinin anlamına gelmediğini, sadece yasanın netleşmesiyle polisin kamu alanında ya da reşit olmayan yaşta kişilerin arasında gerçekleşen doğal olmayan cinsel ilişki davalarını soruşturmasında daha fazla hareket özgürlüğü olacağını savunmuştur (Kamenou 2012: 155; Mahi gazetesi 1997:16).

Sedgwick'in de yazdığı gibi, ideoloji sağ veya sol, dini ya da seküler ideoloji de olsa veya 'milletin' pozisyonu ile ilgili olarak herhangi bir şey bile sunsa, milliyetçilik meşrulaştırma veya gayrimeşrulaştırmaya yönelik herhangi bir siyasi çağrı için son bir çaba olarak faaliyet göstermektedir (Sedgwick 1993:146).

2008 yılına kadar, LGBT konuları kamusal alanın dışında kalmıştır. Fakat, 2008 yılında, Tilos adasında, adanın Belediye Başkanı Anastasios Aliferis tarafından eşcinsel çiftler arasında gerçekleştirilen iki nikah töreninin sembolik önemi ve Ombudsman'ın Kıbrıs Hükümeti'ne Kıbrıs'taki eşcinsel çiftlerin yasal olarak tanınması meselesinin halledilmesi için yaptığı öneri, Kıbrıs'ta medya ve sosyal medyanın LGBT konuları ile ilgilenmesine yol açmıştır (Kamenou 2012: 96-101, 278-94).

Söz konusu ilgi, 2010 yılında, milletvekili Andreas Themistokleous bir radyo yayınında Ombudsman ile birlikte katılmış olduğu hemcins birlikteliği ile ilgili bir münazaranın sırasında, homofobik ve transfobik açıklamaları ile artmıştır. Themistokleous açıklamalarında, LGBT bireyleri, savunduğu gibi hükümetin tanımak zorunda kalmadığı pedofiller, hayvanlarla cinsel ilişkiye

5 <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58007> Bağlantısından erişilebilir. AİHM, Türkiye'nin iddia ettiği gibi, Bayan Loizidou'un gayrimenkulüne erişimi ve onun kontrolünün reddedilmesinden sorumlu olan "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti" ("KKTC") değil Türkiye'nin olmasına karar verdi. Türkiye, Bayan Loizidou'ya tazminat vermeye davet edildi. Mahkeme'nin konuyla kararı ve yaklaşımı Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ulusal konuları için büyük önem taşıyordu. Esasen, Türkiye'nin "KKTC" nin faaliyetlerine hiçbir katılımının olmadığına dair pozisyonu resmen Avrupa kurumu tarafından reddedildi. Bu önemli zaferi tehlikeye atmama amacıyla, politika yapıcılar Modinos davası ile ilgili olarak Avrupa'nın baskısına boyun eğmek zorunda kaldılar.

girenler, nekrofililer ve diğer suçlularla eşitleştirdi (aynı eserde :281-4). Sayın Themistokleous, siyasi partisinin çağrı ve Avrupa Parlamentosu'nun LGBT Hakları partiler arası grubundan gelen tavsiye mektubuna rağmen sözlerini geri çekmek yerine onları bir çok yerde alenen tekrarladı (aynı eserde :282).

Homofobi ve transfobi, belirgin nefret söylemi ile sınırlı olmayan genel olgulardır. Kurumsal homofobi ve transfobi, LGBT bireylerin dışlanmasına yol açan örgütsel veya sistemik uygulamaları (veya onların eksikliği) içerir (Raja & Stokes 1998:118). 2010 yılında, o dönemdeki Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Başsavcısı eşcinsel çiftlerin yasal tanınmasının eksikliği ile ilgili bir şikayeti incelemeye çağırıldığında uluslararası hukuk ve insan hakları hukuku çerçevesinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yasal değişiklikleri yapmak yükümlülüğü olmadığını, bunun da takdire bağlı olduğunu belirtti (Kamenou 2012:279-80; Politis gazetesi 2010: 51).

O dönemdeki Başsavcı, 2010 yılında söz konusu taahhütlerin olmadığını gerekçe gösterip 1990'lardaki eşcinselliğin dış ve Avrupa taahhütleri nedeniyle suç olmaksızın çıkarılmasına yönelik siyasi söylemi tersine çevirerek, bunun sebebinin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin LGBT bireyleri eşit vatandaşlar olarak kabul etmeyi reddetmesini gösterdi. Bu şekilde, Kıbrıs'ta LGBT insan haklarının kabul edilmesinin ilke ya da ortak "Avrupa" ilkeleri konusu olmadığı, daha fazla olarak, özellikle ulusal çıkarlara bağlı olan bir karar olduğu tekrardan teyit edildi (Kamenou 2012:280-1).

Fakat, ülkenin siyasi liderlerinin büyük kısmının 2014 yılının Mayıs ayında ilk LGBT Onur Yürüyüşü'nün gerçekleştirilmesine karşı duruşu, kademeli olarak homofobi ve transfobi olgusuna karşı mücadelenin yanı sıra LGBT bireylerin eşitliğinin kendisini demokratik ve liberal olarak adlandırmak isteyen bir ülkede gerekli olarak kabul edileceğine dair büyük umutlar oluşturur.

Kıbrıs Kilisenin, Kilisenin İnsani Konular Ofisi Başkanı Tamasos ve Orinis Metropoliti İsaia'nın himayesinde yürütülen LGBT Onur yürüyüşü karşıtı kampanyaya rağmen (Kathimerini gazetesi 2014b; Fileleftheros gazetesi 2014b), yürüyüşe tüm siyasi partilerden temsilciler, çeşitli yerel siyasiler, birçok büyükelçilikler, ve ulus ötesiyle uluslararası kuruluşlar katılmıştır (Dimitriou 2014). Yürüyüşe 6 bin kişinin katılması, aynı zamanda da polis tarafından katılımcıları koruma görevinin kusursuz yürütülmesi ve Kilisenin düzenlediği karşıt yürüyüşe de 50'den az kişinin katılmasıyla bu tarihi olayın boykot edilmesine izin verilmemiştir (SigmaLive 2014; Kathimerini gazetesi 2014a; Fileleftheros gazetesi 2014a).

LGBT BİREYLER

Yukarıda belirtildiği gibi Kıbrıs'taki durumunda "homofobi" ve "transfobi" terimleri ile tanımlanan belirli cinsel tercihleri ve cinsiyet kimliklerini gayrimeşrulaştırmak, kurumsal boyutu olan bir olgudur. Homofobi ve transfobinin zaman boyunca ülkenin dini ve siyasi liderler tarafından

kurumsal olarak savunulması hatta empoze edilmesi, LGBT bireylerin bir kısmını bile etkilemiştir. Söz konusu kişiler, "Kıbrıs Rum toplumundaki homonor-matif" olarak tanımlanabilir durumunun ötesinde olan veya olmayı tercih eden LGBT bireyleri "öteki" "aşağı derecede olan kişi" ve LGBT topluluğunun uyumu için "tehlikeli" olarak nitelendirmektedirler (Kamenou:197-288).

Kıbrıs'ta büyümüş olan ve yaşayan Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk LGBT birey-ler ile yapılan mülakatlardan elde edilen sonuçlara kısmen dayalı olan bir yeni bir akademik çalışmaya göre, "kadınsı" eşcinsel erkekler gülünç görünen, tahrik edici Kıbrıs'ın erkek eşcinsel topluluğun itibarı için tehlikeli olarak adlandırılıyor (a.e.). Benzer bir şekilde, "erkeksi" eşcinsel kadınlar, eşcinsel kadınlar tarafından "doğal olmayan" ve "iğrenç" olarak nitelendiriliyor (a.e.).

Sedgwick'in de savunduğu gibi, eşcinsel erkekler arasındaki "kadınsılık korkusu" (effeminophobia) ve eşcinsel kadınlar arasındaki "erkeksi" lezbiyenlik korkusu, cinsiyet ve cinselliği sürekli ve katlanabilir kategoriler olarak algılayan uzun bir (Batı) geleneğini durdurmak için bir ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır; bu gelenek, bir erkeğe ilgi duyan herkesin tanım gereği dışı karakteristikleri taşıdığını ve bir kadına ilgi duyan herkesin erkek karakteristikleri taşıdığını varsaymaktadır (Sedgwick 1991:20). Fakat, eşcinsel bireylerin arasında, bu tür davranışlar kadınsı erkekleri ve erkeksi kadınları yabancılaştırıp eşcinsel olmayan cinselliği patolojik olmayan bir durum ve cinsiyetin olmadığı ikili tanımları patolojik olan bir durum olarak gös-teren baskın söylemlerin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (a. e.:18-27).

Yukarıda belirtilen ankette (Kamenou, 2012) kendilerini Kıbrıslı Rum ve eşcinsel erkek olarak belirlemiş ve Kıbrıslı Türk ulusal "öteki" fikrine karşı koymuş olan katılımcıların "Avrupa / Batı diğerlerine karşı"⁶ ile ilgili olarak verdikleri yanıtlar özel-likle ilginçtir. Kıbrıslılar eski sömürge tebaası olarak "Batılı", "Avrupalı" sömürge yönetimleriyle karşılaştırıldıklarında aşağı derecede insanlar (inferior) haline ge-tirilmelerine rağmen, onların bazılarının dünyayı hiyerarşik bir şekilde "medeni" bir "Batı / Avrupa" "merkezi" ve "daha az gelişmiş" bir "bölge" olarak belirten ikili baskın söylemin devam edilmesine katkıda bulundukları görülmektedir.

Söz konusu eğilim, "diğerlerinde" örneğin "batı" olmayan ve heteroseksüel ol-mayan kişilerde görüldüğü zaman daha da dikkat çekmektedir. Bazı Kıbrıslı Rum eşcinsel erkekler, kendilerini heteroseksüel olmayan olarak tanımlamaya çalışırken, Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk LGBT bireylerin arasında ayırım yaparak, bunun yanı sıra Kıbrıslı Rumları "Avrupalı" ve "modern" olarak, Kıbrıslı Tür-kleri de "Avrupalı olmayan" ve "az gelişmiş" olarak nitelendirerek, "Avrupalı diğerlerine karşı" hakim söylemini devam ettirmektedir (a.e.:197-288).

6 Konuyla ilgili bağlantı: Huntington 1993 ve Said 2001.

Keza, Argyrou'nun (1996) da açıkladığı gibi, "batılılaşma" ve "çağdaşlaşmanın", toplumların sömürgecilik ve sömürge sonrası dönemi çerçevesinde, "kendilerini oluşturmak ve Batı nesneleri olarak görmek" amacıyla uyguladıkları bir mekanizmadır (Argyrou 1996:183). Kıbrıslılar tarafından takip edilen "Modernlik" kültürü, sınıf, ırk ve etnik farklılaştırılma, erkek merkezlik ve heteronormatif erkeğin devam ettirilmesinin bir sonucudur (a.e.).

Güç (authority), kendimizi ve başkalarını nitelendirme yeteneğine bağlıdır. Bu nedenle, kendimizi ve başkalarını nitelendirdiğimiz şeklin siyasi hareket üzerinde büyük bir etkisi vardır (Epstein 1987). Bu tür gruplararası dışlamalar, "Avrupa'nın" egemen söylemlerinin baskın milliyetçi söylemlerine karşı kesin bir şekilde güçsüzleştirici bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Yani, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılımının cinsellik ile ilgili alternatif söylemlerin oluşturulması için bir dil sunmasına rağmen, milliyetçilik söylemi Kıbrıslıların "kendi" ve "öteki" ile ilgili algıları üzerindeki etkisini ortadan kaldıramamıştır.

Avrupa mekanizmaları ve kurumları baskı altındaki gruplar ve bireyler tarafından benimsendiği zaman değişiklik yaratabilmektedir. Fakat, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yani Kıbrıs Rum kesiminin AB'ye katıldığı, ancak Kıbrıs Türk kesiminin katılmadığı, mevcut ulusal üstünlük fikirlerini güçlendirmiştir. Bu da "Avrupa'nın" etnik köken, cinsel tercih ve cinsiyet kimliği üzerindeki etkisine ilişkin algılamalarıyla ilgili argümanlar gösterildiğinde ciddiye alınması gereken bir risktir.

Bununla birlikte, Kıbrıs Accept LGBT, hem homofobi ve transfobi ile mücadele etme hem de etnik köken, din veya diğer özelliklerine bakılmaksızın LGBT bireylere yönelik her türlü ayrımcılık ile başa çıkmaya odaklanan eylemlerin çerçevesinde, Queer Cyprus ve Initiative Against Homophobia gibi Kıbrıs Türk LGBT grupları ile temasta olup, bu gruplarla yakın işbirliği içindedir.

Örneğin, Kıbrıs Accept LGBT, 2010 yılının Aralık ayında, Initiative Against Homophobia ve diğer ülkelerin LGBT grupları ile işbirliği içinde, *Cyprus Solidarity and Networking* başlıklı bir konferans,⁷ düzenlemiştir. Bununla birlikte, Kıbrıs Accept LGBT, Queer Cyprus ile birlikte, 2012 yılının Ekim ayında, *Towards Inclusion: Healthcare, Education and the LGBT Community* başlıklı uluslararası bir konferans⁸ düzenlemiştir. 2014 yılının Mayıs ayında ise, iki kuruluşun grupları, ilk LGBT Onur yürüyüşünün düzenlenmesi için başarılı bir işbirliği içinde bulunmuştur (Psillides 2014).

Yalnız, önemli olan, sadece bazı LGBT bireylerin yaşadığı grup içi ayrımcılık değildir. Kıbrıs'taki LGBT bireyleri uyumlu bir grup olarak inceleyen çalışmalar, onların tüm seviyelerde -sosyal, hukuki, kurumsal, kişilerarası- görülen homofobi ve transfobi

7 Konuyla ilgili bağlantı: http://www.ilga-europe.org/home/guide_europe/country_by_country/cyprus/solidarity_and_networking_conference_3_6_december_2010

8 Konuyla ilgili bağlantı: <http://www.acceptcy.org/en/node/1428>

nedeniyle acı çektiklerini göstermektedir. Avrupa Birliği Temel Hakları Ajansı'nın (European Union Agency for Fundamental Rights, kısaltması «FRA») son yaptığı anketin sonuçlarına göre, lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin ayrımcılığa maruz kalmaları konusunda Kıbrıs, homofobi ve transfobinin en yüksek derecede görüldüğü ülkelerden biri olarak sunulmaktadır (FRA 2013).⁹ Örneğin, ankete katılanların son 12 ay boyunca kendi cinsel yönelimleri temelinde, kendilerine karşı ayrımcılık yapıldığını veya tacize uğradıklarını düşünüp düşünmediklerine ilişkin bir soruya katılanların % 56'sı olumlu cevap verince, ankete katılan 28 ülke arasında Kıbrıs üçüncü en kötü sırada yer almıştır (a. e.: 15). Ayrıca, özel olarak iş arama sırasında cinsel yönelime dayalı ayrımcılıkla ilgili benzer bir sorunun sonucunda da Kıbrıs son sırada yer almıştır (a. e.: 16). Özellikle nefret söylemi ile ilgili olarak, katılanların 18 yaşından önceki eğitim süresince LGBTT birey olarak düşünülen bir sınıf arkadaşlarına yönelik olumsuz yorumlar duyup duymadıklarına ya da olumsuz davranışlara şahit olup olmadıklarına ilişkin bir soruya verilen olumlu yanıtların oranı % 97'ye ulaşınca, Kıbrıs yine son sırada yer almıştır (a.e.: 19).

FRA tarafından Kıbrıs ile ilgili yapılan anketteki verilerin analizi daha fazla hayal kırıklığı yaratmaktadır:¹⁰

- Politikacılar tarafından LGBTT bireylere yönelik saldırgan bir dilin kullanılmasının yaygın olup olmadığına dair bir soruyu, Kıbrıslı LGBT bireylerin % 30'u "çok yaygın" diye yanıtlayıp, aynı cevabı veren tüm katılımcıların ortalaması ise % 16 olmuştur.
- LGBTT bireylere karşı ara sıra yapılan espirilerin ne kadar yaygın olduğuna ilişkin bir soruyu, Kıbrıslı LGBT bireylerin % 55'i "çok yaygın" diye yanıtlayıp, aynı cevabı veren tüm katılımcıların ortalaması ise % 37 olmuştur.
- Kamusal alanda, LGBTT bireylere yönelik nefret ve kin ifadelerin ne kadar yaygın olduğuna ilişkin bir soruyu, Kıbrıslı LGBT bireylerin % 30'u "çok yaygın" diye yanıtlamıştır, aynı cevabı veren tüm katılımcıların ortalaması ise % 15 olmuştur.
- Katılanlara bir öğretmenin LGBTT birey olarak düşünülmesi nedeniyle ne sıklıkta olumsuz yorumlar duyduklarıyla ilgili ya da bu konuyla bağlantılı ne sıklıkta olumsuz davranışlara şahit oldukları ile ilgili bir soruyu, Kıbrıslı LGBT bireylerin % 27'si "her zaman" diye yanıtlayıp, aynı cevabı veren tüm katılımcıların ortalaması ise % 11 olmuştur.
- Katılanlara bir iş arkadaşlarının LGBTT birey olarak düşünülmesi nedeniyle ne sıklıkta olumsuz yorumlar duyduklarıyla ilgili olumsuz davranışlara şahit oldukları ile ilgili bir soruyu, Kıbrıslı LGBT bireylerin % 14'ü "her zaman" diye yanıtlayıp, aynı cevabı veren tüm katılanların ortalaması ise % 5 olmuştur.

9 Konuyla ilgili bağlantı: http://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-results-at-a-glance_en.pdf

10 Raporun yazarı «EU LGBT survey data explorer» kullanarak verilerin analizini yaptı. <http://fra.europa.eu/DVS/DVT/lgbt.php> bağlantısından erişilebilir

- Kıbrıslı LGBT bireylerin % 76'sı, saldırı, korkutma veya tacize uğramaktan korktukları için kamu alanında sevgilisinin elini tutmaktan kaçındığını belirtmiştir. Aynı cevabı veren tüm katılımcıların ortalaması ise % 53 olmuştur.
- Kıbrıslı katılımcıların, evde (% 39, ortalaması %18), okulda (% 58, ortalaması % 32), iş yerinde (% 71, ortalaması % 47), eğlence yerlerinde (% 76, ortalaması % 47), spor merkezlerinde (% 69, ortalaması % 43) halka açık yerlerde (% 81, ortalaması % 70), parklarda (% 72, ortalaması % 53) ve kamu hizmetleri ve binalarında (%81, ortalaması %59) LGBT birey olduklarını göstermekten kaçınmaktadırlar.
- Kıbrıslı Rum LGBTT bireylerin % 61'i (ortalaması % 59) son 12 ay içinde uğradığı en son fiziksel / cinsel saldırı ya da şiddet tehdidinin LGBT birey olduğunun düşünülmesi nedeniyle oluştuğunu kaydetmiştir. Bu insanların % 77'si (ortalaması % 81) polise şikayette bulunmayıp, bu grubun % 40'sı (ortalaması % 24) da polisin homofobik ya da transfobik tepkisinden korktukları için şikayette bulunmadığını belirtmiştir.
- Kıbrıslı Rum LGBTT bireylerin % 69'u (ortalaması % 57) uğradığı en ciddi fiziksel / cinsel saldırı ya da şiddet tehdidinin LGBT birey olarak düşünülmesi nedeniyle yer aldığını kaydetmiştir. Onların % 86'sı (ortalaması % 75) polise şikayette bulunmayıp, bu grubun % 46'sı (ortalaması % 20) da polisin homofobik ya da transfobik tepkisinden korktuğu için şikayette bulunmadığını belirtmiştir.

HOMOFOBİ VE TRANSFOBİ'YE KARŞI KIBRIS LGBT HAREKETİ

1979 – 2007

Mimar Alekos Modinos tarafından 1970'lerin sonlarından bu yana yapılan kulis faaliyetleri ve 1987 yılındaki Kıbrıs'taki Eşcinseller için Özgürlük Hareketi'nin oluşturulması, aynı zamanda da AİHM'ye Kıbrıs Cumhuriyeti'ne karşı başarılı başvurusu, cinsiyet ve cinsellik konusuna ilişkin hegemonik söylemleri ve onları istikrarsızlaştırmayı amaçlayan alternatif söylemlerin arasında ilk büyük çatışma teşkil etmektedir (Kamenou 2012:152). Alekos Modinos'un aktivizmi, sadece LGBT bireyler için eşitlik ve adalet sağlamayı hedefleyen ilk başarılı girişim olmayıp, aynı zamanda, homofobi ve transfobinin ortadan kaldırılmasını temel hedef alan Kıbrıs LGBT hareketinin başlangıcını teşkil etmektedir.

Alekos Modinos, 1970'li yılların sonlarında, yerel siyasi elit ve kişisel bağantılara dayanarak, AİHM'nin (1981) Dudgeon - Birleşik Krallık'a karşı vakasında Birleşik Krallık'ın aleyhine verilen kararın ardından, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin (The Parliamentary Assembly of the Council of Europe 1981) 924. Tavsiyesi kapsamında, Kıbrıs'ın Ceza Kanununun değiştirilmesi ve eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılması için baskı yapmaya başlamıştır (Kamenou:152).¹¹

11 <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57473>

Siyasi liderlerin Modinos'un talebini yerine getirmek için isteksizliği (büyük ölçüde Kıbrıs Kilisesi'nin bu konudaki duruşuna karşı çıkmak için yapılan bir isteksizliktir), Modinos 1989 yılında Ceza Kanunu'nun 154. Faslının 171, 172 ve 173 Maddelerinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesine aykırı olduğunu savunarak AİHM'ye başvuruda bulunmaya teşvik edilmiştir (aynı eserde: 153-4).¹² AİHM, 1993 yılında, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devletin özel alanda, rızası olan yetişkin erkekler arasındaki cinsel eylemleri suç olarak kabul etme hakkına sahip olmasına ilişkin konumunu reddederek, Modinos'un lehine, 8 olumlu oy ve 1 olumsuz oy ile bir karar vermiştir. Temsilciler Meclisi, kilise ve dini kuruluşların güçlü tepkilerinin ortasında, 21 Mayıs 1998 tarihinde, eşcinselliği suç olmaktan çıkarmak zorunda kalmıştır.¹³

Ancak, 1998 yılında yapılan değişiklik ilgili yasanın dilini daha da homofobik bir hale getirmiştir. Fakat, Kıbrıs Cumhuriyeti 2000 yılında Modinos ve Avrupa Konseyi'nin baskısı altında ilgili mevzuatı yeniden düzenlemek ve 2002 yılında rızası olan farklı cinsiyetten yetişkinler ve rızası olan erkekler için aynı rıza yaşını (17 yaş olarak) belirtmek zorunda kalmıştır (a.e.: 152-63).

2007 – 2014

Kıbrıs Özgürlük Hareketi, faaliyetleri ile homofobi ve transfobiye karşı ilk darbeyi başarmasına rağmen, Alekos Modinos'un şeytan gibi gösterilmesi nedeniyle, LGBT bireyleri bir araya getirmeyi başaramamıştır. Kıbrıs Özgürlük Hareketi, hiçbir zaman resmi olarak kayıtlı bir kurum olmamıştır, üyelerin sayısı ise hep düşük kalmıştır (a.e.: 255-6).

İlgili literatüre göre, 1990'lar LGBT hareketinin "Batı / Anglo-Amerikan dünyasının" gerek içinde gerekse dışındaki faaliyetleri ve etkinliklerinin sayısının artırılmasını işaretlemektedir (Drucker 1996, 2000; Manalansan 1995; Povinelli & Chauncey 1999). LGBT aktivizmi ile ilgili olan "bölgelerarası - transglobal" akımların çerçevesinde, 2009 yılında, yaklaşık 30 Kıbrıslı Rumdan oluşan bir grup tarafından Kıbrıs LGBT Accept çekirdeği oluşturulmuştur, 2011 yılında da bir dernek olarak kaydedilmiştir (Kamenou 2012:265). Şu anda kayıtlı üyelerinin sayısı 700'e ulaşmıştır, onlardan da 120 üye düzenli olarak ve etkin biçimde kurumun faaliyetlerine katılmaktadır (Gavriilidis 2014). Kıbrıs Accept LGBT, kurulmasından bu yana sadece birkaç sene faaliyette bulunmalarına rağmen, homofobi ve transfobiye karşı çok önemli zaferler başarmıştır. Aşağıda, söz konusu başarılarından en önemlileri belirtilmektedir:

12 171. (a) doğal olmayan cinsel tacizde bulunan veya (b) bir erkeğe kendisine doğal olmayan cinsel tacizde bulunmasına izin veren kimse bir suçu işlemiş sayılır ve ona beş yıl kadar hapis cezası verilir. 172. 171. Maddesinde belirtilen suçları şiddetle işleyen her kimse bir suç işlemiş olarak on dört yıl kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. 173. 171. Maddesinde belirtilen suçları şiddetle işleyen her kimse bir suç işlemiş olarak on dört yıl kadar hapis cezasıyla cezalandırılır, ancak şiddet yer almadıysa yedi yıl boyunca hapisle cezalandırılır.

13 Değiştirilmiş kanun 1998: 171. (1) Erkekler arasında, kamu alanında doğal olmayan ahlaksızlık veya kişilerden biri onsekiz yaşın altındaysa bir suç olarak kabul edilir beş yıl hapis cezasıyla cezalandırılır. 173. (3) İşbu yazının amaçları için, "kamu" terimi ikiden fazla kişinin arasında veya mevcudiyetinde anlamına veya kamunun şartlı veya şartsız olarak girebildiği bir alanda.

- Ombudsman Ofisi'nin Eşitlik Kurumuyla Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Kurum ile işbirliği içinde, mevcut yıl içerisinde Temsilciler Meclisi'ne sunulacak olan eşcinsel çiftlerin yasal tanınması konusu gündeme getirilmiştir. Aynı zamanda, lobicilik yoluyla kamu alanında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı nefret suçları ve nefret karşı yasanın onaylanmasını hem hükümetin hem de partilerin siyasi gündemlerine getirmeyi başarmıştır.
- Milletvekillerinin biri tarafından birden fazla kamuoyuna yapılan homofobik açıklamalar vesilesiyle, sosyal medyayı kullanarak, kamuoyunu hem varlığı hem de kamu ve / veya siyasi şahıslar tarafından uygulanan nefret söylemi sorunu hakkında bilgilendirip sivil toplumun homofobi ve transfobi ile mücadele konusunda desteğini kazanmıştır.
- Kıbrıs Aile Planlaması Derneği, Kıbrıs Türk LGBT örgütleri Initiative Against Homophobia ve Queer Cyprus Association, tüm Avrupa International Lesbian and Gay Association – Europe (ILGA-Europe), Avrupa Komisyonu KıbrısTemsilciliği, Kıbrıs'taki Hollanda Büyükelçiliği, Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliği gibi yurtiçi ve uluslararası kuruluşlar ve yabancı elçilikler ile işbirliği içinde konferanslar, eğitim seminerleri, sanat festivalleri ve etkinlikleri düzenlemektedir, bunun yanı sıra homofobi ve transfobiye karşı ve onu besleyen milliyetçi ve köktendinci söylemin zayıflatması amacıyla çeşitli araştırmalar yürütmektedir.
- Lobicilik yoluyla iç siyasi partilerin ve yetkililerinin homofobi ve transfobi olgusu dahil olmak üzere çeşitli LGBT konularında resmi pozisyonlarının olmasını başarmıştır: 2011 yılı temsilciler meclisi seçimleri, 2013 yılı cumhurbaşkanlığı seçimleri ve 2014 yılı Avrupa Seçimlerinde yer alan adayların çoğu, önerdikleri gündeme homofobi ve transfobi ile mücadele ve LGBT bireylerin eşitliği konularını da dahil etmişlerdir.
- Kıbrıs Türk Queer Cyprus Association ile işbirliği içinde, 31 Mayıs 2014 tarihinde, büyük bir başarıyla ilk LGBT Onur yürüyüşünü düzenlemiştir. Yürüyüşe adanın her iki tarafından da katılım olmuştur, ayrıca dünyanın dört bir yanından gelen 6000 kişi katılmıştır. Bu olayın ardından, Kıbrıs Kilisesi, Kilisenin İnsani Konular Ofisi Başkanı Tamasos'un ve Orinis Metropoliti İsaia'nın Kıbrıs Accept LGBT ile bir görüşme talebinde bulunmuştur. Görüşme sırasında Metropolit, kilisenin Kıbrıs'ın LGBT topluluğu ile uyumlu bir şekilde bir arada yaşamak için niyetini dile getirmiştir (Kıbrıs Kilisesinin, Kilisenin İnsani Konular Ofisi Başkanı Tamasos ve Orinis Mitropoliti İsaias 2014).

AVRUPA & KIBRIS YASAL ÇERÇEVESİ

Foucault'un açıkladığı gibi, cinselliğe ilişkin egemen söylem ve güç sistemlerinin etrafımızda olmalarına göre, hukuk içerisinde ve hukuk yoluyla, oluşturulur yansıtılır, kurulur ve çoğaltılır (Foucault [1976] 1998:83). Çok yakın zamanlara kadar, hem çeşitli iç yasal çerçeveler hem de ortak Avrupa yasal çerçevesi, cinsel seçimi ve cinsiyet kimliğini ayrımcılığın yasak olduğu konular olarak kabul etmemiştir. Ulusal ve uluslarüstü / Avrupa düzeyinde yapıların yasal değişiklikler ve homofobi ve transfobinin tüm şekilleriyle ortadan kaldırılması amacıyla siyasi ve toplumsal statükoyu değiştirmek için verilen çabalar yakın zamanda yer almıştır. Tarih boyunca, AİHM LGBT haklarının savunulmasında önemli bir aktör olmuştur (Boele-Woelki 2008; Mowbray 2005; Rudolf 2003).

Fakat, kayda değer bir nokta da, Avrupa İnsan Hakları Komitesi'nin,¹⁴ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. Maddesinin kapsamına giren ayrımcılık yapılmaması ilkesinin cinsel yönelimi de içerdiğine ilk kez Sutherland Birleşik Krallık (*Sutherland v. The United Kingdom*),¹⁵ karşıtı vaka vesilesiyle 1997 yılında karar vermiştir. Ayrıca, AİHM "homofobi" terimini ilk kez 2011 yılında *Kiyutin'in Rusya'ya*¹⁶ karşı açtığı vakasında davacının lehine yargılanmasında kullanmıştır.

Ancak, zaman içerisinde, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'nin çeşitli kurumları ve kuruluşları, "kişisel olan politiktir" (Hanisch 1970) ve "kişisel olan uluslararasıdır" (Enloe 1989) feminist mottosunu kabul edip desteklemiştir. Cinsel seçim ve cinsiyet kimliğinin geleneksel olarak dahil edildiği özel alan, siyasetin yansıtıldığı, oluşturulduğu ve uygulandığı bir alan olarak kabul edilmektedir. Gösterge olarak aşağıdakiler belirtilmektedir:

- Avrupa Konseyi, 1981 yılından bu yana, (LGBT bireylere yönelik nefret söylemi ve suçları dahil olmak üzere) homofobi ve transfobi ile mücadele ve LGBT bireylerin cinsiyet eşitliğinin elde edilmesine (Council of Europe 2011) ilişkin çeşitli öneriler ve kararlar yayınlamıştır. En son yayınlanan öneri, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin yayınladığı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılıkla ilgili önlemlere ilişkin CM/Rec(2010)5 önerisidir.¹⁷
- Avrupa Birliği Konseyi'nin istihdam alanında ve mesleki eğitimde cinsel yönelim temelindeki ayrımcılığı yasaklayan 2000/78/EC sayılı Direktif, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB'ye katılım arifesinde Kıbrıs mevzuatına dahil olmuştur.¹⁸

14 Bireysel şikayetler için eski ilk organdır. 1 Kasım 1998 yılından itibaren, AİHS ile değiştirilir.

15 <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-59354>

16 <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-103904>. paragraf 64.

17 http://www.coe.int/t/dg4/lgbt/documents/reccm2010_5_EN.asp

18 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0078&from=EN>

- Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin Avrupa Birliği vatandaşları ve aile üyelerinin Üye Devletlerin topraklarında hareket etme ve özgürce ikamet etme hakkına ilişkin 2004/38/EC sayılı Direktifi, uygulamasında cinsel yönelime dayanan ayrımcılık yasaklanmaktadır.¹⁹
- Avrupa Parlamentosu'nun Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanına ilişkin 2010-2014 Çok Yıllı Programı üzerine (Stockholm programı) 25 Kasım 2009 tarihli kararı, kapsamlı bir şekilde homofobi ve cinsel yönelime dayanan ayrımcılık ile mücadele etmek için ihtiyaçtan söz etmektedir.²⁰
- Avrupa Birliği ve AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşmasının 19. Maddesi, AB'yi cinsel yönelime dayanan ayrımcılık da dahil olmak üzere, ayrımcılığın bütün çeşitleriyle mücadele etmek amacıyla uygun önlemleri almak için yetkilendirmektedir.²¹
- Avrupa Birliği'nin Temel Haklar Şartı'nın 21. Maddesi, AB'nin kurumları ve Üye Devletler tarafından AB hukukunun uygulanmasında, cinsel yönelim dahil olmak üzere, herhangi bir nedenden dolayı oluşan ayrımcılığı yasaklamaktadır.²²

Böylece, önceki yıllarda özel alanın devlet müdahalesinden korunmasına dair hakim olan inancın tersine, belirli "kişisel seçimlerin" meşrulaştırılması veya gayrimeşrulaştırılmasının, yerel, uluslar üstü ve uluslararası kapsamda yer alan aşırı ekonomik, sosyal ve siyasal sonuçlara bağlı olması kademeli olarak kabul edilmektedir. Ne yazık ki, Kıbrıs Cumhuriyeti, Avrupa düzeyinde gelişmeler ve yasal taahhütlere rağmen, diğer Üye Devletlere kıyasla, yasal çerçeve uyumlaştırılmasını ertel emeye devam etmektedir.

19 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0038&from=EL>

20 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2009-0090+0+DOC+XML+V0//EL>

21 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>. Madde 19.1: Antlaşmaların diğer hükümlerine tabi olarak ve Avrupa Birliğinin yetkileri dahilinde, Konsey, oybirliğiyle, özel yasama usulü ile uyarınca ve Avrupa Parlamentosu tarafından onaylandıktan sonra, cinsiyet, ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş ya da cinsel yönelime dayalı ayrımcılıkla mücadele etmek için harekete geçebilir.

22 http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf. Madde 21.1: Cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya diğer herhangi bir görüş, bir ulusal azınlığın üyesi olma, mülkiyet, doğum, engellilik, yaş ya da cinsel yönelim nedeniyle herhangi bir ayrımcılık yasaktır.

ILGA-Europe Rainbow Map, onları % 0 (LGBT bireylerin insan hakları aleni ihlali / ayrımcılık) ile % 100 (LGBT bireylerin insan haklarına saygı / tam eşitlik) arasında bir ölçekte yerleştirerek, 49 Avrupa ülkesinde LGBT bireylerin insan haklarının kullanılmasına doğrudan bir etkiye sahip olan mevcut mevzuatı ve uygulanan politikaları yansıtmaktadır.²³ En son ILGA-Europe Rainbow Map sonuçlarına göre, Kıbrıs sadece % 20 ölçeğine yerleştirilerek, en düşük sıralardan birinde yer almıştır (ILGA-Europe 2014b). Kıbrıs'ın düşük oranda bir sırada yer almasının nedeni, diğerleri arasında, cinsel seçim veya cinsiyet kimliğinin nefret söylemi ya da nefret suçları için bir neden olarak tanımlanmıyor olmasıdır, bunun yanı sıra homofobik ve transfobik söylem ve nefret sorununun üstesinden gelmeyi amaçlayan politikaların tasarımı ve uygulanmasını başlatmamasıdır (ILGA-Europe 2014c). Olumlu olan bu durum, ILGA-Europe kuruluşunun Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel ve Interseksüel Bireylerin İnsan Haklarının Durumu üzerine Yıllık Genel Değerlendirmesinde, Kıbrıs Hükümetinin bu konuda ilerleme kaydetme niyetinden söz edilmesidir (ILGA-Europe 2014a:57-8). ILGA-Europe kuruluşunun Yıllık Genel Değerlendirmesine göre, söz konusu niyet, birlikte yaşamaya ilişkin yasa tasarısının hazırlanması ve ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği gerekçesiyle şiddet veya düşmanlığa tahrikini mücrimleştirecek Ceza Kanunu'nun değiştirilmesi için yapılan öneride görünmektedir (a.e.). Fakat, Kıbrıs Accept LGBT tarafından yapılan lobiciliğin sonucu olan bu niyet henüz gerçekleştirilmemiştir. .

ILGA-Europe kuruluşunun sonuçları, yanı sıra işbu raporda belirtilen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin diğer Üye Devletlere kıyasla, LGBT bireylerin eşitliği konusunu ertel emeye devam etmekte olduğuna ilişkin, Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin yayınladığı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılığın ele alınmasını amaçlayan önlemlere ilişkin CM/Rec(2010)5 önerisinin uygulanması üzerine yerel bir raporu doğrulamaktadır. ILGA-Europe (ILGA-Europe 2014A, 2014b, 2014c) sonuçlarının sunulmasından iki yıl önce yazılan bu rapora göre (Kapsou ve Manti 2012), Kıbrıs Cumhuriyeti, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin kamu ve özel yaşamın bütün alanlarında (örneğin, hukuk, istihdam, eğitim, sağlık, spor, konutlanma, sığınma, özel ve aile hayatı vb.) cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılıkla mücadele etmek amacıyla önlemlerin alınmasına ilişkin önerileri kabul etmesine rağmen, bunları uygulama ile ilgili olarak çok az girişimde bulunmuştur. LGBT bireylere yönelik nefret söylemi ve suçları sorununun ele alınmasının önerinin merkezinde yer almasına rağmen,²⁴ Kıbrıs Cumhuriyeti henüz herhangi bir yasal veya diğer gerekli önlem almamıştır (Kapsou & Manti 2012:7-10, 52-72).

23 http://www.ilga-europe.org/home/publications/reports_and_other_materials/rainbow_europe

24 Diğer parçalar I.A ve I.B kısımlarını Ek bölümünde erişebilirsiniz.

SONUÇLAR

Kıbrıs'ta LGBT konularının çok yakın zamana kadar kamuoyu tartışmalarında yer almamasına rağmen, homofobi ve transfobi derin kökleri olan olgulardır. İngiliz Yönetiminde erkekler arasındaki cinsel ilişkilerin suç olarak kabul edilmesi, ulusal ve cinsel ötekinin ortadan kaldırılması yoluyla oluşturulan tek bir ulusal / etnik kimlik empoze eden ulusal / milliyetçi baskın söylemlerinin geliştirilmesi ile kombinasyon halinde, olguların güçlendirilmesiyle sonuçlanmıştır. Yeni ulusal ve uluslararası çalışmalara göre, Kıbrıs toplumunun ve ülkenin siyasi ve diğer kurum yetkililerinin büyük bir kısmı, yüksek derecede homofobi ve transfobi özellikleri taşımaktadır. LGBT kişilerin bile topluluk içinde etnik köken yada cinsiyet ifadesi temelinde yoğun ayrımcılık ifade ettiğini gösteren anket sonuçları daha da endişe vericidir. Zaman boyunca, LGBT bireylere en fazla karşı çıkanlardan biri olan Kıbrıs Kilisesinin dışında, en azından çok yakın bir zamana kadar, ülkedeki siyasi elit kesim, LGBT konularla ilgili olan konumlarını kiliseninkinden farklılaştırmak için isteksizlik göstermiştir. Ülkenin siyasi liderlerinin büyük kısmının 2011 yılından bu yana duruşu, kademeli olarak homofobi ve transfobi olgusuna karşı mücadele, yanı sıra LGBT bireylerin eşitliğinin kendisini demokratik ve liberal olarak adlandırılmak isteyen bir ülkede gerekli olarak kabul edileceğine dair büyük umutlar oluşturmalarına rağmen, kurumsal homofobi ve transfobi devam etmektedir. LGBT bireyler, hala temel haklar ve özgürlüklerden mahrum olma ve homofobik ve transfobik söylem ve nefret korkusuyla yaşamak zorunda olmaya devam etmektedir.

Kıbrıs Accept LGBT, Kıbrıs Türk, uluslararası ve uluslararası LGBT örgütleri ile işbirliği içinde, yanı sıra yurtiçi ve uluslararası sivil toplum örgütleri ve yabancı elçiliklerin desteği ile Alekos Modinos tarafından temsil edilen LGBT hareketinin ilk aşamasının çalışmalarını devam ettirerek, zaten homofobi ve transfobi ile mücadele etme amaçlı birçok eylem başarıyla gerçekleştirdi. Fakat, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin işbirliği içinde bulunması yüksek derecede gereklidir: Kıbrıs Cumhuriyeti'nin uygulamak zorunda kaldığı Avrupa yasal çerçevesi cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayanan her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını gerektirir.

Kıbrıs Accept- LGBT ve Promitheas Araştırma Enstitüsü bu konuda uygulamada yardımcı olabilmektedir. Bu çerçevede işbu araştırmanın gerçekleştirildiği araştırma programının amaçları şunlardır: a) ırk, din, etnik / sosyal geçmiş ve / veya cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği nedeniyle azınlık gruplarına karşı yapılan suçları yöneten yasa değişikliklerine ilişkin önerinin hazırlanması ve b) Homofobi ve transfobi olgusu ve onun ele alınması ile ilgili olan eğitim aracının geliştirilmesi.

Yetkili makamlar ve kurumlar da, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bütün vatandaşların ve yasal sakinlerin kanun önünde eşitliği ve bunun sağlanmasına ciddi anlamda katkıda bulunması amacıyla, mümkün olan büyük ölçüde söz konusu pratik önlemleri kullanmaya çağrılmaktadır.

REFERANSLAR

- Argyrou, Vassos.** 1996. *Tradition and Modernity in the Mediterranean: The Wedding as Symbolic Struggle* (No. 101). Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Bettcher, Talia Mae.** 2007. "Evil Deceivers and Make-Believers: On Transphobic Violence and the Politics of Illusion." *Hypatia* vol. 22, no. 3: 43-65.
- Boele-Woelki, Katharina.** 2008. "The Legal Recognition of Same-Sex Relationships within the European Union." *Tulane Law Review* vol. 82: 1949-81.
- Christou, Jean.** 1998. "Chrysostomos Blasts Euro-Court on Gay Sex." *Cyprus Mail*, 8 April, 1-2.
- Cockburn, Cynthia.** 2004. *The Line: Women, Partition, and the Gender Order in Cyprus*. London and New York: Zed Books, 2004.
- Committee of the Ministers of the Council of Europe.** 2010. "Recommendation CM/Rec(2010)5 on Measures to Combat Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity." Strasbourg: 31 March.
- Council of Europe.** 2011. *Combating Discrimination on Grounds of Sexual Orientation or Gender Identity: Council of Europe Standards*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Council of the European Union.** 2000. "Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 Establishing a General Framework for Equal Treatment in Employment and Occupation." Brussels: 27 November.
- Cyprus College Research Centre.** 2006. *Attitudes and Perceptions of the Public towards Homosexuality: A Report Prepared for the Office of the Commissioner for Administration (Ombudsman)*. Nicosia: Cyprus College Research Centre.
- Drucker, Peter.** 1996. "'In the Tropics There is No Sin': Sexuality and Gay-Lesbian Movements in the Third World." *New Left Review* 218: 75-101.
- Drucker, Peter.** 2002. "Introduction: Remapping Sexual Identities." In *Different Rainbows*, edited by Peter Drucker. London: Millivres.
- Enloe, Cynthia.** 1989. *Bananas, Beaches and Bases*. London: Pandora Press.
- Epstein, Steven.** 1987. "Gay Politics, Ethnic Identity: The Limits of Social Constructionism." *Socialist Review*, vol. 17, no. 3-4: 9-54.

- European Parliament.** 2009. "Resolution on the Multi-Annual Programme 2010-2014 Regarding the Area of Freedom, Security and Justice (Stockholm Programme)." Strasbourg: 25 November.
- European Parliament and Council.** 2004. "Directive 2004/38/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Right of Citizens of the Union and Their Family Members to Move and Reside Freely within the Territory of the Member States Amending Regulation (EEC) No 1612/68 and Repealing Directives 64/221/EEC, 68/360/EEC, 72/194/EEC, 73/148/EEC, 75/34/EEC, 75/35/EEC, 90/364/EEC, 90/365/EEC and 93/96/EEC." Strasbourg: 29 April.
- European Union.** 2007. "Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union (2012 2008/C 115/01)." Lisbon: 26 October.
- European Union.** 2000. "The Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000/C 364/01)." Nice: 7 December.
- Foucault, Michel.** [1976] 1998. *The History of Sexuality Volume 1: The Will to Knowledge*, translated by Robert Hurley. Reprint, London and New York: Penguin Books.
- FRA – European Union Agency for Fundamental Rights.** 2013. *EU LGBT Survey: European Union Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Survey: Results at a Glance*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Hadjipavlou, Maria.** 2010. *Women and Change in Cyprus: Feminisms and Gender in Conflict*. London: IB Tauris.
- Hanisch, Carol.** 1970. "The Personal is Political." In *Notes from the Second Year: Women's Liberation, Major Writings of the Radical Feminists*, edited by and Shulamith Firestone and Anne Koedt, 76-8. New York: Radical Feminists.
- Huntington, Samuel P.** 1993. "The Clash of Civilizations?" *Foreign Affairs* vol. 72, no. 3: 22-49.
- ILGA-Europe.** 2014a. *Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex People in Europe*. Brussels: Corelio Printing. Online. Available HTTP: <<https://dl.dropboxusercontent.com/u/15245131/Annual%20Review%202014%20web%20version.pdf>> (accessed 7 August 2014).
- ILGA-Europe.** 2014b. "ILGA-Europe Rainbow Map 2014." Online. Available HTTP: <http://www.ilga-europe.org/home/publications/rainbow_europe> (accessed 7 August 2014).

- ILGA-Europe.** 2014c. "ILGA-Europe Rainbow Map (Index) 2014. "Online. Available HTTP: <http://www.ilga-europe.org/home/publications/rainbow_europe> (accessed 7 August 2014).
- Kambas, Michele.** (1998) "Cyprus Should Lift Gay Ban, European Official Says. "Reuters, 14 May. Online. Available HTTP: <<http://www.glapn.org/sodomylaws/world/cyprus/cynews01.htm>> (accessed 15 February 2010).
- Kamenou, Nayia.** 2012. "'Cyprus is the Country of Heroes, Not of Homosexuals': Sexuality, Gender and Nationhood in Cyprus." PhD Dissertation, King's College London.
- Karayanni, Stavros S.** 2004. *Dancing Fear and Desire: Race, Sexuality, and Imperial Politics in Middle Eastern Dance*. Ontario: Wilfrid Laurier University Press.
- Karayanni, Stavros S.** 2006. "Moving Identity: Dance in the Negotiation of Sexuality and Ethnicity in Cyprus." *Postcolonial Studies* vol. 9, no. 3: 251-66.
- Levy, Sydney and Scott Long.** 1998. "Repressive 'Reform' in Cyprus: Will They Get Away with It?" *The International Gay and Lesbian Human Rights Commission*, 26 May. Online. Available HTTP: <<http://www.sodomylaws.org/>> (accessed 15 February 2010).
- Manalansan IV, Martin F.** 1995. "In the Shadows of Stonewall: Examining Gay Transnational Politics and the Diasporic Dilemma." *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies* vol. 2, no. 4: 425-38.
- McCaskell, Tim and Vanessa Russell.** 2000. "Anti-Homophobia Initiatives at the Former Toronto Board of Education." In *Weaving Connections: Educating for Peace, Social and Environmental Justice*, edited by Tara Goldstein and David Selby, 27-56 Toronto: Sumach.
- Molyva, Demetra.** 1998. "Markides v. Archbishop on Homosexuality Decriminalization." *The Cyprus Weekly*, 10-16 April, 8.
- Morin, Stephen F. and Ellen M. Garfinkle.** 1978. "Male Homophobia." *Journal of Social Issues* vol. 34, no. 1: 29-47.
- Mosse, George L.** 1985. *Nationalism and Sexuality: Respectability and Abnormal Sexuality in Modern Europe*. New York: H. Fertig.
- Mowbray, Alastair.** 2005. "The Creativity of the European Court of Human Rights." *Human Rights Law Review* vol. 5, no. 1: 57-79.
- Parker, Andrew et al.** , eds. 1992. *Nationalisms and Sexualities*. New York: Routledge.

- Povinelli, Elizabeth A.** and **George Chauncey.** 1999. "Thinking Sexuality Transnationally: An Introduction." *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies* vol. 5, no. 4: 439-50.
- Pryke, Sam.** 1998. "Nationalism and Sexuality, What are the Issues?" *Nations and Nationalism* vol. 4, no. 4: 529-46.
- Psillides, Constantinos .** 2014. "Cyprus to Have its First Gay Pride Parade." *Cyprus Mail*, 5 February. Online. Available HTTP: <<http://cyprus-mail.com/2014/02/05/cyprus-to-have-its-first-gay-pride-parade/>> (accessed August 7, 2014).
- Raja, Sheela** and **Joseph P. Stokes.** 1998. "Assessing Attitudes toward Lesbians and Gay Men: The Modern Homophobia Scale." *International Journal of Sexuality and Gender Studies* vol. 3, no. 2: 113-34.
- Rudolf, Beate.** 2003. "European Court of Human Rights: Legal Status of Postoperative Transsexuals." *International Journal of Constitutional Law* vol. 1, no. 4: 716-40.
- Sedgwick, Kosofky Eve.** 1993. *Tendencies*. Durham, NC: Duke University Press, 1993.
- Rudolf, Beate.** 1991. "How to Bring Your Kids up Gay." *Social Text* 29: 18-27.
- Said, Edward W. 2001.** "The Clash of Ignorance." *The Nation*, 22 October. Online. Available HTTP: <<http://www.thenation.com/article/clash-ignorance>> (accessed 17 November 2014).
- SigmaLive.** 2014. "Πενήντα Άτομα στην Εκδήλωση Ενάντια στους ΛΟΑΤ.» *SigmaLive*, 31 Μαΐου. Προσβάσιμο στο σύνδεσμο: <<http://www.sigmalive.com/news/local/131405>>
- Smith, Helena.** 2010. "Cyprus Divided over Gay Rights." *The Guardian*, 16 October. Online. Available HTTP: <<http://www.sodomylaws.org/>> (accessed 15 February 2010).
- The Parliamentary Assembly of the Council of Europe.** 1981." Recommendation 924 on Discrimination Against Homosexuals." Strasbourg: 1 October.
- Weeks, Jeffrey.** 1989. *Sex, Politics, and Society: The Regulation of Sexuality since 1800*. London: Longman.
- Weinberg, George H.** 1972. *Society and the Healthy Homosexual*. New York: St. Martin's Press.

- Wickberg, Daniel.** 2000. "Homophobia: On the Cultural History of an Idea." *Critical Inquiry* vol. 27, no. 1: 42-57.
- World Values Survey Wave 5** 2005-2009 & **World Values Survey Wave 6** 2010-2014. Online. Available HTTP: <<http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>>
- Yuval-Davis, Nira** and **Floya Anthias**, eds. 1989. *Woman-Nation-State*. London: Macmillan.
- Vasiliou, Vasos.** 1997. "Milletvekilleri: Zorunlu olarak Avrupalılar." *Fileleftheros Gazetesi*, 12 Nisan, 32.
- Gabrielides Costas.** 2014. "Kıbrıs Accept-LGBT." Naya Kamenou tarafından yapılan bir röportaj. Telefon Görüşmesi. 7 Ağustos.
- Demetriou, Marios.** 2014. "Bütün partiler Onur Yürüyüşü'nde'." *Simerini Gazetesi*, 3 Haziran. <<http://www.sigmalive.com/simerini/news/131836>> Bağlantısından erişilebilir
- Eurobarometer.** 2012. 2012 yılında AB'de Ayrımcılık: Eurobarometer 77.4 Kıbrıs için sonuçlar. <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_fact_cy_el.pdf> Bağlantısından erişilebilir
- Kathimerini gazetesi.** 2014a. "4000'i aşkın kişi Çeşitliliğin Kutlamasına katıldı: İlk Onur Yürüyüşü Kıbrıs halkı tarafından kucaklandı." *Kathimerini gazetesi*, 31 Mayıs. <<http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kate&modid=1&artid=173269&show=Y>> Bağlantısından erişilebilir
- Kathimerini gazetesi.** 2014b. "PAHOK: Eşcinsellik cezalandırılabilir bir günahtır: PAHOK'un Utanılacak Olay için Protesto Yürüyüşü.» *Kathimerini gazetesi*, 31 Mayıs. <<http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kate&modid=1&artid=173293>> Bağlantısından erişilebilir
- Kapsou, Margarita & Mantis Sylvi.** 2012. "Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin yayınladığı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılığın ele alınmasını amaçlayan önlemlere ilişkin CM/Rec(2010)5 önerisinin uygulanması üzerine yerel bir rapor» Lefkoşa: Kıbrıs Aile Planlaması Derneği ve Accept LGBT Kıbrıs.
- Mahi gazetesi.** 1997. "Titina Loizidou davasına ilişkin kararın uygulanmaması tehlikesi.» *Mahi gazetesi*, 5 Kasım, 16.

Fileleftheros gazetesi. 2014a. "Polis ile Yürüyüşe karşı protestoya katılanların arasındaki olaylar.» *Fileleftheros* gazetesi, 31 Mayıs. <<http://www.philenews.com/el-gr/koinonia-eidiseis/160/202291/epeisodia-metaxy-astynomias-kai-melon-tis-antidiadilosis>> Bağlantısından erişilebilir

Fileleftheros gazetesi. 2014 b. "Metropolit İsaia'sın Accept LGBT'ye karşı protesto kararı." *Fileleftheros* gazetesi, 31 Mayıs. <<http://www.philenews.com/el-gr/koinonia-eidiseis/160/202283/psifisma-diamartyrias-mitropoliti-isaia-gia-tous-accept-loat>> Bağlantısından erişilebilir

Politis gazetesi . 2010. "Yüksek Mahkeme eşcinsel çiftin başvurusunu reddetti." *Politis* gazetesi, 24 Temmuz, 51.

Kıbrıs Kilisenin, Kilisenin İnsani Konular Ofisi Başkanı Tamasos ve Orinis Mitropoliti İsaia. 2014. Kıbrıs *Accept LGBT* Üyeleri ve Yüksek Yönetim ve İnsan Hakları Denetçisi (Ombudsman) Eliza Savidou ile bir görüşme. Lefkoşa, Obdusman ofisi, 11 Haziran.

Öteki toplum: Kıbrıslı Türkler

Giriş

Kıbrıs toplumu, tarihi boyunca kültürlerarası bir toplum oldu. Üç kıta arasındaki kavşak konumunda olan Kıbrıs'ın coğrafi yeri, göçmen akımları ve fetihler, bu gelişmeye katkıda bulundu. Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıslı Türkler, Maronitler, Ermeniler ve Latinler adada uzun zamandan beri bir arada yaşamaktadır. Ancak, 1974 yılından günümüze kadarki dönemde çatışmaların, savaşın ve adanın Türkiye tarafından işgalinin Kıbrıs'la ilgili tartışmalara, araştırmalara ve bibliyografiye egemen olduğu için, genellikle Kıbrıs toplumunun bu özelliği küçümsenmektedir (Trimikliniotis and Demetriou, 2012; Trimikliniotis and Bozkurt, 2012). Kıbrıs sorununa geniş biçimde değinildiğinin aksine, bir etnik grubun öteki etnik gruba karşı olan önyargıları konusu çok az araştırıldı, yazılanların çoğu ise her iki tarafın tarihi pozisyonları üzerinde genellemeler teşkil etmektedir (Webster, 2005).

Birçoklarına göre, Kıbrıs sorunu, birbirine rakip olan iki milliyetçilikten dolayı yaratılan bir sorundur (Attalides, 1979). Milliyetçilik, ırkçı davranışlarla ifade edilen stereotip ve önyargılar üretmektedir. Bu yüzden, toplumsal araştırmanın, öncelikle böyle fenomenlerin var olup olmadığını, kaynaklarını, ifade edildikleri tarzları ve Kıbrıs toplumundaki kurumların bu somut alandaki tutum ve faaliyetini saptaması önemlidir. Amaç, daha sonraki bir aşamada bu fenomenlerin bastırılıp yok edilmesidir.

İşbu araştırmada, Kıbrıs Rum ile Kıbrıs Türk toplumları arasındaki ilişkinin tarihini kaydetmekteyiz. Ardından, Kıbrıs Rum toplumundaki Kıbrıslı Türkler ile ilgili ayrımcılık ve nefret ifadelerine odaklanıp önyargıların sebeplerini tahlil edeceğiz. Ayrıca, böyle davranışlardabulunanları ve genel olarak Kıbrıslı Rumların bu meseledeki anlayışlarını kayda geçirmektediriz. Bunun yanı sıra, zaman zaman baskı ve elektronik basında kaydedilip fenomenin ölçüsünüve ifade edildiği biçimini gösteren belli olaylardan bahsedeceğiz. En sonunda, devlet, siyasi partiler ve kilise gibi kurumların sözü geçen meselede oynadıkları rolü incelemekteyiz.

İki toplumun bir arada yaşaması ve birbirinden ayrılması: milliyetçilik ve önyargılar ile nefretin gelişmesi

Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türklerin bir arada yaşaması, tarihi olarak Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından fethedilmesi ile başlamaktadır. O zamandan beri, Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin tarihi geçmişi ötekinin geçmişinden ayrılamaz. Bu ortak yaşam, çeşitli biçim ve ilişkilerden geçti. Kanıtların çoğunun gösterdiğine göre, Osmanlı işgali döneminde, özellikle Osmanlı işgalinin ilk yüzyılında ve Yunan devrimi sırasında (Kyrris, 1984: 70, 80; Hadjidemetriou, 1984: 125), gerek çatışma ilişkileri gerekse ortak yaşam ve hatta işgal boyunduruğuna karşı ve Türk ile Yunanlılardan ibaret olan bir sömürücü sınıfa karşı ortak ayaklanmalar oldu (Hadjidemetriou, 1984: 122-3; Kyrris, 1984: 78-9). Kyrris'e göre (1984: 125), ilk dönemdeki çatışma ilişkilerinin, Osmanlılar tarafından Kilise'ye ve diğer laik zenginlere rayaları siyasi olarak temsil etme ve vergi toplama ayrıcalıklarının verildiğinde durduğu görünmektedir. Kıbrıslı Rumlar ile Türklerin iktidar makamlarına karşı yaptıkları ortak ayaklanmaların çoğunun nedeni sınıfsaldır: Rum (Kilise, tercümanlar) ve Türk yetkilileri tarafından koyulan acımasız vergilere karşı protestodur (Hadjidemetriou, 1984).

İngiliz işgali, durumu değiştirmektedir. Yeni görüşlerin ortaya çıkmasını çok daha fazla benimseyen bir ortamda, önce Elen ve ardından Türk milliyetçiliği gelişmektedir (Katsiaounis 1996; Georghallides 1979). Milliyetin siyasallaşması, (farklı zaman aralıklarında) bir taraftan enosis diğer taraftan ise taksim talebi ile sonuçlanmaktadır. Çatışmanın milli haline dönüşmesi, ağırlıklı olarak İngilizlerin kurumsal kararlarından ve özellikle iki etnik gruba ayrı seçmen listeleri üzerinden siyasi haklarını kullandırmalarından, Teşrif (Yasama) Meclisi gibi organlarda ustaca ve devamlı bir biçimde kurumsal çatışmalarına yol açtırmalarından, ayrı belediyelerden ve ayrı seçim süreçlerinden kaynaklanmaktadır (Georghallides 1979; Katsourides, 2014). İngilizlerin bu uygulamasınınuzun vadeli sonuçları oldu. Çünkü iki toplumu kurumlarda ayrı olarak ve biribiriyile çatışarak faaliyette bulunmaları konusunda "eğittiler".

Milliyetin siyasallaşması, sadece talepler üretmekle kalmamaktadır: aynı zamanda bu talepleri ileri süren gruplar da yaratmaktadır. Bu grupların bazıları, öteki topluma karşı düşmanca bir söylem kullanmakta, 1950'li yıllarda ise organize şiddet olayları da ortaya çıkmaktadır (Poumpouris, 1993). EOKA'nın silahlı mücadelesinden önce seyrek ve münferit olan toplumlar arası şiddet, bu yıllarda artış gösterdi (Simpson;

Corum 2012). Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, her iki toplumdan gerçekten istenmeyen bir evin olduğu anlaşıldı. Ortak yapıdaki ortak yaşam sadece üç yıl sürdü. Bu da, gerek kurumsal yapının disfonksiyonlarını gerekse bir arada yaşamaya yönelik siyasi irade yokluğunu göstermektedir.

1963 olaylarından sonra iki toplum birbirinden ayrıldı ve Kıbrıslı Türk milletvekilleri meclisi ve devlet mekanizmasını terk etti. Bu yüzden, Kıbrıs devleti yıkılma sorunu ile karşı karşıya kaldı. Çünkü Anayasanın temelini oluşturan iki toplumlu sistem, artık geçerli olamazdı. Böylece, Kıbrıs Türk toplumunun sistemdeki yokluğunu görmezden gelerek Anayasanın geçerli olmaya devam ettiğini öngören Zaruret Hukuku yürürlüğe koyuldu (Hadjiloizou, 2003).

Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki kurumlarından isteyerek ayrılma seçeneği ve Zaruret Hukukunun gerek devlet gerekse yargı sistemi tarafından geniş biçimde yorumlanması, Kıbrıslı Türkleri Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşları olarak faydalandıkları çok sayıda haklardan dışladı. Bu haklardan daha sonra bahsedilecek. Kıbrıslı Türklerin haklarının Zaruret Hukukundan dolayı ortadan kaldırılması bir yana, şimdiye kadar yapılan araştırmalarda, ağırlıklı olarak Türkiye ile sıkı bir şekilde bağlı olmalarından ötürü, Kıbrıslı Türklerin toplum düzeyinde düşmanlık ve hoşgörüsüzlük ile karşılandığı tespit edilmektedir. Kıbrıslı Türklerin, özellikle son yıllarda "anavatan" Türkiye'den bağımsızlaştırma çabalarında Türkiye ile sık sık çatışmalarına rağmen, bu durum hala böyledir (Trimikliniotis & Demetriou, 2012).

Din farkı, Kıbrıslı Türklere karşı nefretin ifade edilmesine katkıda bulunan faktörlerden biridir. İslamofobi, Kıbrıs toplumunda Kilise ile siyasi şahıslar ve örgütler tarafından ifade edilen yaygın bir fenomendir. Kıbrıs'taki Müslümanlara karşı olan olumsuz eğilim, bir taraftan İslam dinine inanan göçmenler ile diğer taraftan ise Kıbrıslı Türkler ile ilgilidir. Müslümanlar aleyhine açılan cephenin amaçlarından biri, Müslümanları Türkiye ile ve Türkiye'nin adanın demografik yapısının değiştirilmesine yönelik uyguladığı politika ile özdeşleştirmektir. Bunun sonucu olarak, Kıbrıslı Türkler, Kıbrıslı Rumların büyük bir bölümü tarafından istenmemektedir (Yildizian & Ehteshani, 2008). Müslümanlara karşı olan bu fobinin, 11 Eylül 2001 olaylarından sonrasında ortaya çıkan uluslararası (batılı) histerisi sonucu olarak son 15 yılda daha da kötüleştiği veya/ve belirleyici bir biçimde şekillendiği görünmektedir. Yani, İslamofobinin dıştan içe taşındığı görünmektedir. Buna hemen eş zamanlı olarak Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Türkiye'nin siyasi sahnesine girmesi fobileri artırdı.

Kıbrıs Türk toplumu, sayısal olarak Kıbrıs Rum toplumuna göre dezavantajlıdır. Bu da stereotipler, önyargılar ve nefret davranışlarının ortaya çıkmasına ve muhafaza edilmesine katkıda bulunan bir başka faktördür. Sayısal ilişki, bağımsız Kıbrıs devleti içindeki yapılar ve iktidar ilişkileri ile ve bundan dolayı gelecekteki bir arada yaşama perspektifi ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. 1974 yılı öncesinde zor bir arada yaşamının tecrübesi ve aynı yılda yapılan istila, Kıbrıslı Rumlar arasında güvensizlik duyguları yaratmaktadır. Kıbrıs nüfusunun sayısal oluşumuyla ilgili bir gözlem de, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıslı Rumlardan çok daha az olmalarına rağmen, nüfusun hak talep eden büyük bir bölümü oldukları olgusudur ve böylece iki toplum arasındaki çatışma da ortaya çıkmaktadır (Mavratsas, 2014). Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıslı Türklerin talepler-

inin sayılarına göre orantısız olduğuna inanmakta ve siyaseten eşit iki toplum değil, doğrudan bir çoğunluk-azınlık ilişkisi tescil etmeye çaba harcamaktadır. Tabii, buna Türkiye'nin ve Kıbrıslı Türklerin, Kıbrıs sorununun çözülmesi için yürütülen müzakerelerdeki maksimalist yaklaşım da katkıda bulundu.

Şu gözlem ilgi uyandırmaktadır: Avrupa Birliği düzeyinde nüfusun küçük bir oranını teşkil eden Kıbrıslı Rumların birçok önemli kararda önemli söz hakkı olduklarına rağmen, Kıbrıs'a gelince sayısal olarak dezavantajlı olan toplumun, yani Kıbrıs Türk toplumunun, federal bir ortaklık çerçevesinde ciddi söz hakkına sahip olabildiğini anlayamamaktadırlar. Tam tersine, daha genel bir çerçevede, her şeyin çoğunluk meselesi olduğuna inanmaktadırlar (Papadakis, 2014). Ayrıca, 1974 yılı sonrasında Kıbrıslı Rumlar gibi, Kıbrıslı Türkler de kendi başlarına idare ettikleri ayrı yönetim yapılarına "alıştıkları" da gözümüzden kaçmamalıdır. Yeniden birleşme ve bir arada yaşama perspektifi, sadece duygusal korku yaklaşımlarına değil, mevcut iktidar yapılarının ve iktidarın yürütüldüğü tarzı ile ilgili pratik kuşku fobilerine de yol açmaktadır.

Ne var ki, Kıbrıslı Türklerle karşı olan önyargılar, yalnız Kıbrıslı Türklerle ve kökenine ilişkin etkenlerden kaynaklanmamaktadır. "Sterotip ve önyargıların yaratılmasında belirleyici rol oynayan etkenler arasında tarihin inşa edilmesi ve onyıllarca okullarda öğretildiği tarzı ve aynı zamanda toplum olarak böyle konulara değinmemizle ilgili tabular bulunmaktadır" (Papadakis, 2014).

Papadakis'e göre, Kıbrıslı Rum toplumunda bu fenomenlerin yok olmasına yönelik siyasi irade görünmemektedir. Bir uzlaşma komisyonunun kurulması ve tarihin eleştirel değerlendirilmesi, bu yönde katkıda bulunabilen etkenler olurdu, ancak böyle bir çaba harcanmamaktadır (Papadakis, 2014). Doğal ayrılık ve 2003 yılına kadar olan iletişim eksikliği, sorunu büyötmekteydi.

Kıbrıslı Rum toplumunda Kıbrıslı Türklerle karşı var olan sterotip ve önyargıların, bazı tutumlar ve inançlar yoluyla kasıtsız olarak ifade edildiği görünmektedir (Mavratsas, 2014). Bu, kamuya yönelik söylemde kolay ifade edilmez, ancak kişilerin ve toplulukların yaklaşımları içinde mevcuttur. Toplumumuzda bazı insanların dinleri ve kökenleri nedeniyle ast olan insan olarak değerlendirilmeleri son derece doğal ve kesin sayılmaktadır. Kıbrıslı Türkleri ast insan olarak gördüğümüz görüşü, tartışma konusu bile sayılmamaktadır. Bu, kamuya yönelik söylemde kolay ifade edilmez, ancak kişilerin ve toplulukların yaklaşımları içinde mevcuttur.

Ne var ki, hoşgörüsüz davranışlar, bilinçli olarak da ortaya çıkmaktadır ve bunun için APOEL gibi takımların taraftarları ve ELAM gibi siyasi partilerin üyeleri tarafından böyle fenomenlerin organize olarak ortaya çıkması gözlemlenmektedir (Papadakis, 2014). Türk bayrağının yakılması veya Türklerle karşı atılan sloganlar gibi düşmanlık olayları, futbol maçları sırasında sıkça kaydedildi.¹

1 <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=424954>, tarih 25/9/2010

Tribünler, birçok genç için siyasi ve ideolojik görüşlerin ifade edilmesi için temel bir araç durumundadır. Bu gençlerin çoğu ise, organize edilmiş taraftarların tribünlerinde iken ilk defa olarak ideoloji ve dünya görüşleri ile uğraşmaktadır. Gerek belirli görüşler ifade eden ve kendileri için idealize edilen bir topluluğun parçası olmaları gerekse sevdikleri takımın tribünlerdeki pankart ve sloganlar ile ifade edilen belirli ideoloji ve değerlerle özdeşleştirilmesi, bu süreçte önemli rol oynamaktadır.

Saldırganlık ve şiddet, futbol maçları sırasında organize edilmiş tribünlerde başta olmak üzere çok sayıda taraftarların niteliği olmaktadır. Böylece, bu tribünlerden genç yaştaki taraftarlar toplayan ELAM için ideal koşullar yaratılmaktadır. Böylelikle, ELAM'ın aşırı sağ ideolojisi, tribünlerde nazi sembollerinin ve "enosis" bayraklarının açılması ile ve "Türkler Yunan toprağında öleceksiniz" gibi sloganların atılması ile ifade edilmektedir. ELAM'ın belirli tribünler ile teması ve üzerlerindeki etkisi bellidir ve resmen ifade edilmektedir. Taraftarlar dernekleri başkanları, yaptıkları açıklamalarla ELAM'ı desteklemekte, Altın Şafak ve ELAM'ın milletvekilleri ise taraftarlar derneklerini ziyaret etmektedirler.² Ancak, Kıbrıslı Türkleri daha tarafsız biçimde veya dostluk ve muvafakat duygularıyla bakan kişilerin de var olduğu için, Kıbrıs toplumunun toplamının Kıbrıslı Türklere karşı ırkçılıkla suçlanmadığını da açıklamalıyız (Mavratsas, 2014).

Kıbrıs Rum toplumunda Kıbrıslı Türklere karşı ortaya çıkan ırkçılık ve nefret ifadelerinin, mültecilere karşı ifade edilen ırkçılıkla ortak unsurları vardır. Kıbrıslı Rumlar, ırk temeline göre ayrımcılık yapmaktadır. Yani, kökenlerine göre, insanları üst ve ast olarak kategorize etmektedirler. Bu ayrımda, Kıbrıslı Türkler ast ırklar grubuna aittirler. Ancak, Kıbrıslı Türklere karşı hoşgörüsüzlüğün, Kıbrıs Rum toplumunda özellikle eğitim veya tarihin anlatımı yoluyla artzamanlı olarak geliştirilen milliyetçilik ve etnik stereotiplerden dolayı yaratıldığının altını çizmek önemlidir (Papadakis, 2014). Genç nesillere sözlü antatım, 1963-64'ün, 1967'nin ve ağırlıklı olarak 1974'te yapılan Türk istilasının travmatik tecrübeleri içinden geçmektedir. Bu, Kıbrıslı Türklerle temasları ve kişisel yaşantıları olmayan genç nesillerde stereotiplerin inşa edilmesine katkıda bulunmaktadır.

Kıbrıslı Rumların davranışının Kıbrıslı Türklere ve yerleşiklere karşı farklılaşıp farklılaşmadığı tartışmasında bir akıl karışıklığı mevcut olduğu sonucuna vardık. Bir görüşe göre, Kıbrıslı Rumların Kıbrıslı Türkleri yerleşiklerden teoride ayırdığına rağmen, pratikte her ikisine aynı biçimde davranmaktadırlar (Mavratsas, 2014). Başka bir görüş, Kıbrıslı Rumların davranışında bir fark saptamaktadır. Kıbrıslı Türklere karşı olumsuz tutumu olan bir kişi, Kıbrıslı Türkleri yerleşiklerden ayırmamaktadır, kendisi için hepsi Türk. Diğer taraftan, tutumu daha olumlu olan kişiler, Kıbrıslı Türkler ile yerleşikler arasında bir ayırım yapmaktadır (Papadakis 2014).

2 <http://agkarra.com/%CE%BA%CF%85%CF%80%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CE%BF%CE%B4%CF%8C%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B9/> , tarih 19/12/2014

Dönüm noktası

Siyasi tutum ve davranışların incelenmesinde “katalizör” olarak sayılan ve insanların davranış ile duygularını güçlü biçimde etkileyen olayların ayrı bir yeri vardır. Böyle bir olay, Nisan 2003’te barikatların açılması oldu. Barikatların 23 Nisan 2003 tarihindeki açılması, Kıbrıslı Rumlarla Türklerin 1974 yılından beri ilk defa olarak her gün temas ve iletişim kurma olanağı olduğuna göre, Kıbrıs’a yeni bir durum getirdi. Birçok araştırma, bu konu ile ve iki toplum arasındaki temasın etkileri ile uğraştı. Bunların çoğu, Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin tel örgünün bir tarafından diğer tarafına artış gösteren geçişlerinin, iki toplumda olumlu görüşlerin geliştirilmesine ve yaratılmasına yardımcı olduğunu kaydetti (Yildizian & Ehteshani, 2008, Webster, 2005). İki toplum arasında çok az sayıda şiddet olayların olması dönemin olumlu sonucu oldu (Papadakis, 2014).

Barikatların açılmasından sonra iki toplum arasındaki temasın sonuçları ile ilgili yapılan araştırmalar, diğer toplumun üyeleri ile kurulan temasın diğer topluma yönelik önyargıları azalttığını gösterdi. Üstelik, bu iletişim, diğer toplumun üyeleri ile genellikle ilk defa olarak görüşen genç yaşta kişiler için etkili değerlendirilmektedir. Kıbrıslı Rumlar ile Kıbrıslı Türkler arasındaki gelişen dostluğun çerçevesinde kurulmuş olan iletişim özellikle etkilidir. Bazı araştırmalar, iki toplum arasındaki temasın, önyargıların ve olumsuz stereotiplerin azalması ve kişilerin diğer topluma yönelik güveninin artması ile sonuçlandığı sonucuna vardı (Psaltis, 2008, Psaltis 2011).

Kıbrıslı Rumların çoğu, işgal altındaki bölgeye yaptıkları ziyaret için olumlu biçimde konuşmaktadır. Kıbrıslı Türklerin olumlu davranışı ve nezaketi, düşmanca bir davranışla karşı karşıya geleceklerini sanan Kıbrıslı Rumları şaşırttı. Ayrıca, birçok kişi, madalyonun öteki yüzü de olduğunun farkına vardıklarını söylemektedir. Yani, Kıbrıslı Rumlar gibi, Kıbrıslı Türklerin de savaştan zarar gördüğünü, onların da göçmen olduğunu ve sevdikleri insanları kaybettiğini anladılar (Gureletal, 2012).

Bugün, barikatların açılmasından onbir yıl geçtikten sonra, bununla iki toplum arasındaki önyargıların giderildiği kesinlikle söylenememektedir (Παναδάκης, 2014). İşgal altındaki bölgeye gitmek isteyen Kıbrıslı Rumlar bunu yapmaya devam etmekte, ancak Kıbrıslı Türklerle sorunu olanların kafası değişmedi. Sn. Mavratsas’ın saptaması dikkat çekicidir: “Doğal duvarın 2003 yılında yıkıldığına rağmen, psikolojik duvar yerinde durmaktadır” (Mavratsas, 2014).

Kurumsal etkenler ve rolleri

Daha önce de söylendiği gibi, Kıbrıslı Türklerin parlamentodan ve hükümet koltuklarından 1963 yılındaki ayrılmasından ve adanın 1974 yılındaki bölünmesinden sonra Zaruret Hukuku uygulandı. Buna göre, Kıbrıs Türk toplumunun katılmamasına rağmen, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasası geçerli olmaya devam etmektedir. Devlet ve yargı sistemi tarafından Zaruret Hukukunun uygulanması, Kıbrıslı Türkleri Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşları olarak 1960 anayasasına göre sahip oldukları birçok haktan dışladı (Trimikliniotis & Demetriou, 2012). Devletin kendisi, Kıbrıslı Türkleri Kıbrıs vatandaşları olarak sahip oldukları haklardan dışlaması, bu uygulamanın sadece ifade edildiğinde değil, Kıbrıs vatandaşlarının bilincinde sağlamlaştırılmasında da önemli bir ırkçılık şeklidir. Tabii, bu durum, Türkiye tarafından tasarlanan düzenli bir "milli" politikayı izleyen Kıbrıslı Türklerin bilinçli olarak yaptıkları bir tercihin sonucudur.

1974 sonrasında Kıbrıslı Türklerin elinden alınan temel haklar arasında, Kıbrıs Cumhuriyeti kontrolü altındaki bölgede bulunan malları üzerindeki hakkı ve sahte devletteki tanınmamış bir üniversiteden sağlanan bir diplomaya sahip oldukları için çalışma hakkı bulunmaktadır. Kıbrıslı Türklerden 1964 yılında alınan seçme ve seçilme hakkı, 2006 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan bir müdahaleden sonra geri verildi (Trimikliniotis & Demetriou, 2012).

Kolonizasyon yoluyla nüfusun yapısını değiştirmeyi amaçlayan Türkiye'nin tercihi, Kıbrıs sorunu çözülmeden halledilmesi zor olan ciddi kurumsal meseleler yaratmaktadır. Bunlardan biri, bazı yazarlar (Yildizian & Ehteshani, 2008) tarafından kurumsal ırkçılık olarak sayılan Kıbrıs vatandaşlığı hakkı ile ilgili olan meseledir. Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından vatandaşlığın verilmesi ile ilgili uygulanan politikaya göre, ebeveynlerinden biri Kıbrıslı Türk diğeri ise yerleşik olan çocukların, yasaya göre, Kıbrıs vatandaşlığını almaya hakkı yoktur. Devlet, bu politikanın Türkiye'nin adadaki nüfus yapısının değiştirilmesini amaçlayan planlarını engellemek için uygulandığına inanmaktadır (Yildizian & Ehteshani, 2008).

Sağlık hizmetlerine gelince, 2003 yılına kadar Kıbrıslı Türklerin ücretsiz tıbbi bakıma hakkı yoktu. Bu durumun 2003 yılında değiştirilmesinden sonra, birçok Kıbrıslı Türk devlet hastanelerini ziyaret etmek için özgür bölgeye giderdi. Bu olay, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs Cumhuriyeti'ne vergi ödemediklerine göre sağlık gibi hizmetlerden ücretsiz olarak faydanlanmaması gerektiğine inanan Kıbrıslı Rumların bir bölümünü rahatsız etti.³

Son ekonomik kriz, Ağustos 2013'te sağlık kartı çıkarmak için yeni kriterlerin uygulamaya girmesi ile mevzuatın yeniden değiştirilmesine neden olan etken oldu. Bu bağlamda, kartı almaya hak sahibi olmak için, kişilerin en az üç yıl sigortalı gelir üzerinden prim yatırmış olmaları gerektiğine öngören bir kriter mevcuttur.

3 <http://gazzettacy.com/index.php?xNav=page&id=3519&catid=9> , tarih 20/10/2014.

Bu yeni politika, Kıbrıslı Türkleri devlet hastanelerine ücretsiz olarak ulaştırmaktan dışlamaktadır ve bundan dolayı son yılda Kıbrıslı Türklerin hastaneleri ziyaretlerinde %54 düşüş gözlemlendi.⁴

Türkçe'nin kamusal alanlarda, devlet belgelerinde ve internet sayfalarında sınırlı olarak kullanıldığı, devletin Kıbrıslı Türkleri Kıbrıslı Rumlarla eşit vatandaş olarak saymadığını ispat etmektedir. Bu durum, Kıbrıslı Türklerin kamu sektörüne ulaşımını zorlaştırmakta ve Kıbrıs vatandaşı olarak bilgilendirilmelerini sınırlandırmaktadır (Yıldızian & Ehteshani, 2008).

Devlet tarafından belirlenen bir faktör olan eğitim sistemi, gençlerin ve daha sonra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olacak kişilerin görüşlerinin şekillendirilmesi konusunda son derece önemlidir. Kıbrıs'taki eğitim etnosentriktir. Persianis (1996, s. 26), "Kıbrıs Rum toplumunun eğitiminin çağdaş tarihi, eğitimin siyasi amaçların hizmet edilmesinde kullanıldığı ile ilgili güçlü bir örnek" olduğunu, yani son yüz yılda Elen merkezli eğitim ideolojisinin yasallaşmasında kullanıldığını göstermektedir. Etnosentrik eğitim, Kıbrıs sorununa ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasal-siyasal yapısına sınırsız bağlı olmaktadır.

Eğitim, Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türklerin özerkliği ve kendi etnik kimliğini geliştirme hakkına sahip olduğunun aracı olan etnik-toplumsal unsur temelinde anayasada kurulmuştur. 1963 yılından sonra kurulan Eğitim ve Kültür Bakanlığı, Zaruret Hukukuna dayanarak faaliyet göstermektedir (Persianis 1996: 27). Daha önce de belirtildiği gibi, Kıbrıs toplumunda tarih meselelerine ait her değişiklik tabu sayılmakta ve böylece o günden beri, tarihin okullardaki öğretildiği biçimde özel bir değişiklik gözlemlememektedir.

"Tarih kitaplarında yaptığım bir araştırmada, Kıbrıslı Türklerden son derece olumsuz biçimde söz edildiğini saptadım. Bugünkü Kıbrıslı Türklerin, resimleri kitaplarda bulunan ve 'Elenleri kazığa vuran Türkler' ile özdeşleşmesi, Kıbrıs Türk toplumuna karşı stereotip ve önyargılar yaratıp korumaktadır. Kitaplar, cinayetleri yasallaştırmaktadır. Kitaplara dâhil edilen milliyetçilik ve şiddete karşılık verme kavramı, nefret davranışlarını ilerletmektedirler" (Papadakis, 2014).

Kitaplardaki tarihin başkarakteri ve başkahramanı, "Kıbrıs Helenizm'i" olup "Kıbrıslı" sözcüğü, (Kıbrıslı) Helen terimine muadil olarak kullanılmaktadır. Türklere, yayılmacı ve vahşi bir halk olarak bakılmaktadır. 1960'lı yıllardaki toplumlararası şiddet dönemlerinden özetle ve yalnız Kıbrıslı Rumların açısından bahsedilmektedir (Papadakis, 2008). Bunun sonucu olarak, Kıbrıslı Rum öğrencilerin bilincinde Kıbrıslı Türklere karşı olumsuz görüşler şekillendirilmektedir. Bu, konu ile ilgili yapılan ve ilkökul öğrencilerinin, gerek Türkler için gerekse Kıbrıslı Türkler için son derece olumsuz stereotip ifade ettiğini ve ikisi arasında ayırım yapmakta zorlaştığını araştırmalar tarafından ispatlanmaktadır (Papadakis, 2008).

4 <http://www.sigmalive.com/simerini/news/152514/ligoteroi-tourkokyprioi-sta-no-sokomeia>, tarih 20/10/2014

Üstelik, 1974 sonrasında Kıbrıslı Rumlar, mahvedilen Kıbrıs ekonomisinin yeniden düzenlenmesi amacıyla ağırlıklı olarak iktisat alanında ve geçim sağlanacakları diğer alanlardaki öğrenime odaklandı. Bundan dolayı, eleştirel düşünceyi geliştiren toplumsal ve beşeri bilimler bir kenara atıldı (Papadakis, 2014). Böylece, toplumu ilgilendiren meseleleri ve dolayısıyla iki toplum arasındaki ilişkilerin meselesi ile uğraşarak çözemedik.

Özgür bölgede Müslüman toplumundan gelen çocukların eğitim görebileceği bir okulun olmadığı kayda değer bir olaydır. Karışık olan tek okul, Limasol'un merkezindeki gelişmemiş bir bölgede bulunan bir okuldur. Ancak, devlete ait bir okulun temel gereksinimlerini karşılamadığına göre, okulun durumu olumsuz olarak nitelendirilmektedir (ENAR, 2012).

2004 yılından sonra, devlet, Kıbrıslı Türk öğrencilerin özgür bölgeye geri dönmesine karar verdi ve o zamandan beri Kıbrıs Türk toplumundan gelen çocukların özgür bölgede eğitim görmek istediklerinde özel okullardaki harçları karşılamaktadır. Bu okulların en meşhuru, bugünlerde yaklaşık 150 Kıbrıslı Türk öğrencinin eğitim gördüğü İngiliz Okuludur. Hükümetin kararı, bu okula giden öğrencilerin milliyetçi ebeveynlerinin tepkilerine neden oldu.⁵

2006 yılında, Kıbrıslı Rum maskeli kişilerin bu okulu basarak Kıbrıslı Türk öğrencileri darp ettiklerindencedi olaylar çıktı. Bir Kıbrıslı Rum öğrenci ile bir Kıbrıslı Türk öğrenci arasında din yüzünden ortaya çıkan ihtilafın bu olaya neden olduğuna benzemektedir.⁶ Ayrıca, Kıbrıslı Türk öğrenciler, Kıbrıslı Rum öğrencileri ilgilendiren bayramlarda uygulanan pratiğin aksine, Kıbrıs Türk toplumunun önemli dini bayramlarının okul takviminde tatil olarak kaydedilmediğine protesto etti.⁷

Kıbrıs'taki en uzun ömürlü kurum durumunda olan Kıbrıs Kilisesi, kamuoyunun ve Kıbrıslı Rumların bilincinin şekillendirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Kilise'nin faaliyetlerinin merkezinde ortodoks hristiyan inancının öteden beri temel unsuru olan Helenizm olmuştur. Çoğu kez, bu faaliyetlerde ırkçı, milliyetçi ve ırkçılığı ile İslamofobiye teşvik eden örgütler, mali ve başka türlü destek bulmaktadır (Trimikliniotis and Demetriou, 2009).

Din, Kıbrıs toplumunda son derece önemli yeri olan bir kurumdur. Eurobarometre'nin sonuçlarına göre, barikatların açılmasından iki sene geçtiği 2005 yılında, Kıbrıs, Tanrıya inanmakla ilgili sıralamasında AB üye ülkelerinde ikinci sırada olmaktadır. Bu bağlamda, Kıbrıslıların %90'ı Tanrıya inandığını, %7'si bir ruha inandığını ve sadece %2'si herhangi bir inancı olmadığını açıklamaktadır (Avrupa Komisyonu, 2005).

Bundan dolayı, Kıbrıs Kilisesi'nin liderleri, topluma ve halka büyük etki yapmaktadır. Halkın büyük bölümü kendilerine büyük saygı ve takdir duyduğuna göre, kamuoyunu çok kolay etkileyebilmektedirler. Zaman zaman yaptıkları açıklamalar, Türk unsuruna karşı korku ve nefret duyguları teşvik etmektedir.

5 <http://cyprusnews.eu/deltia-typou/1516237>, tarih 29/10/2014

6 <http://www.naftemporiki.gr/printStory/126460>, tarih 29/10/2014

7 <http://cyprusnews.eu/deltia-typou/1516237>, tarih 29/10/2014

Örneğin, Kıbrıs Başpiskoposu I. Hrisostomos, birçok defa federal çözümle ilgili olarak olumsuz görüş belirtti. Çok tipik bir açıklamasında şöyle söyledi: “Federasyonun iki kesimli olduğunda, Türkiye buraya yerleşikler getirip yerleştirecek ve bir gün azınlık durumuna düşebiliriz” ve “bu yerleşikler Elen unsurunu adayı terk etmeye mecbur etmek amacıyla kasıtlı olarak Kıbrıs Rum tarafına gelerek hırsılıklar ve cinayetler yapabilir” (Kıbrıs Haber Ajansı, 03/05/2000).

I. Hrisostomos’un halefi olan Kıbrıs Başpiskoposu II. Hrisostomos’un aynı görüşleri vardır ve bu görüşleri sık sık yerel ve yabancı basına ifade etmektedir. Türk «Hürriyet Daily News» gazetesine Eylül 2012’de yaptığı açıklamalar, Kıbrıs sorunu ve çözümü ile ilgili görüşlerini temsil edebilen bir örnek teşkil etmektedir. Başpiskopos, Kıbrıs sorununun iki bölgesi, iki toplumlu federasyon çerçevesindeki olası çözümüne karşı olduğunu söyledi. Böyle bir durumda, Kıbrıs halkının Rumlar ve diğer hristiyan azınlıklardan oluşan %82’sinin, kendini nüfusun %18’inin, yani Kıbrıslı Türklerin tutsağı olarak bulacağını söyledi.⁸

Sağ ve aşırı sağda bulunan siyasi partiler ve siyasetçiler, artzamanlı olarak ve çeşitli yollarla Kıbrıslı Türklere karşı ırkçılığı teşvik etmektedir. Kıbrıs’ın Yunanistan’la birleşmesi (enosis) ile ilgili söylemi kullanarak ve İslamofobiyi teşvik ederek Kıbrıslı Rumların milliyetçi gururunu ve nefret duygularını kuvvetlendirmektedirler. Partilere ve siyasetlere medyada verilen zaman, bu görüşlerin yayılmasını kolaylaştırmaktadır. Çünkü bu görüşler, televizyon ve radyo yayınları ile baskı basın aracılığıyla halka kolayca ulaşmaktadırlar.

En temel özelliği Türk düşmanlığı olan neo-Nazi ve aşırı milliyetçi olan ELAM partisi, açıklamaları, etkinlikleri ve genel faaliyetleri içinden Kıbrıs Türk toplumuna karşı nefret duyguları teşvik ve ifade etmektedir (ELAM için bakınız: Katsourides, 2013). Durumun tipik özelliği, ELAM’ın bildirileri ve internet sayfasında Kıbrıslı Türklerin Kıbrıslı olmadığını ve yalnız Türk olduğunu vurgulamak amacıyla “Kıbrıslı Türk” kelimesini kullandığıdır.⁹ ELAM tarafından kaydedilen en önemli olay, Kıbrıs Türk toplumu eski lideri Mehmet Ali Talat’ın ana konuşmacı olarak katıldığı ve konusu Kıbrıs sorununun çözümü olan bir toplantının düzenlendiği salona yapılan saldırıdır.¹⁰

2009 yılında yapılan seçimlerde, seçim kampanyasında Kıbrıslı Rum toplumunun yok olma tehlikesini en temel argümanı olarak kullanan Avrupa Partisi (EVROKO) oyların %4.12’sini kazandı. Somut olarak, EVROKO, Kıbrıslı Rumların, mülteciler ve Kıbrıslı Türklerin özgür bölgeye gelmelerinden dolayı, kendi ülkelerinde azınlık durumuna düştüğünü ileri sürdü (Trimikliniotis and Demetriou, 2009). Aynı argümanlar, merkez sağ partilere ait olan siyasetçiler tarafından da kullanılmaktadır. Bu siyasetçiler, Kıbrıslı Türklerin, Kıbrıs vatandaşlarına ait sosyal yardım ve “altın yararlardan” Rum toplumu aleyhinde faydalandığını ileri sürmektedir.

8 <http://www.hurriyetdailynews.com/deal-for-cyprus-not-possible-archbishop.aspx?pageID=238&nID=30818&NewsCatID=359> , tarih 20/10/2014

9 <http://www.elamcy.com/latest-articles/item/4246-prosoxi-oi-tourkokyprioi-zitoyn-evrovouleptes-i-diki-mas-apantisi-prepei-na-einai-ethniki-prepei-na-einai-to-elam.html>, tarih 29/10/2014

10 <http://www.philenews.com/el-gr/aidiseis-politiki/39/191781/elamites-propilakisan-ton-mechmet-ali-talat-sti-lemeso> , tarih 29/10/2014

Kendilerine göre, Kıbrıslı Rumlar ikinci sınıf vatandaş durumuna düşmektedir (Simerini, 2010).

Sonuçlar

Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türklerin bir arada yaşaması Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından başlamaktadır. İki toplumun bir arada yaşamaları sırasında ilişkilerinde dalgalanmalar oldu. Osmanlı döneminin ilk yüzyılında ve Yunan devrimi sırasında var olan çelişkili ilişkiler, daha sonra sömürücü sınıfa karşı ortak mücadelelere dönüştü. İngiliz işgali döneminde, durum değişti. Çünkü o dönemde önce Yunan milliyetçiliği ve ardından Türk milliyetçiliği gelişti.

Milliyetçilik, düşmanlık söylemi içinden ve aynı zamanda toplumlararası şiddeti ile sonuçlanan ve düzenli olarak ortaya çıkan şiddet olayları yoluyla ifade edildi. Bu olayların doruk noktasına ulaşması, 1963 yılında iki toplumun birbirinden kesin olarak ayrılmasına ve Kıbrıslı Türklerin yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tüm kurumlarını terk etmesineneden oldu. Darbe ve Türk istilası ayrılığı tescil etti, adanın ikiye bölünmesi de Kıbrıslı Türkleri kuzeyde Kıbrıslı Rumları ise güneyde yaşamaya mecbur etti. Münferit durumlar hariç, iki toplum arasındaki temaslar 2003 yılına kadar yok denecek kadar azdı. 2003 yılında barikatlar açıldı ve yeşil hattın bir tarafından diğer tarafına geçişler mümkün oldu.

Barikatların açılmasından sonra iki toplum arasındaki temasın, iki toplumun ilişkilerini olumlu yönde etkilediği görünmektedir. Ancak, 2003 yılında iki toplum arasındaki doğal duvarın yıkıldığına rağmen, psikolojik duvar yerinde durmaktadır. Yok olmayan fenomenler olan milliyetçilik ve ırkçılık, aynı zamanda belli gruplar tarafından da teşvik edilmektedirler.

Kıbrıslı Rumların Kıbrıslı Türklerle karşı anlayışlarına gelince, Türkiye ile doğrudan bağlantıları ve Kıbrıslı Rumların dini liderliği tarafından başta olmak üzere geliştirilen İslamofobi yüzünden, Kıbrıslı Türklerin artzamanlı olarak olumsuz biçimde karşılandığını tespit ettik. Ayrıca, Kıbrıs Türk toplumunun Kıbrıs Rum toplumu karşısında sayısal olarak dezavantajlı durumda olması, Kıbrıslı Türklerin hakları ve talepleri olmaması gerektiğine inanan çok sayıda Kıbrıslı Rumun tutumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Tarihin inşası ve onyıllarca okullarda öğretildiği tarzın yanı sıra, böyle fenomenlere karşı mücadele etmek konusundaki siyasi irade eksikliği, stereotip ve önyargıların yaratılıp korunmasında belirleyici rol oynayan etkenler arasındadır.

Kıbrıslı Türklerle karşı Kıbrıs Rum toplumundaki stereotip ve önyargılar, sık sık kasıtsız olarak bazı tutum ve inançlar içinden ifade edilmektedir. Bu davranışların, sık sık mültecilere karşı ifade edilen ırkçılıkla ortak unsurları vardır. Çünkü Kıbrıslı Rumlar, insanları kökenine göre üst ve ast olarak kategorize etmek eğilimi içindedir. Ayrıca, Kıbrıslı Rumlar, teoride Kıbrıslı Türkleri ile yerleşikler arasında ayrım yapmalarına rağmen, pratikte her ikisine aynı biçimde davranmaktadırlar.

Kıbrıs Türk toplumunun Kıbrıs Cumhuriyeti'nden ayrıldığı 1963 yılından sonrasında devletin uyguladığı politikalar, Kıbrıslı Türklerden Kıbrıs vatandaşı olarak sahip oldukları temel haklar ortadan kaldırmaktadır. Bu olay, bir taraftan stereotip ve

önyargıların yok edilmesine katkıda bulunmamakta, diğer taraftan ise iki toplum arasındaki uçurumun büyümesine katkı yapmaktadır. Bu politikaların önemli bir örneği, Kıbrıslı Türklerin 2003 yılına kadar ücretsiz sağlık hizmetlerinden dışlanmasıdır. Mevzuatın bu yıldaki değişmesi ile Kıbrıslı Türklere devlet hastanelerinde ücretsiz tıbbi bakımdan faydalanma hakkı verildi. Bu hak, sağlık kartının çıkarılması için yeni kriterlerin uygulanmaya girmesi ile Kıbrıslı Türklerin ücretsiz sağlık hizmetlerinden faydalanma hakkının ortadan kaldırıldığı Ağustos 2013 yılına kadar korundu.

Üstelik Türkçe'nin umuma açık yerlerde ve devlet belgelerinde gözlemlenen sınırlı kullanılması, Kıbrıslı Türklerin devlet mekanizması tarafından olumsuz biçimde karşılandığını göstermektedir. Daha önce de söylediğimiz gibi, etnosentrik ve iki toplum arasında milliyetçiliği ve nefreti teşvik eden eğitim de önemli bir etkindir. Buna, devletin Kıbrıslı Türklerin özgür bölgedeki eğitimi konusundaki ilgisizliği eklenmektedir. Çünkü Müslüman toplumundan gelen kişilerin eğitim görebileceği bir okul yoktur.

Devletten başka, kurumsal etkenler de önyargıların korunmasına ve hatta kötüleşmesine katkı yapmaktadır. Bunun klasik örneği, öteden beri milliyetçiliği Helen-Ortodoks inancının özelliği olarak uygun gören kilisedir. Bunda çoğu zaman ırkçı, milliyetçi ve diğer örgütler, mali ve başka türlü destek bulmaktadır. Ayrıca, Kıbrıs'ın çağdaş tarihindeki Kilise Başpiskoposlarının Kıbrıs sorunu ile ilgili siyasi görüşleri, halkın birleşmesine değil, ayrılığa katkıda bulunmaktadır. Sağ ve aşırı sağda bulunan siyasi parti ve siyasiler, milliyetçiliği ve Kıbrıslı Türklere karşı ırkçılığı çeşitli yollarla teşvik ettiklerine göre, konuyu aynı biçimde etkilemektedir.

Son yıllarda organize olmuş taraftarların tribünlerinde ırkçı davranışlar ifade edilerek Kıbrıslı Türklere karşı nefret teşvik edilip geliştirilmektedir. Sağda bulunan takımların taraftarlar dernekleri ile resmen işbirliği yapan faşist ELAM, tribünlerde Kıbrıslı Türklere karşı nefret davranışları ve suçları ifade edecek milliyetçi görüşlerin geliştirilmesi için gittikçe daha elverişli zemin bulmaktadır.

REFERANSLAR

- Arax – Marie Yildizian and Anoush Ehteshani.** 2012. "Ethnic Conflict in Cyprus and the contact hypothesis: an empirical investigation." Doktora tezi <http://www.academia.edu/872606/Ethnic_Conflict_in_Cyprus_and_the_Contact_Hypothesis_An_Empirical_Investigation>
- Corum, James.** 2006. *Training indigenous forces in counterinsurgency: A tale of two insurgencies*. Strategic Studies Institute. U.S. Army War College. Retrieved October 19, 2012.
- CyprusNews.eu.** 2013. "İngiliz Okulu'nda öğrencilerin dini haklarının bariz ihlali" (Öğrencinin mektubu) (Επιστολή μαθήτριας). *CyprusNews.eu*. 12 Ekim. <<http://cyprusnews.eu/deltia-typou/1516237>> tarih 25/10/14
- ENAR.** 2012. "Racism and related discriminatory practices in Cyprus." *Shadow Report 2011-2012*, Leandros Savvides, Fezile Osum, Faika Deniz Pasha.
- European Commission.** 2005. Eurobarometer 2005. <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_225_report_en.pdf>, [25 Eylül 2005]
- GazzetaCy.** 2013. "Mouhtin hastane stop! Kıbrıslı Türkler tedirgin". 7 Απριλίου. <<http://gazzettacy.com/index.php?xNav=page&id=3519&catid=9#sthash.PZBaroMl.dpuf>> tarih 25/10/14
- Gurel Ayla, Mete Hatay, Yakinthou, Chrystalla.** 2012. *Displacement in Cyprus Consequences of Civil and Military Strife Report 5. An Overview of Events and Perceptions*. <<http://cyprus.prio.org/Publications/Publication/?x=126>>
- Katsourides, Yiannos.** 2013. "Determinants of Extreme Right Reappearance in Cyprus: the National Popular Front (ELAM), Golden Dawn's Sister Party". *South European Society and Politics*, Vol. 51, No.4, pp. 567-589.
- Psaltis, Charis.** 2011. Intergroup trust and contact in transition: A social representations perspective on the Cyprus conflict. In (Ed.) I. Markova & A. Gillespie, *Trust and Conflict: Representations, Culture and Dialogue*, pp. 83-104, London: Routledge.
- Simpson, Alfred and William, Brian.** 2001. *Human rights and the end of empire: Britain and the genesis of the European convention*. Oxford: Oxford University Press.
- Trimikliniotis, Nicos and Demetriou, Corina.** 2012. «The interaction between racist discourse and the rise in racial violence in Cyprus» in *ACCEPT PLURALISM Research Project, Tolerance, Pluralism and Social Cohesion: Responding to the Challenges of the 21st Century in Europe*. Florence: European University Institute.

- Trimikliniotis, Nicos and Bozkurt, Umut.** 2012. *Beyond a Divided Cyprus: A state and Society in Transformation*. New York: Palgrave Macmillan
- Webster, Craig.** 2005. "Greek Cypriot Perspectives on interacting with Turkish Cypriots". *Cyprus Review*, vol. 17, no. 1: 79-92
- ELAM.** 2014. *DİKKAT: Kıbrıslı Türkler Avrupa milletvekilleri ister - Bizim tepkimiz ulusal olmalıdır ELAM olmalıdır*. <<http://www.elamcy.com/latest-articles/item/4246-prosoxi-oi-tourkokyprioi-zitoyn-evrovouleftes-i-diki-mas-apantisi-prepei-na-einai-ethniki-prepei-na-einai-to-elam.html>> 29 Ekim.
- Eleftherotypia.** 2014. «Kıbrıs holiganlar tarafından Faul: birlik-te yaşamaya karşı retoriği güçlendiriyor.» *Eleftherotypia*, 8 Nisan. <<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=424954>>
- KHA.** 2000. «Başpiskopos Hrisostomos'un 28 Ekim töreni için açıklamaları». *KY.Π.E.* 3 Mayıs. <<http://www.churchofcyprus.org.cy/print.php?type=article&id=2814>> πρόσβαση 25/10/14
- KHA.** 2006 «Kıbrıs'ta Kıbrıslı Türklerin dövülmesi için şok.» <<http://www.naftemporiki.gr/printStory/126460>> 29/10/14
- Kyrris, Kostas.** 1984. Kıbrıs'taki Osmanlı rejiminin anatomisi 1570- 1878, *Lefkoşa Open University*, s 65-84
- Mavratsas, Ceasar.** 2014. Kıbrıs Üniversitesi. Sosyal ve Siyasal Bilimler Bölümü Doçenti Elen, Evagorou ile röportaj. 14 Ekim.
- Papadakis, Yiannis.** 2008. «Bölünmüş Kıbrıs'ta Tarih Eğitimi: Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk Kıbrıs Tarihi Okulu Kitapları Karşılaştırılması.» Έκθεση PRIO, Λευκωσία
- Papadakis, Yiannis.** 2014. Kıbrıs Üniversitesi. Sosyal ve Siyasal Bilimler Bölümü Doçenti . Elen, Evagorou ile röportaj. 15 Eylül.
- Persianis, Panayiotis K.** 1996. *Kıbrıs'ta Eğitim Avrupa Meydan Okumasında*, Lefkoşa: [x.ó].
- Simerini.** 2010. «Yabancılar ve yerliler». *Simerini*, 23 Temmuz.
- Simerini.** 2014. «Hastanelerde daha az Kıbrıslı Türk.» *Simerini*. <<http://www.sigmalive.com/simerini/news/152514/ligoteroi-tourkokyprioi-sta-nosokomeia>>. 4 Ağustos.
- Trimikliniotis, Nikos.** 2001. *Ön Araştırma ve Fuarı: İlköğretimde Pontians arasında okullaşma Sorunları*. <<http://www.sociology.org.cy/el/research/problhmata-foithsh-ellhnopontion-dhmotikh>>

- Fileleftheros.** 2014. «Elamites fiziksel saldırganlık Limassol Mehmet Ali Talat.» *Fileleftheros*. <<http://www.philenews.com/el-gr/eidiseis-politiki/39/191781/elamites-propilakisan-ton-mechmet-ali-talat-sti-lemeso>>, 29 Ekim.
- Hadjidemetriou - Dikeou, Katia.** 1984, 18. ve 19. yüzyılda iki toplum arasındaki ilişkiler, ss. 121-132
- Hadjiloizou, Neophytos.** 2003. *Anayasa Hukuku ve Kıbrıs'ta Anayasal Gerçeklik*. <<http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/83.pdf>>
- Psaltis, Charis.** 2008. Sosyo-Psikolojik Analizi: halkla ilişkiler alanını haritalanması. *Uluslararası ve Avrupa Politikası*, 11, 133-143.

3. Bölüm

KIBRIS TÜRK TOPLUMU

Göçmenler

KIBRIS TÜRK TOPLUMU VE GÖÇMENLİK

Araştırmanın konusu

Kıbrıs Türk toplumunun nüfus sorunu ile ilişkisi, daha spesifik olarak da belirtilirse, Kıbrıslı Türklerin yerleşim ve göçmenlik sorunu ile ilişkisi, sadece ve özellikle yaygın olarak dünya çapındaki göçmenliğe ilişkin bilinen teorilerin çerçevesinde incelenemez. Aynı şekilde, sadece ve münhasıran sosyal-sınıfsal yapının incelenmesi yoluyla da ele alınamaz. Konunun bu sorunlu yönü, Kıbrıs Türk toplumunun demografik yapının değiştirilmesi konusuyla karşı karşıya gelmesinin belirli bir zamanlaması olduğundan kaynaklanmaktadır. Bu da 1974 yılında yer alan Türk işgalinin ardındaki dönem olarak belirtilmelidir.¹

¹ Kıbrıs Türk makamları tarafından 1 Eylül 1975 tarihinde kaydedilen verilere göre, istiladan hemen sonra işgal altındaki bölgelerde çalışan Türk vatandaşların sayısı 910'a vardı. "Kıbrıs'ın Türk kesiminde toplam 1.010 işletme var", Milliyet, 9 Ocak 1975, s.9. Belli ki söz konusu rakam, belki de 1974'ten önce Kıbrıs'ta çalışmak için bulunan Türk vatandaşlarına ilişkindir.

Bu nedenle, Kıbrıs Türk toplumunun içinde bulunduğu durumun, göçmenlere yönelik nefret söylemi ve ayrımcılık konusunun incelenmesinin belirli belirsiz ve özel yönleri vardır. Kıbrıslı Türklerin, yerleşimciler ve göçmenler gibi “yabancı nüfus” ile sosyal- siyasi ilişkileri, Almanlar ve Almanya’daki Türk göçmenler arasındaki ilişkiler, veya Türkiye’deki büyük şehirlerin küçük ve büyük burjuva tabakaları ile kırsal alanlardan büyük şehirlerin varoşlarına yerleşen nüfus arasında gelişmiş ilişkilerde oluşan olguların çerçevesine benzer şekilde değerlendirilemez (Navaro-Yashin, 2006: 92). Bunun aksine, Kıbrıs Türk toplumunun yabancı nüfus ile olan ilişkisi, dolayısıyla bu ilişkinin türevlerinin de incelenmesi, iktidar çerçevesinin yanı sıra 1974 yılından sonra hakim olan ayrı siyasal ve sosyal yapıları, yani Türkiye’nin politikalarının Kıbrıs’ın kuzeyindeki topraklar üzerindeki tüm etkisini dikkate almak gerekmektedir.

Yerleşim ve Göçmenlik

1974 yılında yer alan savaş, şiddetli siyasi ve coğrafi bölünmenin bir sonucu olarak, dramatik yeniden yerleştirmeler oluşturmuştur. Doğrudan sonuc, 1963-1974 döneminde hakim olan etnik, siyasi ve ekonomik ötekileştirilmenin ortadan kaldırılarak, Kıbrıs Türk toplumunun, o zamanlarda, yeni bir coğrafyada bir arada yaşamalarıdır. Aynı zamanda, Kıbrıs topraklarının ve nüfusunun bölünmesi, işbölümü ve daha genel olarak Kıbrıs Türk toplumunun sosyal yapısının yeniden yapılanması gerekliliğini yaratmıştır.

Türk istilası ve 1975 yılında imzalanan Viyana anlaşmasının ardından, Kıbrıs’ın toplam nüfusunun % 30 oranının kuzeyden güneye ve güneyden kuzeye taşınmak zorunda kaldığı tahmin edilmektedir (Gürel; Özersay, 2006: 3). 2 Bu şekilde iki ayrı ve “etnik olarak homojen” bölge oluşturuldu.

Bu verilere göre, rakam olarak Kıbrıs’ın toplam nüfusunun % 18 -% 20 oranına ulaşan Kıbrıs Türk toplumu, Kıbrıs’ın toplam topraklarının %34 -%36 oranına ulaşan bir bölgede toplanmıştır. Bu anlamda, Kıbrıslı Türkler, adadaki Rum sayısı ile karşılaştırıldığında, çok geniş bir bölgeye yerleşmiştir. Söz konusu durumun ayrı siyasal ve sosyal yapılanma sürecinde de belirleyici bir etkisi olmuştur. Böylece, Türkiye ve Kıbrıs Türk liderliğinin istilanın ardından uyguladığı politika, bu “yeni coğrafyanın” siyasi olarak kontrol altında bulunması ve ekonomik olarak geliştirilmesinin oluşturulmasına odaklanmıştır.

2 Bu raporda, istiladan hemen sonra kuzey bölgelere taşınan Kıbrıslı Türklerin sayısının yaklaşık 45 bin olduğu belirtiliyor. Başka bir çalışmada ise, 1975 yılında Viyana Anlaşması’nın imzalanmasına kadar, kuzeye taşınan Kıbrıslı Türklerin sayısının 65 bine ulaştığı kaydediliyor. Bu rakam, adanın kuzeyinden güneyine 150-200 bin taşınan insanların sayısına kıyasla daha küçüktür. Semra Purkis, Hatice Kurtuluş, “Spatially Segregated and Socially Excluded Turkish Migrants in Northern Cyprus: An Alternative Perspective”, İ.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No. 48, 2013, s. 5. (ss. 1-22)

Ecevit hükümeti tarafından Kıbrıs Koordinasyon Komitesi'nin oluşturulması, Kıbrıs'ın kuzey bölgelerinin genel siyasi, ekonomik ve sosyal yapının yeniden yapılandırılmasını üstlenen ilk yapıdır (Milliyet. 1974: 7). Bu strateji, siyasi ve ekonomik hedeflere de hizmet etmektedir. Bir yandan, Kıbrıs Türk liderliğinin zaman boyunca devam eden Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasındaki nüfus oranı "endişesi" varken, bu oranın dengelenmesi, Kıbrıslı Türk liderliğine göre Kıbrıs Türk toplumunun Kıbrıs sorununa ilişkin müzakereleri sırasında konumunun iyileştirilmesine katkıda bulunup uzun yıllar boyunca devam edecek olan bir hedeftir. Rauf Denktaş zaten 1967 yılında, Ankara'ya o dönemde Türkiye'de yaşayan Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs'ta oluşturulan dışa kapalı yerleşim bölgelerine yerleşmek üzere Kıbrıs'a dönmelerine katkıda bulunmasını önermiştir (Denktaş, 1997).

Öte yandan, sosyo-ekonomik düzeyde, nüfusun getirilmesi, Kıbrıslı Rumların yerlerinden sürülmesinden işbölümü ve ekonomik yapılarında oluşan büyük boşluğun doldurulmasını hedeflemektedir. 1974 yılına kadar, Kıbrıslı Rumlar sanayi üretimi, hizmetler ve bankacılık sektörlerine hakim olmuştur, Kıbrıslı Türkler ise en çok kırsal üretim ve bürokrasi sektörlerinde faaliyette bulunmuşlardır (Akgün et. al., 2005: 8, 21, 24). Dolayısıyla, Kıbrıslı Rumların adanın kuzey topraklarından kovulması, otomatik olarak, çeşitli kent merkezlerinde ve diğer bölgelerde küçük sanayi, ticaret, tarım sektörü ve özellikle narenciye üretimi, yanı sıra serbest meslekler gibi alanlarda büyük bir boşluk oluşturmuştu (Purkis; Kurtuluş, 2013: 3-5). Bu boşluklar ne niteliksel ne de sayısal olarak Kıbrıslı Türk nüfusu ile doldurulamazdı. Örneğin, 1975 yılının Ocak ayında, uzun yıllar sonra, ilk kez işçi eksikliği nedeniyle narenciye toplanamadığı kaydedildi (Tokatlı, 1975: 7). Böylece, işbölümü alanında oluşturulan boşluk gerekçesiyle, Türkiye'den nüfusun getirilmesine karar verildi (Christiansen, 2005: 161).

Nüfus getirilmesine yönelik ilk gizli talimat, Kıbrıs Koordinasyon Komitesi'nin başkanı Ziya Müezzinoğlu tarafından verilir (Birand, 1979: 92), 1975 yılının Şubat ayında ise Türkiye ve Kıbrıs Türk liderliği arasında "Kırsal İşgücü Protokolü" imzalanır (Şahin, et. al., 2013: 611).

Protokolün imzalanmasından yaklaşık dört ay sonra, Kıbrıslı Rumların kovulduğu bölgelere yerleşmek ve ağırlıklı olarak tarım üretimine dahil olmak üzere, 30 bin kişiye ulaşması gereken nüfusun (yerleşimciler) getirilmesi başladı (Purkins; Kurtuluş, 2013: 5-6). Kıbrıs'a bu ilk nüfus dalgasının getirilmesi, Türkiye'de seyahat etmenin daha kolay olacağı bölgeler ve köyler tespit edildikten sonra gerçekleşmeye başladı. Örnek olarak, büyük barajların inşa edileceği köyler, çeşitli orman alanları ve heyelan bölgelerinde yaşayan nüfusun taşınmak için ikna edilmesi daha kolay olmuştu. Söz konusu bölgelere, yerel makamlarla işbirliği içinde yerel nüfusunun Kıbrıs'a taşınmasını teşvik etmek amacıyla Türk devletinin yetkilileri gönderildi (Kurtuluş; Purkis, 2009: 60). Yerleşimin ilk dalgasına dahil olan nüfus, ağırlıklı olarak Karadeniz, Orta ve

Doğu Anadolu ve Adana, Mersin, Samsun gibi şehirlerden geldi (Hatay, 2004: 12). Aynı zamanda belirtilmelidir ki, söz konusu nüfusa Türk istilasında yer alan ve sonrasında Kıbrıs'ta kalmayı tercih eden bazı subaylar da eklendi (Hatay, 2004: 11).

Aynı çerçevede, evler ve tarıma uygun arazilerin verilmesi, bazı binaların tamir edilmesi ve tamamlanmasının yanı sıra binaların donatımları gibi, Kıbrıs'ta da ağırlı olarak nüfusun yerleşmesi için planlama ile ilgili olan hazırlıklar da yapılmıştı. Türkiye bu amaçla, yaklaşık 94 milyon Türk lirası bir fon verilmesini de gerçekleştirdi (Şahin, et. al., 2013: 611).

Türk devleti tarafından nüfusun Kıbrıs'a yerleşmesinin teşvik edilmesi ilk başta bu insanların kötü sosyo-ekonomik durumuna dayandı. Onların büyük çoğunluğu, zaten Türk devletinden ya barajlar yada heyelan ve sel nedeniyle hayatta kalmalarını sağlayamadıkları için ülkenin daha verimli alanlarına taşınmalarını talep eden toprak sahibi olmayan, yoksul olan köylülerdi. Kürtler ve Aleviler gibi nüfusun bazı grupları da, silahlı çatışmalar nedeniyle başka bölgelere de yerleşmeye çalıştı (Purkis; Kurtuluş, 2013: 6-7).

Aynı zamanda, bu insanların belirli sosyal profilleri nedeniyle, Türk devleti daha iyi bir yaşam standardının olasılığı ve Türkiye'de olmayan temel insan ihtiyaçlarının sağlanması gibi Kıbrıs'a yerleşmeye ilişkin çeşitli vaatlerde de bulunmuştur (Kurtuluş; Purkis, 2009: 70-73). Bu duruma göre, insanların Kıbrıs'a taşınma motivasyonu, hayatta kalma mücadelesi vermelerinden kaynaklanıyordu.

Özellikle, Türkiye'nin 1979-1984 döneminde Kıbrıs "büyükkelçisi" İnal Batu'nun itiraf ettiği gibi, yerleşimciler Kıbrıs'a taşınmayı "büyük ulusal idealleri Türkçülüğü" tarafından yönlendirildikleri için değil, daha iyi bir yaşam için, ihtiyaçları ve beklentileri olduğu için kabul etmişlerdir (İnanç, 2007: 96).

Bu nüfusun 1974 yılı savaşından hemen sonraki yıllarda Kıbrıs'a getirilmesi sonunda birçok alanda sorun olduğu kanıtlanmıştır. Bu insanlar, ya onların yaşayacakları yeni çevre ve coğrafi çerçevesi ya da kendilerine tamamen yabancı olan Kıbrıslı Türklerin sosyal, siyasal ve kültürel değerleri nedeniyle adaptasyon sorunları yaşamıştır (Şahin, et. al., 2013: 618). Örneğin, Türkiye'nin dağlık bölgelerinden gelen insanlar Kıbrıs'ın kıyı bölgelerine de yerleşmiştir, aynı zamanda da memlektinde balıkçı olarak çalışan insanlar tarımsal üretim alanlarında da bulunmuştur (Birand, 1979: 93).

Türkiye'nin 1970-1976 döneminde Kıbrıs "büyükkelçisi" olan Asaf İhsan tarafından da belirtildiği gibi, Kıbrıs'a nüfus getirilmesi, bu insanların ekonomik durumu ve yaşam standartlarının dikkate alınmaması birçok sorunlar yaratarak, Kıbrıs'ta birçok defa sosyal huzursuzluğun oluşturulmasına neden olmuştur (İnanç, 2007: 41-42).

Zor olan bu yeni durum, Kıbrıs Türk toplumunun da, yönetimin yeniden düzenlenmesinde gecikme, adanın güneyinde mallarını terk eden Kıbrıs Türk mültecilerin yerleştirilmesi ve savaştan sonra yaşamın “normalleştirilmesi” gibi her alanda olumsuz bir şekilde etkilemiştir.

Gazeteci Mehmet Ali Birand, 1976 yılında, Kıbrıs'a ziyaret gerçekleştirip izlenimlerini Milliyet gazetesinde yayınlanan “Kıbrıs'ta madalyonun iki yüzü” başlıklı bir dizi metinde kaydetmiştir. Gazeteci, savaştan iki yıl sonra Kıbrıs'ın kuzey bölgelerinin ilk zamanlarda gelişmesine rağmen, yönetim mekanizmalarının kurulmasında büyük sorunların meydana geldiğini, bunun yanı sıra iktidara yakın çevrelerin çıkarlarına hizmet ederken nüfusun geniş tabakalarının sahipsiz bırakıldığını belirtmektedir (Birand, 1976: 5). Aynı zamanda, Anadolu'dan gelen insanın kitlesel varlığı, Kıbrıs Türk liderliğinin Kıbrıs Türk toplumunda yarattığı “ideal ulusal imaj” ile ilk önemli uyuşmazlık görülmüştür. Kıbrıslı Türkler ile Türk yerleşimciler arasındaki kültürel farklılıkların yanında değerler, tutumlar ve genel yaşam tarzındaki farklılıklar, ilk andan itibaren tartışmaların temelini oluşturmuştur. Bir Kıbrıslı Türk, 1976 yılının Haziran ayında, Mehmet Ali Birand ile konuştuğunda, “Onlar Anadolu'nun en muhafazakâr bölgelerinden geldi. Burada bizim toplumumuzun alışkanlıklarına adapte olmuyorlar, onların giyim tarzı bile farklı ve sıklıkla sorunlar ortaya çıkıyor” ifadelerine yer vermiştir (Birand, 1976: 5).³ Bu şekilde, Kıbrıs Türk toplumu ve Türkiye'den gelen yerleşimcilerin ilk dalgası arasındaki ilk uyuşmazlık vurgulanmıştır.

Yerleşimin ilk dalgası 1980'lerin başında biter, fakat Türkiye ile Kıbrıs arasındaki göçmenlik ağı önemli bir temel oluşturulur (Purkis; Kurtuluş, 2013: 7). Kıbrıslı Türklerin Türkiye'ye siyasi ve ekonomik bağımlılık ilişkisi, işgal altındaki bölgelerin toplumu ve ekonomisinin devam eden yeniden yapılanması ve oldukça büyük bir Türk nüfusunun yerleşmesi, Türkiye'de yaşanan tüm dönüşümlerin Kıbrıs'ta da yer almalarının koşullarını kademeli olarak oluşturan faktörlerdir. Bunlunla birlikte, Türk nüfusunun Kıbrıs'ta kalması ve Kıbrıs Türkü çerçevesinde faaliyet göstermesi, sonunda Türkiye'den ek nüfusun devlet teşvikiyle veya yapılandırılmış bir strateji olmadan Kıbrıs'a yerleşmesinin bir temeli olmuştur. Yerleşimin dışında, işgal altında bulunan bölgelerde nüfus sorununa yeni bir boyut ekleyen çok önemli bir gelişme de, neo-liberal reformlar nedeniyle Türkiye'den gelen kitle göçmenliğinin oluşturulmasıdır. Dolayısıyla, özellikle 1990'lardan bu yana, Türk vatandaşlarının Kıbrıs'a göç etmeleri, 1974 yılından hemen sonra nüfusun yerleşmesine kıyasla çok farklı özelliklere sahiptir ve belirli koşullar altında göçmenlik küresel olgusu açısından değerlendirilebilmektedir. Daha spesifik olarak da, Türkiye'deki neoliberalizmin bir sonucu olarak, 1980'li yılların ortalarından itibaren, ülkenin farklı bölgeleri arasında gelir dağılımında önemli bir değişiklik de kaydedilmiştir.

Bu yeni çerçeve içinde, yaşama olanağı sağlamayı beceremeyen insanlar, iş aramak amacıyla önce Türkiye'nin içerisinde taşınırken, ardından da kendi kişisel olanakları ile Kıbrıs'a yerleşmekteydiler (Purkis; Kurtuluş, 2013: 7). Kıbrıs'a yönelik göçmenlik, zaman olarak, Kıbrıs Türk toplumunun ekonomisinin aynı dönemde yer alan yeniden yapılanmasına da denk gelmektedir (Bozkurt, 2014: 90-91). Kıbrıs Türkleri çerçevesinde yer alan neoliberal reformlar, inşaat sektörünün büyümesini kolaylaştıracak bir şekilde, mülkiyet sorunu gibi alanları da etkilemiştir (Hatay, 2008: 155). 1990'ların başlarında inşaat sektöründe pekiştirilen sermaye, Türkiye'de ucuz işgücü de aramıştır. Birçok şirket, Kıbrıs'a Türkiye'nin az gelişmiş bölgelerinden işçiler getirmiştir (aynı eserde: 155), birçok kişi ise kendileri gelip hemen söz konusu işgücü piyasasına yönlendirilmiştir.

1980'lerin sonlarından 21. yüzyılın başlarına kadar oluşan göç akımları, birçok farklı mesleği, farklı kökeni ve sosyal statüsü olan insanları içermektedir. Bu insanların çok büyük bir kısmı, genellikle inşaat sektöründe, ve bunun yanı sıra ekonominin yüksek yoğunlukta çalışma gerektiren diğer sektörlerinde de görevlendirilmektedir. Türkiye ve Kıbrıs'taki siyasi ve ekonomik koşullara bağlı olarak, söz konusu işçilerin büyük bir kısmı, ikamet ve çalışma kriterlerine uymamaktadır ya da iş bulma ve ikamet izni ile ilgili olan yasal prosedürlerini takip etmemektedir. Bu nedenle, "yasadışı" işçiler kategorisine girip, aynı zamanda da Kıbrıs Türk toplumundaki kitlesel göç ve nüfus sorununun önemli bir yönü haline gelmektedirler. Bu nüfus, ağırlıklı olarak mevsimlik işçilerdir, fakat bu insanların çoğu da işin sonunda ailelerini de Kıbrıs'a getirmişler ve gerekli belgeleri olmadan daha uzun süre kalmaya çalışmışlardır (Hatay, 2004: 8). Aynı zamanda, büyük bir kısmı da Kıbrıs'a turist vizesiyle gelip, para kazanma durumunda da Kıbrıs'tan kısa süreli çıkış yaparak vizelerinin süresini uzatmaktadırlar (Altıntartı, 2011).

Bu durumdan oluşan büyük bir sorun, "yasadışı" işçi olarak düşünülen kişilerin gerçek sayısının tespit edilmesi konusundaki zorluktur. Dolayısıyla bu zorluk nedeniyle, bu insanların Kıbrıs Türk çerçevesi üzerine yarattıkları asıl etki - sosyal, ekonomik, politik - ile ilgili olan bir takım sorular ortaya çıkmaktadır. Konuyla ilgili zaman zaman yayınlanan rakamlar birbirinden farklı ve pek çoktur. Örneğin, Güryay ve Şafaklı'nın araştırmasında, 2000 yılında bu insanların sayısı 21 bin olduğu belirtilmektedir (Güryay; Şafaklı, 2004: 41-42). Mete Hatay ise kendi çalışmasında, "işçileri bakanı" Özkan Murat tarafından 2005 yılında yayımlanan ve söz konusu rakamın 30 bine ulaştığı belirten verileri referans olarak vermektedir (Hatay, 2004: 8). Kurtuluş ve Purkins'in çalışmasında da, 2009 yılına kadar, kayıt dışı ekonomide çalışanlar da dahil olmak üzere, Türk işçilerinin sayısının 50 bine ulaştığı belirtilmektedir (Kurtuluş; Purkis, 2008: 76-77).

Fakat, sorunun sayısal yönü dışında, çok ciddi sosyal boyutları da vardır. "Yasadışı" işçiler, ilkel koşullarda yaşayıp çalışmaktadırlar. Örneğin, onların bazıları çalıştığı inşaatta yaşamaktadır, eğer ailelerini Kıbrıs'a getirmişlerse de Lefkoşa'nın surlar içinde 20 kişinin bir arada yaşadığı kiralık odalarda kalmaktadırlar. Her sabah, Girne Kapısı gibi eski Lefkoşa'nın alanlarında toplanıp inşaat müteahhitleri tarafından bir günlük maaş için "seçilmeyi" beklemektedirler (Altıntartı, 2011). Güzelyurt bölgesinde de, özellikle narenciye toplanma döneminde, işçiler meyve bahçeleri içerisinde çadırlarda kalmaktadır. Adli takibattan kaçan ve çok uzun süre Kıbrıs'ta kalmayı becerenlerin çoğu, zamanla berber dükkanları ve oto tamirhaneleri gibi kendi küçük işletmelerine de sahip olmaktadır (Hatay, 2004: 9).

Kıbrıslı Türkler, yerleşimciler ve göçmenlerin tepkileri

1974 savaşıdan sonra oluşturulan statüko, Kıbrıs Türk toplumunda ayrı bir kurumsal yapılanmanın arayışını içerir. Onun zirvesi de, 1983 yılından bugüne kadar yasadışı bir rejim olmaya devam eden "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin" oluşturulmasıdır. Bu durum, Kıbrıslı Türklerin uluslararası ilişkiler bazında yasal bir ortamdan izolasyonunu derinleştirmiştir, aynı zamanda da sosyo-ekonomik ve politik gelişmelerini de etkilemiştir. Yıllar geçtikçe, toplumun kendi kendini yönetmesinin yasadışı kalan yapılar yoluyla mümkün olmayacağı da anlaşılmıştır. Bu kapsamda, Kıbrıs Rum toplumunun, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs'ta topluluk olarak varlığını korunmasına yönelik endişeleri artık tek eksenli olmaz, bu endişe Türkiye'ye de yönlendirilir. Türkiye'ye ekonomik ve siyasi bağımlılık, rejimin yasadışılığı, demografik bileşimin bozulma ile kombinasyon halinde, Kıbrıs Türk toplumunun varlığına karşı "yeni tehditler" teşkil etmektedir.

Bu noktada, Kıbrıslı Türklerin nüfus sorunu ile ilişkisi ve bu ilişkinin ürevleri de önemli bir hal almaktadır. Türkiye'den önce yerleşimcilerin ardından da göçmenlerin kısa bir süre içinde kitlesel gelişi, Kıbrıslı Türklerin kendi bağımsız ve ayrı kimliklerinin "altını çizme" ihtiyacı duymalarına neden olmuştur. Türkiye'den gelen yerleşimciler ve göçmenler (genelde ikisin arasında ayırım yapılmaz) Kıbrıslı Türklerin varlığı, aynı zamanda da onların kendi evlerinde "efendi" olma potansiyeli dolayısıyla etkili bir şekilde iktidarda olmalarına karşı tehdit olarak algılanmıştır. Bunun bir yansıması olarak, ünlü Kıbrıslı Türk sendikacı Arif Hasan Tahsin'in ölümünden kısa bir süre önce bir radyo yayınında söyledikleridir: "Onların biz Kıbrıslılar hedefimizi ıskalamadığımızı düşünmelerine izin vermeyin. Davamızı kaybettiğimizi düşünmesinler. Kıbrıslılar aralarına girenleri kovalacak ve vatanlarını geri almak için mücadele edeceklerdir" (Kışmır, 2012: 7). Burada "yabancıların girmesi" istenmeyen

bir durumdur, aynı zamanda da Türk toplumunun siyasi özerkliğinin kaybı ile tamamen eşanlamlıdır. Dolayısıyla, öz yönetim için mücadelenin sorgulanması ile tamamen eşanlamlıdır. Söz konu tepkiler, Kıbrıs Türk toplumunun sadece kimliğinin kültürel boyutunu değil, Kıbrıs'ta tüm siyasi ve ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesi ile ilgilidir.

Fakat gerçek şu ki, kamusal alanda hemen ortaya çıkan en belirgin sorunlardan biri Kıbrıslı Türkler ile Türkiyeli Türklerin aralarındaki kültürel farklılıklardır. Lehçe, dini inançlar, gelenekler, adetler ve görenek konuları (Şahin, et. al., 2013: 619), Kıbrıs'ın kuzey bölgelerinde yaşayan nüfusun yeni bileşimindeki farklılaşmanın en "belirgin", doğrudan ve anlaşılabilir unsurlarıdır. Kıbrıslı Türklerin Türkiyeli Türklerden söz ettikleri zamanda kendi yerel kültür sermayelerine dayandıkları tessadüf değildir. Örneğin, onları adlandırmak için Türkiyeliler terimini kullanıyorlar ve bu şekilde onları Kıbrıs Türk toplumundan (Kıbrıslı Türk, Kıbrıslı, Kıbrıs Türkü) ayırmaktadırlar.

Kültür sermayesine dayanmak, Ankara tarafından Kıbrıs'ta uygulanan politikalar ve Türkiye'nin egemenliğine karşı duyulan memnuniyetsizliğin ifade edilmesinin bir şeklidir. Rakam olarak küçük bir toplumun Türkiye'nin siyasi ve ekonomik boyutuna karşı, durumu değiştirmek konusunda doğal olarak duyduğu kuvvetsizliğin bir şeklidir (İlter, 2013: 134) . Yerleşimcilerin ve göçmenlerin nüfusu, bu durumda, Türk hegemonyasının daha "belirgin" ve kolay bir şekilde anlaşılabilir "imajına" dönüştürülmektedir. Kıbrıs Türk alanının sömürgeleştirilmesine karşı "direnişin" bu kendine özgü şekli, yanı sıra Kıbrıs Türk Toplumunun varlığına karşı tehdidin eleştirilmesi ve kınanması, Kıbrıslı Türklerin Türk nüfusuna koyduğu mesafe ile ifade edilmektedir. Söz konusu mesafeler de, bazı durumlarda yabancı düşmanlığı ve ayrımcılığı, başka durumlarda ise nefret ifadelerini oluşturmaktadır.

"İlk önce, yüzünde gölgeler göründü, sonra da siyah noktalar. Zamanla bu siyah noktalar çoğalmıştı. Bazılarına göre onlar sadece küçük sivilcelerd, ama başkalarına göre tedavisi olmayan bir hastalıktı. Onun önemsiz bir hastalık olduğunu söyleyenler ise erken zamanda hatta yaptıklarının farkına vardı. Siyah noktalar daha da çoğaldı. Saf yüz sihrini kaybetti. Kademeli olarak hem yüz hem de dili gölgelenmişti" (Doğrusöz, 2002: 102-103). Bir Kıbrıslı Türk yazarı tarafından yapılan yukarıdaki anlatma, Lefkoşa'nın yerleşimciler ve göçmenlerin nüfusu tarafından doğuşlaşması ile ilgilidir. Siyah noktalar, "hastalıklar" taşıyan "yabancılar" tarafından Kıbrıs Türk alanının "sihirli" ve "temiz" tenine bir işgal etmesi teşkil etmektedirler. Türk nüfusunun "oryantal", dolayısıyla Kıbrıs Türk "modern toplumundan" farklı bir bütün olarak algılanması, çeşitliliğin ifade edilmesinin en yaygın şeklidir. Bu kapsamda, ayrıca, karasakal, fellah ve fica gibi kelimelerin kullanımı ortaya çıkmıştır (Şahin, et. al., 2013: 620-22; Hatay, 2008: 165). Birçok durumda da, Türk nüfusunun bir parçası, özellikle göçmenler ve kaçak işçiler, suçlarda artış ile ilişkilendirmektedir (Osum, 2014).

Bugüne kadar, tecavüzcü ve dolandırıcı gibi nitelendirmeler de önemli bir ölçüde kullanılmaktadır (Türkoğlu, 2012).

Bu arada, halk arasında ayrımcılık ve farklılaşma tek yönlü değildir. Sadece Kıbrıs Türk toplumun bir kısmı tarafından yetiştirilmemektedir. Hem yerleşimcilerin bir kısmı hem de Kıbrıs'a göçmen olarak gelen nüfusun daha geniş bir kısmı, belirli bağlamlarda siyasi ve sosyal durumun normalleşmemesinin bir sonucu olarak kendilerini Kıbrıs Türklerinden ayırmak istemektedir. 2014 yılının Mayıs ayı başlarında, Girne'de gerçekleşen eğitim ile ilgili bir televizyon programında, Trabzon'dan gelen bir öğrenci, Kıbrıs Türk toplumundaki üniversitelerin yurtları ve dairelerin kiralalarının İngiliz lirası olarak ödenmesini şikayet ederek, bu durumun öğrencilerin ailelerine ekonomik olarak baskı yaptığına dikkat çekmiştir. Fakat protestosu Kıbrıslı Türklere karşı nefret söylemi de içerdiği nedeniyle verilen tepkiler sonunda öğrencinin özür dilemek zorunda kalmasına yola açmıştır. Yayın sırasında öğrenci, "Burada herkesin babası Türk Lirası ile maaş alırken T.C. vatandaşları sterlinle kira ödüyor. Bu yüzden, bir öğrencinin babası asgari ücretle çalışıyorsa oğlunu okutmak için o ücretin tamamının kiraya gönderemez. O yüzden beni duyan ya da duymayan Türkiye'deki ya da Kıbrıs'taki yetkililer, Kıbrıs'taki ev sahipleri 150 sterlin gösterdikleri evi 300 sterline kir alıyor ve vergiden kaçırıp, bizim üzerimizden geçiniyorsa o 100 bin öğrenci Kıbrıs'ı Kıbrıslı'ya zehir etmezse namerttirler" şeklinde konuştu. Bu şekilde, gerçek bir ekonomik sorunun temeli, Türk nüfusunun Kıbrıs'ta 'farklı' olan toplululuğa yönelik genel algılarının yayınlanmasına da vesile olmuştur. Kıbrıslı Türklerin bu çok farklı kültürü, dine ilişkin farklı yaklaşımları, farklı davranışları ve gelenekleri, genellikle Türk nüfusu tarafından eleştirilmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin Kıbrıs'ta hakim konumu ve çok Kıbrıslı Türklerin "kurtarıcı" rolü yeniden oluşturulmaktadır. Purkins ve Kurtuluş, Kıbrıs'ta yaşayan bir Türk vatandaşının Kıbrıs Türk toplumu ile ilgili olan söylediklerini aktarmaktadır: "Her ne kadar onları Kıbrıslı Rumların elinden kurtardıysak ve mali olarak desteklemeye devam ettiysek de, onlar hala bize tepeden bakmaya devam ediyorlar" (Purkis; Kurtuluş, 2013: 16).

Bu noktada, retorik "kurtarıcının" "kurtardıkları" tarafından özel muamele ve saygıyı hak etmesine odaklanmaktadır. Dolayısıyla, "kurtarıcının temsilcisi" olan nüfus, tabii ki "kurtarılan" Kıbrıs Türk toplumunun "borcunu" kabul etmeyen "tepeden bakma tavrına" tahammül edemez. Söz konusu görüş, yerleşimcilerin siyasi olarak kendilerini yaşadıkları yere değil de Türkiye'ye bağlı olduklarını düşünmelerine neden olur.

Yael Navaro-Yaşin, bu konuyla ilgili yaptığı etnografik araştırma yoluyla, aşağıdaki ifadeyi aktarmaktadır: Bir Kıbrıslı Türk, bir yerleşimciden dükkanının girişini kapattığı için arabasını çekmeyi istemiştir. Kıbrıslı Türk'ün "rahatsız edici" isteğinden sinirlenen yerleşimci böyle bir cevap vermiştir: "sen kimin bu bölgeyi yönettiğini biliyor musun?" (Navaro-Yashin, 2006: 87-88). Bu du-

rumda, yerleşimci kendisini merkezinde Türkiye'nin hükümdarlığının yer aldığı statüko ile özdeşleştirmektedir. Türkiye nedeniyle, Kıbrıslı Türklere kıyasla daha fazla güce sahip olmayı talep etmektedir. Aynı zamanda, söz konusu "daha fazla gücün" Kıbrıs Türk toplumu ile gündelik ilişkilerde de hakim olmasını talep etmektedir. Türk yerleşimciler ve göçmenlerin bir kısmının Türkiye ile özdeşleştirilmesinin günümüzde bile sürdürüldüğü bir gerçektir.

Örneğin, birçok yerleşimci ve göçmen kuruluştaki sorunlarının çözülmesi için Kıbrıs Türk yetkililerine değil Türkiye büyükelçiliğine başvurumaktadırlar (Altıntartı, 2011).

Mülteciler ve Sığınma: Başka bir karmaşık yönü

Hem Kıbrıs sorunu hem de Kıbrıs'ın çağdaş tarihi, birçok kez "öteki tehdidi" genelleştirilmiş ve belirsiz kavramına katkıda bulunmuştur. Böyle bir çerçevede, halk arasında "yabancı unsur" büyük şüpheyle karşılanmaktadır. Aynı zamanda, Kıbrıs sorunundaki gelişmeler ve bugüne kadar çözülmemesi, "adaletsizlikteki monopol" görüşünün güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Hem Kıbrıs Rum toplumu hem de Kıbrıs Türk toplumunun büyük bir kısmı, kendilerini Kıbrıs'ta insan haklarının ihlallerinin "tek mağduru" olduklarını düşünmektedir. Bu nedenle, "sadece kendi" insan haklarının yeniden tesis edilmesi öncelikli haline getirilmektedir (Yakinthou; Polili, 2010: 15). Fakat onun dışında, insan haklarının herhangi başka ihlallerinin küçümsenmesi hatta kabul edilmemesi, yanı sıra nüfusun başka kısımlarına karşı yapılan ayrımcılığın derinlenmesine de katkıda bulunmaktadır.

Kıbrıs Türk toplumunda, yukarıda belirtilen durumun, nüfus sorununu "karmaşılaştıran" başka kritik bir grup olan sığınmacılara karşı yapılan ayrımcılık ve onların haklarının ihlallerini kabul etmek için isteksizliğe anlamına gelmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, Türkiye'den gelen kitle göçmenler sorunu, yerleşim politikası ile birlikte, Kıbrıs Türk toplumundaki kamu tartışmalarını siyasi ve ideolojik olarak ateşlendiren gelişmelerdir. Bu zaten yüklü olan ortam, sığınmacıların karşı karşıya geldiği sorunlarının ele alınmasında engeller ve onların çözülmesinde zorluklar yaratmaktadır (Yakinthou; Polili, 2010: 13).

Hatta, yukarıda belirtilenlerin dışında, Kıbrıs sorunu ve işgal altında bulunan bölgelerdeki yasadışı rejim, sığınma isteyen bireylerin korunması ve uygulamalarının tamamen eksikliğine katkıda bulunmaktadır. Uluslararası hukuk çerçevesinde söz konusu bireylere sağlanan korumaya rağmen, Kıbrıs Türk makamlarının bugüne kadar, sığınmacılara ilişkin mevzuatı ve bu tür başvurularının hiçbir yasal inceleme prosedürü yoktur (Yakinthou; Polili, 2010: 9). Sığınma başvurularının tüm prosedürü ve incelenmesi, Kıbrıs'ta BM Mül-

teciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) UNHCR⁴ ofisine bağlı olmaktadır. Fakat, işgal altında bulunan bölgelerdeki rejimin yasadışı olması nedeniyle, Yüksek Komiserlik, sığınma başvurularını kabul edip incelenen bir Kıbrıs Türk sivil toplum örgütü olan Mülteci Hakları Derneği – MHD'yi,⁵ yetkilendirmi. Kıbrıs Türk toplumunda mülteciler / sığınmacıların haklarına ilişkin yasal çerçevenin olmaması, konut, eğitim, istihdam ve sağlık konularında ekonomik, sosyal, kültürel haklar ile ilgili olan mevzuatın eksikliği gibi ciddi olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Polili, 2012: 56-60).

4 <http://www.unhcr.org.cy>

5 <http://www.mhdkibris.org>

REFERANSLAR

- Ada, Basını.** 2014. "Kıbrıs'ı Kıbrıslıya zehir edecek!" *Ada Basını*, 2 Maııou. <<http://www.adabasini.com/haber/kibrisi-kibrisliya-zehir-edecek---video-38347.html>> bağlantısından erişilebilir.
- Akgün, Mensur; Gürel, Ayla; Hatay, Mete; Tiryaki, Sylvia.** 2005. "Quo Vadis Cyprus?", TESEV Working Paper.
- Altıntartı, Yaşar.** 2011. "Kıbrıs'ta neler oluyor (II). Bir dokun bir ah işit!", *Açık Gazete*, 8 Maprıou. <<http://www.acikgazete.com/editorden/2011/03/08/kibris-ta-neler-oluyor-ii-bir-dokun-bin-ah-isit.htm?aid=40399>>bağlantısından erişilebilir.
- Birand, Mehmet Ali.** 1976. "Türk bölgesinde canlanma var...", *Milliyet*, 26 Haziran.
- Birand, Mehmet Ali.** 1979. *Diyet*. İstanbul: Karacan Yayınları.
- Bozkurt, Umut.** 2014. "Turkey: From the 'Motherland' to the 'IMF' of Northern Cyprus?", *The Cyprus Review* vol. 26, no.1: 83-105.
- Christiansen, Andrienne.** 2005. "Crossing the Green Line: Anti-Settler Sentiment in Cyprus. " *Macalester International*, vol. 15: 154-174.
- Denktaş, R. Rauf.** 1997. *Rauf Denktaş'ın Hatıraları*. Cilt 4, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Doğrusöz, Mustafa.** 2002. *Çünkü ben buralıyım*. Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Gürel, Ayl; Özersay, Kudret.** 2006. "The Politics of Property in Cyprus. Conflicting Appeals to 'Bizonality' and 'Human Rights' by the two Cypriot Communities", PRIO Cyprus Centre Report, 3, Nicosia: PRIO Cyprus Centre 2006, s. 3.
- Güryay, Erdal; Şafaklı, Okan.** 2004. "KKTC'de kaçak işgücünün ekonomiye etkileri üzerine bir çalışma." *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, vol. 5, no. 1: 35-45.
- Hatay, Mete.** 2004. Beyond Numbers. An Inquiry into the political integration of the Turkish 'settlers' in Northern Cyprus, PRIO Cyprus Centre Report, No. 4.
- Hatay, Mete.** 2008. "The problem of pigeons: Orientalism, Xenophobia and a rhetoric of the 'local' in North Cyprus. " *The Cyprus Review*, vol. 20, no. 2: 145-171.

- İlter, Tuğrul.** 2013. "Hospitality and Hostility of Turkish Cypriot Identity and Citizenship in North Cyprus", Tuğrul İlter, Hanife Aliefendioğlu, Pembe Bahçetoğulları, Nurten Kara (eds.), *(Re)Making and Undoing of Peace/Conflict*, Eastern Mediterranean University Press: Famagusta, 131-140.
- İnanç, Gül.** 2007. *Büyükelçiler anlatıyor. Türk Diplomasisinde Kıbrıs (1970 - 1991)*. İstanbul: Türkiye Bankası Kültür Yayınları.
- Kışmır, Ali.** 2012. "Bağımsız Köşe", *Afrika*, 14 Aralık.
- Kurtuluş, Hatice; Purkis, Semra.** 2008, "Türkiye'den Kuzey Kıbrıs'a göç dalgaları: Lefkoşa'nın dışlanmış göçmen-enformel emekçileri", *Toplum ve Bilim*, vol. 112: 60-101.
- Kurtuluş, Hatice; Purkis, Semra.** 2009. *Kuzey Kıbrıs'a Türk göçü niteliği ve göçmenlerin ekonomik sosyo-mekânsal bütünleşme sorunlar*. TÜBİTAK Proje No. 106K330, Ankara.
- Milliyet.** 1974. "Müezzinoğlu: Kıbrıs Türkleri artık bizden hibe almayacak yere geldi. *Milliyet*, 5 Kasım.
- Milliyet.** 1975a. "Kıbrıs'ın Türk kesiminde toplam 1. 010 işletme var", *Milliyet*, 9 Aralık, s. 9.
- Navaro-Yashin, Yael.** 2006. "De-ethnicizing the Ethnography of Cyprus: Political and Social Conflict between Turkish Cypriots and Settlers from Turkey", Yannis Papadakis, Nicos Peristianis, Gisela Welz (eds.), *Divided Cyprus. Modernity, History, and an Island in Conflict*, Bloomington and Indianapolis: Indianapolis University Press, s. 84-99.
- Osum, Fezile.** 2014. "Nefretin adını koymak. "Gaile, No. 255, 9 Mart. <<http://www.yeniduzen.com/Ekler/gaile/255/nefretin-adini-koymak/1208>> bağlantısından erişilebilir
- Polili, Öncel.** 2012. *Kuzey Kıbrıs'ta Mülteci Hakları*, Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı Yayınları: Lefkoşa.
- Purkis, Semra; Kurtuluş, Hatice.** 2013. "Spatially Segregated and Socially Excluded Turkish Migrants in Northern Cyprus: An Alternative Perspective", *İ. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, vol. 48: 1-22.

şahin, İsmail; şahin, Cemile; Öztürk, Mine. 2013. “Barış Harekâtı Sonrasında Türkiye’den Kıbrıs’a yapılan göçler ve tatbik edilen iskan politikası”, *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of the Turkish or Turkic*, vol. 8/7: 599-630.

Tokatlı, Orhan. 1975. “En önemli sorun turizmin canlandırılması.” *Milliyet*, 11 Ocak, s. 7.

Türkoğlu, Fatma. 2012. “Kıbrıslıtürklerde Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı).” *Feminist Atölye*, 20 Mayıs. <<http://www.feministatolye.org/index.php/kibrisfem/makaleler/425-kibrisliturklerde-zeonofobi>> bağlantısından erişilebilir

Yakinthou, Christalla; Polili, Öncel. 2010. *Reconciliation through a common purpose: Third party human rights in Cyprus*. TESEV Publications, İstanbul.

LGBT topluluğuna

KIBRIS TÜRK TOPLULUĞU VE LGBT

Nefret söylemleri ve zamanlama sorunu

Kıbrıs Türk topluluğunda LGBT bireylere ilişkin konular zaman boyunca tabu konuları teşkil etmektedir. Topluluktaki baskın olan eğilim, çeşitliliğe karşı tahammülsüzlüğe odaklanmaktadır. Söz konusu bu özellik, konuyla ilgili olarak genel ve toplumsal ‘sessizliğin’ hakim olmasına yol açan en temel sebeptir. Bu çeşitliliğin konuları, cinsellik ve cinsel eğitim olarak, zaten Kıbrıs Türk toplumundaki kamu tartışmasında uzun bir süre boyunca yer almayan konular olmuştur. Bunun bir uzantısı olarak, LGBT bireylerin karşılaştığı sorunlar ve daha çok bu kişilerin varlığı, genel olarak “kabul edilebilir” ve egemen toplumla aile modellerinin tamamen dışında kalmıştır.

Söz konu çerçeveyi tanımlayan popüler bir deyim, “kızın varsa orospuya oğlun varsa pezevenge gülme” deyimidir.¹ Söz konusu deyim, büyük ölçüde, geleneksel sosyal hiyerarşiyi “bozan” iki “kötü” modeli baskın aile oluşumundan uzak tutmak için oluşan çabaları doğrulamaktadır. B da genel olarak cinsellik ile ilgili olan egemen algıyı sorgulayan iki “model” şeklidir (Sertbay, 2014).

¹ Bu ifade KUIR Kıbrıs aktivisti Filiz Bilen tarafından önerildi. 10 Haziran 2014 tarihli röportaj.

Dolayısıyla, toplumsal “sessizlik”, çeşitliliğe karşı tahammülün bir işareti değil de hoşgörüsüzlüğü doğrulamaktadır, bu durum da LGBT bireylerin karşılaştığı sorunlara ilişkin geniş araştırmanın ve onların çözülmesine yönelik önerilerin olmamasına katkıda bulunmaktadır.

Bu durum da şu “paradoksu” oluşturmıştır: LGBT bireylere karşı nefret söylemleri, LGBT bireylerin ve onların sorunlarının “kamu önünde” olmaması nedeniyle kamusal tartışmaların konusu olmamıştır (Bilen, 2014). Nefret söyleminin, LGBT bireylerinin “eksik olduğu” bir kapsamda yer alması, bu konuyla ilgili en azından zamansal belirlemeler olarak daha fazla araştırmanın gerçekleştirilmesine engel olmaktadır. Nefret söyleminin ortaya çıkması, bu tür söylemlerin insanların günlük temaslarında yoğun kullanılması nedeniyle kesin zaman çerçeveleri de belirsizdir.

Kıbrıs Rum topluluğunda olduğu gibi Kıbrıs Türk topluluğunda da, günlük hayata hakaret olarak kullanılan bazı kelimelerin LGBT bireylerine ilişkin bir ölçüde “standartlaştırılmış” olarak kullanılması ve bunun da toplumsal olarak ayrımcılık ve/ veya nefret söylemi olarak algılanmaması görülmektedir. Belirli hakaretlerin ifade edilmesi ve kullanılmasının “normalleşmesi”,² birçok farklı durumda aşağıdaki sonuçlara neden olmuştur: 1. Bu tür kelimelerin içeriğinin LGBT bireylere yönelik ayrımcılığa katkıda bulunmasına ilişkin bir bilgisizlik yada bunun kabul edilmemesi yer almaktadır (Birey, 2014). 2. Düşünce özgürlüğü ile nefret söylemi arasındaki farka ilişkin bir bilgisizlik mevcuttur.³

Fakat, LGBT bireylere karşı nefret söylemi ve genel olarak çeşitliliğe karşı hoşgörüsüzlüğünün kaydedilmesinin, diğerlerinin yanı sıra belirli zamanlaması olan farklı koşullar ve gelişmelerle yoğunlaştığı, daha net bir içeriğe sahip olduğu ve doğal olarak kamusal bir tartışmaya neden olduğu söylenebilmektedir (Birey, 2014). Örneğin, 2007 yılında “Homofobiye Karşı İnisiyatif - HOKİ’nin» kurulmasına yönelik işlemler ve 2008 yılında eşcinsel ilişkinin suç olmaktan çıkarılması amacıyla Ceza Kanununun değiştirilmesine ilişkin tartışmaların başlaması gibi gelişmeler de bulunmaktadır.⁴

2 Örneğin “p.t” kelimesi yaygın olarak cinselliğe gönderme yapılarak ve siyasi tartışma durumlarında kullanılır. Bazı durumda da şakalaşmak için kullanılır. Avukat, Öncel Polili ile röportaj. 9 Haziran 2014.

3 Örneğin, birçok Kıbrıslı Türk, Ocak 2014 yılında kabul edilen Ceza Kanunu değişiklikleri ile, eşcinsel ilişkinin suç halinden çıkarılmasına ve nefret söyleminin cezalandırılmasına karşı “Biz küfür edemeyecek miyiz şimdi?” diyerek tepki gösterdi. Filiz Bilen ile röportaj 10 Haziran 2014

4 Ziliha Uluboy (2014), LGBTT bireylerin haklarının sağlanmasına ilişkin ilk tamamlanmış önerinin “parlamentoya” Homofobiye Karşı İnisiyatif tarafından 2008 yılında sunulduğunu vurgular.

Aynı zamanda da, nefret söylemine karşı hoşgörüsüzlük, sadece LGBT konularına ilişkin olan kamu gelişmeleri ile ilgili olarak değil, özellikle LGBT bireylerin kamunun gözü önünde bulunmaları konusuna da yoğunlaştırılmaktadır. Bu durumda, görünüşleri tek başına (by itself) onlara karşı ayrımcılığın yaygın olmasına katkıda bulunmak için yeterli olan (transseksüel) biseksüel bireylere özel bir referans yapılmaktadır. Söz konusu kişilerin karşı karşıya geldiği en büyük sorunlardan bazıları, istihdam edilmemelerinin sonucunda gelişen yüksek işsizlik oranı ve uğradıkları cinsel tacizdir. Bu yüzden, bu insanların büyük bir kısmı fuhuşa veya göçmenliğe sürüklenmiştir (Uluboy, 2014).

Nefret söyleminin içeriği ve sonuçları

“Merhaba. Ben bir eşcinselim. Evet doğru duydunuz eşcinselim, dünyanın bütün toplumlarında sağlıksız yada bir sorunum olduğumdan eşcinsel olduğum söyleniyor ama ben sağlıklı bir bireyim.” (Yeni Düzen, 2014a.). Söz konu alıntı, E.G. olarak imzalanan biri tarafından yazılan ve 2014 yılının Mayıs ayında Yeni Düzen gazetesinde yayınlanan bir metnin parçasıdır. Yazarın isminin baş harflerinin kullanılması, yanı sıra alıntının içeriği, hem LGBT bireylerin toplumdaki konumunun hem de hâkim önyargılarının örnekleridir.

LGBT bireyler, “anormal” “hasta” “psikolojik sorunları” olan ve böylelikle tıbbi veya başka bilimsel bakım ve desteğe ihtiyacı olan kişiler olarak düşünülmektedirler. Dolayısıyla, iki cinsiyetin baskın olan “normal kalıbına” ait olmayan ve kolayca dışlanabilen kişiler söz konusudur. LGBT bireylere yönelik bu ilk bakışta “insan sever” olarak görünen yaklaşım (“yardıma ihtiyaçları var”), birçok durumda onlara karşı nefret söyleminin geliştirilmesinin bir temeli olabilir (Birey, 2014). Bu noktada, altta yatan ayrımcılığın geliştirilmesi, LGBT bireylerin, geniş sosyal ve/veya aile ortamlarına “kötü” örnek olmamak için “tedavi görmeleri”, “hastalıktan” kurtulmaları “gerektiğinden” ortaya çıkmaktadır.⁵

Fakat, yukarıda belirtilen genel çerçevenin dışında, Kıbrıs Türk topluluğunda, LGBT bireylere karşı özel bir ayrımcılık, şiddet ve nefret söylemi olayların yer aldığı ve yer almaya devam ettiği görülmektedir. Bu durumun belirli bir örneği, birkaç yıl önce, Güzelyurt bölgesinde bir gazetecinin öldürülmesidir.

5 Birçok ailenin nihayet eşcinsel olduğunu itiraf eden üyelerine tıbbi bakım önerdiği görünüyor. Ziba Sertbay ve Filiz Bilen ile 10 Haziran 2014 yılında yapılan görüşmeler.

Gazetecinin eşcinsel olduğu için öldürülmesinin kabul edilmesinin resmi olarak kaydedilmemesine rağmen, hem LGBT hakları alanındaki aktivistlerin çevrelerinde hem de daha geniş çevrelerde oluşan bir “ortak bilgidir”.⁶ Tabii bu noktada, Kıbrıs Türk topluluğunda LGBT konuları ile ilgili tartışmayı yasaklayan genel ve belirsiz konu yeniden ortaya çıkmaktadır. Tam da bu belirsizliğin, nefret suçlarının resmi kamuoyuna duyurulmasının da eksikliği çerçevesinde, eşcinsel bireylerin “cezalandırıldığı ve örnek olarak gösterildiği” birçok tecavüz olaylarına dair çeşitli tanıklıklar kaydedilmektedir (Kara, 2013).

Aynı zamanda, birçok LGBT birey cinsel yönelimlerini kamuoyuna bilgilendirme ve tehdit edilmelerinin ardından yurt (Polili, 2014) dışına göç etmek zorunda kalmıştır (Birey, 2014). Ayrıca, pek çok cinsel taciz, (Polili, 2014) Basında sansür⁷ ve kişisel mülkiyete zarar verilme olayı, gayri resmi bir düzeyde, Kıbrıs Türk topluluğundaki LGBT bireylere karşı nefret söylemi ve ayrımcılık olayları olarak kaydedilmiştir.

Belki de, Kıbrıs Türk topluluğundaki LGBT kişilere karşı yönelik nefret söylemi ve suçlarının belgelendirilmesini amaçlayan en kapsamlı çaba, Kuir Kıbrıs derneği tarafından 2009-2011 yılları arasında, 100 LGBT birey ile yapılan kişisel görüşmelerden de çıkarılan verilerin incelenmesini içeren araştırma yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya göre, söz konusu bireylerin % 63’ü cinsel yönelimi gerekçesiyle aşağılayıcı ve alaycı eleştirilerle karşılaşmış, % 14’ü cinsel yönelim gerekçesiyle fiziksel şiddete mağdur olmuş, % 20’i cinsel yönelim gerekçesiyle şiddet ile tehdit edilmiş, % 11’inin kişisel mülkiyeti zarar görmüştür, ayrıca % 10’u “tekme, tokat, yumruğa” mağdur kalmış, % 3’ü silahla tehdit edilmiş veya silah kullanımı ile yaralanmış, % 28’i cinsel tacize uğramış, % 12’si tecavüz edilmiş, % 21’i aile evinden kovulmuş veya kovulma ile tehdit edilmiş, % 30’u cinsel yönelimini değiştirme amacıyla bir psikiyatrist psikolog veya doktora ziyaret etmeye zorlanmıştır. % 5’i din yetkililerini ziyaret etmeye zorlanmış, % 9’u cinsel yönelimini değiştirmek için falcılara (veya benzeri yerlere) ziyaret etmeye zorlanmış, % 13’ü işten kovulmuş ya da işten çıkarma ile tehdit edilmiş, % 11’inin cinsel yönelimi gerekçesiyle, bir restoran, bir bar, bir taksi, bir hastane, bir okul ve başka benzeri halka açık yerlere girişleri yasaklanmış, % 5’i tutuklanma nedeni açıklanmadan polis tarafından tutuklanmıştır. % 13’ü asker ya da polis tarafından uygulanan fiziksel şiddete mağdur kalmış veya cinsel tacize uğramıştır (Kuir Kıbrıs Derneği. 2012: 21-30).

6 Özellikle gazetecinin cinayeti araştırma amacıyla sözlü mülakatta yer alan her kişi tarafından bahsedildi.

7 Örneğin, Kıbrıs Türk toplumunda büyük tirajlı bir gazete Kıbrıs Türk sanatçı Hüseyin Özinal’ın tablolarının fotoğraflarını yayımlamayı kabul etmedi (2014).

Yukarıda belirtilenlerin hepsinin sosyal olarak dışlanması ve marjinalleştirilmesinin çok önemli bir eksen olması nedeniyle kişilerin kendisi için birden fazla etkileri olmuştur. Kısacası, söz konusu araştırmada kaydedilen şiddet uygulanması, şiddet uygulanma tehdidi, nefret söylemi ve başka benzer unsurlar, “sessizlik” ve yabancılaşma olgusunu yoğunlaştıran faktörlerdir. Örneğin, Kuir Kıbrıs Derneği'nin araştırması, cinsel yönelimlerini başkalarına anlatmayan kişilerin % 4'ünün % 51'i kabul edilmeyeceğinden korktuğu, % 47'si hasta olarak düşünüleceği, % 43'ünün mahkeme takibatına maruz kalacağına inandığı ve % 47'si toplumda veya ailelerinde itibarını kaybedeceklerinden korkması nedeniyle başkalarına cinsel yönelimini belirtmediğini göstermektedir (Kuir Kıbrıs Derneği. 2012: 33-44). Sosyal marjinalleşmenin olumsuz sonuçları ayrıca “çifte hayat sürme” olgularına kadar uzatılmaktadır. Birçok kişi, sosyal çevrenin baskısı nedeniyle, kendi cinsel yönelimini korurken evlenip heteroseksüel bir aile kurmak zorunda kalmaktadır (Polili, 2012: 13).

Ayrımcılık ve nefret söyleminin kaynakları

Kıbrıs Türk topluluğundaki muhafazakarlığın egemen konumu, LGBT bireylerin kabul edilmemesi ve onlara karşı ayrımcılığın bir sınıflararası boyuta sahip olduğu görülmektedir. Bu, sadece nüfusun belli bir kısmı ya da belirli bir sosyal sınıfı ile de ilgili değildir.⁸ Fakat, ayrımcılık ve nefret söyleminin kamusal kullanılmasının da derecelendirmesinin olduğu da bir gerçektir. “Eurobarometre 2006” araştırmasına göre, Kıbrıs Türk topluluğunun büyük çoğunluğu eşcinsel evliliğe (% 64.8) ve eşcinsel çiftlerin evlat edinmesine (64%) karşı çıkmıştır (Eurobarometre, 2006: 57). Derecelendirilmesine rağmen, çeşitliliğe karşı hoşgörüsüzlük olgusu Kıbrıs Türk siyasi haritasının hem sağında hem de solunda yer almaktadır. Fakat dikkat edilirse, özellikle LGBT bireylerin haklarının daha yoğun bir şekilde ele alınmasına başlandığı dönem olan 2007-2008 döneminden itibaren Kıbrıs Türk sol kanadında olumlu bir farklılaşma gözlenmektedir (Uluboy , 2014).

Farklı ideolojik akımlar ve siyasi çevreler tarafından yapılan ayrımcılığın derecelenmeleri özellikle kamusal meşruiyetin içeriği ve yoğunluğunda vurgulanmaktadır. Bu noktada, geniş Kıbrıs Türk sağ kanadında özel sorunlar da belirtilmektedir.

8 Sınıf arası boyutu araştırma için röportaj veren tüm kişiler tarafından kaydedildi.

Ulusal Birlik Partisi ve Demokrat Parti'nin yöneticileri, bunun yanı sıra çeşitli İslami örgütleri temsil edenler, genellikle LGBT bireylerin haklarına karşı daha güçlü bir şekilde ve daha sıklıkla itiraz etmektedirler (Birey, 2014).

Bu kapsamda, LGBT bireylerin "özellikleri", Kıbrıs Türk topluluğunda hakim olan geleneklere kıyasla "yabancı" bir kültür boyutunu taşımaktadır. "Milli kültür" sanki doğası gereği eşcinselliğin karşıtı olarak sunulmaktadır. "Saf ırk", eşcinselliğin varlığına müsaade etmez, ona karşı olumlu olmaz ve bir çok durumda onu kabul etmez bile. "Bizde böyle şeyler yoktur!" ifadesi (Birey, 2014) nüfusun bu kısımlarının klasik bir tepkisidir. Dolayısıyla, milliyetçi algılamaların milleti hem vatandaş hem de cinsiyet için çok özel rolleri olan "örnek varlık" olarak algılaması nedeniyle olayın homofobik bir boyutu da vardır. Milliyetçi, ırkçı ve militarist görüşlerin, çerçevesinde zaten cinsiyet eşitsizliğinin yetiştirildiği güçlü cinsiyetçilik yönleri vardır. Erkeklik, prensip olarak milletin çoğaltılmasını sağlayan "kutsal" bir konu haline dönüştürülmektedir. Bu nedenle, LGBT bireyler, özellikle de eşcinsel erkeklerin bir "alt" varlığı olarak vardır, erkekliğin milliyetçi algılanmasını ve iki cinsiyetin toplumda olması gereken rollerini sorgulayan bir unsurdur (Uluboy, 2014).

Ceza Kanununun değiştirilmesi ve eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasına ilişkin bir yasa tasarısının sunulmasının, kamu alanda özellikle sağ kanat tarafından daha güçlü bir şekilde ifade edilen tepkilere neden olması bir tesadüf değildir. Söz konusu yasal değişiklik, "biz ve diğerleri" ayırmasının güçlü unsurları olan sosyal dışlanma ve marjinalleşme söyleminin yeniden ortaya çıkmasına vesile olmuştur (Paralık, 2014). Olumsuz tepkilerin çoğunluğu, toplumun eşcinselliğe "tahammül" edemeyen, baskın etik ve ahlak çerçevesinin altını çizmiştir. Diğer bazı tepkiler ise, eşcinselliğin "tamamen kişisel boyutunu" vurgulamıştır, fakat bu yaklaşım eşcinsellik konusunu toplumu ilgilendirmeyen bir konu olarak öne sürmektedir (Gazedda Kıbrıs, 2014). Karakteristik olarak, Ulusal Birlik Partisi, ceza kanunu değişikliğine ilişkin oylamanın gerçekleştirildiği "meclis" toplantısına katılmamıştır. Demokrat Parti'nin o dönemdeki "milletvekili" Zorlu Töre, "bu karar aile kurumunun yapısını zedeler. Birçok kadın eşcinsel olan eşlerinden ayrılır" gerekçesiyle söz konu değişikliğe karşı oy kullanmıştır (BİANET, 2014).

Örgütlenmenin rolü ve eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılması

Kıbrıs Türk topluluğunda LGBT bireylerin sorunları ve haklarına ilgili olarak hakim olan genel "sessizlik", 21. yüzyılın başlarında kademeli olarak yırtılmaya başlamıştı. Başlangıçta, LGBT bireylerin sosyalleşmesi ve onların karşı karşıya geldiği sorunların incelenmesinin genişletilmesine katkıda bulunan "Bird

Cage" adlı küçük bir kahve-bar açılmıştır. Fakat, diğerlerinin arasında, uzun bir süre boyunca bu konular üzerine bir diyalogun yer almamasının bir sonucu olarak, o dönemde baskın olan güçlü önyargıların örgütlenmesinin istikrarın sağlanmasında birçok engel oluşturmuştur. "Bird Cage" polis tarafından sık sık uğradığı saldırıların nedeniyle kısa bir süre sonra kapanmıştır (Yeni Düzen, 2014β).

Daha sonra, 2005-2006 döneminde yer alan trajik bir olay, Kıbrıs Türk topluluğunda LGBT bireylerin taleplerinin organize bir şekilde sunulması için ihtiyacının çok daha dinamik bir şekilde tekrar ön plana getirilmesine neden olmuştur. Bu olaya göre, iki yetişkin erkek cinsel ilişkiye girdikten sonra, biri diğerini aralarında olanları ifşa etmekle tehdit etmiş olup, tehdit edilen de tehditleri polise şikayet etmiştir. Böylelikle, yaşadığı cinsel ilişkinin ayrıntılarını açıklamak zorunda kalmış ve eşcinselliğin ceza kanununda yasaklanması nedeniyle tutuklanmıştır. Söz konusu olay, eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasının yanı sıra genel olarak egemen homofobik ortamın sorgulanmasını gündeme geri getirmiştir (Nalbantoğlu, 2013).

Bu çerçevede, "Homofobiye Karşı İnisiyatif" oluşturulmuştur. Kayda değer bir gerçek de, o dönemdeki ortam ve toplumda hâkim olan baskı nedeniyle, bu İnisiyatifi kuranlar LGBT bireyler değildir (Polili, 2014). Başlangıçta bu kurumun işlevi, aleniyetten uzakta evlerde yer alan toplantıların yoluyla ve ön planda Kıbrıs Türk topluluğunun çeşitli sanatçıları, yazarları ve entelektüellerinin de bulunmasıyla kurulmuştur (Özinal, 2014). Eşcinselliğin kurumsal düzeyde suç olarak kabul edilmesi ve sosyal marjinalleşme, bazı LGBT bireylerini arka planda kalmaya sürüklemiştir.

2000'lerin son yıllarında, LGBT bireylerin haklarına ilişkin münazara için daha sağlıklı bir çerçeve oluşturan bir dizi olay ve gelişme kaydedilmektedir. O dönemdeki Kıbrıs Türk siyasi partilerin haritasında, Yeni Kıbrıs Partisi'nin eşcinselliği suç olmaktan çıkarılmasını hedefleyen girişimleri ön plana çıkmaktadır (Özinal, 2014). 25 Nisan 2008 tarihinde ise İnisiyatif ilk kez "meclise" ceza kanununun değiştirilmesine yönelik tam bir öneri sunmuştur. Aynı yılın 18 Mayıs'ında, bu İnisiyatifin dernek olması amacıyla resmi prosedürler başlatılmıştır, 30 Mart 2009 tarihinde de bu başarılmıştır (Yeni Düzen. 2014b). Bu arada, 2009 yılı Şubat ayında, yine ilk defa, bir LGBT bireyin bir Kıbrıs Türk gazetesine verdiği röportaj, bu birey hem cinsel yönelimini meydana koymuş hem de muhafazakarlığın ve eşcinselliğin suç olarak kabul edilmesi nedeniyle karşılaştığı çeşitli ciddi sorunları açıklamıştır (Polili, 2012: 14). En sonunda, bu İnisiyatif Mart 2012 tarihinde çalışmalarına Kuir Kıbrıs adı altında devam etmiştir ve bir dernek olarak kaydedilmek için başvuruda bulunmuştur. Eşcinselliğin suç olarak kabul edilmesinin devam etmesinden kaynaklanan engellere ve derneğin hukuka aykırı olması riskine rağmen, nihayet zorluklarla da olsa başvuru onaylanmıştır (Kara, 2013: 54-55).

Yukarıda belirtilen tüm gelişmeler, yavaş yavaş ve istikrarlı bir şekilde, eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılması için ihtiyaca ilişkin münazaranın lehinde nispeten daha olumlu bir ortam yaratmıştır. Genel ortamda yer alan küçük değişiklikler de bazı siyasi partilerin farkındalığının gelişmesine yardımcı olmuştur. Örneğin, Yeni Kıbrıs Partisi, 2007 yılında, eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılması talebini siyasi programına dahil etmiştir, 2011 yılında da Cumhuriyetçi Türk Partisi aynı girişimde bulunmuştur. Aynı yıl, Toplumcu Demokrasi Partisi Başkanı Mehmet Çakıcı, eşcinselliğin suç sayılmasının ortadan kaldırılması amacıyla, “meclise” ceza kanununda değişiklik yapılmasına ilişkin bir öneri sunmuştur (Polili, 2012: 15).

Bütün bu yolculukta, esasen İngiliz sömürgesinden miras olarak kalan ceza kanununun değişikliğinin 24 Ocak 2014 tarihinde kabul edilmesi (Yeni Düzen, 2014c) dönüm noktası olarak düşünülmektedir (T24, 2014). Eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılması, Kıbrıs Türk topluluğundaki LGBT haklarına ilişkin tartışmanın daha demokratik bir çerçevede oluşturulmasında önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasının, LGBT kuruluşları ve bazı siyasi partilerin faaliyetlerini içeren birçok küçük ve büyük çabanın sonunda elde edildiği bir gerçektir. Aynı zamanda, ceza kanununun değiştirilmesinin egemen olan muhafazakar görüşlere karşı argümanların verildiği daha uygun bir ortam oluşturduğu da bir gerçektir. Bu prosedür ayrıca, bu konular üzerinde daha fazla farkındalık yaratılmasına ve toplumunun bilgilendirilmesinin geliştirilmesine katkıda bulunabilmektedir. Ancak dikkat edilmelidir ki, ceza kanununun değiştirilmesi, homofobiyi yaratan geniş egemen çerçevenin hala devam etmekte olması nedeniyle ilk atılan bir adımdır.

Siyasi ve sosyal kurumların rolü

Kıbrıs sorununun çözülememesi nedeniyle, özellikle 1974 yılından sonra, Kıbrıs Türk toplumunda ayrı iktidar yapılarının ve kurumlarının gelişimi uluslararası toplum tarafından tanınmayan yasadışı bir çerçevede yer almıştır. “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti -KKTC” yasadışı bir varlık olarak kabul edilip, Türkiye’ye derin ekonomik ve siyasi bağımlılık ise Kıbrıs Türk toplumunun düzgün sosyo-ekonomik gelişmesini engelleyen faktörler olmuştur. Söz konusu gelişmelerin olumsuz etkileri, aynı zamanda LGBT bireylerin hakları ile ilgili istişarelerdeki ele alınmasında da yer almıştır. Örneğin, eşcinselliğin uzun zamandır suç olarak kabul edilmesinin dışında, benzer konularda “dış baskılar” yapabilen uluslararası örgütler, Kıbrıs Türk toplumundaki durumu takip edemez durumdadır (Polili, 2014).

Kıbrıs Türk toplumundaki rejimin hukuka aykırılığının iç ve dış siyasi ve hukuktaki boşlukları nedeniyle, kurumların LGBT kişiler ile ilgili konularda geliştirilemeyip, herhangi bir iyileşmenin ağır adımlarla kaydedildiği görülmektedir. Buna belki de en çarpıcı örnek polistir. Nefret kültürü, ayrımcılık, hatta LBTT bireylere yönelik şiddet, polis açısından güçlüdür. Birçok durumda, eşcinsel ilişkiyi suç haline getiren önceki mevzuatın tam uygulamasının bir sonucu olarak, fiziksel şiddet psikolojik şiddet ile birlikte uygulanmaktadır (Birey, 2014). Örneğin, Ceza Kanununun değiştirilmesinden önce, polis bir kişiyi tutuklayıp, döverek ardından da “yasadışı cinsel eylemi” ispatlamak için hastaneye götürdüğü görülmekteydi (Polili, 2014).

Fakat şimdiye kadar, sosyal baskı nedeniyle, mağdurların hiç bir yerde resmi şikayeti kaydedilmediği gibi bu olayların ele alınmasının hiçbir yapılandırılmış şekli de yer almamıştır. Benzer şiddet olayları, ordu açısından da gayri resmi olarak bildiriliyor. Ordu konusunda, farklı cinsel yönelimlerinin kanıtlandığı kişilerin zorunlu muafiyeti nedeniyle durum daha da kötüye gidebilmiştir. LGBT bireylerin askerlik hizmeti vermeyip, orduda profesyonel olarak çalışmadığı bilinmektedir (Polili, 2012: 13-14). Benzer ayrımlar geniş kamu sektöründeki istihdam konusunda da yer almaktadır. Burada da, Ceza Kanununun değiştirilmesinin ardından bile gayri resmi ve kamu olmayan çerçevede yaşanan olaylar kaydedilmiştir (Birey, 2014).

Din, LGBT bireylere ve onların haklarına karşı yapılan olumsuzluğun ve ayrımcılığın başka bir unsurudur. Kıbrıs Türk toplumunun kozmik boyutu ve din ile liberal ilişkisine rağmen, son yıllardaki Türk Devletinin siyasi programının bir sonucu olarak ortaya çıkan İslami örgütlerin faaliyetlerinin gelişmesi de yer almaktadır. Dini muhafazakarlık eski milliyetçi çerçeveyi tamamlayıp “normal ve kabul edilebilir” olana kendi damgasını koymaktadır (Birey, 2014). Birçok örneklerden biri, Rizokarpaso bölgesinde eşcinsellik üzerine seminerler düzenleyen (Birey, 2014) ve sırasında eşcinselliğin LGBT bireylerin çocuk doğurmayacağı için zaten kaybolacağını iddia eden Evrensel Sevgi ve Kardeşlik Derneği – ESKAD⁹), derneğidir (Bilen, 2014).

Kayda değer bir gerçek olarak, söz konusu dernek seminerleri okullarda gerçekleştirilmiştir (Birey, 2014). Eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasına karşı verilen olumsuz tepkiler, KıbrısTürk basınında reklam şeklinde “halkımız karar versin” başlıklı bir açıklama yayınlatan Kıbrıs Türk İslam Cemiyeti¹⁰, tarafından da ifade edilmiştir. “Kıbrıs Türk İslam Cemiyeti”, eşcinselliğe karşı bildirgesinde eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasının AIDS hastalığı ve intihar

9 <<http://www.eskad.org/default.asp>>

10 Topluluk amaçları ve faaliyetlerinin içeriğini gösteren 5 dakikalık bir klip yayınladı <http://www.dailymotion.com/video/xaep7_kibris-turk-islam-kultur-cemiyeti-t_lifestyle>

vakalarını artacağını ve aile kurumunun yok edilmesine katkıda bulunacağını savunmuştur. Buna göre, medyada yer alan bu tür haberler eşcinselliğin lehine yapılan propagandaya katkıda bulunup eşcinseller örgütlerini “diğerleri gibi” bir hale getirecektir. Bu Cemiyete göre, eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılması eşcinselliği okullarda teşvik edecektir (Kıbrıs365, 2014). Ceza Kanunu’nun değiştirilmesi ile ilgili oylamanın yapıldığı gün, hem söz konusu cemiyet hem de diğer benzer dini kuruluşlar, “milletvekililere” değişikliklerin eşcinselliği ve yayılmasını yasallaştıracığını, aynı zamanda da toplumda onarılamaz bir hasara neden olacağını vurgulayan ek bir bildirge dağıtmıştır (Kıbrıs Postası, 2014).¹¹

Bu konuda, medya’nın rolü genellikle olumsuzdur ve esasen Kıbrıs Türk toplumdaki genel muhafazakar çerçeveyi yansıtmaktadır. Tabii ki, bazı Medya mensuplarının LGBTT bireylerin haklarına karşı olumsuz tutumu zaman içerisinde değişmiştir. Bu konular, genel haberlere bağlı olarak ve toplumun ne ölçüde bu tür konuları gördüğüne göre yoğunlaştırılır veya azaltılır. Örneğin, Kıbrıs Türk toplumunda LGBT konuları ile ilgili hakim olan ve herhangi bir tartışmayı “yasaklayan” genel “toplumsal sessizlik” konusuyla ilgilenmeyen medyaya da yansıtılıyordu (Polili, 2014). Fakat, medya tarafından yaratılan bu olumsuz tepki, bu konunun tek yönü de değildir. Televizyon gibi çeşitli medya kuruluşları, bazen dolaylı olarak olumsuz mesajlar teşvik edip bunun sonucu olarak da ayrımcılığın toplumsal yasallaşmasının tabanını genişletir. Örneğin, birçok TV dizisi bir eşcinsel erkeğin karakterini genellikle son derece kadınsı özellikler ve komik roller yoluyla teşvik eder (Polili, 2012: 14).

Basında da (örneğin gazetelerde), özellikle Ceza Kanununun değiştirilmesinden önce uzun bir dönem bu durum aynı şekilde sorunlu bir şekilde yansıtılmaktaydı. Makaleler ve haberler, hatta gazete başlıkları nefret söylemini çoğaltıp aynı zamanda da LGBT bireyleri hedeflemekteydi. Bir günlük Kıbrıs Türk gazetesinde yer alan “Eşcinseller ders verebilirler mi?” başlıklı makalede yer alan köşe yazarı, eşcinsellerin öğretmenlik mesleğini yapmaması gerektiği savunmuştur (Harman, 2009a). Ayrıca, aynı köşe yazarı bir kaç gün sonra, “Ülkede ne kadar çok eşcinsel vardır!” başlıklı metninde de eşcinselliğin artan uyuşturucu kullanımı gibi sosyal sorunların yayılması ile eşit olduğunu savunmuştur (Harman, 2009b). Aynı zamanda, Kıbrıs Türk toplumunda eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılması ile ilgili yer alan görüşmelerde, dolaylı olarak ayrımcılığı teşvik eden metinler de ortaya çıkmıştır. Bunun klasik bir örneği olarak, kendisi doktor olan Nazım Beratlı’nın yazdığı makaleler verilebilir.

11 Özellikle, Ceza Kanunu’nun değişikliğine karşı benzer reaksiyonların Türkiye’de İslami hareketin ajanları tarafından da dile getirildiğini kaydetmek gerekiyor. Örneğin tanınmış İslam gazetesi Yeni Akit (2014) Kıbrıs Türk toplumunda Ceza Kanunu’nun değişikliği hakkında “KKTC’de ahlaksız yasanın onaylanması!” başlığı altında haberler yayınladı

Beratlı, eşcinselliğin normal bir şey olmadığını bilimsel olarak ispatlamaya çalışıp nefret söylemini kabul etmediğini ifade etmiştir (Beratlı, 2014). Beratlı, bir sonraki yazısında da Ceza Kanununun değiştirilmesinin ardından bile, Kuran'da eşcinselliğe karşı ifadelerin yer aldığı gerekçesiyle eşcinsellere karşı küfür edenlerin cezalandırılmayacağını savunmuştur. Aynı metinde, mutasavver cins için tuvaletlerin yapılmasının imkansız olması nedeniyle yasanın uygulanamayacağını da savunmuştur. Bununla birlikte, Türk hükümetinin böyle bir gelişmeyi kabul etmeyeceğini de vurgulamıştır (Beratlı, 2014b).

Elbette, yukarıdakiler, Kıbrıs Türk toplumunda faaliyet gösteren bütün Medya kuruluşları için geçerli değildir. Buna ek olarak, söz edilmeye değer bir başka nokta da şudur, Medya LGBT bireyleri ile ilgili konular üzerindeki tartışmaların gelişmesinden de doğal olarak etkilenmiştir. Bu dinamik ilişki kademeli olarak ve özellikle eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasının kabul edilmesinden sonra, daha ilerici bir çerçeve içinde ve geleneksel kalıplardan uzak olan metinlerin, haber ve analizlerin daha sıklıkla yer almasına yardımcı olmuştur.

Son olarak, eğitim sistemindeki durumda da başlıca çeşitliliğe karşı hoşgörü eksikliğinden kaynaklanan sorunların yer aldığı devam etmektedir. Müfredat, bugüne kadar, toplumsal ilişkilerin egemen modeli ve baskın cinsiyet hiyerarşisini teşvik etmektedir. Özellikle, ilkokul eğitiminden lise eğitimine kadar LGBTT bireylerden hiç söz edilmemiş, bunun sonucu olarak da gençler sadece üniversite düzeyindeki kurslar verildiği zaman bu konuyla temas kurmaktadır (Sertbay, 2014). Yukarıdaki olumsuz etkiler, özellikle genç insanlar ve ergenler ile de ilgilidir. Hayatın bu döneminde cinsellik farkındalığının belirli hoşgörüsüzlük ortamının çerçevesinde yer alması birçok ergenlerin sosyal açıdan marjinalleşmesine yol açmaktadır (Bilen, 2014). Fakat, resmi makamların aksine, okul ortamında farkındalık yaratmak amacıyla pratik adımlar atan Kıbrıslı Türk öğretmenler sendika örgütlerinin çabalarından da söz etmek önemlidir. Özellikle, Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası (KTÖS), toplumsal cinsiyet eşitliği komitesini oluşturarak veliler, öğrenciler ve öğretmenleri eşcinselliğin birçok yönleri ve çocukların nasıl ele alınması gerektiği hakkında bilgilendirme konusunda çalışmaktadır (Bilen, 2014; Sertbay, 2014; Polili, 2014).

REFERANSLAR

- Beratlı, Nazım.** 2014a. "O meselenin kimyası..." *Kıbrıs Postası*, 22 Ocak.
- Beratlı, Nazım.** 2014b. "Bugün Meclis'te ne olacak?", *Kıbrıs Postası*, 27 Ocak. <http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/1/col/57/art/20681/UserName/KIBRIS_POSTASI>
- BİANET**, 2014. "Kıbrıs'ta 'Doğaya aykırı cinsi münasebet' dönemi bitiyor", BİANET, 28 Ιανουαρίου. <<http://www.bianet.org/bianet/lgbti/153106-kibris-ta-dogaya-aykiri-cinsi-munasebet-donemi-bitiyor>>
- Bilen, Filiz.** 2014. «Kuir Kıbrıs Aktivist». Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 10 Haziran.
- Birey, Tegiye.** 2014. Mülteci Hakları Derneği – MDH. Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 6 Haziran.
- Eurobarometre 66.** 2006. "Ulusal Rapor: Kıbrıslı Türk Toplumu". <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_cytcc_nat.pdf>
- Gazedda Kıbrıs.** 2014. "Kuir Kıbrıs: Eşcinsellik cinsellikten öte bir kişilik tanımlamasıdır. "Gazedda Kıbrıs, 17 Ocak. <http://www.azeddakibris.com/kuir-kibris-escinsellik-cinsellikten-ote-bir-kisilik-tanimlamasidir.tml>
- Harman, Kartal.** 2009a. "Kartal Harman, Geyler öğretmenlik yapabilir mi?" *Kıbrıslı*, 5 Ocak.
- Harman, Kartal.** 2009b. "Memlekette ne kadar çok gey varmış. " *Kıbrıslı*, 15 Ocak.
- Kara, Hayriye.** 2013. " 'Yavru' Vatan'da 'yavru' hak ihlalleri. " *KAOS GL Dergi*, vol. 133: 54-56.
- Kıbrıs Postası.** 2014. "Bu bir ilandır. " *Kıbrıs Postası*, 19 Ocak. <<http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/93/news/124127/UserName/ADVERTORIAL>>

Kıbrıs365. 2014. "Bu ilan çok tartışılacak. " *Kıbrıs365*, 16 Ocak. <<http://www.kibris365.com/haber/1249/haber/6787/ubp-dp-ugyi-bekliyor.html>>

Kuir Kıbrıs Derneği. 2012. *Kıbrıs'ın kuzeyinde Lezbiyen, Gey, Biseksüel Bireylerin İnsan Hakları İhlallerini Belgeleme: Birinci Rapor.*

Nalbantoğlu, Firuzan. 2013. "Kuir Kıbrıs... Yeni bir mücadele alanı. ", *Adres Kıbrıs*, No. 119, Ağustos 2013. <<http://www.yeniduzen.com/Ekler/adres-kibris/119/kuir-kibris-yeni-bir-mucadele-alani/645>>

Özinal, Hüseyin. 2014. «Kıbrıs Türk ressam». Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 10 Haziran.

Paralık, Besire. 2014. "Kıbrıs'ta LGBT kimlikler ve gizli homofobi. " *Gaile*, No. 265, 17 Mayıs. <<http://www.yeniduzen.com/Ekler/gaile/265/kibris-ta-lgbt-kimlikler-ve-gizli-homofobi/1421>>

Polili, Öncel. 2012. "Kuzey Kıbrıs'ta Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender kişilerin insan hakları", *Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı Yayınları*, no. 7.

Polili, Öncel. 2014. Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 9 Haziran.

Sertbay, Ziba. 2014. «Λέκτορας στο Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Ανατολικής Μεσογείου, aktivist - Kuir Kıbrıs». Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 10 Haziran.

T24. 2014. "Kuzey Kıbrıs eşcinsel ilişkiyi suç olmaktan çıkardı. " *T24*, 27 Ocak. <<http://t24.com.tr/haber/kuzey-kibris-escinsel-iliskiyi-suc-olmaktan-cikardi,249497>>

Uluboy, Ziliha. 2014. «Klinik psikolog ve aktivist - Kuir Kıbrıs». Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 11 Haziran.

Yeni Akit. 2014. "KKTC'de ahlaksız yasaya onay!" *Yeni Akit*, 29 Ocak. <<http://www.yeniakit.com.tr/haber/kktcde-ahlaksiz-yasaya-onay-10282.html>>

Yeni Düzen. 2014a. "Ben bir eşcinselim", *Yeni Düzen*, 26 Mayıs 2014. <<http://www.yeniduzen.com/Haberler/kultur-ve-sanat/ben-bir-escinselim/38515>>

Yeni Düzen. 2014β. "Homofobiye karşı İnsiyatif salt bir eşcinsel örgütlenme hareketi değildi. " *Yeni Düzen*, 26 Mayıs. <<http://www.yeniduzen.com/Haberler/roportaj/homofobiye-karsi-inisiyatif-salt-bir-escinsel-orgutlenme-hareketi-degildi/38514>>

Yeni Düzen. 2014γ. "İnsan Hakları adımı. " *Yeni Düzen*, 28 Ocak.

Öteki toplum: Kıbrıslı Rumlar

Kıbrıslı Rumlar: Tehdit edici “ötekinden” Kıbrıslılığın gözden geçirilmesine

Milliyetçiliğin ortaya çıkması, yaygınlığı ve tarih boyunca 18. yüzyılının Avrupası’ndan bugüne kadar gelen oluşumu, aynı zamanda birçok olay ve gelişmeye bağlı olan uzun bir süreçtir. Milliyetçilik, devlet, toplum, ülke, milli kültür, geçmiş ve bellek gibi kavramlar yoluyla geliştirilip dönüştürülmektedir. Fakat aynı zamanda, milliyetçilik bununla birlikte ulusal bütünün “ötekinin” varlığından ayrılmasının gerekli “araçlarını” taşımaktadır. Ulus devletin ulusal kültürün, ırkın kutsallaştırılması, “biz” kavramının kutsallaştırılmasına yol açan bir süreçtir. Dolayısıyla, “öteki” kavramını çatışmacı bir ekseninde oluşturur ve geliştirir. “Biz” kavramını yasallaştırmak için diyalektik bir süreçte “öteki” kavramının suç haline getirilmesi ve çoğu zaman “düşman” olması gerekmektedir.

Milliyetçi söylemin tarihi mitleri, ulusun kutsallaştırılması dışında, bir düşman ve “ötekinin” varlığıyla beraber marjinalleşme yaratmayı içermektedir. Bu kapsamada, milli kültürün vurgulanması ve metafizik anlatımı “biz” ve “ötekiler” kavramları ve kimlikleri arasında bir görüş farklılığı oluşturmaktadır (Schnapper, 2005: 163).

Tarihin ve geçmişin milliyetçilik açısından anlatımındaki “ötekinin” varlığı genellikle “milli olmayan” ve herşeyi içeren “olumsuzluğu” taşır, bunun yanı sıra bir milletin geçmişte yaşadığı ve hala daha yaşamaya devam ettiği tüm olumsuz deneyimler ile de bağdaştırılmaktadır.¹ “Ötekiler” millet karşıtı tehditi teyit eden ve üreten bir imaja dönüştürülür ve bu nedenle etnik çatışmalar, etnik temizlik, ırkçılık ve şiddete açık bir süreç gerektirmektedir.

1950 – 1974 zor dönemi

Diğer durumlarda olduğu gibi, Kıbrıs’ta da milliyetçiliğin yaygınlığı iki toplum arasındaki ilişkilerin gelişmesini etkilemiştir. Özellikle, 1950’lerden itibaren Kıbrıs Rum toplumu ve Kıbrıs Türk toplumu, sosyal ve siyasal faaliyetlerinin hemen hemen her alanında, büyük bir ölçüde milliyetçilik tarafından etkilenmiştir. Hegemonik milliyetçi çerçeveden farklı olan herhangi bir diğer ideolojik veya siyasal eğilim genellikle “ulusal ihanet” suçlamasıyla - şiddetle- dışlanmaktadır.

Kıbrıs Rum toplumunda olduğu gibi, Kıbrıs Türk toplumunda da milliyetçilik güçlü bir şekilde “öteki” unsurunu taşımaktadır. Bu durumda “öteki” olan Rumlardır ama aynı zamanda da milliyetçi çerçevenin dışında, farklı bir siyasi vizyon ifade eden Kıbrıslı Türkler de vardır. Fakat, Kıbrıs Rum toplumu ile ilgili olarak, “öteki” kavramı özellikle Kıbrıs’ın Yunanistan ile Birleşmesi talebi ile Türk varlığına karşı ‘tehdidin’ altını çizmeyi amaçlamaktadır. Kıbrıs Türk milliyetçilik söylemi ve algısında, Kıbrıslı Rumların birleşme hareketi ve talepleri üniter ve kademeli olarak Kıbrıs’ta Kıbrıs Türk toplumunun varlığının bütünü ile ilgili bir “ontolojik tehlike” imajını kazanmaktadır.

Bu şekilde, özellikle 1974 yılına kadar, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs’taki varlığını savunma mücadelesi, aynı zamanda Kıbrıs’ın Yunanistan ile birleşmesi fikrine karşı bir mücadele olmuştur. Bu çerçevede, Kıbrıs Rum toplumu zaman içerisinde statik kalan ve birleşme için mücadele eden homojen bir bütün olarak sunulmuştur, Kıbrıs Türk toplumu ise devamlı olan bu tehdidi önlemek için savaşılmaktadır (Zeki, 1973: 82-83). Böylece, Kıbrıs Türk milliyetçi söylemi, Kıbrıslı Rum “ötekisini” tek yönlü çatışmacı bir ilişki içerisinde belirtmektedir. Zaten, bu ilişki büyük bir kısmının genellikle değişiklikleri olmayan homojen bir topluluk olarak Kıbrıslı Rumların devamlı saldırganlığı ile de tanımlandığı için farklı olması beklenemez.

1 “Öteki” kavramı ve “dost-düşman” kavramların ulusal devletler ile ilişkili olarak kapsamlı bir analizi için : Paul Kowert, “Ulusal Kimlik: İçsel ve Dışsal”, Erol Göka, Işık Kuşçu (επιμ.), Uluslar arası İlişkilerin Psikolojisi, ASAM Yayınları, Ankara 2002. Ali Bulaç, “Öteki’nin Kimliği ve İmajı”, Birikim, Baskı71/72, Mart-Nisan 1995, s. 76-80.

Milliyetçilik söyleminde Kıbrıslı Rumlar saldırgan ve bu nedenle siyasallaşmış olarak Kıbrıslı Türklere karşı bir "tehdittirler". "Andreas", "Yorgos" ve "Yangos'un" bireyler olarak "Kıbrıslı Rumdan" farklı bir boyutu vardır. Bu noktada, Rauf Denктаş Kıbrıs Rum toplumundan gelen tehdidin derecelendirilmesini şöyle anlatmaktadır: "Babama senin dostun olan Rumlar da Yango Amca da mı Yunanistan'ın gelmesini istiyor?" diye sorduğumu hatırlıyorum. ... "Oğlum, bunu hiç unutma!... Rumlar iyi insanlardır.. Ancak Yunanistan'la birleşme konusu olunca iyilik, dostluk yok olur. Kiliseleri var. papazları var. okulları var. Yunanistan'la birleşme bunlar için acımasız bir tutkudur. Dostluk başka, Yunanistan'la birleşmek başka.. Yunanistan'la birleşme uğruna Yango Amcan babanı da beni de keser... Rumları kilise deli etmiştir. Yunanistan zehirlemiştir. İlk fırsatta Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak için yeni bir isyan daha yaparlar ve o zaman bütün Türkler kesilir – kimse bize acımaz." (Denктаş 1996: 34-35).

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşundan önceki yıllarda Kıbrıslı Rumların siyasileştirilmiş saldırganlığına atıfta bulunan en iyi örnek, EOKA ve eylemleri ile ilgili milliyetçi söylemdir. EOKA, o dönemde, Kıbrıslı Türklere karşı "Kıbrıs Rum tehdidi ve saldırganlığının" daha spesifik bir şekli teşkil etmiştir. EOKA, Kıbrıs Türk milliyetçi söyleminde Kıbrıslı Türkleri yok etmeyi amaçlayan ve Yunanistan ile işbirliği içinde olan bir "terör örgütü" olmuştur. Bu unsurlar milliyetçi tarihçilikle de entegre olur. Örneğin, Zeki'ye göre, 1 Nisan 1955 Kıbrıslı Rumların resmen terörist eylemlerinin başladığı gündür. Bu gelişme, iki toplum arasındaki düşmanlığın artmasına da katkıda bulunmuştur (Zeki, 1973: 74-75). Alasya ise EOKA üyelerinin "maskeli silahlı kişiler, eylemleri adadaki karışıklığa neden olan bir çete" olduğunu savunmaktadır (Alasya, 1987: 118). Ahmet Tolgay da EOKA'yı kan dökülmesine neden olan faaliyetlerde bulunan ve birleşme fikrinin uygulanması için Kıbrıslı Türklerin yok olmasını amaçlayan bir örgüt olarak nitelendirmektedir (Tolgay, 1993: 20-21).

Yukarıda belirtilen şema, 1963-1974 döneminde yoğunlaşır ve en kapsamlı şeklini bulur. Toplumlararası çatışmalar döneminde, Kıbrıslı Türklerin ayrı enklavlara kapatılması, ayrı iktidar yapılarının oluşturulması, ve aşırı sağcı Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk örgütlerinin şiddeti "ötekinin" kimliğine karşı şüphenin ve düşmanlığın ana unsurlarını oluşturmaktadır. Bu bir gerçektir ki, bu süre boyunca, Kıbrıs Türk milliyetçi söyleminde, aşırı sağcı Kıbrıslı Rumların eylemleri korkunun yayılmasının bir aracı olarak, yıkıcı bir şekilde tüm Kıbrıs Rum toplumuna atfedilmektedir. O dönemdeki korkunun sürekli oluşturulması daha kolay bir şekilde Türk varlığına karşı tehdit duygusunu geliştirmektedir.

1963-1974 dönemi ile ilgili milliyetçi söylem “ötekini” düşman olarak belirler. Fakat aynı zamanda, özellikle fiziksel gerçeklik (enklavlarında izole olarak yaşamak) nedeniyle, “tehdit” Kıbrıslı Türklerin gündelik yaşamlarında belirli içeriğe sahiptir. Bu gelişme de milliyetçiliğin gelişimini desteklemektedir. Bu nedenle, toplumlararası çatışmaların “ötekinin” imajının afetme umudunu yok ederek herhangi bir iletişim ve teması engelleyecek bir şekilde belirlenmesinde en özel belki de en belirleyici konumuna sahip olması tescadüf değıldir. Toplumlararası çatışmaların Kıbrıs Rum toplumu ile ilgili milliyetçi söylemindeki konumunun aşağıdaki siyasi görüşün meşrulaştırılmasında stratejik önemi vardır: Kıbrıslı Rumlar geçmişteki günlerimizde de Kıbrıslı Türklerin yok olmasını hedeflemiştir ve bu nedenle iki toplumun bir arada yaşamaları imkansızdır.

Tam da bu dönemde, Kıbrıs Türk milliyetçiliğinde Kıbrıslı Rumların “barbar”, “zalim” ve “katil” imajı hakim olmaktadır. Tipik bir örnek, sonraki dönemde, birkaç yıl boyunca Kıbrıs Türk toplumunda öğretilen Kıbrıs tarihi kitaplarında, belirli dönem dünya çapında zor bulunan barbarlığın bir zamanı olarak kaydedilmiştir.² Bu dönem ile ilgili bu algı büyük bir ölçüde edebiyat eserleri gibi diğer alanları da etkilemiştir. Mehmet Yaşın “Kıbrıs’ta Vuruşanlar: Mücahit’in Romanı” başlıklı kitabında Kıbrıslı Rumların bir kısmının davranışları ve eylemlerini Türkiye’de bağımsızlık savaşı sırasında olanlarla karşılaştırmaktadır: “Bunun uzun yıllar önce Anadolu’da yaşanan felaketten farkı yoktur. Ana vatanı harap eden aynı düşmandır. Anadolu’da yaptıklarını burada da yapımaktadırlar” (Yaşın, 1974: 22).

Kısacası, şiddet döneminde “kör milliyetçilik” Kıbrıslı Türklerin toplumsal yaşamının tüm alanlarına hakim olur ve toplumun eğitim aracı haline gelir (H.C.Ö., 2014). Belirli bir ortam ile tüm sosyal ilişkilere sızar. Bazı durumlarda da aile arasındaki tanıştırmalar bile aynı zamanda “ötekini” “karakterini” belirten tarihi bir olaya referans ederek yapılır. Örneğin, o zamanda genç olan İlksoy Aslım’ın aile fotoğrafında bulunan, tanımadığı bir kişi hakkında soru sorduğunda babası şöyle bir cevap vermiştir: “Amcan Erol’dur. O Rumlar tarafından öldürüldü” (Aslım, 2014). Kıbrıslı Rumlar için yapılan “kişiliksiz” belirtme fotoğraftaki kişinin sadece isminin ve aile ilişkisinin açıklanmasının yeterli olmadığını ortaya çıkarır.

2 Bu kitaplar Ulusal Birlik Partisi ve Denктаş’ın iktidarın hakimiyetinde uzun bir süre boyunca öğretilirdi (Serter, 1990: 114). Fakat, 2004 yılından sonra, Cumhuriyetçi Türk Partisi’nin iktidara geldiği zaman, Kıbrıs Türk eğitiminde öğretilen tarih kitaplarında Kıbrıslı Rumlara karşı bu tür referanslarda büyük bir değişim çabası oldu. .

Fotoğraftaki kişi sadece “öteki” tarafından öldürüldüğü gerçeği ile bir kişi olarak tamamlanabilir. Bu dönem ayrıca, milliyetçi söylemin “Kin” başlıklı şiir gibi şiirler aracılığıyla da dayatıldığı bir dönemdi. “Bin gavurun kafasını kessem, onbininin dişlerini pensa ile söksem, binlecesinin derisini yuzsem, bu kin benden gidemez”.³

“Gavur” kavramının “ötekiden” yani Türk varlığına karşı devamlı bir tehdit olmasının ve yabancılaşmanın oluşturulmasının stratejik önemi vardır. Kelimenin tam anlamı ‘gayri müslüman’dır ve dolayısıyla ‘kafir’dır. Fakat, Kıbrıslı Türklerin din ile liberal ilişkisinden anlaşıldığı gibi bu kelime milliyetçi söylem tarafından en çok Kıbrıslı Rumların farklı olmalarının algılanması için bir “araç” olarak kullanılmıştır.

Yani sadece iki toplum arasındaki dini farkı değil aynı zamanda Kıbrıslı Rumların Kıbrıslı Türklere karşı olan düşmanlığını göstermek için de kullanılmıştır. 1960’larda bu terim Kıbrıslı Rumların “barbarlığını” vurgulayan bir şekilde modernize edilmiştir. Yani “doğru olan ulusal çerçevenin” dışında olan bir “kâfir” Kıbrıslı Türkler ile ilgili olarak sadece acımasız olabilir (A.D., 2014). Nefret söyleminin aynı çerçevesine “Domuzdan post olmaz, gavurdan dost olmaz” ifadesi de hakim olmaktadır.

Fakat, o zamandan bugüne kadar, “Gavur” kelimesinin anlamının daha da çeşitlendirildiği ve artık ne topluca ne de tek başına boyutsal olarak kullanılmadığı da kaydedilmelidir. Örneğin, terimin Kıbrıs Türk toplumunun bir kısmında büyük ölçüde “normalleştirilmesine” rağmen ideolojik yükü farklıdır. 1974 sonrasındaki dönemde, eski anlamını taşıyan Gavur kelimesi en çok milliyetçi sağ çerçevesinde, hem Kıbrıslı Rumlara karşı (A.T., 2014) hem de milliyetçi programına uymayan Kıbrıslı Türklere karşı (A.K., 2014) olarak bulunmaktadır. Hatta terimin kullanılmasının “normalleşmesi” ve kin sınırlarına varmayarak farklı olmanın vurgulanmasının kademeli olarak sınırlandırılmasının bazen “tehlikede olduğumda beni bir gavur kurtarmıştı” (B.D., 2014) ya da “Sylikou’nun gavurları iyi insanlardı” (C.M., 2014) gibi olumlu referansları dar vardır.

3 “Bir günde bin Gâvur kellesi doğarsam bu kin benden vallahi de gidemez, bin Gâvur kellesi bir kin ödemez...”, İlksoy (2014) bulunmaktadır <<http://www.yeniduzen.com/Ekler/gaile/261/fasizme-karsi-mucadele-elam-i-kapatarak-kazanilabilir-mi/1336>>

Kimliklerin 1974 yılından sonra gözden geçirilmesi

1963 yılından 1974 yılına kadar döneminde oluşturulan baskın çerçevede, Kıbrıs Türk toplumu için 1974 yılında yer alan istilanın “kurtuluş” anlamına geliyordu. Kıbrıs Rum barbarlığı ve tehdidinden kurtuluş. Aynı zamanda, bölüme ile ilgili milliyetçi vizyonların tamamlanmasının çabalarının yenilenmiş başlangıcın temeliydi. Fakat, önceki dönemde olduğu gibi, 1974’ten sonar dönemin gerçekliğinin çok farklı olduğu ortaya çıktı. Bu gerçek kademeli olarak hem Kıbrıs tarihi ile ilgili daha önceki milliyetçi anlatımları hem de “öteki” algısını etkilemişti.

1974 istilası, Kıbrıs Türk toplumunun uluslararası izolasyonu, sömürge ve göç yoluyla demografik bozulması ve Ankara’nın Kıbrıslı Türklerin sosyal ve ekonomik faaliyetlerin tüm alanlarına müdahalelerin yoğunlaşmasına yol açmıştı. 1974 savaşının yarattığı durum, Kıbrıs Türk toplumunu yeni çıkar alanları ve çatışmaları olan farklı bir sosyal yapının oluşturulmasının önüne getirdi.

Yukarıda belirtilenler milliyetçiliğin toplumun bir kısmı tarafından eleştirilmesinin daha sağlam temellerini yaratmıştır. Bu gelişme aynı zamanda, Kıbrıs Rum toplumuna ilişkin algıların gözden geçirilmesine de yardımcı olmuştur. Dönemin önemli bir örneği, Kıbrıslılığın kavramının yükselmesi ve kitleselleşmesiydi (Yaşın, 1990: 194). Kıbrıs Türk toplumunun bir kısmı tarafından talep edilen Kıbrıslılık, 1974 yılından sonar üç farklı seviyede görünmektedir. Birinci seviye Kıbrıs alanının Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türklerin ortak vatanı olarak savunmasıyla ilgilidir. İkinci seviye, Kıbrıs toplumunun özelliklerinin vurgulanmasına odaklanır. Üçüncü düzey ise Kıbrıslılığın Ankara’nın politikalarına karşı olan bir kavram olarak geliştirilmesi olgunlaştırılmasıdır. 2000-2004 döneminde “Bu ülke bizimdir” Platformunun önde gelen rolü ile yer alan kitle protestoları ve 2011 yılında “Topluluk varoluş için protestolar” sloganıyla yapılan büyük protesto etkinlikleri, Kıbrıslılığın yeni kavramının hem Kıbrıs ile ilgili olarak ve Türkiye’ye karşı olarak nasıl oluşturulmasının örnekleridir.

Bu şekilde, “öteki” kavramının düşman olarak algılanmasının Kıbrıs Türk toplumunun kamusal alanda olmaya devam etmesine ragmen, ideolojik arka plan kademeli olarak daha da açık netleşmektedir. 1974 döneminde yarattılan çerçevede Kıbrıslı Rumlara karşı nefret kültürü, Kıbrıs Türk sağ ve aşırı sağının alanında yoğunlaşmıştır. Üstelik “öteki” kimliğini vurgulayan nefret söylemleri sadece Kıbrıs Rum toplumu ile çatışma değil, aynı zamanda, milliyetçi çerçevede yer almayan Kıbrıslı Türkler’e de atıfta bulunmaktadır

Aşağıda Kıbrıs Türk sağ ve aşırı sağın alanı kapsayan iki örnek verilmektedir:

Ağustos 2013 yılının Ağustos ayında, Hüseyin Çakır, Ulusal Birlik Partisi ifade aracı olan Güneş gazetesinde yazısında “Biz de bütün dünya insanların kardeşçe yaşamasını istiyoruz! Ama biz bunu gerçekten istiyoruz! Rumlar gibi kallesçe değil, her fırsatı bulduğunda Türkü kalbinden bıçaklayacak Rumlar gibi değil... Rumların Türklere yaptıklarını düşünerek ve Rumların insanlıktan uzak olduklarını düşünerek, tüm dünyada olsa bile Rumlarla asla böyle bir kardeşliğin olmayacağını düşünerek, tüm dünya insanları kardeşçe yaşayabilir, ama Yunanistan'ın dışında hiçbir ülke Rumlarla kardeşçe yaşayamaz. Çünkü onları da çıkarları uğruna kalplerinden bıçaklayacaklar...” (Çakır, 2013: 12).

Mart 2011'de ise Kıbrıs Türk sendika kurumlarının Ankara tarafından dayatılan ekonomik pakete karşı ikinci kitle hareketinden birkaç gün sonar, TMT'nin eski üyesi olan Tanju Müezzinoğlu, “Bu sendikalar, Rum tarafı ve AB tarafından beslenmektedir. Bunların başındaki kişiler ve onların hempaları da, adı Türk, kendi Rum olan kişilerdir. İsim de verebilirim isterseniz! Bundan da hiç korkmuyorum” iddiasına yer verdi.

Sonuçlar

Kıbrıs milliyetçiliğin “mutlak” egemenlik dönemi “öteki” için olumsuz algıların oluşturma sürecini güçlendirdi. Kıbrıs Türk milliyetçi söylemi durumunda, Kıbrıs Türk toplumunun geçmişle ilgili kavramların oluşurulması dışında, Rum toplum hakkında olumsuzluğun geliştirilmesine de odaklandı. Uzun bir süre için, özellikle 1950 yılının ilk yarısından 1974 yılına kadar Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıs Türk milliyetçiliğinin çerçevesinde, Kıbrıslı Türk varlığına karşı bir ‘tehdit’ teşkil eden homojen bir bütün olarak yer almıştı. Bu durumda, “ötekinin” iç farklılaşmaları yoktur. Tek farklılaşma, bir kişinin bir siyasi gündem ile bağlantılılığından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, Kıbrıslı Rum kişi olarak “iyi insan” olabilir fakat Kıbrıs'ın Yunanistan ile birleşmesini hedefleyen farklılaşmamış bir topluluğunun bir üyesi olarak Kıbrıslı Türklere karşı bir “yok etme tehdidi” teşkil ediyordu.

Toplumlarası çatışmaların döneminin Kıbrıs Türk milliyetçi söylemindeki diğer topluma karşı düşman kalıpları ve nefret söylemini daha da teşvik etmesi görülmektedir. Bu gelişme enklavlarda Kıbrıslı Türklerin enklavlarda kapanmaları ve aşırı sağ paramiliter faaliyetlerinin yükselişi gibi somut koşullara dayanıyordu.

Yalnız, 1974 yılından bu yana, hem Kıbrıs Türk kimliğinin Milliyetçiliğın geliştirdiğı gözden geçirilmesi hem de “öteki” kavramının gözden geçirilmesi ile ilgili bir farklılaşma yer almaktadır. 1974 yılından sonraki dönemde, baskın olan milliyetçi çerçevenin sorgulanmasıyla beraber Kıbrıs Türk kimliğinin demokratik bir şekilde yorumlanmasına yol açar ve Kıbrıslı Rumların artık sadece bir ‘tehdit’ olarak değıl yurttaşlar olarak da algılanmaları için alanları yaratır. Tabii ki, bu çerçevede de, nefret söyleminin ve şüphe kültürünün sürdürölmesi de yer almaktadır. Fakat, bu sefer açık şiddet hareketleri ile ifade edilmeyip, en çok belli siyasi ve ideolojik alanlarda yoğunlaşmaktadır ve belirli siyasi ve sosyal koşullarda değıl de kamusal alanda görünür.

REFERANSLAR

- A.D.** 2014. Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 1 Ağustos.
- A.T.** 2014. Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 31 Temmuz.
- A.K.** 2014. Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 31 Temmuz.
- Alasya, Halil Fikret.** 1987. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Altıntartı, Yaşar.** 2011. "Kıbrıs'ta neler oluyor (VIII). Çift kimlikli göçmen", *Açık Gazete*. 14 Martıou. <<http://www.acikgazete.com/editorden/2011/03/14/kibris-ta-neler-oluyor-viii-cift-kimlikli-gocmen.htm>>
- Aslım, İlksoy.** 2014. "Faşizme karşı mücadele ELAM'ı kapatarak kazanılabilir mi?", *Gaile*, No. 261, 19 Nisan. <<http://www.yeniduzen.com/Ekler/gaile/261/fa-sizme-karsi-mucadele-elam-i-kapatarak-kazanilabilir-mi/1336>>
- B.D.** 2014. Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 31 Temmuz.
- Bulaç, Ali.** 1995. "Öteki'nin Kimliği ve İmaji", *Birikim*, Sayı 71/72, Mart-Nisan, s. 76-80.
- C.M.** 2014. Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 31 Temmuz.
- Çakır, Hüseyin.** 2013. "Kuzey Kıbrıs'ta komünizm hortluyor mu?" *Güneş*. 14 Ağustos.
- Denktaş, Rauf.** 1996. *Karkot Deresi*. İstanbul: Kıbrıslı Yayınları.
- H.C.Ö.** 2014. Nikos Moudouros'a verilen röportaj. 5 Eylül
- Kowert, Paul.** 2002. "Ulusal Kimlik: İçsel ve Dışsal", Göka, Erol & Kuşçu, Işık (ed.), *Uluslar arası İlişkilerin Psikolojisi*. Ankara: ASAM Yayınları.
- Schnapper, Dominique.** 2005. *Sosyoloji Düşüncesinin Özünde Öteki ile İlişki*, tr. Ayşegül Sönmezay. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Serter, Vehbi.** 1990. *Kıbrıs Tarihi*. Vol.8. Lefkoşa: Milli Eğitim Bakanlığı.

- Tolgay, Ahmet.** 1993. *Kanlı Noel: Kıbrıs Türkünün Ateşle Sınavı*. İstanbul: Kastaş Yayınları.
- Yaşın, Mehmet.** 1974. *Kıbrıs'ta Vuruşanlar: Mücahit'in Romanı*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Yaşın, Mehmet.** 1990. "Kıbrıs Türk Edebiyatında Kimlik Sorununun Tarihsel-Toplumsal Nedenleri", Mehmet Ali Aydın (editörlük), *Edebiyatta Kıbrıslı Türk Kimliği*. London: Fatal Publications.
- Zeki, Vehbi.** 1973. *Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi 1878-1959*, Bölüm 1. Lefkoşa: Halkın Sesi Ltd.

ÜÇÜNCÜ KISIM

4. BÖLÜM

ÇEVİRİMİÇİ ANKET

Giriş

İşbu anket, günümüzde Kıbrıs toplumundaki nefret söylemi ve suçları sorunu ile ilgili görüş ve kamu tutumlarını belirleme amacıyla, 26 Ağustos 2014 ve 27 Eylül 2014 tarihleri arasında yapılan çevrimiçi bir ankettir.

Anket, sırasıyla Türkçe ve Yunanca dilinde, hem Kıbrıs Rum hem de Kıbrıs Türk toplumuna yöneliktir. İçeriği ise, sırasıylasorulan, her topluma karşınefret söylemi ile ilgili bir soru dışında, aynıdır.

Yunanca ve Türkçedilinde yapılan bu anket, PROMITHEAS Araştırma Enstitüsü'nün web sitesi, irtibatları ve sosyal ağ sayfası, Cyprusnews haber sitesi, Kıbrıs LGBT ACCEPT kurumunun web sitesi ve irtibatlarıyla bireylerin özel hesapları ve kişisel irtibatları aracılığıyla halka yönlendirilmiştir.

KIBRIS RUM ANKETİ

Kıbrıs Rum toplumuna hitap eden anketin incelenmesi

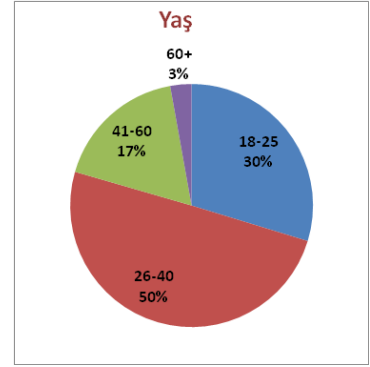
Yunanca ankete, 424 Kıbrıslı olup Rum kökenli olan kişi ve 26 Kıbrıslı olup Rum kökenli olmayan kişi tarafından toplam 450 yanıt verilmiştir. Araştırmanın amacının Kıbrıslı Rumların Kıbrıs'taki nefret söylemi ve suçları olgusu ile ilgili görüşünü kaydetmek olması nedeniyle, Kıbrıslı Rum kökenli olmayan kişiler tarafından doldurulan 26 anket numuneden çıkarılmıştır. Ayrıca, tüm ilgili çevrimiçi çalışmalarda da olduğu gibi herhangi bir örnekleme tekniğinin takip edilmemesinden dolayı numunenin tanıtıcı örnek olarak kabul edilememesini vurgulamak gerektiğini düşünüyoruz.

Demografik özellikler

Yaş

Beklendiği gibi, interneti daha fazla kullanan yaşta kişiler göz önünde tutulursa, çoğunluk olarak online ankete genç yaşta kişiler yanıt vermiştir. Özellikle, anketi Kıbrıslı Rum kökenli toplam 424 kişi, 18-25 yaş arasında olan 126 kişi (% 30), 26-40 yaş arasında olan 211 kişi (% 50), 41-60 yaş arasında olan 75 kişi (% 17) ve 60 yaş üstü olan 12 kişi (% 3) yanıtlamıştır.

Grafik 1

Cinsiyet kimliği

Anket, 200 kadın (% 47), 219 erkek (% 52) ve toplumsal cinsiyet kimliğini 'öteki' olarak belirleyen 5 kişi (% 1) tarafından yanıtlanmıştır.

Cinsel yönelim

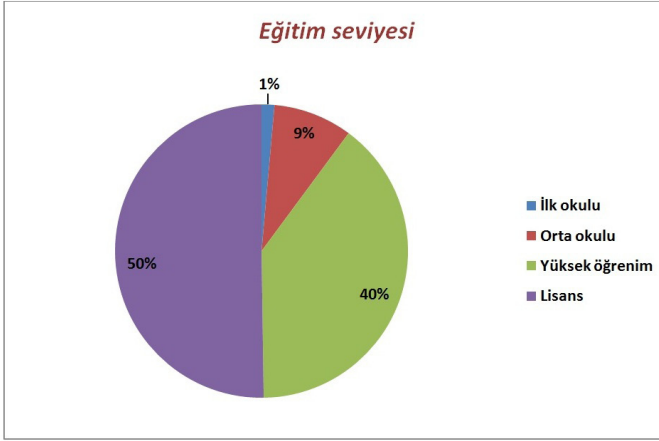
Katılımcıların cinsel yönelimi ile ilgili olarak, 355 kişi heteroseksüel (% 84), 47 kişi eşcinsel (% 11), 9 kişi biseksüel (% 2), 6 kişi 'başka' (% 1) olduğunu belirtmiştir, 7 kişi ise (% 2) soruyu cevaplamamayı tercih ettiğini belirtmiştir.

Eğitim seviyesi

Başlangıçta belirtilmesi ve aşağıda belirtilen tüm kalitatif cevapların yorumlanması için dikkate alınması gereken önemli bir tespit de numunenin yüksek eğitim seviyesidir. Anketin çevrimiçi yapıldığı ve bu nedenle temel bilgisayar ve internet becerileri gerektirdiği için bu sonuç, bir oranda beklenen bir sonuçtu. Özellikle belirtilmelidir

ki, bu katılımcıların % 1'i ilköğretim mezunu, % 9'u ortaöğretim mezunu, kalan % 90'ı ise yüksek öğrenim mezunudur.

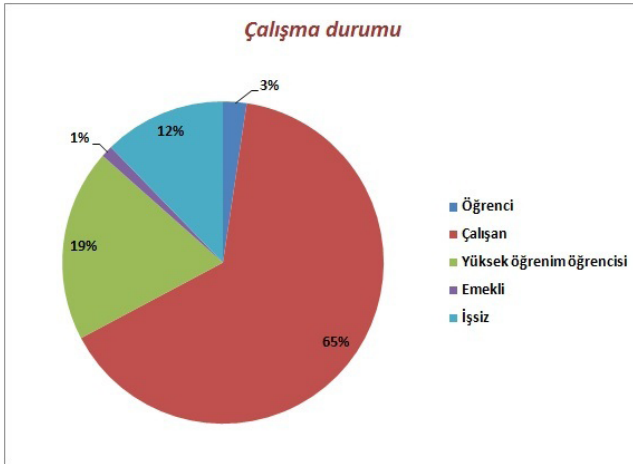
Grafik 2

Çalışma durumu

Araştırmanın katılımcıları büyük çoğunlukla çalışanlardır (% 65), bunu öğrenci grubu (% 19) takip etmektedir, katılımcıların önemli bir grubu da işsizlerdir (% 12), % 3'ü öğrenci, % 1'i ise emeklidir.

Grafik 3

İkamet yeri

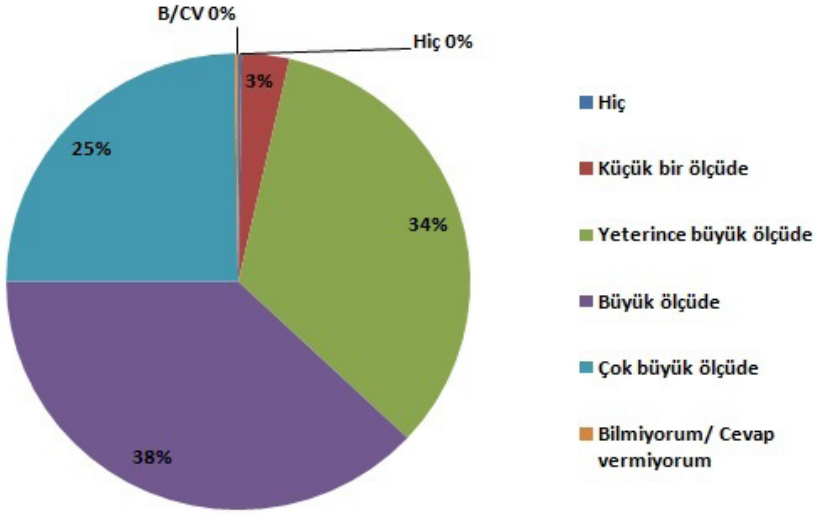
Katılımcıların % 92'si Kıbrıs'ta, % 8'i ise yurt dışında ikamet ettiğini belirtmiştir. 299 kişi (% 71) kalıcı olarak yurtdışında yaşadığını, 125 kişi ise (% 29) çalışmak veya eğitim görmek için ya da başka bir nedenden dolayı yurt dışında yaşadığını kaydetmiştir.

Nitel analiz

“Kıbrıs toplumundaki nefret söyleminin ve ifadelerinin ne ölçüde olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna katılımcıların % 63’ü çok büyük ölçüde, % 34’ü yeterince büyük ölçüde, % 3’ü küçük bir ölçüde ve bir kişi ise Kıbrıs toplumunda hiçbir retorik ve nefret söylemi olmadığını düşündüğünü yanıtlamıştır.

Grafik 4

Kıbrıs toplumundaki nefret söyleminin ve ifadelerinin ne ölçüde olduğunu düşünüyorsunuz

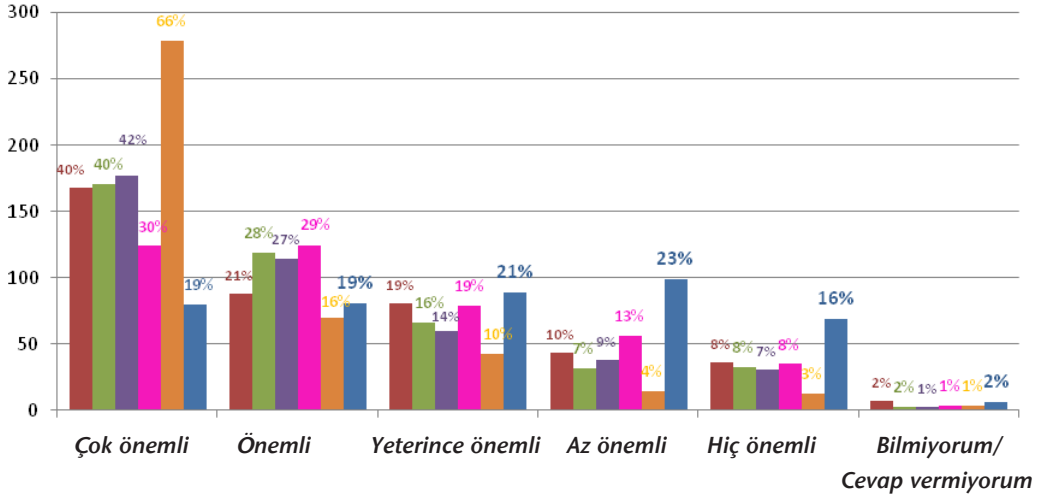
“Ankette belirtilen gruplara karşı çeşitliliği nedeniyle ne ölçüde fiziksel şiddet uygulandığını düşünüyorsunuz?” sorusuna, katılımcıların % 28’i çok büyük veya çok fazla büyük ölçüde uygulandığı, % 36’sı yeterince büyük ölçüde uygulandığı, % 31’i küçük ölçüde uygulandığını, % 3’ü hiç uygulanmadığını düşündükleri cevabını vermiştir, % 2’i ise “bilmiyorum /cevap vermiyorum” diye belirtmiştir.

Ortalama olarak Kıbrıslı Rumlar, ezici bir çoğunlukla (% 97) nefret söylemi olduğunu düşünmektedir, fiziksel şiddet ile ilgili olarak ise onun daha küçük bir ölçekte (% 64) geçerli olduğuna inanmaktadır. Söz konusu yanıtlar, vatandaşların olgusunun yüksek derecede yer aldığına inandığını göstermektedir.

Göçmenler

“Aşağıdaki ifadelerin göçmenlere karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesine yönelik ne ölçüde önemli etkenler olduğunu ve katkıda bulunduğunu düşünüyorsunuz” sorusuna altı (6) cevabı değerlendirerek, önemli değildir ifadesi ile çok önemlidir ifadesinin arasındaki bir ölçekte aşağıdaki tabloda belirtilen cevaplar verilmiştir:

Tablo 1

- "Nüfusun bir alt grubu teşkil ederler"
- "Kıbrıs toplumunun sosyal kimliği için tehdit"
- "Kıbrıs toplumunun ulusal kimliği için tehdit"
- "Kıbrıs toplumunun kültürel kimliğini tehdit ederler"
- "Göçmenler yüzünden işsizlik yükselir"
- "Farklı dış özelliklere sahipler"

Cevapların özet tablosu, göçmenler grubuna karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesinin en önemli faktörünün "göçmenler yüzünden işsizlik yükselir" algısının olduğunu göstermektedir. Söz konusu faktör % 82 oranında olup, çok veya önemi çok fazla olarak düşünülmektedir.

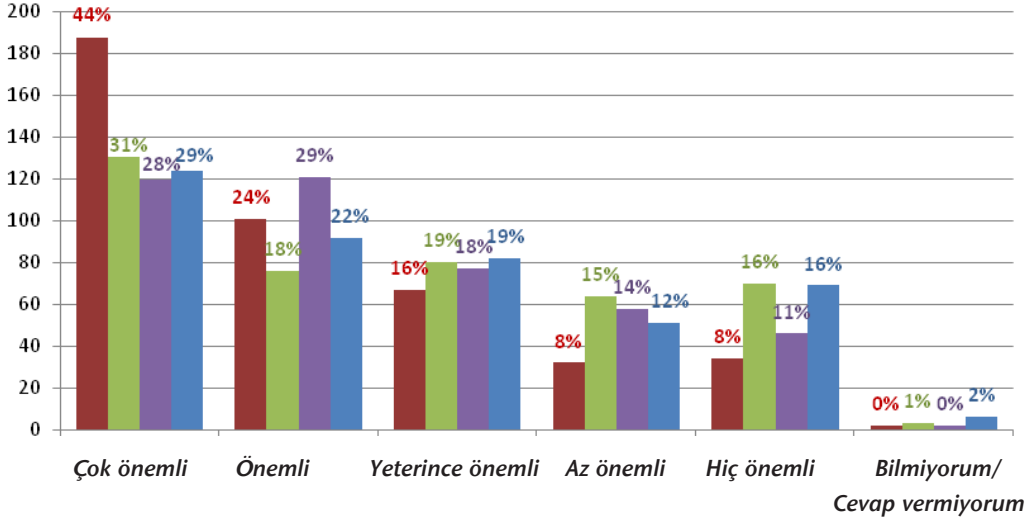
Bunun ardından, göçmenlerle ilgili olarak verilen cevapların % 69'u "Kıbrıs toplumunun ulusal kimliği için tehdit" ve % 68'i "Kıbrıs toplumunun sosyal kimliği için tehdit" oluşturduğu görüşlerinvermektedir.

Katılımcıların yaklaşık % 61'i "Nüfusun bir alt grubu teşkil ederler" cevabını ve % 59'u da "Kıbrıs toplumunun kültürel kimliğini tehdit ederler" cevabı ise çok önemli veya son derece önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. "Farklı dış özelliklere sahipler" görüşü % 38'i tarafından en az önemli faktör olarak kaydedilmiştir. Genellikle yabancılara atfedilen nitelendirmelerin (örneğin, "siyah", "pis") dış görünüme gönderme yapması gerçeği ile çelişmektedir. Bu ifadeler genellikle "siyasal olarak doğru" olarak kabul edilene uymak zorunda kalmanın baskısı altında yapılır. Diğer yandan, çevrimiçi anketi yanıtlayanların belirli konularda farkındalıklarının ortalamadan daha üstün kişiler olduğu olasılığını düşünmek gerekir.

LGBT Kişiler

“Aşağıdaki ifadelerin LGBT kişilere karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesine yönelik ne ölçüde önemli etkenler olduğunu ve bu söyleme katkıda bulunduğunu düşünüyorsunuz” sorusuna dört (4) cevabı değerlendirerek, verilen, önemli değildir ifadesi ile çok önemlidir ifadesinin arasındaki bir ölçekte aşağıdaki tabloda belirtilen cevaplar verilmiştir:

Tablo 2

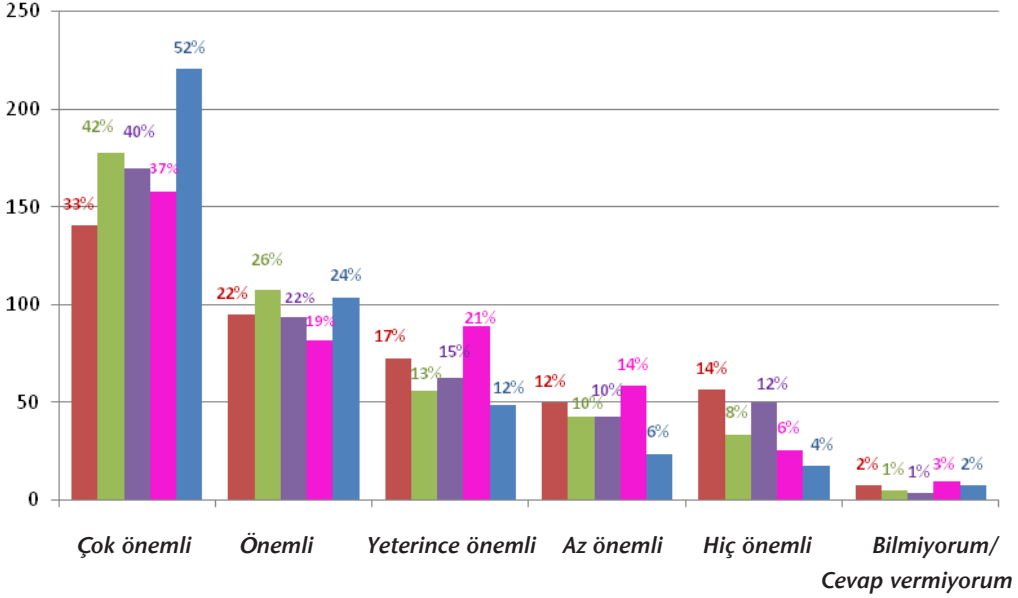
- “Toplumsal yapıyı ve sosyal ilişkiler kurmanın geleneksel yolunu tehdit ediyor”
- “Günah işliyor”
- “Davranışları ve dış görünüşleri takrik edicidir”
- “Sahip olmaması gereken haklar talep ediyor”

Cevapların özet tablosu, LGBT topluluğuna karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesinin en önemli faktörünün “toplumsal yapıyı ve sosyal ilişkiler kurmanın geleneksel yolunu tehdit ediyor” algısının olduğunu göstermektedir. Söz konusu faktör % 68 oranında çok veya çok fazla önemli olarak düşünülmektedir.

Önemli bir bulgu da, % 49’unun, çok önemli veya son derece önemli bir faktör olarak kabul ettiği LGBT kişilerin “günah işlediği” kavramıdır, katılanların % 51’i ise LGBT kişilerin “sahip olmaması gereken haklar talep ettikleri” görüşünü çok önemli veya son derece önemli bir faktör olarak düşünmektedir. Son iki gözlem, çağdaş Kıbrıs toplumunun nefret söylemi ve suçlarının olgusunun algılama şeklinin muhafazakarlığına büyük derecede yansıtmaktadır. Bu tespit, aşağıda göreceğimiz gibi katılımcıların LGBT topluluğuna ilişkin kişisel görüşlerini talep eden bir soruya verilen cevap ile çelişmektedir.

Kıbrıs Türk toplumu

"Aşağıdaki ifadelerin LGBT kişilere karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesine yönelik ne ölçüde önemli etkenler olduğunu ve bu söyleme katkıda bulunduğunu düşünüyorsunuz" sorusuna beş (5) cevabı değerlendirerek verilen, önemli değildir ifadesi ile çok önemlidir ifadesinin arasındaki bir ölçekte aşağıdaki tabloda belirtilen cevaplar verilmiştir:

Tablo 3

- "Kıbrıslı Rumlara kıyasla bir alt etnik grupturlar"
- "Kıbrıs Cumhuriyetinin varlığı için bir tehdittirler"
- "Kıbrıs Eum toplumunun din kimliği için bir tehdittirler"
- "özgür bölgelerde istihdam pozisyonlarını alırlar"
- "İki toplum arasındaki ilişkiler çok kötü ve bir arada yaşayamazlar"

Cevapların özet tablosu, Kıbrıs Türk toplumuna karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesinin en önemli faktörünün "İki toplum arasındaki ilişkiler çok kötü ve bir arada yaşayamazlar" algısının olduğunu göstermektedir. Söz konusu faktör % 76 oranında çok veya çok fazla önemli olarak düşünülmektedir. Bu cevap, tarihin çağdaş, sosyal ve siyasi sorunları anlamak konusunda ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ardından, % 68 oranında verilen cevaplar, "Kıbrıs Cumhuriyetinin varlığı için bir tehdittirler" görüşünü takip edip, söz konusu gruba karşı düşmanlığın gelişmesinin tarihsel nedenlerine gönderme yapmaktadır.

Katılımcıların % 55'i tarafından verilen "Kıbrıslı Rumlara kıyasla bir alt etnik grupturlar" cevabı ve % 56'u tarafından verilen "özgür bölgelerde istihdam pozisyonlarını alırlar" cevabı ise daha az önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Bu oranlar

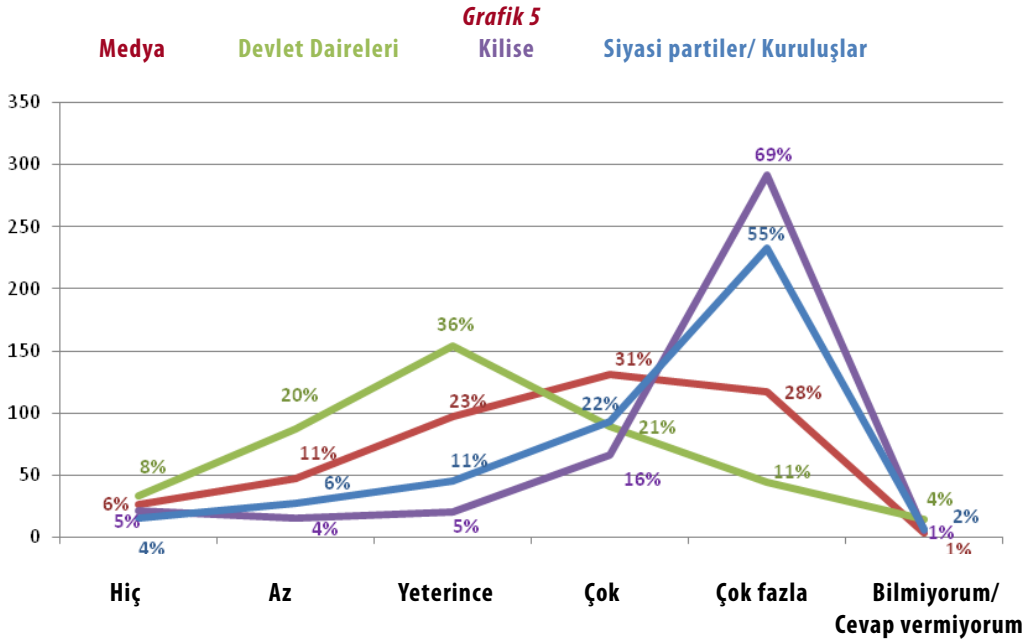
oldukça önemlidir. Fakat, söz konusu yanıtların anketi yanıtlayanların kendi kişisel görüşleri değil de toplumun görüşleri ile ilgili olarak inançlarını yansıttığını da hatırlatmak gerekmektedir.

Araştırma kapsamında üç gruba (göçmenler, LGBT bireyler ve Kıbrıslı Türkler) yönelik olan cevapları karşılaştırarak, en vurgulanmış cevapların nefret söylemi ve suçlarının bütün faktörlerin önemine ilişkin olarak göçmen grubu ile ilgisi olduğu belirtilmiştir.

Kamu Kurumları

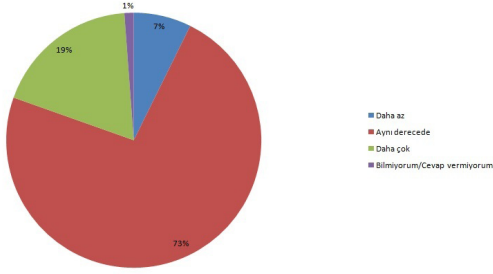
Kamu kurumları nefret söyleminin ifadelerinin yaygınlaştırılması ya da tam tersine kısıtlanması ve engellenmesinde çok kritik bir rol oynar.

Kıbrıs toplumunun kamu kurumlarının söz konusu gruplara karşı nefret söylemi ve/veya davranışlarını ifade etme derecesini değerlendirerek, katılanların % 85'inin kilisenin nefret söylemini çok büyük veya aşırı derecede olarak ifade ettiğini belirterek, kilise kurumunun en ırkçı söylemi kullandığını söylemiştir. Ardından, bunu % 77 oranında siyasi partiler ile diğer kuruluşlar takip eder. Söz konusu veri, açıkçası tüm partilerin bu tür davranışları ifade etmediği için bazı partilerin (örneğin ELAM) veya belirli politikacıların tutumu nedeniyle gölgede kalması muhtemeldir. Bu noktada ilginç olan, nefret söyleminin hangi kurum tarafından en küçük derecede ifade edildiğinin belirtilmesidir. Verilen cevaplara göre, devlet daireleri söz konusu gruplara karşı nefret söylemi ifade edip etmedikleri konusu düşük oranda bulunur (% 32).

Grafik 6

Sözel şiddetin herhangi bir kişiye ya da bir takım insanlara karşı yapılan fiziksel şiddetden daha az, aynı derecede yada daha çok zararlı olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Sözel şiddetin herhangi bir kişiye ya da bir takım insanlara karşı yapılan fiziksel şiddetden daha az, aynı derecede yada daha çok zararlı olup olmamasına inanıp inanmadıkları sorusuna, katılanların büyük çoğunluğunun (% 73)'ü şiddetin her iki şekline aynı derecede önem verdiğini kaydetmiştir.

Kıbrıs'ta yaşayan üçüncü ülke vatandaşları ile karşılaştırıldığında Avrupa vatandaşlarına karşı ırkçı davranışlar uygulanmasının düzeylerinin farklı olup olmadığına dair bir soruya yanıt verenlerin (% 86) ezici çoğunluğu olumlu cevap vermiştir.

Bu bulgu, bir sonraki soruya verilen cevaplar tarafından da kanıtlanır. Söz konusu soruda, geldikleri ülkeye bağlı olarak (seçenekler sunulur) insanların (göçmenler) kabul edilebilirliğinin (1 ile 10 arasında, 1 = daha az kabul edillir ve 10 = tamamen kabul edillir) değerlendirilmesi istenmiştir.

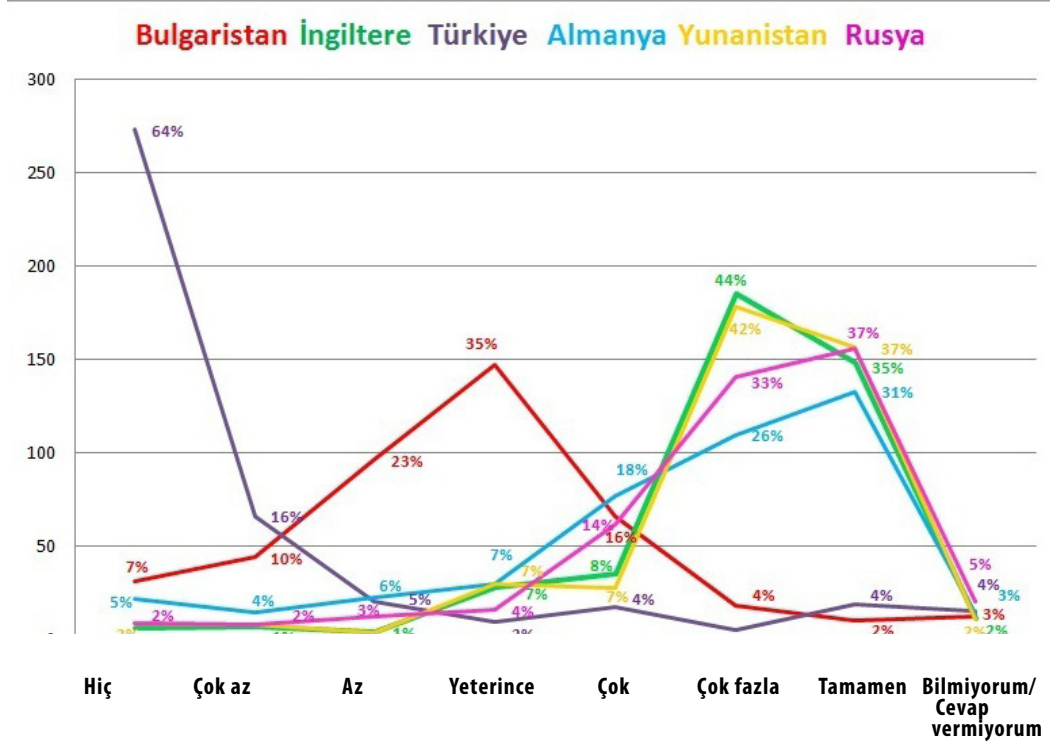
Avrupa Kıtasının Ülkeleri

Avrupa ülkelerinden gelen kişilerin kabul edilmesinin derecesine ilişkin olarak verilen yanıtların incelemesinde önemli yorumlar kaydedilmiştir.

1. Türk kökenli kişiler, Kıbrıs Rum toplumu tarafından en az kabul edilen kişilerdir. Gerçekten de, çok az veya sıfır olarak kaydedilen kabulün oranları, üçüncü ülkelerden gelen bireyler de dahil olmak üzere başka bir ülkeden gelen kişilerin kabul edilmemesi en büyük oranı teşkil eden % 80'e ulaştığı için dikkat çekecek derecededir.
2. Ankete katılanların cevaplarına göre, Doğu Avrupa ülkelerinden gelen kişilerin kabul edilmesi konusunda önemli bir farklılaşma tespit edilir. Örneğin, Rusya'ya gelen kişiler % 70 oranında kabul edilirken, Bulgaristan'dan gelen göçmenler, az veya yeterli olarak (% 57.3) kabul görür. Bu kavram, Kıbrıs'a gelen Rus kökenli insanların varlıklı olması ve ülkemiz ekonomisine yatırımcılar olarak hareket etmelerine dair hakim olan genel izlenimin yanı sıra iki ülkenin arasındaki tarihsel bağlarından ayrı olarak yorumlanamaz. Bunun aksine, Bulgaristan'dan gelen bireylerin çoğunluğu ekonomik göçmenlerdir, dolayısıyla Kıbrıs'ın ekonomisine para getirmek yerine ondan para kazanırlar, böylece yerel işgücünü "tehdit" ederler. Son konusu kaydetme, göçmenlerin kabul edilmesinin bireyin mali gücünün genellikle onun Kıbrıs toplumunu tarafından kabul edilebilirliğine katkıda bulunduğu sınıfsal boyutunu doğrular.
3. İngiltere ve Yunanistan, insanların daha fazla kabul gördüğü ülkeler olarak görülmektedir. Daha spesifik olarak, her iki ülkede % 79 tutarında kabulün çok

yüksek olduğu oranlar vardır. Belirtildiği gibi, vatandaşlarının çok yüksek kabul gördüğü ikinci ülke Rusya (% 70) olup, Rusya'yı % 57 oranında Almanya takip etmektedir.

Tablo 4

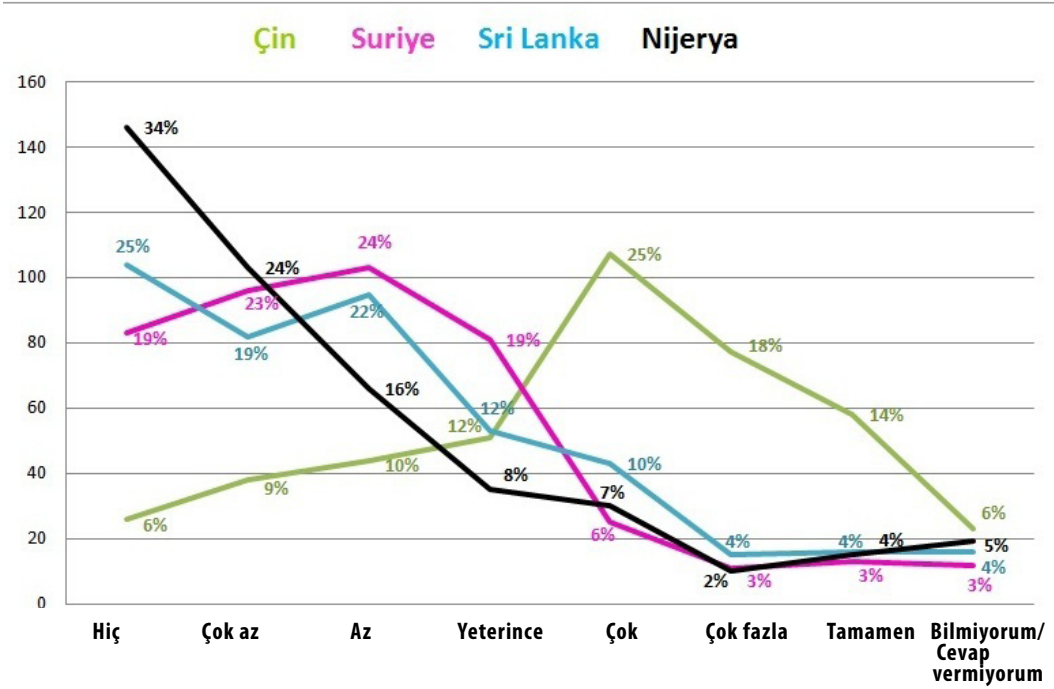
Üçüncü Ülkeler

Üçüncü ülkelerden gelen kişiler ile karşılaştırıldığında da önemli yanıtlar kaydedilir. Çin tek istisna olarak, katılanların kabul edilebilirliğinin değerlendirilmesi için seçenek olarak verilen ülkelerin hepsinde düşük kabul oranı gözlemlenir ve bu bir tesadüf değildir. Çin, Rusya gibi bir örnektir. Kıbrıs'a gelmek Çin kökenli insanların çoğunluğunun güçlü ve mali durumu iyi olan yatırımcılar oldukları düşünülür. Bu nedenle, toplumdaki kabul derecesi %57 oranındadır. Yine de, % 25'e varan önemli bir oran Çin kökenli insanların kabul edilmesinin az veya hiç olduğunu düşünür. Bu katılanların Çin'den Kıbrıs'a gelen kişilerin bazılarının ekonomik göçmenler ve düşük mali kapasitesi olduğunu düşündüğünü gösterir. Bu bulgu da aynı ülkeden gelen kişilerin bile kabul edilmesinin sınıf boyutunu doğrular.

Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Nijerya'dan gelen göçmenlerin, sayısal olarak az olmasına rağmen, Kıbrıs toplumunda % 74'e varan oranda en düşük kabulü gördükleri düşünülür. Bu, belli bir ölçüde, Afrika kıtasının Afrika ülkelerinden ge-

len ve özellikle de cilt renginde bariz fark olduğu kişilere karşı oluşan önyargının olduğunu yansıtır.

Tablo 5

Devletin gerektiği gibi bu ankete belirtilen gruplara karşı nefret söylemi, olayları ve davranışları azaltmayı amaçlayan faaliyetlerde bulunup bulunamadığı sorusuna, katılanların sadece % 16'sı tamamen veya bir ölçüde katıldıklarını, neredeyse yarısı (% 48) katılmadıklarını, ve %33'ü ise tamamen katılmadığını belirtmiştir.

Eğitim sisteminin nefret söylemi, olayları ve davranışları azaltmayı amaçlayan eylemlerin yeterliliği konusuna benzer bir soruda, katılanlar benzer bir şekilde cevap vererek, % 20'si tamamen veya bir ölçüde katıldıklarını, % 70'i ise katılmadıklarını veya tamamen katılmadıklarını belirtmiştir.

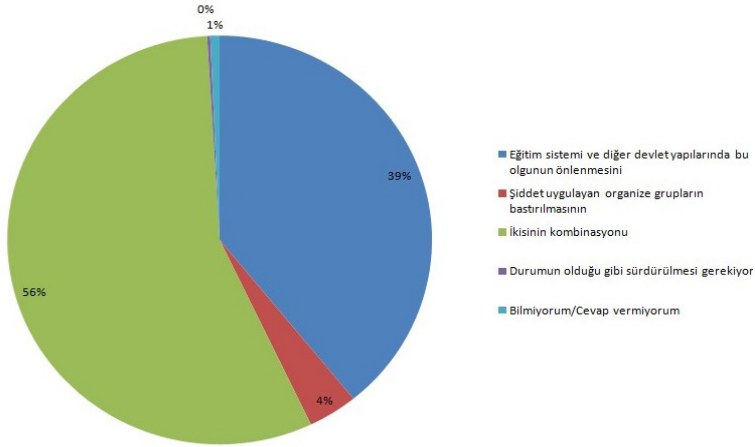
Dolayısıyla, kamuoyunun büyük çoğunluğunun, devletin ve eğitim sisteminin bu tür olayları ortadan kaldırmak amacıyla yaptığı eylemleri yetersiz olarak değerlendirdiği açıktır.

Olgunun önlenmesi veya bastırılması

Nefret söylemi ve olaylarının ele alınmasının en iyi / en uygun şekli ikileminde (önleme ve baskı arasında), katılanların % 56'sının bu olguyla mücadelesi için ikisinin kombinasyonunun en doğru yol olduğunu belirtmiştir. Katılanların % 39'u eğitim sistemi ve diğer devlet yapılarında bu olgunun önlenmesini bir çözüm olarak tercih etmiştir, katılanların sadece % 4'ü ise belirtilen gruplara karşı (sözel ya da fiziksel) şiddet uygulayan organize grupların bastırılmasının en iyi çözüm olduğunu düşünmüştür. Herkesin bu olgu ile mücadele etmek için önlemlerin alınması gerektiğini düşündüğü ve kimsenin durumu olduğu gibi sürdürülmesi gerektiğine inanmadığı da önemli bir bulgudur.

Grafik 7

Sizce yukarıda belirtilen gruplara karşı nefret söylemi ve olaylarının ele alınmasının en iyi / en uygun şekli hangisi?

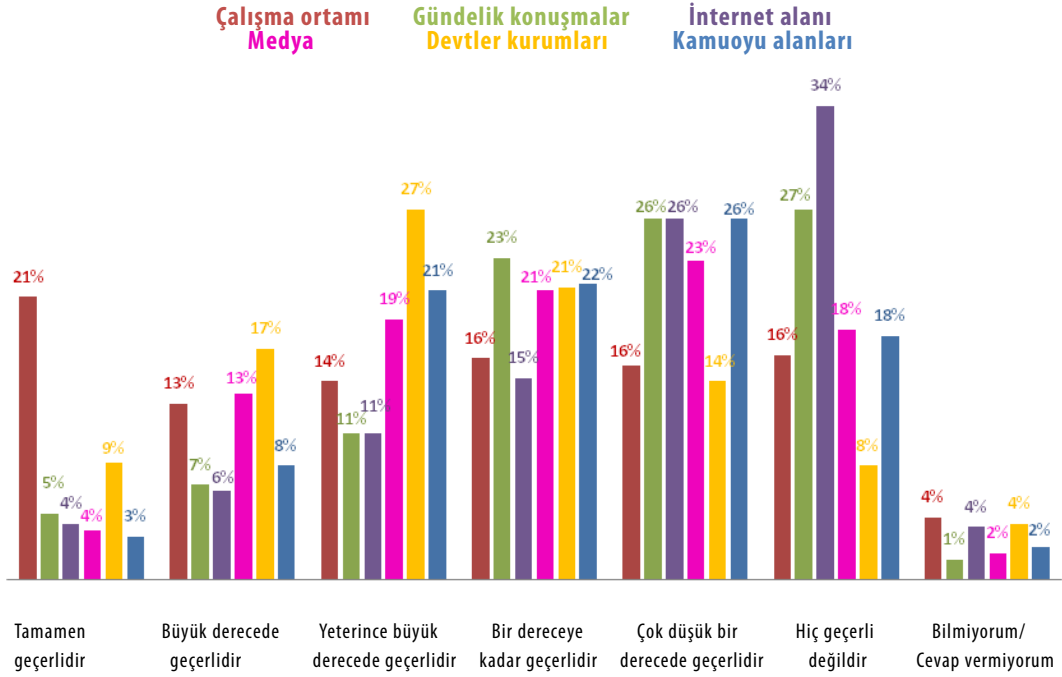
Nefret söylemi ve davranışları nerede gözlemlenir?

Katılanlar, nefret söylemi ve davranışlarının nerede gözlemlendiğine dair sorulan soruda, onların özellikle devlet kurumlarında (% 53) ve gündelik konuşmalarda (% 48) yer aldıklarını belirtti. Bu cevabı, 'medya' (% 36) ve 'kamuoyu alanlarında' cevapları (% 32) takip etmektedir.

'İnternet alanında' cevabı (% 23) ve 'gündelik konuşmalarda' cevabı (% 21) en küçük oranlarda verilmiştir. Bu durum, araştırmaların nefret söyleminin yoğun ve yaygın olarak internet ortamında yer aldığını göstermesi nedeniyle yorumlama gerektirir.

Olası bir açıklama olarak, ırkçı söyleminin internet ortamında "ustaca" gösterilmesi ve bu nedenle kolayca tespit edilemez olduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda, katılanların belirli olgulara karşı oldukça hassas olma ihtimalinin ve bunun da çevrimiçi arkadaşları ve tanıdıklarına yansıtıyor olabilmelerinin gözden kaçmaması gereklidir.

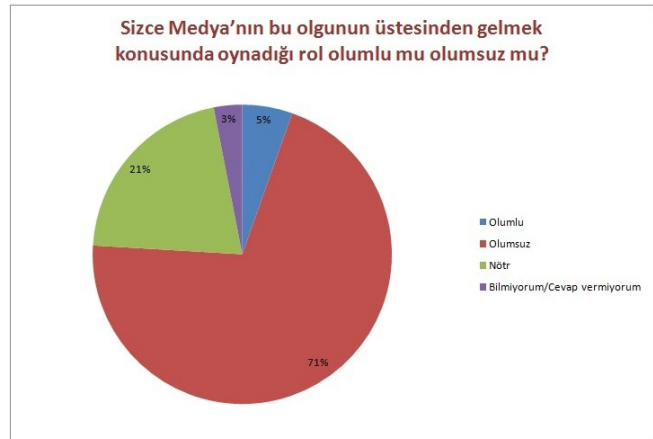
Tablo 6: Günülik yaşamda yukarıdaki gruplara karşı nefret söylemi, olayları ve davranışları çoğunlukla nerede gözlemlersiniz?

Grafik 8

Medya'nın rolü

Medya'nın bu olgunun üstesinden gelmek konusunda olumsuz bir rol oynadığını belirtilmiştir, verilen cevaplardan sadece % 5'i medyanın rolünü olumlu olarak nitelendirmiştir. Katılımcıların % 21'i de Medya'nın rolünü nötr olarak değerlendirmiştir. Medya'nın toplumsal yaşamın her alanında dinamikleri ve gücü, akademik araştırmalar tarafından çeşitli şekillerde tespit edilmiştir (Ellinas, 2013). Söz konusu tespit, Medya'nın bu olaylar ile mücadele etme konusunda aktif bir rol oynaması gerektiğini daha da iyi vurgulamaktadır.

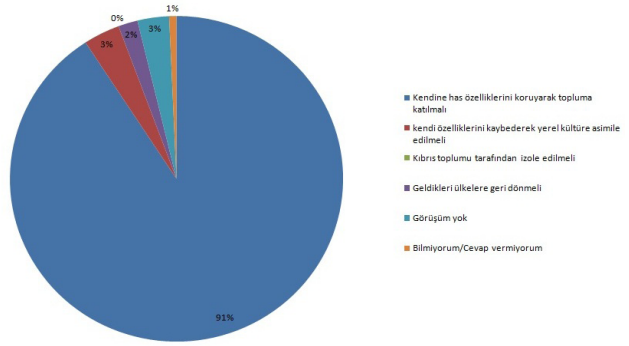
Göçmenler

Katılılanların göçmenler konusunun en uygun şekli ile ele alınmasıyla ilgili görüşleri de dikkat çekicidir. Kıbrıslı Rum katılanlar, ilerici bir görüş olan “Kendine has özelliklerini koruyarak topluma katılsınlar” ve en muhafazakar (yabancı düşmanı) görüş olan “Geldikleri ülkelere geri dönsünler” seçeneklerinden verilen yanıtlar arasında, aşağıdaki gibi kendi kişisel görüşlerini belirtmişlerdir:

Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 91) en ilerici cevabı seçmiştir, sadece % 3’ü göçmenlerin kendi özelliklerini kaybederek yerel kültüre asimile edilmeleri gerektiğini belirtmiştir, kimse, onların Kıbrıs toplumu tarafından izole edilmesi gerektiğini kaydetmemiştir, katılımcıların sadece % 2’si ise göçmenlerin kendi ülkelerine geri dönmesi gerektiğine inandığını belirtmiştir.

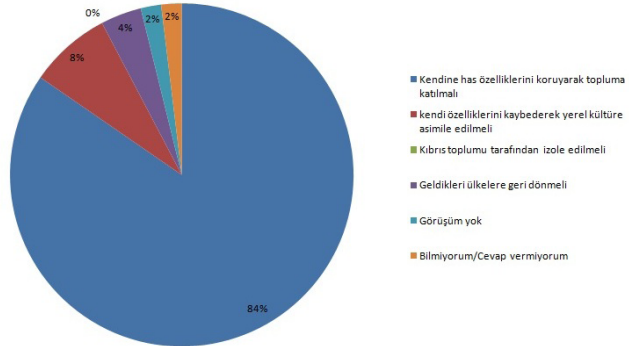
Grafik 9

Göçmenler grubu:

Grafik 10

İşsiz kişilerin göçmenlerle ilgili görüşleri
(52 kişi - katılanların %12’i)

İşsizlik faktörünün katılanların göçmenler grubuna karşı görüşlerini etkileyip etkilemediğini incelemek amacıyla katılanları işsizler grubuyla sınırlayarak, sonuçlarda belirli bir etki belirtmemiştir. Buna rağmen, en “ilerici” cevabı verenlerin oranında 7 puan olarak (yani % 84) hafif bir düşüş kaydedilmiştir. Göçmenler, “kendi özelliklerini kaybetmeden, yerel kültürün içine asimile olmalı”

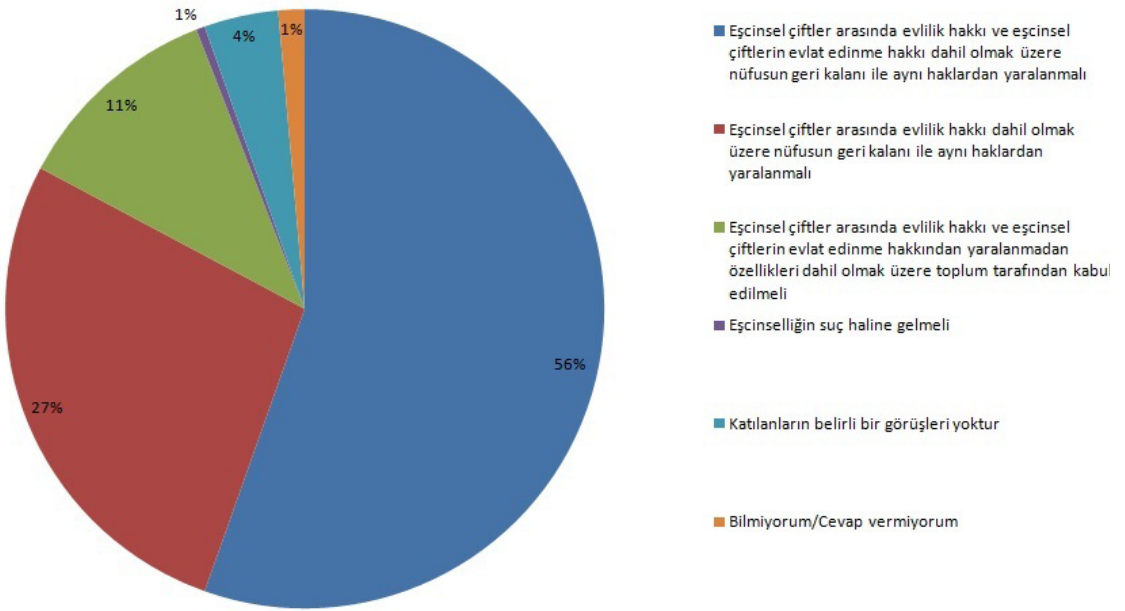
(% 8) görüşünde % 5 oranında küçük bir artış gözlenmiştir. Aynı zamanda, göçmenlerin kendi ülkelerine dönmesi gerektiği görüşünde de (% 4) % 2 oranında bir artış kaydedilmiştir.

LGBT Topluluğu

Katılanların Kıbrıs toplumundaki LGBT kişilerin ele alınmasının en uygun şekli ile ilgili görüşlerini belirtmesi istenmiştir. En ilerici görüş, “eşcinsel çiftler arasında evlilik hakkı ve eşcinsel çiftlerin evlat edinme hakkı dahil olmak üzere nüfusun geri kalanı ile aynı haklardan yararlanmalı” ve en muhafazakar görüş “eşcinselliğin yasa dışı olduğunu beyan etmek ” görüşüdür. Katılanların % 56’sı en ilerici görüşü seçmiştir ve sadece % 1’i eşcinselliğin suç haline gelmesi gerektiğini söylemiştir. Katılanların önemsiz olmayan % 4 oranı (toplam 17 kişi) ise belirli bir görüşleri olmadığını belirtmiştir.

Grafik 11

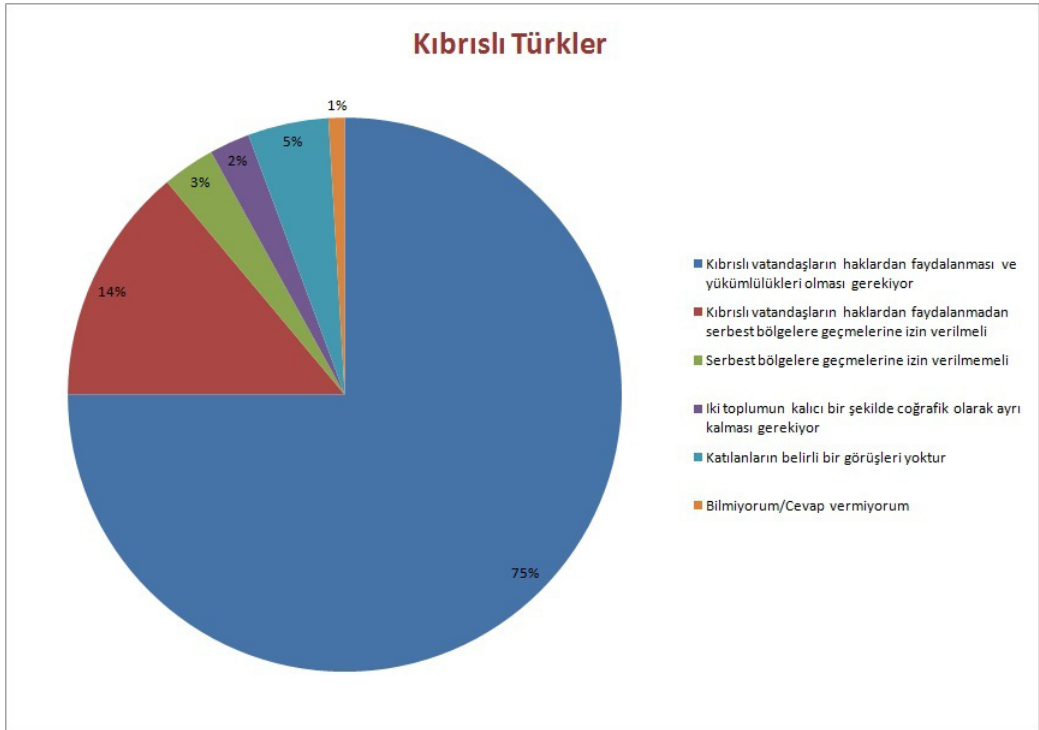
LGBT kişileri

Kıbrıs Türk toplumu

Kıbrıs Türk toplumu ile ilgili sorulan aynı soruya ise, Kıbrıs toplumunda Kıbrıslı Türklere karşı davranışlara ilişkin en ilerici görüş ve katılanların % 75'inin inandığı "Kıbrıslı vatandaşların haklardan faydalanması ve yükümlülükleri olması gerektiği" sonucu çıkmıştır. (Not. Soru Kıbrıs işgali altında bulunduğu mevcut durumdan kaynaklanan haklar ve yükümlülükler ile sınırlıdır. Tüm haklar ve yükümlülüklerden ancak Kıbrıs sorununun çözülmesinde söz edilebilir)" görüşüdür. Katılanların sadece % 2'si ise iki toplumun kalıcı bir şekilde coğrafik olarak ayrı kalması gerektiğini kaydetmiştir.

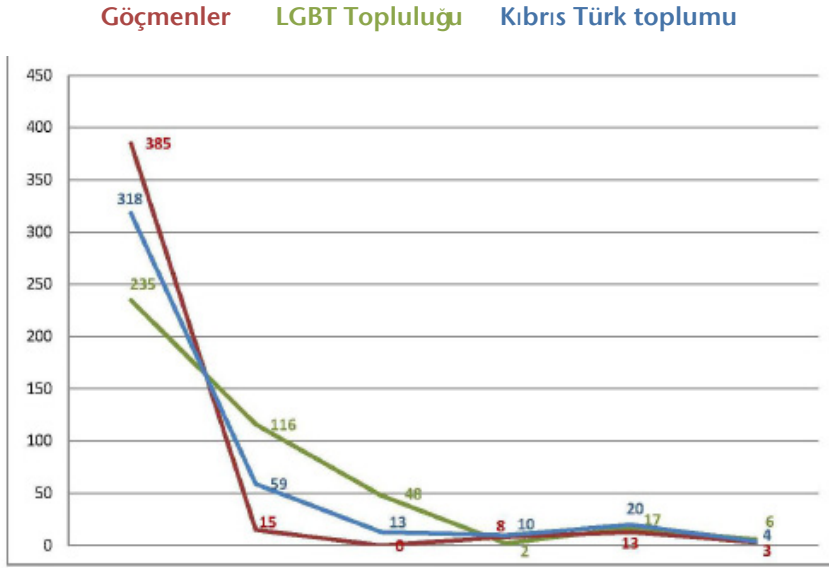
Grafik 12

Bu noktada da, katılanların çoğunluğunun belirtilen üç grubun haklarına karşı olumlu yatkınlığı olan kişilerin olması görülmektedir. Katılanların kendi kişisel görüşlerini istenen sorularda olumlu / ilerici yaklaşımlar olduğu belirtilir, geniş toplumda hakim olan görüşlerinin belirtilmesinin istendiği sorularda ise çok daha karamsar ve olumsuz olmaları kaydedilmiştir..

Aşağıdaki tabloda, ilerici görüşlerinin çoğunluğunun en çok göçmen grubuna, ardından Kıbrıs Türk toplumuna ve son olarak da LGBT kişilere karşı ifade edildiği belirtilir. Buna rağmen, katılanların genel olarak incelenen her üç gruba yönelik çok ilerici görüşler dile getirdiği de kaydedilmesi gerekmektedir.

Grafik 13

Yaş faktörü

İlerleyen yaşlardaki kişiler tarafından verilen cevapların sınırlı sayıda olması nedeniyle istatistiksel hatanın olasılığıyla yaş faktörünün araştırılan gruplarla ilgili olarak verilen cevapların ilerleyici olmasında önemli bir rolünün olup olmadığını inceleme girişiminde bulunduk. Katılanların kişisel görüşünü isteyen ilk üç soruya verilen en ilerici görüşü izole ederek, her yaş grubu tarafından verilen yanıtların sayısına göre aşağıda belirtilen oranları çıkardık:

Tablo 7: Belirtilen gruplara yapılan muameleye ilişkin sorulara, yaş gruplarına göre, en ilerici yanıtı veren kişilerin oranı

	18-24 (126 kişi)	26-40 (211 kişi)	41-60 (75 kişi)	60+ (12 kişi)
Göçmenler	82,5%	92,8%	97,3%	100%
LGBT Topluluğu	60,3%	59,2%	46,6%	33%
Kıbrıs Türk toplumu	56,4%	80,1%	84%	83,3%

Verilen cevaplar, yaşı genç olan katılımcıların yaş gruplarının göçmenlere ve Kıbrıs Türk toplumuna ilişkin sorulan soruya diğer yaş gruplarına kıyasla en ilerici görüşü daha az sayıda ifade ettiğini gösterir, oysa LGBT kişiler ile ilgili olarak en ilerici görüşü daha fazla sayıda ifade etmişlerdir. Dolayısıyla, genç insanların diğer yaş gruplarına kıyasla cinsel yönelim konularıyla ilgili olarak, Kıbrıslı Türk konusuna ilişkin ifade ettikleri görüşler ile karşılaştırıldığında daha ilerici kavramları kullandıkları görünür. Diğer yandan, genç kişiler göçmen konularında daha az ilerici gözükür. Bu durum, çeşitli şekillerde de yorumlanabilir:

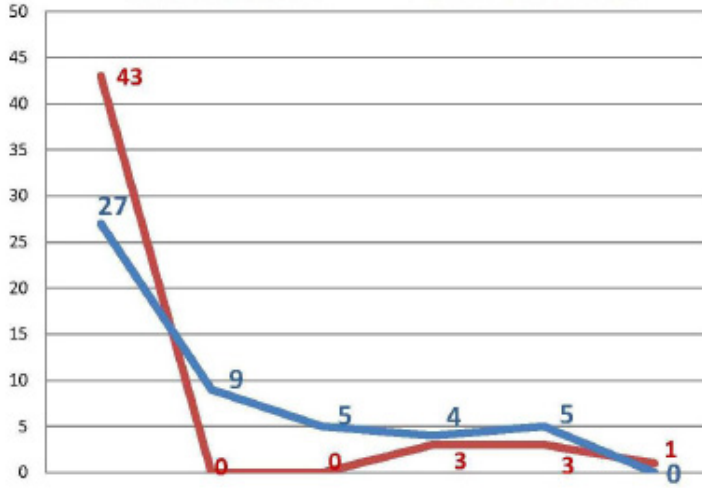
1. Doğal olarak, genç nesillerin cinsel yönelim konularında daha ilerici tutumu vardır ve görünüyor ki yaşlı gruplar incelendikçe daha muhafazakar görüşleri olduğu ortaya çıkmaktadır.
2. Göçmenler grubu, “göçmenlerin yüzünden işsizlik yükselir” görüşünün yukarıda belirtildiği gibi göçmenlere karşı nefret söylemi ve tutumlarının ifade edilmesinde son derece önemli bir faktör olarak görülmesi (% 82) nedeniyle yeni nesil için en doğrudan ‘tehdit’ teşkil eder. Bu duruma göre, güncel ve nüfusun çoğunluğunu ilgilendiren bir konu mantıkla görüşünü de bu doğrultuda oluşturur.
3. Kıbrıslı Türkler grubu ile ilgili olarak, en ilerici görüşü ifade eden yanıtlar oran olarak en az sayıda verilir. Bu durum muhtemelen eğitim sisteminde geliştirilen ve dönem olarak 18-24 yaşlarına daha yakın olan ve dolayısıyla da hayatlarının bir parçası olan etnik algıları da yansıtır. Aynı zamanda, bu yaştaki kişilerin Kıbrıslı Türklerle geçmişte ortak bir deneyimleri de olmamıştır.

Cinsel yönelim konularında daha muhafazakar bir tutumu olduğu görülen, yani LGBT topluluğunun çeşitliliğinin eşcinsel çiftler arasındaki evlilik hakkı veya eşcinsel çiftler tarafından evlat edinme hakkı olmaksızın toplum tarafından kabul edilmelerine dair olumlu cevap veren (toplam 48 kişi) ve eşcinselliğin suç haline gelmesi gerektiğini savunan (2 kişi), (tüm katılanların % 11.8’i) her yaştan kişileri ayırarak, göçmenler ve Kıbrıslı Türkler ile ilgili sorulara da verdikleri yanıtları inceliyoruz:

En ‘muhafazakâr’ katılımcıların LGBT kişilere ilişkin algıları Kıbrıs Türk toplumu ile ilgili verdiği cevaplara kıyasla (% 54 en ilerici cevabı verdi) açıkça çok daha ilericidir, göçmenlere ilişkin görüşler ise daha da ilericidir (% 86 en ilerici cevabı verdi).

Bu karşılaştırma cinsel yönelim konularının Kıbrıslı Türk ve göçmenlerle ilgili konular ile karşılaştırıldığında daha muhafazakar bir şekilde ele alındığını gösterir.

Grafik 14
Göçmenler Kıbrıs Türk toplumu

'Cinsiyet' Değişkeni

Katılanlar tarafından ifade edilen görüşleri karşılaştırıp "cinsiyet" değişkenini inceleyerek, kadınlar ve erkekler belirtilen gruplara karşı aynı derecede (oran olarak) benzer bir davranış gösterdi. Her iki cinsiyet ilk olarak göçmenlere, ardından Kıbrıs Türk toplumu ve son olarak da LGBT kişilere yönelik daha ilerici görüşler ifade etmiştir.

Tablo 8: Belirtilen grupların ele alınması ile ilgili sorulara en ilerici yanıtı veren erkekler ve kadınların oranı

	ERKEK	KADIN
GÖÇMENLER	89%	92%
LGBT KİŞİLER	49%	62%
KIBRIS TÜRK TOPLUMU	77%	72%

Her grubu ayrı olarak incelemiş olursak, erkekler ve kadınların göçmenler ve Kıbrıslı Türklere karşı benzer bir tutumu olduğu tespit edilir, LGBT bireylere karşı olan tutumda ise ufak bir sapma kaydedilir. Bu durumda, çoğu kadın % 62 oranında, erkeklerin % 49 oranı ile karşılaştırıldığında, LGBT kişilere karşı daha ilerici bir görüş ifade etmiştir. Dolayısıyla, kadınlarda cinsel yönelim konularıyla ilgili olarak daha ilerici bir eğilim görülür, aynı zamanda da, incelenen diğer iki gruba sergiledikleri tutumlarında da, cinsiyet ışığında istatistiksel olarak herhangi ilginç bir sapma yer almaz.

Diğer kültürleri ve yaşam tarzları deneyimi olanların daha ilerici kavramlara yönelik olarak değişik cevaplar verip vermediklerini tespit etmek amacıyla, katılanların devamlı olarak (herhangi bir süre boyunca) iş, çalışma veya başka bir nedenle yurt dışında yaşayıp yaşamadıkları parametresi göz önüne alındığında aşağıdaki sonuçlara vardık:

Katılımcılar tarafından sırasıyla her soruya verilen en ilerici görüşü ifade eden cevabı ayırarak ve yurtdışında yaşamış ve sırasıyla yaşamamış kişiler tarafından verilen cevapların sayısına dayanarak karşılıklı gelen oranları da belirterek, hayatlarının bir döneminde yurt dışında yaşamış (ya da şu anda yaşayan) kişiler, başka ülkelerdeki yaşam deneyimi olmayan insanlara kıyasla açıkça en ilerici eğilimi gösterirler.

LGBT bireyler ile ilgili olarak en ilerici görüşü ifade eden yanıtların en küçük sayısı yurt dışındahem yaşamış olanlar (% 59) hem yaşamamış olanlar (% 46) tarafından verilmiştir. Dolayısıyla, cinsel yönelim konularıyla ilgili olarak daha muhafazakar görüşlere yönelik ciddi bir eğilimin olduğu görünür, fakat yine de yurtdışında yaşamış olanlar açıkça daha ilerici bir eğilim gösterirler.

Belirtilen grupların ele alınmasında en büyük sapma 20 puan farkıyla Kıbrıs Türk toplumuna ilişkindir. Bu durum, “öteki”, “yabancı” kavramlarının Kıbrıslı göçmenin hayatında sabit bir parametre olduğu Yurt dışında yaşamış olanların çok daha kolayca farklı olana karşı toleranslarının geliştirilebildiğini gösterir.

Bu durumda, “öteki” olan Kıbrıslı’nın kendisidir ve bu yüzden Kıbrıs’taki göçmenlerin yaşadıklarının aynısını yaşayıp ve daha hoşgörülü olurlar. Ayrıca, çokkültürlülüğün günlük hayatın ve devletin yapısı ve işleyişinin bir parçası olduğu diğer toplumsal ve siyasal sistemlerin de yaşama tecrübeleri bu çerçevede yaşayan vatandaşların bu normlar ve yaşam tarzına alışmasını ve bu durumun normal ve işlevsel olarak kabul etmelerini sağlar.

Tablo 9: Yurtdışında yaşamış ve yaşamamış olan ve belirtilen grupların ele alınması ile ilgili sorulara en ilerici yanıtı veren kişilerin oranları.

	Yurtdışında yaşamış olan kişiler (299 kişi)	Yurtdışında yaşamamış olan kişiler (125 kişi)
GÖÇMENLER	93%	85%
LGBT KİŞİLER	59%	46%
KIBRIS TÜRK TOPLUMU	81%	61%

KIBRIS TÜRK ANKETİ

Kıbrıs Türk toplumuna hitap eden anketin incelenmesi

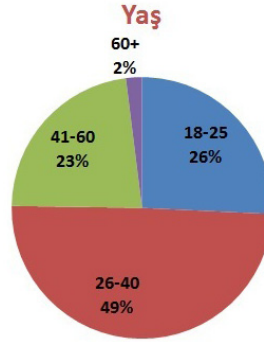
Türkçe yapılan ankete 101'i Kıbrıslı Türk kökenli kişiler tarafından verilen ve 11'i Kıbrıslı Türk kökenli olmayan (Türk ya da başka kökenli) kişiler tarafından verilen toplam 112 cevap alınmıştır. Bu araştırmanın amacının Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs'taki nefret söylemi ve suçları olgusu ile ilgili konumlarının belirlenmesi olduğu için, Kıbrıslı Türk kökenli olmayan kişiler tarafından yanıtlanan 11 anket örnekten çıkarılmıştır.

Demografik özellikler

Yaş

Beklendiği gibi, online ankete, çoğunluk olarak genç yaştaki kişiler yanıt vermiştir. Özellikle, anketi Kıbrıslı Türk kökenli toplam 101 kişi, 18-25 yaş arasında olan 26 kişi (% 26), 26-40 yaş arasında olan 50 kişi (% 49), 41-60 yaş arasında olan 23 kişi (% 23) ve 60 yaş üstü olan 2 kişi (% 2) yanıtlamıştır.

Grafik 15

Cinsiyet kimliği

Anket, 25 kadın (% 25), 75 erkek (% 74) ve toplumsal cinsiyet kimliğini 'öteki' olarak belirleyen 5 kişi (% 1) tarafından yanıtlanmıştır.

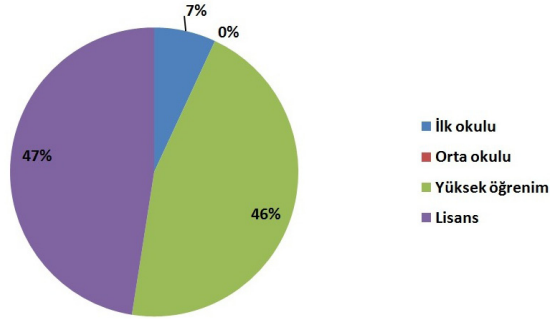
Cinsel yönelim

Katılımcıların cinsel yönelimi ile ilgili olarak, 80 kişi heteroseksüel (% 79), 5 kişi eşcinsel (% 5), 4 kişi biseksüel (% 4), 1 kişi 'başka' (% 1) olduğunu belirtmiştir, 11 kişi ise (% 11) soruyu cevaplamamayı tercih ettiğini belirtmiştir.

Eğitim seviyesi

Kıbrıs Türk katılımcıların eğitim seviyelerinin, Kıbrıs Rum katılımcıların eğitim seviyelerine kıyaslandığında benzerlikler görülür. Özellikle bu katılımcıların % 7'si ilköğretim mezunu, % 9'u Yükseköğretim mezunu, kalan % 90'ı ise yüksek lisans mezunudur.

Grafik 16
Eğitim seviyesi

Çalışma durumu

Araştırmaya katılanlar büyük çoğunlukla çalışanlardır (% 57), bunu öğrenci grubu (% 18) takip etmektedir, katılımcıların önemli bir grubu da işsizlerdir (% 12), % 7'si öğrenci, % 6'sı ise emeklidir.

İkamet yeri

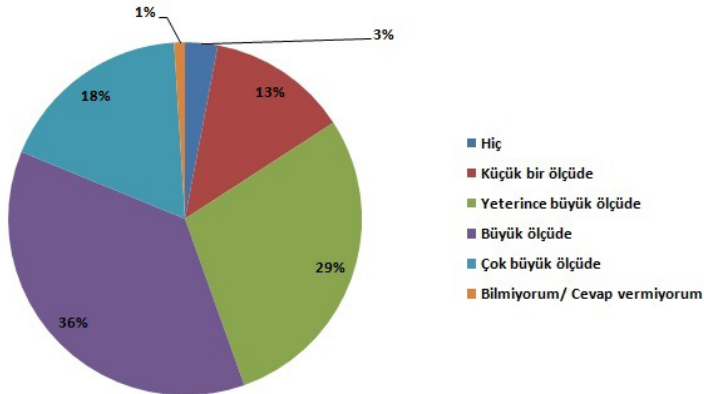
Katılımcıların % 91'i Kıbrıs'ta, % 9'u ise yurt dışında ikamet ettiğini belirtmiştir.

63 kişi (% 62) kalıcı olarak yurtdışında yaşadığını, 38 kişi ise (% 38) çalışmak veya eğitim görmek için ya da başka bir nedenden dolayı yurt dışında yaşadığını kaydetmiştir.

Nitel analiz

"Kıbrıs toplumundaki nefret söyleminin ve ifadelerinin ne ölçüde olduğunu düşünüyorsunuz?" sorusuna katılımcılar, bunun değişen derecelerde geçerli olduğunu düşündükükleri şekilde cevap vermişlerdir (Grafik 17).

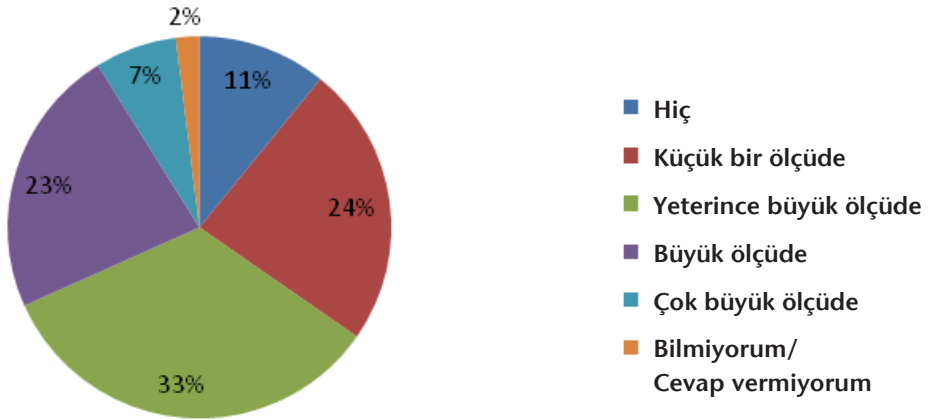
Grafik 17
Kıbrıs toplumundaki nefret söyleminin ve ifadelerinin ne ölçüde olduğunu düşünüyorsunuz

“Ankette belirtilen gruplara karşı çeşitlilik nedeniyle ne ölçüde fiziksel şiddet uygulandığını düşünüyorsunuz?” sorusuna, katılımcıların % 30'u çok büyük veya çok fazla büyük ölçüde uygulandığı, % 24'ü yeterince büyük ölçüde uygulandığı, % 24'ü küçük ölçüde uygulandığı, %11'i hiç uygulanmadığını düşündükleri cevabını vermiştir, % 2'si ise “bilmiyorum /cevap vermiyorum” diye belirtmiştir.

Grafik 18

Ankette belirtilen gruplara karşı çeşitlilik nedeniyle ne ölçüde fiziksel şiddet uygulandığını düşünüyorsunuz?

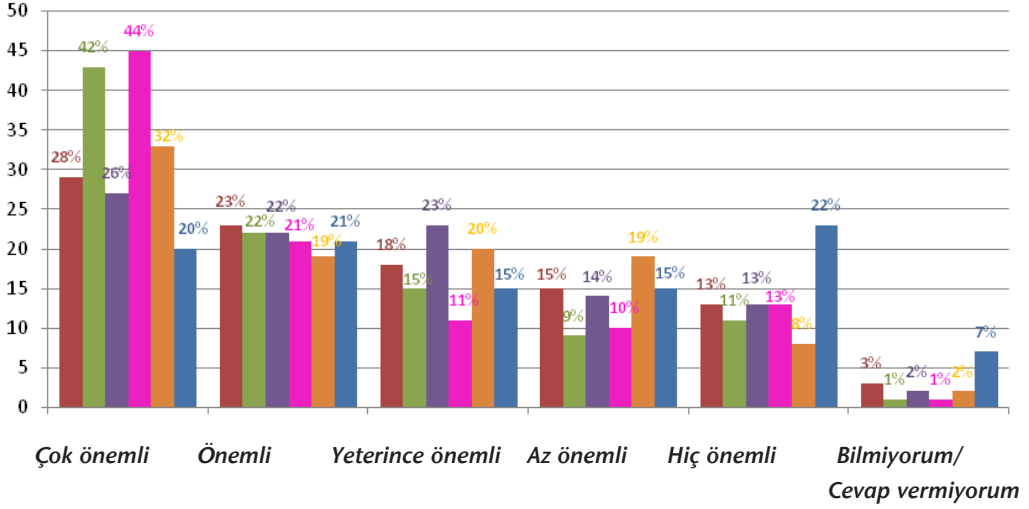

Ortalama olarak Kıbrıslı Türkler, çoğunlukla (% 83) nefret söylemi olduğunu düşünmektedir, fiziksel şiddet ile ilgili olarak ise onun % 63 oranında geçerli olduğuna inanmaktadırlar. Ancak bu inanç, daha küçük bir ölçekte ifade edilmektedir.

Göçmenler

“Aşağıdaki ifadelerin göçmenlere karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesine yönelik ne ölçüde önemli etkenler olduğunu ve bu söyleme katkıda bulunduğunu düşünüyorsunuz” sorusuna altı (6) cevabı değerlendirilerek, önemli değildir ifadesi ile çok önemlidir ifadesinin arasındaki bir ölçekte aşağıdaki tabloda belirtilen cevaplar verilmiştir:

Tablo 10

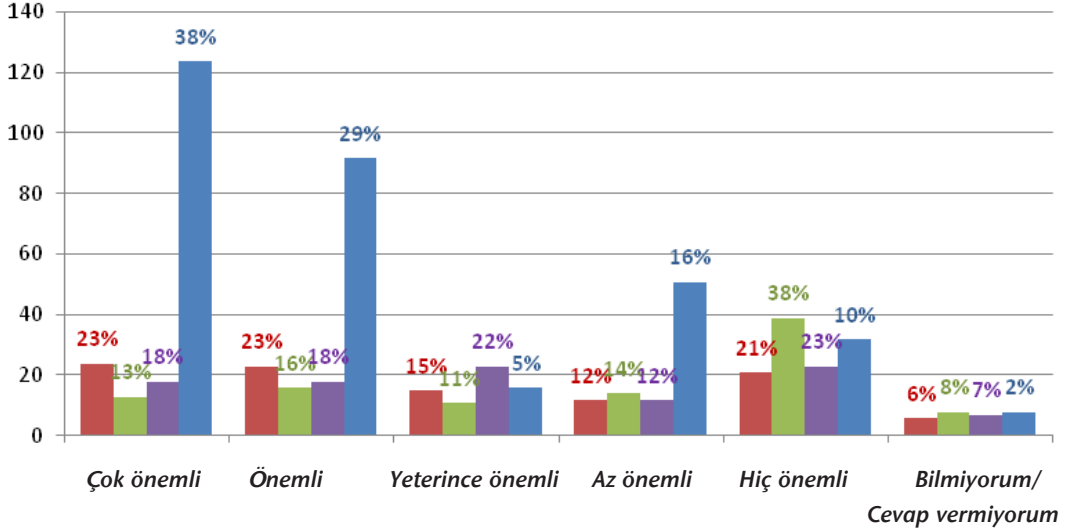
- "Nüfusun bir alt grubu teşkil ederler"
- "Kıbrıs toplumunun sosyal kimliği için tehdit"
- "Kıbrıs toplumunun ulusal kimliği için tehdit"
- "Kıbrıs toplumunun kültürel kimliğini tehdit ederler"
- "Göçmenler yüzünden işsizlik yükselir"
- "Farklı dış özelliklere sahipler"

Cevapların özet tablosu, göçmenler grubuna karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesinin en önemli faktörünün "Kıbrıs toplumunun kültürel kimliğini tehdit eder" algısının olduğunu göstermektedir. Söz konusu faktör % 65 oranında olup, çok veya önemi çok fazla olarak düşünülmektedir. Bunun ardından, göçmenlerle ilgili olarak verilen cevapların % 64'ü "Kıbrıs toplumunun sosyal kimliği için tehdit" ve % 51'i " göçmenler yüzünden işsizlik yükselir" ve "Nüfusun bir alt grubunu teşkil ederler" ifadelerinin oluşturduğu görüşleri vermektedir. Katılımcıların yaklaşık % 48'i " Kıbrıs toplumunun ulusal kimliği için tehdit" cevabını ve % 41'i de "Farklı dış özelliklere sahiptirler" cevabını ise çok önemli veya son derece önemli bir faktör olarak kabul etmektedir.

LGBT Kişiler

"Aşağıdaki ifadelerin LGBT kişilere karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesine yönelik ne ölçüde önemli etkenler olduğunu ve bu söyleme katkıda bulunduğunu düşünüyorsunuz" sorusuna dört (4) cevabı değerlendirilerek, verilen, önemli değildir ifadesi de çok önemlidir ifadesinin arasındaki bir ölçekte aşağıdaki tabloda belirtilen cevaplar verilmiştir:

Tablo 11

- "Toplumsal yapıyı ve sosyal ilişkiler kurmanın geleneksel yolunu tehdit ediyor"
- "Günah işliyor"
- "Davranışları ve dış görünüşleri takrik edicidir"
- "Sahip olmaması gereken haklar talep ediyor"

Cevapların özet tablosu, LGBT topluluğuna karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesinin en önemli algısının "sahip olmaması gereken haklar talep ettikleri" görüşü olduğunu göstermektedir. Söz konusu faktör % 67 oranında çok veya çok fazla önemli olarak düşünülmektedir. Bu bulgu, aşağıda da görüldüğü gibi, LGBT topluluğu ile ilgili olarak verilen kişisel cevaplar ile çelişmektedir. Yine diğer bir deyişle, Katılımcıların konuyla ilgili kişisel görüşü ve toplumun tutumuna ilişkin görüşü arasındaki ayırım görülmektedir.

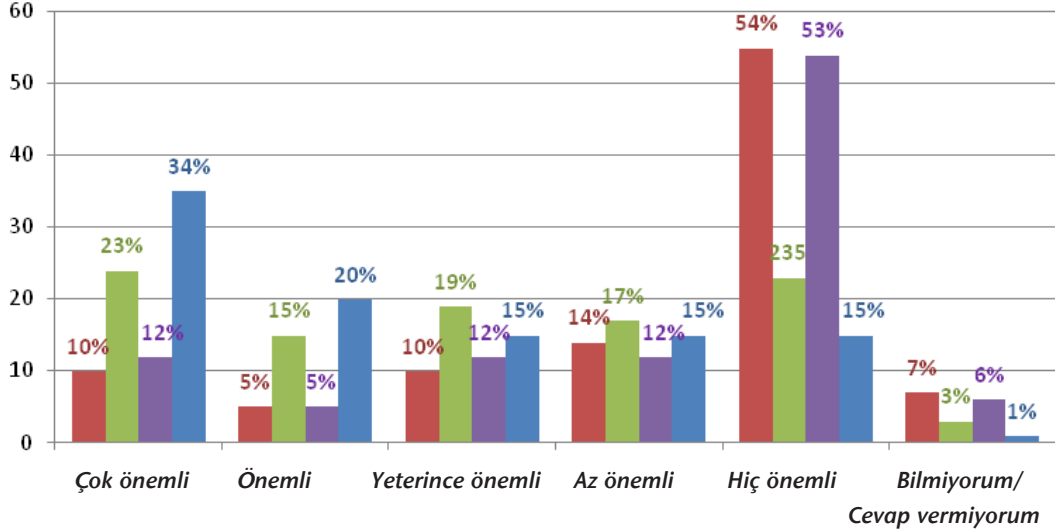
İkinci önemli faktör ise % 46 oranında, "toplumsal yapıyı ve sosyal ilişkiler kurmayı geleneksel olarak tehdit ediyor" görüşü, bunu da % 36 oranında "davranışları ve dış görünüşleri takrik edicidir" görüşü takip etmektedir.

Önemli bir bulgu da, % 29'unun, çok önemli veya son derece önemli bir faktör olarak kabul ettiği LGBT kişilerin "günah işlediği" kavramıdır. Kıbrıslı Rumlar ise aynı cevabı % 49 oranında vermiştir. Dolayısıyla, Kıbrıs Türk toplumunun cinsel yönelim konularını algıladığı ve yaklaştığı şekil ile ilgili olarak daha hoşgörülü bir bakış açısı vardır.

Kıbrıs Rum toplumu

“Aşağıdaki ifadelerin Kıbrıs Rum toplumuna karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesine yönelik ne ölçüde önemli etkenler olduğunu ve bu söyleme katkıda bulunduğunu düşünüyorsunuz” sorusuna verilen cevaplar da değerlendirilmiştir.

Tablo 12

- “Kıbrıslı Rumlara kıyasla bir alt etnik grupturlar”
- “Kıbrıs Cumhuriyetinin varlığı için bir tehdittirler”
- “Kıbrıs Eum toplumunun din kimliği için bir tehdittirler”
- “İki toplum arasındaki ilişkiler çok kötü ve bir arada yaşayamazlar”

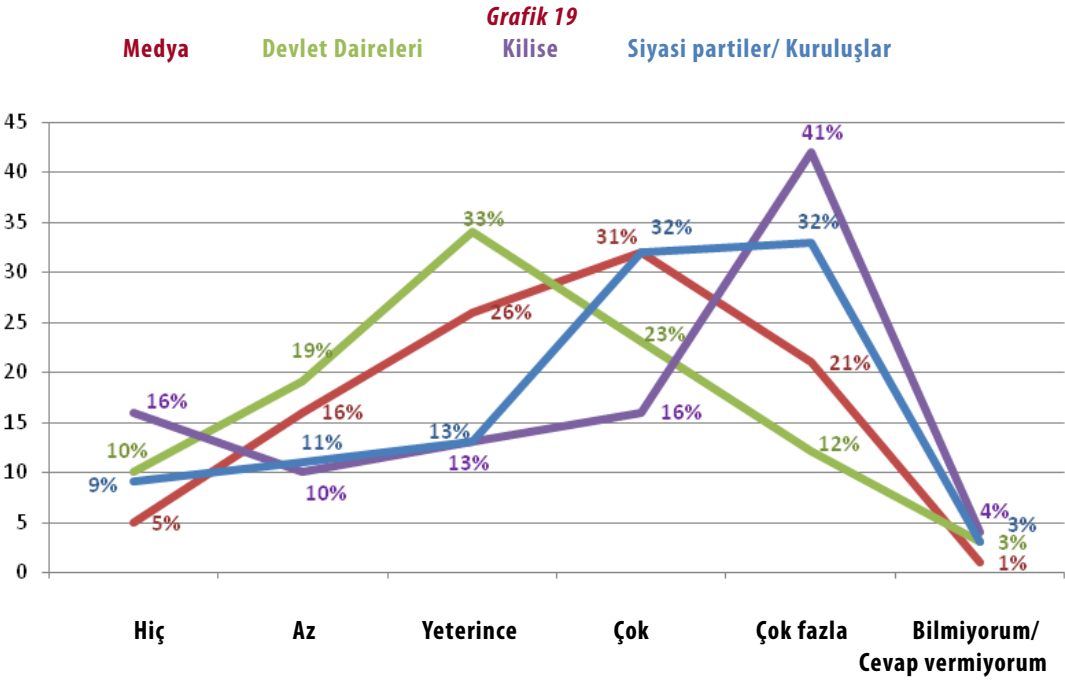
Cevapların özet tablosu, Kıbrıs Rum toplumuna karşı nefret söylemi ve davranışlarının ifade edilmesinin en önemli faktörünün “iki toplum arasındaki ilişkiler çok kötü, iki toplum bir dahabir arada yaşayamaz” algısının olduğunu göstermektedir. Söz konusu faktör, % 54 oranında çok veya çok fazla önemli olarak düşünülmektedir. Kıbrıslı Rumlar, aynı cevabı % 76 oranında vermiştir.

Bunu, % 38 oranında, Kıbrıslı Rumlar, “Kıbrıs Türk toplumunun varlığı için bir tehdittir” görüşü takip etmektedir. Söz konusu gruba karşı düşmanlığın gelişmesinin tarihsel nedenlerine de gönderme yapmaktadır. Bu görüş belirtilen gruba karşı düşmanlığın gelişmesinin iktidar ilişkileri ile ilişkili olan tarihsel nedenlere de atıfta bulunulur. Aynı zamanda, her toplumda milliyetçi tutumların geliştirilmesinin derecesinin yanı sıra her toplumun diğer toplum tarafından tarihsel olarak haksızlığa uğratıldığına inanma derecesini de yansıtmaktadır.

Katılımcıların % 54’ü tarafından verilen, Kıbrıslı Rumlar, “Kıbrıslı Türklere kıyasla bir alt etnik gruptur” cevabı ve % 53’ü tarafından verilen “Kıbrıs Türk toplumunun dini kimliği için tehdittirler” cevabı ise daha az önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir.

Kamu Kurumları

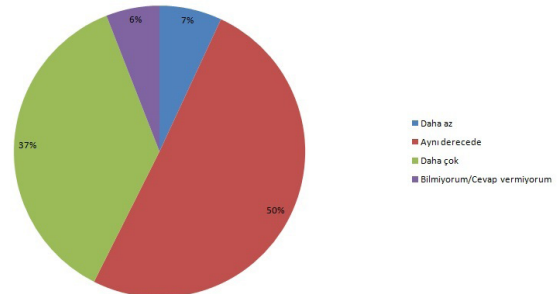
Kıbrıs toplumunun kamu kurumlarının söz konusu gruplara karşı nefret söylemi ve/veya davranışlarını ifade etme derecesini değerlendirerek, Kıbrıslı Türk katılımcıların % 64'ünün kilisenin nefret söylemini çok büyük veya aşırı derecede olarak ifade ettiğini belirterek, kilise kurumunun en ırkçı söylemi kullandığını söylemiştir. Ardından, bunu % 57 oranında Medya takip etmektedir. Kıbrıs Rum toplumuna hitap eden anketin sonuçlarında da belirtildiği gibi, devlet dairelerinde söz konusu gruplara karşı nefret söylemi ifade edip etmedikleri konusu en düşük oranda bulunur (% 35).

Grafik 20

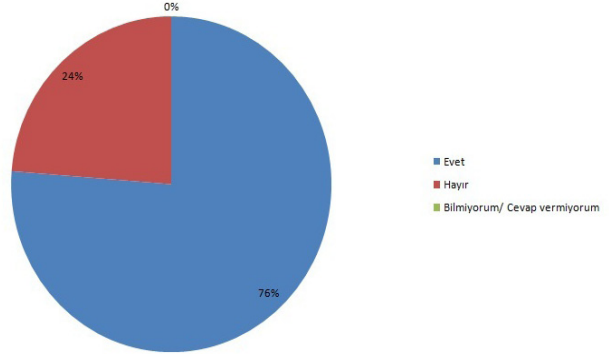
Sözel şiddetin herhangi bir kişiye ya da bir takım insanlara karşı yapılan fiziksel şiddetden daha az, aynı derecede ya da daha çok zararlı olup olmamasına inanıp inanmadıkları sorusuna, katılanların büyük çoğunluğu (% 50)'si şiddetin her iki şekline de aynı derecede önem verdiğini kaydetmiştir. Kıbrıslı Türklerin % 37'si ise sözel şiddetin fiziksel şiddetden daha zararlı olduğunu düşünmektedir.

Sözel şiddetin herhangi bir kişiye ya da bir takım insanlara karşı yapılan fiziksel şiddetden daha az, aynı derecede ya da daha çok zararlı olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Kıbrıs'ta yaşayan üçüncü ülke vatandaşları ile karşılaştırıldığında Avrupa vatandaşlarına karşı ırkçı davranışlar uygulanmasının düzeylerinin farklı olup olmadığına dair bir soruya yanıt verenlerin (% 76) ezici çoğunluğu olumlu cevap, % 24'ü ise olumsuz cevap vermiştir.

Sizce Kıbrıs'ta yaşayan üçüncü ülke vatandaşları ile karşılaştırıldığında Avrupa vatandaşlarına karşı ırkçı davranışlar uygulanmasının düzeylerinin farklı mıdır?

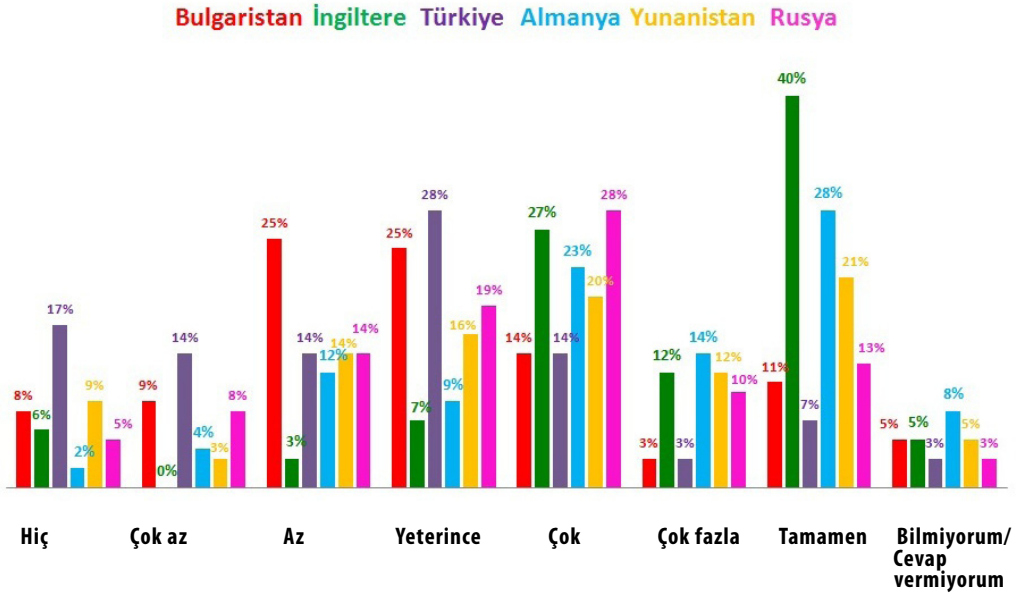
Avrupa Kıtasının Ülkeleri

Katılanlardan belirtilen ülkelerden gelen kişilerin kabul edilmesinin derecesini, (1 ile 10 arasında, 1 = daha az kabul edilebilir ve 10 = tamamen kabul edilebilir) olarak kaydetmeleri istenmiş olup, Kıbrıslı Türkler tarafından Avrupa ülkelerinden gelen kişilerin kabul edilmesinin derecesine ilişkin olarak verilen yanıtların Kıbrıslı Rumlar tarafından verilen yanıtlara kıyasla önemli yorumlar kaydedilmiştir.

1. İngiltere insanların, % 52 tutarında, daha fazla kabul gördüğü ülke olarak görülmektedir. Bu durum, işgal altındaki bölgelerde kalıcı olarak yaşayan ve ekonomik göçmenlere kıyasla yükseltilmiş bir "göçmen" statüsüne sahip olan İngilizlere ilişkindir.
2. Belirtiliği gibi, vatandaşlarının % 42 oranında çok yüksek kabul gördüğü ikinci ülke de Almanya'dır.
3. İlginç olan durum, Yunanistan ile ilgili durumdur. Yunan kökenli kişiler % 33 oranında çok büyük veya tam kabul görmektedir. Katılanların sadece % 17'si ise söz konusu kişileri küçük derecede kabul eder ya da hiç kabul etmez.
4. Türkiye'den gelen kişilere ilişkin cevaplar da çok ilginçtir. Katılanların %45'i Türkiyelilerin az veya hiç kabul gördüklerini ve sadece %10'unun çok büyük kabul gördüğünü düşünmektedir. Bu veriler, Kıbrıslı Türkler ve "ötekinin" bir göstergesi olarak, Türkler arasındaki ilişkiler konusu ile ilgili teorik çerçevenin incelenmesini de teyit etmektedir.
5. Yunanca ankette verilen cevaplarla karşılaştırıldığında, Doğu Avrupa'nın iki ülkesi olan Rusya ve Bulgaristan ile ilgili olarak verilen cevaplarda da bir sapma tespit edilmektedir. Kıbrıslı Türkler % 23 oranında Rusların ve % 14 oranında Bulgarların çok büyük veya tam kabul gördüğünü düşünmektedir. Aynı zamanda, % 27 oranında Rusların ve % 42 oranında

Bulgarların az veya hiç kabul gördüğüne inanmaktadır. Rusların büyük ölçüde kabul edilmesine rağmen, her iki durumda da, kabul edilmenin ortalama derecesi - Ruslara yönelik olarak% 39 oranında ve Bulgarlara yönelik olarak % 47 oranında- açıkça ortadadır. Dolayısıyla, Kıbrıslı Rumlar tarafından kaydedilen büyük fark gözlenmemektedir.

Tablo 13

Üçüncü Ülkeler

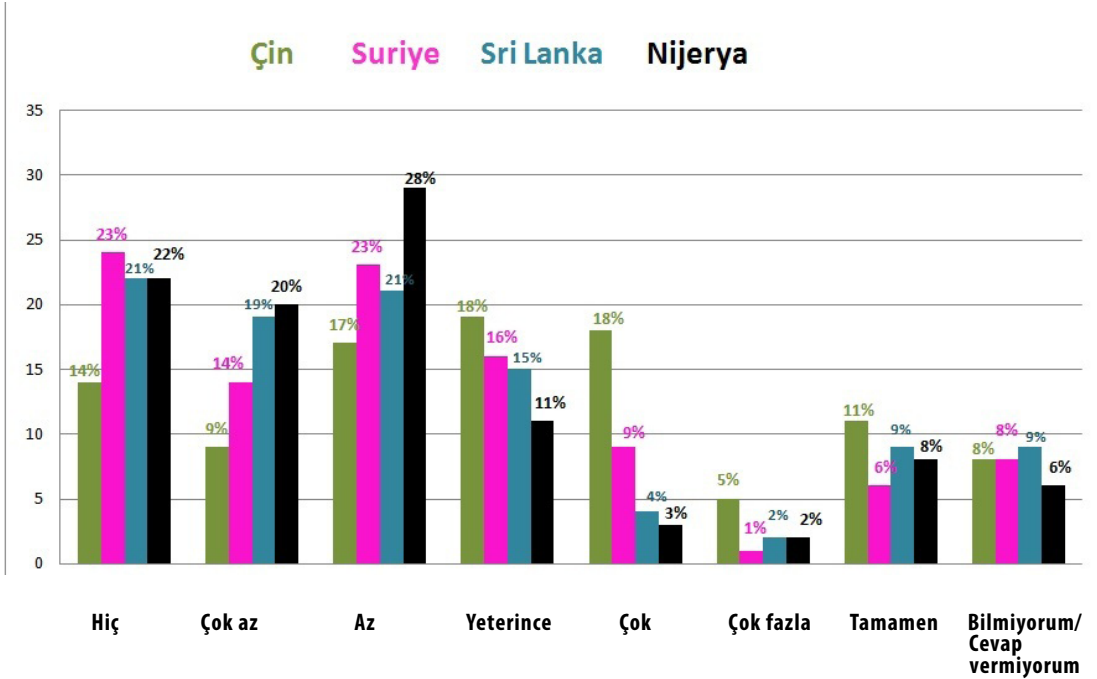
Üçüncü ülkelerden gelen kişilerin kabul edilmelerinin derecesi konusunda da yapılan karşılaştırmadan önemli tespitler kaydedilmektedir.

1. Kıbrıslı Türkler Nijerya'dan gelen kişilerin % 70'e varan oranda en düşük kabulü gördükleri düşünülür. Bu oran Kıbrıslı Rumlar tarafından verilen cevaplardaki % 74 oranına yakındır.
2. En az kabul gören ülkelerin ikinci sırasında % 61 oranında Sri Lanka ve % 60 oranında Suriye yer almaktadır. Bu durum muhtemel iki tür tepkiyi göstermektedir. Bu ülkelerden gelen göçmenlerin çoğunluğunun yoksul sosyo-ekonomik tabakalardan gelmesi sebebiyle birinci tepki sosyal sınıf ile ilgilidir. İkinci tepki ise söz konusu göçmenlerin adaya gelmesinin Kıbrıslı Türklerin iş durumu için bir tehdit olarak algılanması olarak yorumlanabilir.

3. Üçüncü ülkelerden Kıbrıs'a gelen kişilerin arasında olan Çin kökenliler %16 oranında en büyük kabulu görmektedir. Yine de, % 40'a varan önemli bir oran Çin kökenli insanların kabul edilmesinin az veya hiç olduğunu düşünmektedir.

Hem Türkçe hem de Yunanca olarak yapılan ankette, Avrupa ülkelerinden gelen insanların üçüncü ülkelerden gelen kişilere kıyasla genellikle çok daha kabul edilebilir olduğu tespit edilmektedir. Bu durum bir dereceye kadar, Kıbrıs toplumunda göçmen konseptinin nasıl algılandığını yansıtmaktadır. Ekonomik göçmenler (Avrupa ya da üçüncü ülkeler) zengin olarak düşünülen ve dolayısıyla ekonomiye olumlu katkıda bulunabilen kişiler ile karşılaştırıldığında genellikle daha az kabul görmektedirler. Fakat, Avrupa'dan gelen ekonomik göçmenlerin kabul edilebilirliğinin üçüncü ülkelerden gelen ekonomik göçmenlerin kabul edilebilirliğinden daha yüksek olduğu da tespit edilir.

Tablo 14

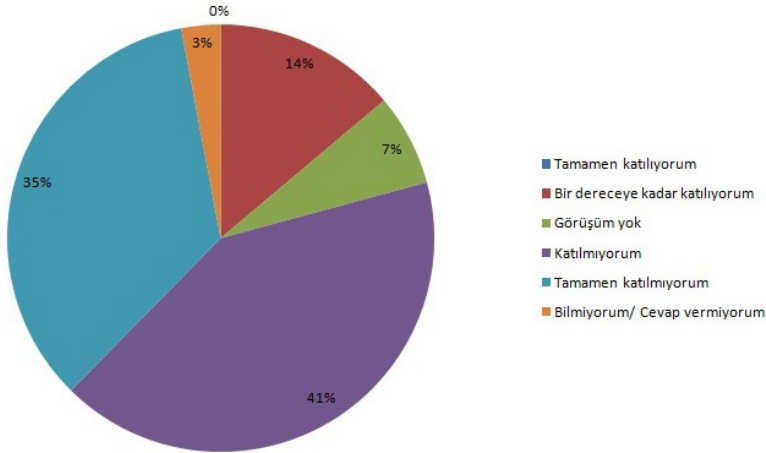

“Devletin” rolü

Devletin gerektiği gibi bu ankete belirtilen gruplara karşı nefret söylemi, olayları ve davranışları azaltmayı amaçlayan faaliyetlerde bulunup bulunamadığı sorusuna, katılanların sadece % 14'ü tamamen veya bir ölçüde katıldıklarını, % 41'i katılmadıklarını, ve %35'i ise tamamen katılmadıklarını belirtmiştir.

Grafik 22

Sizce devletin gerektiği gibi bu ankete belirtilen gruplara karşı nefret söylemi, olayları ve davranışları azaltmayı amaçlayan faaliyetlerde bulunuyor mu?

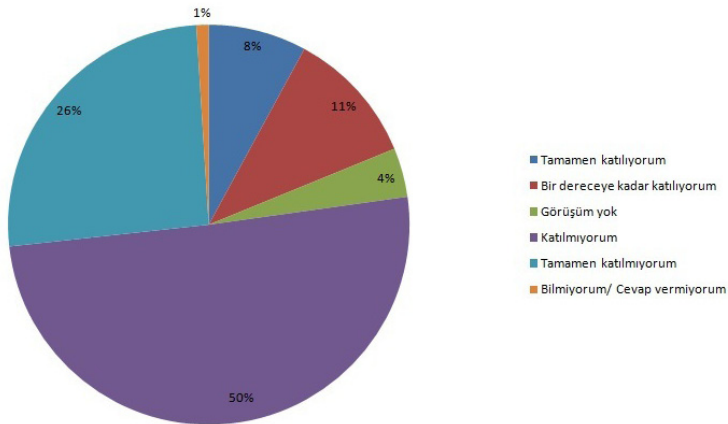

Eğitim sisteminin rolü

Eğitim sisteminin nefret söylemi, olayları ve davranışları azaltmayı amaçlayan eylemlerin yeterliliği konusuna benzer bir soruya, katılanlar benzer bir şekilde cevap vererek, % 19'u tamamen veya bir ölçüde katıldıklarını, % 76'sı ise katılmadıklarını veya tamamen katılmadıklarını belirtmiştir.

Grafik 22

Sizce eğitim sisteminin gerektiği gibi bu ankete belirtilen gruplara karşı nefret söylemi, olayları ve davranışları azaltmayı amaçlayan faaliyetlerde bulunuyor mu?

Dolayısıyla, iki tarafta da kamuoyunun büyük çoğunluğunun, devletin ve eğitim sisteminin bu tür olayları ortadan kaldırmak amacıyla yaptığı eylemleri yetersiz olarak değerlendirdiği açıktır.

Olgunun önlenmesi veya bastırılması

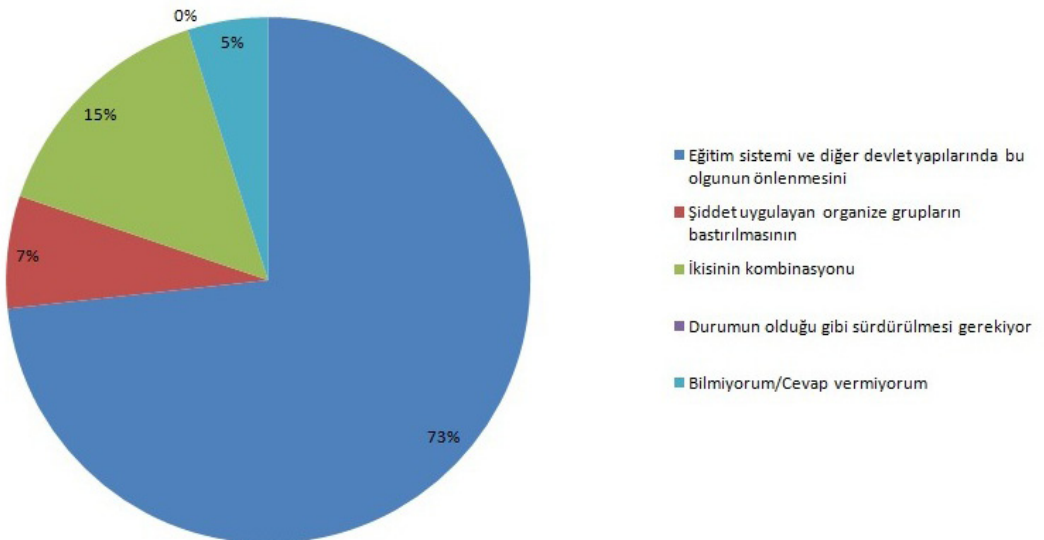
Nefret söylemi ve olaylarının ele alınmasının en iyi / en uygun şekli ikileminde (önleme ve baskı arasında), Kıbrıslı Türk katılanların (Kıbrıslı Rumların aksine) % 73'ünün bu olguyla mücadelesi için eğitim sistemi ve diğer devlet yapılarında bu olgunun önlenmesinin en doğru yol olduğu belirtilmiştir. Katılanların sadece % 4'ü ise belirtilen gruplara karşı (sözel ya da fiziksel) şiddet uygulayan organize grupların bastırılmasının en iyi çözüm olduğunu düşünmektedir.

Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar arasında nefret söylemi ve davranışları olgusunun nasıl ele alınması gerektiği konusunda yer alan farklılaşma, Kıbrıs Türk toplumundaki bu tür olayları önleyebilen kuvvetlerin (yani polis) nefret söylemi ve ayrımcılık olaylarına karışmasının düşünülmesi ile yorumlanabilir. Aynı zamanda polis devlet gücünün daha net bir formu olarak, Kıbrıs Türk toplumuna sorun çözme mekanizmasından daha çok olağanüstü siyasi durumu (Kıbrıs sorununun çözülmemesi, rejimin yasadışılığı) hatırlatmaktadır. Dolayısıyla, Kıbrıslı Türkler eğitim sisteminde hoşgörü ve çok kültürlülük kültürünün bu fenomenleri engellemek için bir araç olarak oluşturulmasının bu sorunu çözmek için en iyi yol olduğunu düşünmektedir.

Herkesin (Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler) bu olgu ile mücadele etmek için önlemlerin alınması gerektiğini düşündüğü ve kimsenin durumu olduğu gibi sürdürülmesi gerektiğine inanmadığı da önemli bir bulgudur.

Grafik 24

Sizce yukarıda belirtilen gruplara karşı nefret söylemi ve olaylarının ele alınmasının en iyi / en uygun şekli hangisi?

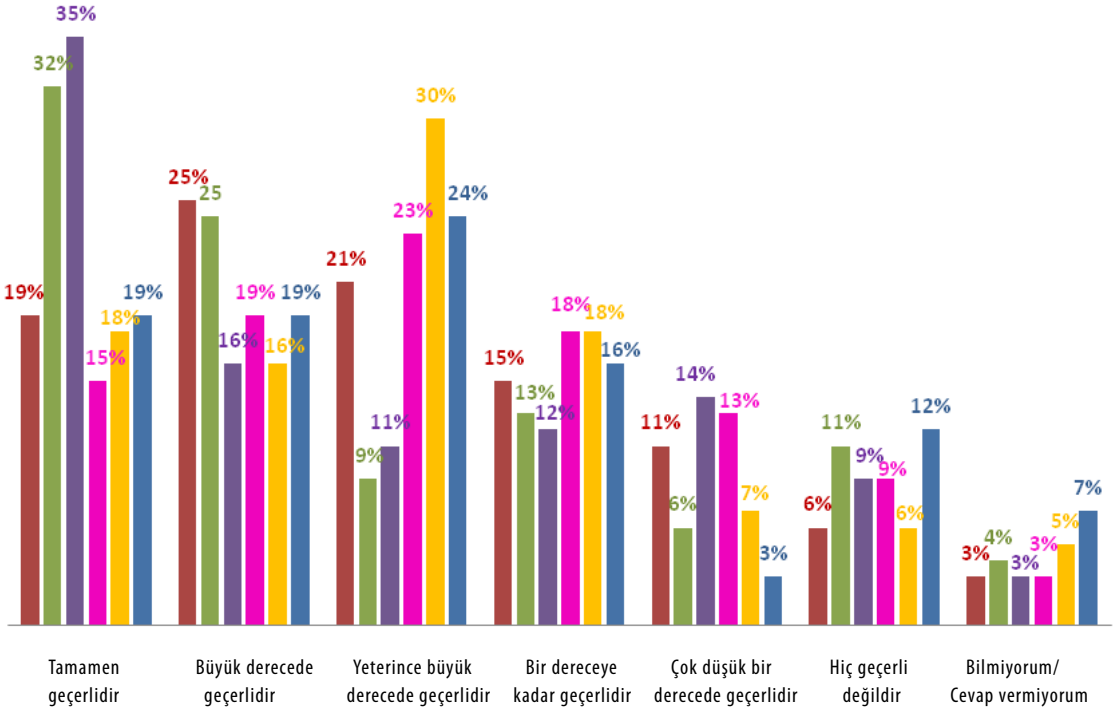

Nefret söylemi ve davranışları nerede gözlemlenir?

Katılanlar, nefret söylemi ve davranışlarının nerede gözlemlendiğine dair sorulan soruda, onların özellikle gündelik konuşmalarda (% 66), iş alanlarında (% 65) ve devlet kurumlarında (% 64) yer aldıkları belirtilmiştir. Bu cevabı, 'internet alanında' (% 62) cevabı takip etmektedir. Bu noktada, katılanların bu olguların internet alanında yer almasının mutlak gücün en yüksek oranı (% 35) belirttiği kaydedilmiştir. Bu cevap, Kıbrıslı Rumlara hitap eden ankete kıyasla en büyük farklılaşmayı teşkil etmektedir.

'Medya' cevabı (% 57) en küçük oranlarda verilmiştir. Fakat, en azından katılanların cevaplarına göre, bu fenomenin Kıbrıslı Türklerin günlük yaşamlarında gözlenen genel yoğunluğu Kıbrıslı Rumlar tarafından kaydedilmesine kıyasla açık bir şekilde daha yüksektir.

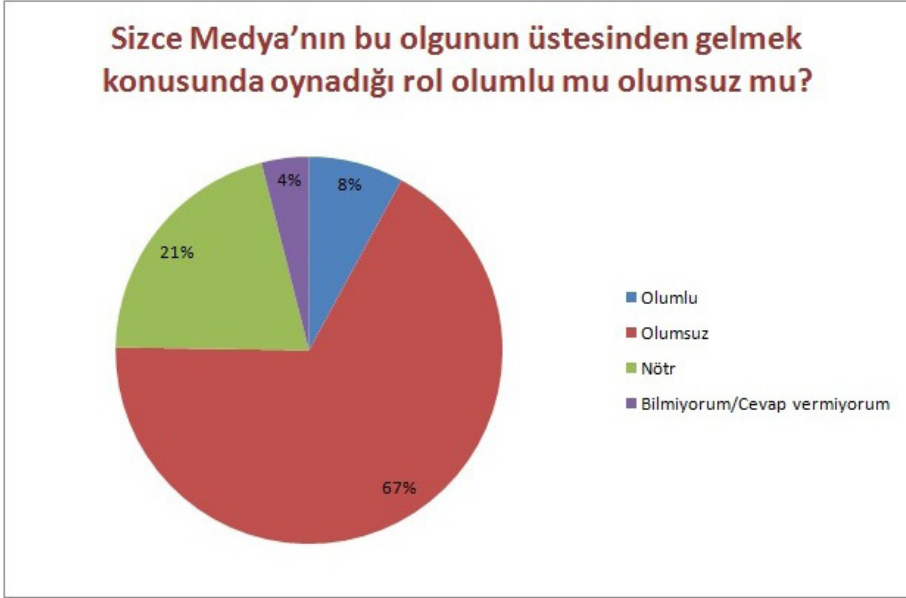
Tablo 15: *Günlük yaşamda yukarıdaki gruplara karşı nefret söylemi, olayları ve davranışlarını çoğunlukla nerede gözlemlersiniz?*

Medya'nın rolü

Medya'nın bu olgunun üstesinden gelme konusunda (%67) olumsuz bir rol oynadığı belirtilmiştir, verilen cevaplardan sadece % 4'ü medyanın rolünü olumlu olarak nitelendirmiştir. Kıbrıslı Türk katılımcılar, Kıbrıslı Rum katılımcılar gibi, Medya'nın nefret söylemi ve davranışlarının yok edilmesine katkıda bulunmadığına inanmaktadır.

Grafik 25

Katılanların kişisel cevapları

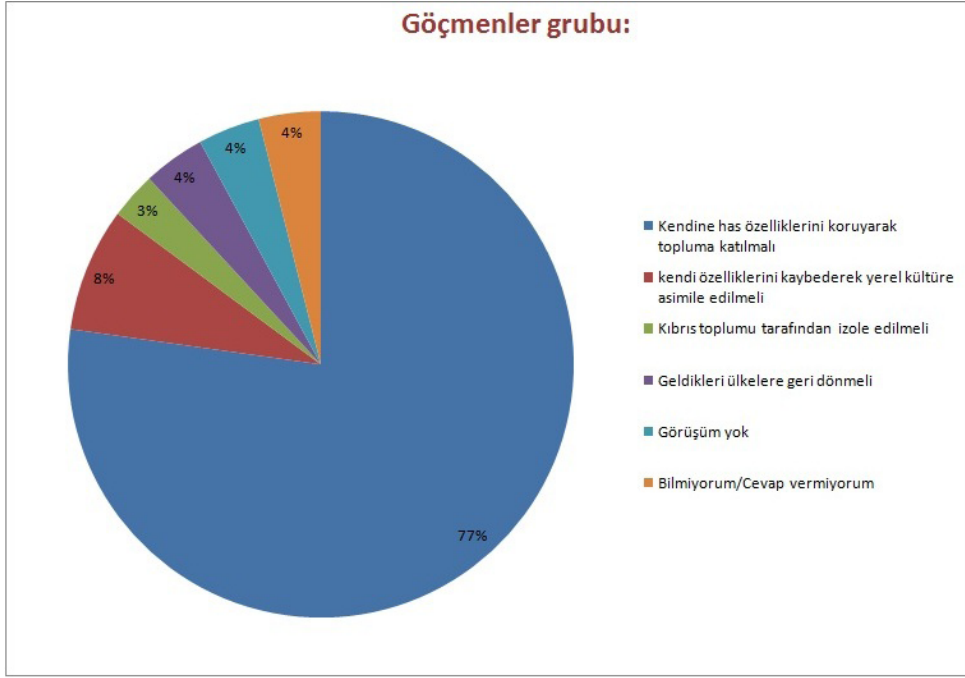
Göçmenler

Katılımcılar, göçmenler konusunun en uygun şekli ile ele alınmasıyla ilgili olarak, en ilerici görüş olan “Kendine has özelliklerini koruyarak topluma katılınsınlar” ve en muhafazakar (yabancı düşmanı) görüş olan “Geldikleri ülkelere geri dönsünler” seçeneklerinden verilen yanıtlar arasında, aşağıdaki gibi kendi kişisel görüşlerini belirtmişlerdir:

Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 77) en ilerici cevabı seçmiştir, % 8'i göçmenlerin kendi özelliklerini kaybederek yerel kültüre asimile edilmeleri gerektiğini belirtmiştir, % 3'ü onların Kıbrıs toplumu tarafından izole edilmesi gerektiğini kaydetmiştir ve % 4'ü ise göçmenlerin kendi ülkelerine geri dönmesi gerektiğine inandıklarını belirtmiştir.

Kıbrıslı Rumların görüşlerine kıyasla, Kıbrıslı Türklerin görüşlerinde biraz daha az ilerici bir algı tespit edilmektedir.

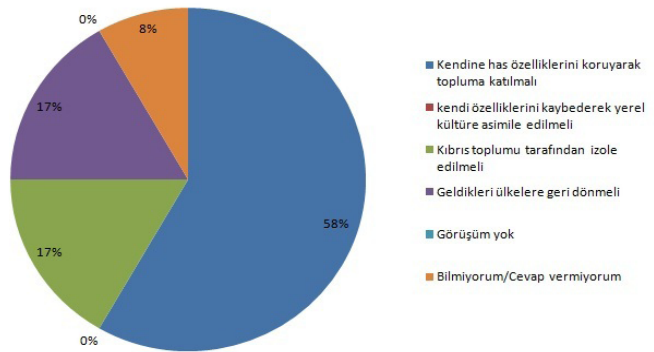
Grafik 26

Grafik 27

İşsizlik faktörünün katılanların göçmenler grubuna karşı görüşlerini etkileyip etkilemediğini incelemek amacıyla, katılanları işsizler grubuyla sınırlayarak, sonuçlarda belirli bir etki belirtilmemiştir. En “ilerici” cevabı verenlerin oranında 19 puan (yani % 58 oranında) önemli bir düşüş kaydedilmiştir. Aynı zamanda, göçmenler, “kendi özelliklerini kaybetmeden, yerel kültürün içine asimile olmalı” görüşünde % 17 oranında bir artış gözlenmiştir. Aynı zamanda, göçmenlerin kendi ülkelerine dönmesi gerektiği görüşünde de %17 oranında bir artış kaydedilmiştir.

**İşsiz kişilerin göçmenlerle ilgili görüşleri
(12 kişi - katılanların %12’i)**

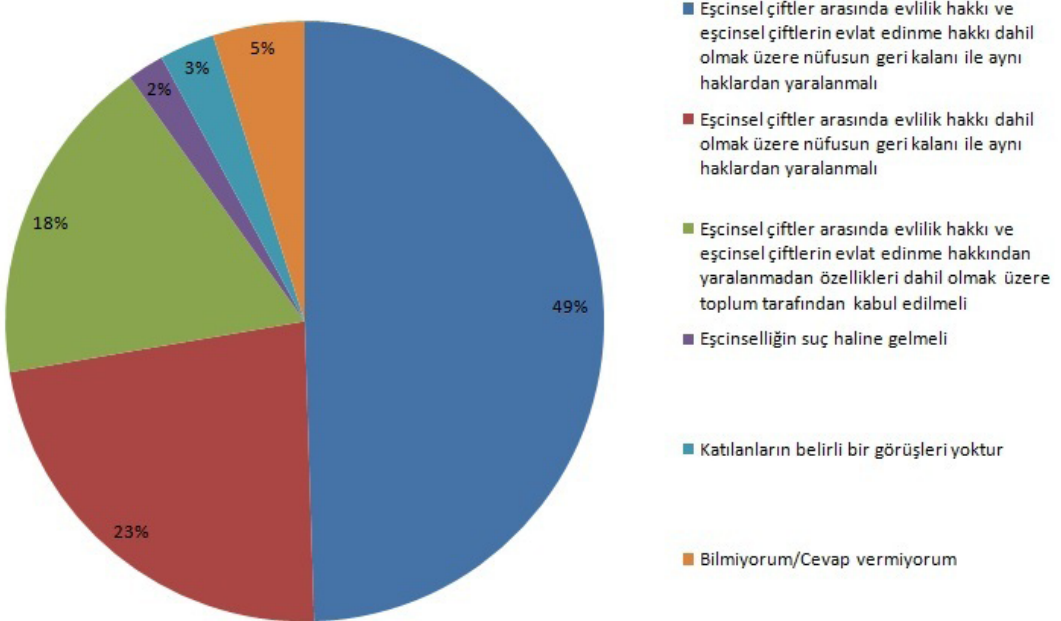

LGBT Topluluğu

Katılanların Kıbrıs toplumundaki LGBT kişilerin ele alınmasının en uygun şekli ile ilgili görüşlerini belirtmesi istenmiştir. En ilerici görüş, “eşcinsel çiftler arasında evlilik hakkı ve eşcinsel çiftlerin evlat edinme hakkı dahil olmak üzere nüfusun geri kalanı ile aynı haklardan yararlanması” ve en muhafazakar görüş “eşcinselliğin yasa dışı olduğunu beyan etmek” görüşüdür. Katılanların % 49’u en ilerici görüşü seçmiştir, % 23’ü, “evlat edinme hakkı dışında, eşcinsel çiftler arasında evlilik hakkının olmasının nüfusun geri kalanı ile aynı haklardan yararlanmalı” görüşünü kaydetmiştir, % 18’i LGBT kişilerin kabul edilmeleri gerektiğine inanıp, ancak belirtilen haklardan yararlanmamaları gerektiğine inanmaktadır ve sadece % 2’si eşcinselliğin suç haline gelmesi gerektiğini söylemiştir. Katılanların % 3’ü ise belirli bir görüşleri olmadığını belirtmiştir.

Grafik 28

LGBT kişileri

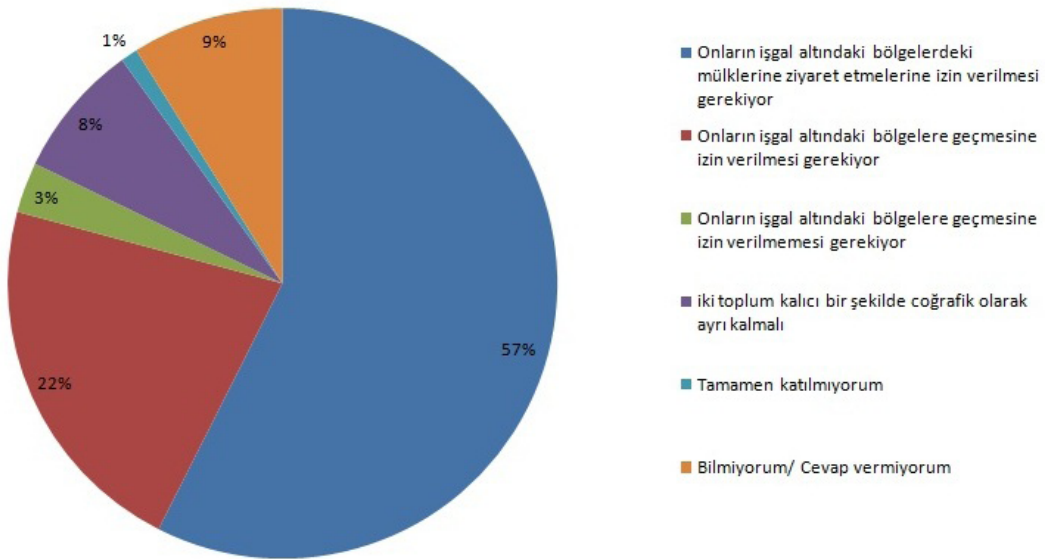
Kıbrıs Rum toplumu

Kıbrıs Rum toplumu ile ilgili sorulan aynı soruya ise, Kıbrıslı Rumlara karşı davranışlara ilişkin en ilerici görüş ve katılanların % 57'nin inandığı "Onların işgal altındaki bölgelerdeki mülklerine ziyaret etmelerine izin verilmesi gerektiği" sonucu çıkmıştır. (Not. Soru Kıbrıs işgalinin içinde bulunduğu mevcut durumdan kaynaklanan haklar ve yükümlülükler ile sınırlıdır. Tüm haklar ve yükümlülüklerden ancak Kıbrıs sorununun çözülmesinde söz edilebilir)". En mühafazakar görüş ise "iki toplum kalıcı bir şekilde coğrafik olarak ayrı kalmalı" görüşüdür. Katılanların % 22'si onların işgal altındaki bölgelere geçmesine izin verilmesi gerektiğini ve % 3'ü onların işgal altındaki bölgelere geçmesine izin verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Katılanların % 8'i ise iki toplumun kalıcı bir şekilde coğrafik olarak ayrı kalması gerektiğini kaydetmiştir ve % 1'i belirli bir görüşünün olmadığını söylemiştir.

Bu durumda, Kıbrıs Rum topluluğunun Kıbrıslı Türkler tarafından ele alınması konusunda Kıbrıslı Rumların Kıbrıslı Türkleri algılanmasından önemli bir ölçüde daha az ilerici bir algı kaydedilmektedir. Bu farklılaşma özellikle Kıbrıslı Rum nüfusun Kıbrıslı Türklerin arasında bulunması meselesinde tespit edilmektedir. Bu noktada, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıslı Rumların çoğunluğundan "korkan" kolektif bilinçlerinin tarihsel boyutu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Kıbrıslı Rumların Siyasi eşitliği için güvence olmadan Kıbrıslı Türklerin arasında kalıcı olarak yerleşmesi, özellikle toplumlararası çatışmalara ilişkin tarihsel bellekleri nedeniyle şüphe ile değerlendirdikleri bir perspektiftir.

Grafik 29

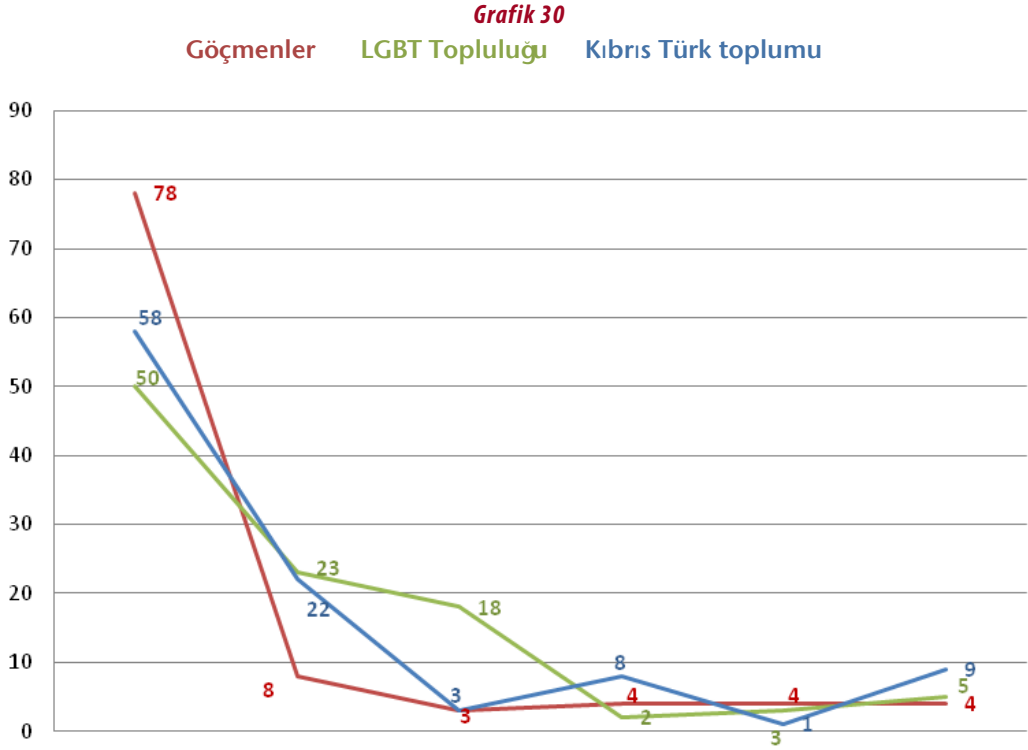
Kıbrıslı Rumlar

Daha pratik bir düzeyde, Kıbrıslı Rumlara ait olan malların geri istenmesi korkusu hakimdir. İkinci korku ekonomiktir ve muhtemelen yani Kıbrıslı Rumların olası ekonomik egemenliği veya onlara bağımlılığı anlamına gelmektedir.

Aşağıdaki grafik oranı, en ilerici görüşlerin ilk olarak göçmen grubu, ardından da Kıbrıs Rum toplumu ve son olarak LGBT kişiler için ifade edildiğini göstermektedir.

Fakat buna rağmen, katılımcıların genellikle incelenen üç grup için ilerici görüşler ifade ettiğine de dikkat edilmelidir.

Yaş faktörü

Az sayıda kişiler tarafından verilen cevapların sınırlı sayıda olması nedeniyle istatistiksel hatanın olasılığıyla yaş faktörünün araştırılan gruplarla ilgili olarak verilen cevapların ilerleyici olmasında önemli bir rolünün olup olmadığını inceleme girişiminde bulunduk. Katılanların kişisel görüşünü ilk üç soruya verilen en ilerici görüşü izole ederek, her yaş grubu tarafından verilen yanıtların sayısına göre aşağıda belirtilen oranları çıkardık:

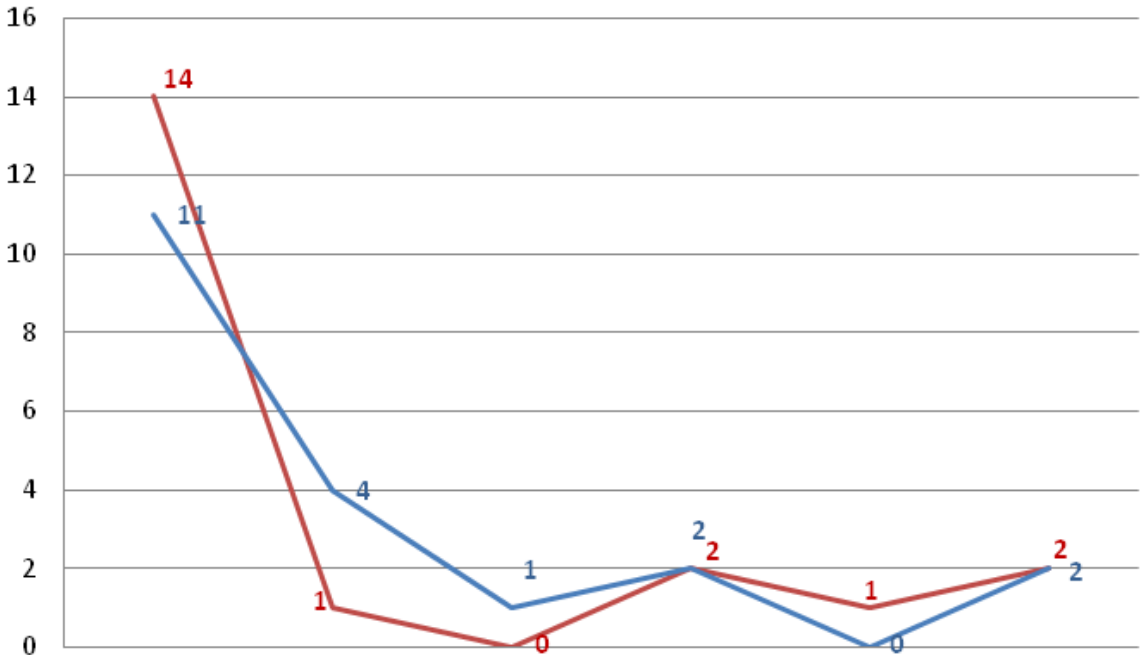
Tablo 16: Belirtilen gruplara yapılan muameleye ilişkin sorulara, yaş gruplarına göre, en ilerici yanıtı veren kişilerin oranı

	18-24 (126 kişi)	26-40 (211 kişi)	41-60 (75 kişi)	60+ (12 kişi)
Göçmenler	61,5%	80%	87%	100%
LGBT Topluluğu	57,6%	58%	46,6%	0%
Kıbrıs Türk toplumu	57,6%	54%	26,1%	50%

1. Verilen cevaplar, yaşı genç olan katılımcıların yaş gruplarının göçmenlere ilişkin sorulan soruya diğer yaş gruplarına kıyasla en ilerici görüşü daha az sayıda ifade ettiğini gösterir, oysa Kıbrıs Rum toplumu ile ilgili olarak en ilerici görüşü daha fazla sayıda ifade etmişlerdir. Gençlerin 18-24 yaş grubu % 57 oranında, ve 26-40 yaş grubu % 58 oranında, LGBT kişilerin ele alınması ile ilgili olarak en ilerici kavramlara sahiptir. Dolayısıyla, genç insanların diğer yaş gruplarına kıyasla cinsel yönelim konularıyla ilgili olarak, Kıbrıslı Rumlar ve göçmenler konusuna ilişkin ifade ettikleri görüşler ile karşılaştırıldığında daha ilerici kavramları kullandıkları görülmektedir.
2. Kıbrıslı Rumların genç nesillerin durumunda olduğu gibi, genç Kıbrıslı Türklerin daha yaşlı gruplara kıyasla, daha az ilerici tutumları vardır.
3. “Göçmenler yüzünden işsizlik yükselir” görüşünün yukarıda belirtildiği gibi göçmenlere karşı nefret söylemi ve tutumlarının ifade edilmesinde son derece önemli bir faktör olarak görülmesi (% 51) Kıbrıslı Türklerin yeni nesillerini de olumsuz bir şekilde etkilemektedir.
4. Kıbrıslı Rumlar grubu ile ilgili olarak, en ilerici görüşü ifade eden yanıtlar gençler tarafından verilmiştir. Bu durum, muhtemelen gençlerin iki toplumu ayıran olayları yaşamadıkları için “öteki” kavramıyla ilgili bir takım etnik merkezli algılamaları geliştirmemelerini yansıtır. Aynı zamanda, söz konusu oran muhtemelen bu yaştaki Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs sorunun çözülmesini arzu etmelerini ve aynı zamanda bu sorunun hala sürdürülmesinde oyandığı rolden memnuniyetsizliğini göstermektedir. İlerleyen yaş gruplarında daha ilerici bir eğilimi olan Kıbrıs Rumlarının aksine, Kıbrıslı Türklerde ilerici cevaplarda 41-60 yaşlarında sadece % 26.1 oranına varan (oran olarak) bir düşüş eğilimi kaydedilmektedir.
5. Dolayısıyla, her iki toplumdaki katılımcıların verdiği cevaplarda bir ters eğilim gözlenmektedir. Kıbrıslı Türklerin daha yaşlı gruplar ya kendileri ağırlıklı olarak toplumlararası çatışmaları yaşamış olanlar veya onların ilgili anıları, deneyimleri ve hikayeleri olan gruplardır. Yani o yaştaki kişilerin kolektif bilincinde Kıbrıs Rumlarının çoğunluğakarşı belirgin bir güven eksikliğinin kaydedildiği bir dönemin anılarını taşımaktadırlar.

Cinsel yönelim konularında daha muhafazakar bir tutumu olduğu görülen, yani LGBT topluluğunun çeşitliliğinin eşcinsel çiftler arasındaki evlilik hakkı veya eşcinsel çiftler tarafından evlat edinme hakkı olmaksızın toplum tarafından kabul edilmelerine dair olumlu cevap veren (toplam 18 kişi) ve eşcinselliğin suç haline gelmesi gerektiğini savunan (2 kişi), (tüm katılanların % 19.8'i) her yaştan kişileri ayırarak, göçmenler ve Kıbrıslı Rumlar ile ilgili sorulara da verdikleri yanıtları incelediğimizde, en 'muhafazakâr' katılımcıların LGBT kişilere ilişkin algılarının, Kıbrıs Rum toplumu ile ilgili verdiği cevaplarla kıyaslırsak (% 55 en ilerici cevabı verdi) çok daha ilerici olduğunu görürüz, göçmenlere ilişkin görüşler ise daha da ilericidir (% 70 en ilerici cevabı verdi). Bu karşılaştırma hem Kıbrıs Rum toplumunda hem de Kıbrıs Türk toplumunda, cinsel yönelim konularının Kıbrıslı Türk ve göçmenlerle ilgili konular ile karşılaştırıldığında daha muhafazakar bir şekilde ele alındığını gösterir.

Grafik 31
Göçmenler Kıbrıs Türk toplumu

'Cinsiyet' Değişkeni

Katılanlar tarafından ifade edilen görüşleri karşılaştırıp "cinsiyet" değişkenini inceleyerek, kadınların erkeklere kıyasla belirtilen gruplara karşı daha az ilerici bir davranış gösterdiklerini görürüz. Erkekler, ilk olarak göçmenlere, ardından da Kıbrıs Rum toplumu ve son olarak da LGBT kişilere yönelik daha ilerici görüşler ifade etmişlerdir. Kadınlar ise erkeklere kıyasla 5 puan daha düşük olarak grupları aynı şekilde sıralamışlardır.

Bu örneğe göre, Kıbrıslı Türk kadın nüfusunun erkek nüfusundan daha az ilerici olan görüşlerini ifade etmeleri görülmektedir

Tablo 17: Belirtilen grupların ele alınması ile ilgili sorulara en ilerici yanıtı veren erkekler ve kadınların oranı

	ERKEK	KADIN
GÖÇMENLER	79%	72%
LGBT KİŞİLER	50%	44%
KIBRIS TÜRK TOPLUMU	59%	52%

Diğer kültür ve yaşam tarzı deneyimi olanların daha ilerici kavramlara yönelik olarak değişik cevaplar verip vermediklerini tespit etmek amacıyla, katılanların devamlı olarak (herhangi bir süre boyunca) iş, çalışma veya başka bir nedenle yurt dışında yaşayıp yaşamadıkları parametreleri göz önüne alındığında aşağıdaki sonuçlara varırız: Katılımcılar tarafından sırasıyla her soruya verilen en ilerici görüşü ifade eden cevabı ayırarak ve yurtdışında yaşamış ve sırasıyla yaşamamış kişiler tarafından verilen cevapların sayısına dayanarak karşılıklı oranları da belirterek, hayatlarının bir döneminde yurt dışında yaşamış (ya da şu anda yaşayan) kişiler, başka ülkelerdeki yaşam deneyimi olmayan insanlara kıyasla açıkça en ilerici eğilimi gösterdikleri görülür.

LGBT bireyler ile ilgili olarak en ilerici görüşü ifade eden yanıtların en küçük sayısı yurt dışında hem yaşamış olanlar (% 52) hem yaşamamış olanlar (% 45) tarafından verilmiştir. Dolayısıyla, cinsel yönelim konularıyla ilgili olarak daha muhafazakar görüşlere yönelik ciddi bir eğilimin olduğu görülür, fakat yine de yurtdışında yaşamış olanlar açıkça daha ilerici bir eğilim gösterirler.

Kıbrıslı Türklerin diğer toplum ile ilgili cevaplarının Kıbrıslı Rumlar tarafından verilen cevaplarla karşılaştırıldığında, önemli bir fark gözlenmektedir. Yurtdışında yaşamış

olan Kıbrıslı Rumların % 81'i Kıbrıs Türk toplumuna ilişkin daha ilerici bir cevap vermesine rağmen, Kıbrıslı Türklerin aynı gruptan sadece % 59'u yurtdışında yaşamayan Kıbrıslı Türk grubundan (% 55) daha ilerici bir görüş kaydetmiştir. Dolayısıyla, diğer ülkelerde kazandıkları deneyimler Kıbrıslı Türklerin diğer toplumayaklaşımını değiştirmeyip daha az ilerici tepkilere eğilimin devam ettiği görülmektedir.

Tablo 18: Yurtdışında yaşamış ve yaşamamış olan ve belirtilen grupların ele alınması ile ilgili sorulara en ilerici yanıtı veren kişilerin oranları

	Yurtdışında yaşamış olan kişiler (63 kişi)	Yurtdışında yaşamamış olan kişiler (38 kişi)
GÖÇMENLER	80%	74%
LGBT KİŞİLER	52%	45%
KIBRIS TÜRK TOPLUMU	59%	55%

BEŞİNCİ KISIM

HUKUKİ ÇERÇEVE

Lakis N. Christodoulou
Avukat & Hukuk müşaviri

*Nefret Söylemi ve Nefret Suçlarına ilişkin
hukuk çerçevesi ile ilgili araştırma*

*“People demand freedom of speech
as a compensation for the freedom of thought
which they seldom use. ”*

Søren Kierkegaard

(Danimarkalı felsefeci, 1813-1855)

Hukuki Çerçeve

Kıbrıs toplumundaki sözlü suçlar ve nefret suçlarının cezalarını düzenleyen hukuki çerçeveye dair araştırmadaki amaç bir dizi politika önerisi yaratmaktır. Hukuki çerçeve ve Kıbrıs'ta hakim olan durum, tartışma konusu olması ve mevcut yapıların iyileştirilmesi amacıyla analiz edilmektedir.

Araştırma başlangıçta hukuki çerçeveyi anlatmakta, uluslararası sözleşmelere, anayasaya, Kıbrıs Cumhuriyeti Ceza Hukukuna ve diğer hukuki metinlere değinmektedir. Araştırmada ayrıca sözlü suçlar, nefret suçları ve ayrımcılıklarla ilgili meseleleri hükme bağlayan hukuki çerçeve tam olarak ortaya konmaktadır.

Araştırmada, böylesi suçların tespit edilmesi, şikayet mekanizmalarının yasalaşması ve bu tür suçların kovuşturmayla uğramasını içeren hukuki çerçevedeki muhtemel düzenlemeler ve eklere yönelik hüküm ve öneriler de sunulmaktadır. Öneriler, suçlara maruz kalanlara daha geniş bir korunma çerçevesi yaratmayı ve böylesi olayların etkili bir biçimde takip edilmesini öngörmektedir.

Araştırma, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin etkili bir biçimde denetim uyguladığı hukuki sistemine odaklanmaktadır. Araştırma ve araştırmanın özellikle öneri ve sonuçları içeren son kısmının esas amacı sözlü suçlar ve nefret suçları için kamusal diyaloga temel oluşturmaktır.

Araştırmadan çıkarılacak en temel sonuç, "Kıbrıs'ta bütünsel olmasa da sözlü suçlar ve nefret suçları için bir hukuki çerçeve bulunmaktadır ancak tam olarak uygulandığı gözükmemektedir" şeklindedir. Bununla birlikte, mevcut hukuki çerçevenin güçlendirilmesi ihtiyacının da altı çizilmektedir.

Bu araştırma, sözlü suçlar ve nefret suçlarıyla hukuki olarak mücadele edilmesine odaklansa da, Kıbrıs'ta yaşanan fenomenlerle mücadele için konuya bütüncül yaklaşılması gerekir. Ayrıca, bir bilgilendirme politikası hazırlanması ve toplumun ise algı ve davranışlarının değiştirilmesi amacıyla hassaslaştırılması gereklidir. Bu, temel hedefi, ırkçı kalıplar, şiddet eylemleri, sözlü suçlar ve nefret suçlarıyla mücadele, farklı olanın kabul edilmesi ve hoşgörüye öne çıkarmak olan doğru bir eğitim aracılığıyla mümkündür.

Özet Öneriler Listesi

1. Cinsel yönelimler, cinsel kimlikler ve özörlölük temelinde davranışları da içerecek düzenlemelerin kabul edilmesi.
2. Nefret vakalarıyla mücadele için temel bir araç olarak mevcut ulusal yasanın sadık bir biçimde uygulanması.
3. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesinin 21. maddesinde öngöröldüğü üzere tüm kriterler içirilecek bir biçimde uygulama alanının genişletilmesi amacıyla daha fazla düzenleme yapılması.
4. Böylesi konuların halledilmesine öncelik verilmesi yani şikayetlerin derhal araştırılması, hukuki meselelerin düzenlenmesi, konunun mahkemeye verilmesi ve davanın kısa sürede görölmesi.
5. Böylesi suçların araştırılması esnasında ırkçı şiddet kavramının genişletilmesi, olayın sadece ırkçı şiddet gösterimiyle sınırlanmaması “kurban veya başka bir kişi tarafından ırkçı olarak nitelendirilen” olayların da araştırılması.
6. ırkçı şiddet ve nefret suçlarının, Ailede Şiddet Yasası ve Spor Sahalarında Şiddetin Önlenmesi Yasasında olduğı gibi daha sert bir biçimde cezalandırılmasını öngören ilgili hukuki düzenlemenin kabulü.
7. Saldırı ve nefret suçlarının gençlik suçları kapsamına alınmaması ve bu vakaların ırkçı boyutuna ilgili ağırlığın verilmesi.
8. N.134(I)/2011 nolu düzenlemeyle sözlü nefret olaylarının tespit edilip bunlara karşı mücadele edilmesini öngören yeni bir mekanizmanın oluşturulması veya mevcut mekanizmanın iyileştirilmesi.
9. Homofobik sözlere ve homofobik şiddete karşı mücadeleyle ilgili yasa tasarısının ileri sürölmesi ve yeterli korumanın sağlanması.
10. 2012/29/EE nolu, nefret suçları kurbanlarının korunması, desteklenmesi ve bu kişilerin haklarındaki standartlara ilişkin Avrupa Yönergesiyle uyumluluğun sağlanması, Avrupa Konseyi’nin 2001/220/JHA nolu çerçeve kararının sözlü ve nefret suçları kurbanlarını da içerecek biçimde değıştirilmesi.
11. Hükümettekilerin ve devlet makamlarının sözlü nefret olarak algılanacak açıklamalara gitmesinin yasaklanmasına yönelik yasal düzenleme veya kanunun kabulü.

12. Yetkili mercilerin, anayasanın ve yasaların uygulanması çerçevesinde aşırı sağ grupların eylemlerini takip etmesi, böylece her türdeki ırkçı davranışların engellenmesi.
13. Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık olmaksızın, tüm hassas grupları koruyan ve insan haklarına saygıyı içeren bir kanunun hazırlanıp kabul edilmesi.
14. Gazeteci Etiğine dair Kanunun medyada sözlü nefretle mücadelede etkin bir araç olup olmadığının değerlendirilmesi, müdahil kurumlarla iştişare yapılarak gerekli düzenlemelerin ileri sürülmesi ve bunların sadık bir biçimde uygulanması.
15. Eğitim Bakanlığının İrkçılık Karşıtı Davranış Talimatnamesi ve İrkçı Olayların Tespit Edilip Yönetilmesine İlişkin Rehberin derhal hayata geçirilmek üzere uygulanması.
16. İnternet kullanımının ırkçı ve yabancı düşmanı yorumların yayılmasında kullanılmasının önlenmesi için derhal önlem alınması. Bunları yazan kişilerin de cezai kovuşturmayla uğraması için önlem alınması.
17. Yargı süreci sırasında özel bir tehdit, şantaj ve intikam nedeniyle korunma ihtiyaçları olduğu saptanan kurbanların kişisel değerlendirilmesiyle ilgili yönergenin 22. maddesine özel önem verilmesi.
18. Kıbrıs Kamu Yönetimi Akademisi aracılığıyla tüm devlet memurlarının ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadele konularında ulusal yasaya dair eğitilmesi.
19. Sivil Toplum Kuruluşlarının, İnsan Hakları konusunda rolünün güçlendirilmesi.
20. Araştırmada geçen kuruluşların referanslarının, ulusal yasa ve ceza kanununun düzeltme veya iyileştirme amacıyla incelenmesi.

Sonuç olarak, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık olaylarıyla mücadelenin, devletin ve toplumun anayasanın eşitlik ve insanlık gururu ilkelerine saygı ve bağlılığını yansıttığını vurguluyoruz.

Kıbrıs Yönetim Ombudsman'ının raporunda da bahsedildiği gibi¹:

“Bu çaba ciddidir, eğer böylesi olaylarla mücadelede atalet, tahammül, sükut ve çaresizlik hakimse, cezasızlık yüceltilmekte ve bu olaylar yinelenmektedir. Tam aksine kararlı bir müdahale, devlet ve toplumun tehlikeli fenomenler, aşırılıklar ve hoşgörüsüzlüğe karşı direnişi ve sıfır tahammülünü gösterecektir”.

SONUÇLAR

PROMITHEAS Araştırma Enstitüsü, “Kıbrıs’ta Nefret Söylemi, Davranışları ve Suçlarının Ele Alınması” genel başlığı altında projenin uygulanmasının bir kısmında bu olguyu, yaygınlığını ve şekillerini kaydetmek için bir araştırma yürütmektedir. Özellikle de bu araştırma Kıbrıs’taki iki ana toplumun (Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk) üzerinde durularak Kıbrıs’ın sosyal ve siyasi çevresini ele almaktadır ve üç sosyal / etnik grup, göçmenler, LGBT topluluğu ve öteki topluma karşı tutumları ve davranışları incelemektedir. Bunu yaparken de özellikle Kıbrıs’ın Avrupa Birliği’ne katılımının ardındaki döneme odaklanmıştır. Aynı zamanda, konuların tarihi perspektifi de kaydedilmiştir.

Araştırmanın incelenmesi, sosyal temsil, basmakalıplar ve önyargılar kavramlarının da aracılığıyla açıklanan “öteki” kavramının teorik oluşturulmasına dayanmaktadır. Klişeler ve önyargılar her sosyal varlığın çevresi ile ilgili sosyal temsilin ayrılmaz bir parçasıdır ve onlarla devamlı olarak etkileşim içindedir. Bunlar esas olarak, belirli sosyal gruplara ilişkin olumsuz algıları olan kalıplar, her kişinin sosyal hiyerarşideki konumuna dayanarak oluşan önyargılar, üyeleri ötekiliğin damgasını taşıyan ve sosyal olarak dışlanmış / marjinal gruplardan oluşturulmaktadır. Bireyler (ya da gruplar) “öteki”, “yabancı”, “düşman”, “farklı” olanı teşkil etmektedir. Söz konusu kişiler, kendi kontrolü altında siyasi ve ekonomik etkileşim mekanizmasına sahip olan ve kamuoyunu yönlendirmeyi ve kendi görüşünü oluşturmayı başarıp, olaya hakim olabilen sosyal grup tarafından olumsuz bir şekilde ele alınmaktadır. Olumsuz ele alma, küçümseme, sömürme, sözel ve fiziksel şiddetin yoluyla yani nefret söylemi, davranışları ve suçlarıyla ifade edilen ırkçılık kavramında özetlenmektedir.

Kıbrıs toplumunun durumunda, yukarıda belirtilen teorinin, incelenen 'öteki' üç sosyal grubun birçok seviyede yer alan değişikliklerine rağmen sosyal algıda ve (daha düşük seviyede) davranışlarda muhafazakar tutumlar sürdüren Kıbrıs toplumu tarafından düşmanca /hoşgörüsüzce ele alınmasının tamamen doğrulandığı görülmektedir. Doğal olarak, iki toplumun incelenmekte olan üç grubu ele aldığı şekillerde de farklılar vardır. Bu durum, büyük ölçüde iki toplumun ortak yolları / yöntemleri / kavramları ve ortak sorunların çözülmesiyle ele alınmasını engelleyen ulusal ayrılmadan kaynaklanmaktadır. Fakat buna rağmen onların davranışları önemli ölçüde yakınlaşmaktadır ve bazı genellemelere izin vermektedir:

1. Tarih önemlidir: Milliyetçiliğin zaman boyunca nefretin oluşması ve gelişmesindeki rolü

İki toplumda da önemli derecede düşmanlık ve "ötekinin" kabul edilmemesi yer almaktadır. Kıbrıslıların incelenen konuyla ilgili algıları ülkenin tarihi, İngiliz sömürge sisteminin kurumsal ve diğer uygulamalarıyla Yunanistan - Türkiye arasında ve iki toplum arasındaki çatışmalı ilişkilerde derin köklere sahiptirler. İncelenen üç gruba karşı kalıpların ve önyargıların zaman boyunca oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesinin temel aracı milliyetçilik ve onun yarattığı standartlar / değerlerdir.

Kıbrıs'ta hakim olan milliyetçi söylem, yerli ve cinsel "ötekinin" ortadan kaldırılması yoluyla yapılandırılmaktadır. Milliyetçi sosyal standartlara uymayan herşey, ırkçı ifadelerle de mağdur olmaktadır. Bu durum her üç grupta da tespit edilebilmektedir.

Osmanlı işgali sırasında, iki toplum arasındaki ilişkiler güç ve sınıf ilişkilerinden ve din faktöründen etkilenip şekillendirilmektedir. Bu şekilde, bir arada yaşamamanın, çatışmanın ve ortak ayaklanmaların örnekleri yer almaktadır. "Ulus" unsuru ise sonradan ve özellikle de İngiliz sömürge yönetimi altında ortaya çıkmaktadır. Bu unsur iki etnik grubu çelişkili ve çatışmacı bir şekilde siyasileştirmektedir. Etnisitenin siyasallaşması hem İngiliz yönetimi hem de iki "ana vatan" tarafından teşvik edilen karşıt hedefler yaratmaktadır. 1950'ler iki toplum arasındaki ilişkilerin bozulmasının katalizörü olmuştur.

Bu noktada iki toplum arasındaki ilk nefret söylemi görülmektedir. Bu olgular, milliyetçi paramiliter örgütler tarafından geliştirilmiştir. Söz konusu olgular her iki toplumda da organize edilip, 1963-1964 döneminde de toplumlararası çatışmalar sırasında suç haline gelmiştir ve 1974 yılında yer alan darbe ve istila ile kesin bölünmeyi getirmiştir. O zamandan beri, milliyetçilik kurumsal ve davranış faktörleri aracılığıyla basmakalıp sözler, klişeler ve önyargıların sürdürülmesinde de önemli bir faktör olmaya devam etmektedir.

LGBT topluluğuna karşı ifade edilen önyargı ve ırkçılık sorunu da milliyetçilik ile bağlantılıdır. Milliyetçilik, Kıbrıs toplumunda din ve ailenin en önemli kurumlar olduğu ve vatan sevgisinden ayrılmaz olduğu algısını oluşturmayı başarmıştır. Bu algıya göre, geleneksel modellerde bu kurumların hakim olması sağlıklı bir toplum için oksijendir. Dolayısıyla din kişinin evlenmesi ve çocuk yapması ve aile odaklı be-

lirli bir yaşam tarzını takip etmesi gerektiğini zorunlu kılar. LGBTT bireyler bu standarda uymadıkları için toplumda kabul edilemezler. Bu noktada, erkekler arasındaki cinsel ilişkinin suç haline gelmesinin İngiliz sömürge döneminde yasallaştırılması ve kaydedilmesi gerekmektedir. Bu yasa, 1960 sonrasında da Kıbrıs mevzuatının bir parçası olmaya devam etmektedir ve ancak Kıbrıs'ın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne şikayet edilmesinin ardından 1998 yılında değiştirilmiştir.

Yukarıdaki bulgular, Kıbrıs Türk toplumunda da LGBT kişilerin ele alınması ile de ilgilidir. Ancak Kıbrıs Türk toplumunun durumunda bu olgunun daha yoğun olduğu vurgulanmalıdır. Bu durumda da milliyetçi egemen söyleme göre, Türk milleti hem vatandaş hem de cinsiyet için çok özel rolleri olan bir "örnek varlıktır". Erkeğin milleti savunması gereklidir, tüm vatandaşlar ise milletin çoğalmasına katkıda bulunmalıdır. LGBTT bireylerin taşıdığı "özelikler" yukarıdaki kavrama göre, Türk milletinin algılanması yoluyla kabul edilemez bir yabancı kültürel boyuttur.

Göçmenlere karşı nefretin ifadesi ile ilgili olarak yine milliyetçiliğe ilişkin paradokslar ve özellikler vardır. Kıbrıslı Rumların göçmenlere karşı davranışları paradoksal olarak nitelendirilebilmektedir: Kıbrıs'ın birkaç yıl önce başka ülkelere göçmen gönderen bir ülke olmasından dolayı yoğun göç deneyimi olmasına rağmen, şu anda göçmenler toplum üyeleri olarak kabul edilmezler. Kıbrıs'ta yaşayan göçmenlerin dil, görünüm ve alışkanlıkları Kıbrıslı Rumlar için nefret söylemlerini ve davranışlarını ifade etmek için bir fırsattır. Rum toplumunda hakim olan milliyetçi tutumlar Yunan kimliğinin üstünlüğünü farklı köken, renk ve kültüre sahip olan "öteki" ile çatışmanın bir konusu olarak öne sürmektedir. Bu olgu, beyaz ırktan olmayan insanların durumunda daha da yoğun görülür.

Çok ilginç bir unsur da bu sorunun sınıfsal boyutudur: Kıbrıslı Rumların göçmenlere karşı tutumu onların sınıf kökenine dayalı olarak çeşitlendirilmektedir. Göçmenlerin geldiği ülkeye bakmaksızın alt sosyal tabakalarından geldiğinde ırkçı tutumlara mağdur kalırken, yüksek sosyal sınıflara ait olan göçmen vatandaşlar tarafından ve bizzat devlet tarafından olumlu bir şekilde karşılanmaktadır.

Tipik bir örnek, işletme faaliyetleri için adada bulunan Rus göçmenlerin durumudur. Söz konusu kişiler Kıbrıslı Rumlar tarafından çok olumlu bir şekilde karşılanmaktadır. Ayrıca Ruslara hizmet etmek amacıyla, Rus dilinin ticaret ve turizm sektöründe giderek daha sık kullanıldığı da tespit edilmektedir. Aynı zamanda, devlet vatandaşlığı açısından, Kıbrıs bankalarında hesabı olan milyoner yabancı mudilerin Kıbrıs'ta kaldıkları süreye bakmaksızın Kıbrıs vatandaşlığı elde edebilmelerini de sağlamaktadır. Ruslardan görünüş ve kültür konusunda çok farklı olmayan Bulgaristan ve Romanya'dan gelen göçmenler ise alt sosyal tabakalardan geldikleri için Kıbrıs'ta kabul edilmezler ve Kıbrıs toplumuna karşı bir tehdit olarak düşünülmektedirler. Tabii ki, beyaz olmayan ırklardan gelen göçmenlerin nefret olguları ve davranışları ile daha yoğun olarak karşı karşıya geldikleri gerçeğini de görmezden gelemeyiz. Bu konunun iki doğası olduğu belirtilir: bunların birincisi sınıf, diğeri de ırktır.

Kıbrıslı Türklerin göçmenlere karşı davranışları ise özel bir durum teşkil etmektedir. Bu da göçmenlerin Kıbrıs'a sömürge şeklinde geldikleri gerçeğine dayanmaktadır. İşgal bölgelerinin sömürgeleştirilmesi 1974'teki Türk işgalinden sonra Ankara'nın siyasi bir kararıyla düzenlenmiştir. Bu nedenle, Kıbrıs'a gelen yerleşimciler Kıbrıslı Türklerin konumuna kıyasla işgal rejimi tarafından daha iyi bir muamele görmektedir. Kıbrıslı Türkler bu sorunu çözmek için kültürel kimliği ayıracak şekilde yeni bir milliyetçilik türü yaratmışlardır. "Kıbrıs Türk" milliyetçiliği Kıbrıslı Türklerin, Türk nüfusunun aksine bir "Batı toplumu" olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, Türkiye'den gelen göçmenler ile aralarındaki farklılıklar ile karşılaştırıldığında, Kıbrıslı Türkler ile Kıbrıslı Rumlar arasındaki benzerliklerin altının çizilmesine de katkıda bulunmuştur.

2.Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılımı bir dönüm noktası olarak alınırsa: konunun kamusal alanda tanıtımı

Avrupa Birliği'ne katılım iki toplum için farklı nedenlerden dolayı tarihi dönüm noktası olmuştur: Kıbrıslı Türkler için işgalin yarattığı izolasyondan çıkmak için bir yol olmuştur, Kıbrıslı Rumlar için de Kıbrıs sorununu çözmek ve onların işgal altındaki memleketlerine dönmek için bir fırsattır. Aynı zamanda, katılım ile oluşturulan baskı, uluslararası toplumun Kıbrıs sorunu ile ilgilenmesi sonucunda 2004 yılı referandumuna yol açmıştır. Oluşan yeniden birleşme olasılığı her iki toplumdaki insanların "öteki" ile yaşama konusunu değerlendirmesini gerektirmiştir. Bu da, doğal olarak sosyal ve siyasal aktörler tarafından büyütülen güvensizlik ve korku duygularını uyandırmıştır. Bunun sonucunda, Kıbrıs toplumunun kesimlerinde aşırı milliyetçiliğin canlanması görülmüştür. Bu da diğer topluma karşı nefret söylemini güçlendirmiştir.

Fakat, Avrupa Birliği'ne katılımın ve referandumun üzerinden geçen on bir yıl sonrası, her iki toplumun beklentilerinin yerine gelmediğini göstermektedir. Yalnız, Avrupa Birliği'ne katılım özellikle yasal düzenlemeler açısından toplumsal olarak dışlanmış grupların hakları konularında anlamlı (pozitif) değişiklikler getirmiştir. Gerçek şu ki, LGBTT bireylerin haklarına ilişkin hususlar çok yakın zamana kadar kamu tartışmasında olmamıştır. Diğer toplumlara (özellikle Batı toplumları) kıyasla, Kıbrıs toplumu bu tür sorunları belirlemek ve çözmek konusunda da başarısızdır. İlk adımlar, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılımı sürecinde atılmıştır. Bunun ardından gelişen entegrasyon ise kamusal alanda bu sorunları gündeme getirmiştir.

LGBT topluluğunu ilgilendiren konular başta olmak üzere, kamuoyu tartışmasında hiç bir zaman yer almamıştır. Bu konular, Kıbrıs'ın her iki toplumunda da tabu teşkil edilmektedir. Fakat, cinsellik ve cinsel eğitim konularının çok gecikmiş olarak alınması nedeniyle bu konularla ilgili sosyal "sessizlik" Kıbrıs Türk toplumunda daha yoğundur.

Kıbrıs Cumhuriyeti Avrupa Birliği'ne katıldıktan sonra, Avrupa yasal çerçevesine göre, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı olan her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak için gerekli adımları atmak zorundadır. Bu yüzden, devlet AB'nin diğer Üye Devletlerine ilişkin olarak, sadece LGBTT bireylerin hakları ile ilgili yasal çerçevesini uyumlaştırmak için değil, aynı zamanda LGBT kişilerin her düzeydeki somut

eşitliğini teşvik etmek zorundadır. Kurumsal çerçevenin dışında, özellikle bu konuda, Kıbrıslı Rumların AB ülkeleri ile temaslarının daha anlayışlı olmalarını sağladığı görülmektedir. Bu duruma LGBT kişilerin son yıllarda organize etmeleri ve taleplerini teşvik konusunda önemli adımlar olarak atmaları da katkıda bulunmuştur.

Göçmenlere karşı nefret söylemi ve davranış sorunları ile ilgili olarak da kamuoyunun gündeminde bir gecikme tespiti yapılırsa, devletin bu sorunu kabul etmesi ve tanımlamasındaki yetersizliği görülmektedir. Fakat, aynı zamanda, kamu söyleminde konunun ortaya çıkmasına ilişkin gerçek sayılar ile ilgili bir boyut daha da oluşmuştur. Nüfus sayımına göre, Kıbrıs'taki göçmen sayısı yaklaşık 180 bine ulaşarak on kat artmıştır (2001-2011). Bu durum, mali krizin ortaya çıkması ile birlikte göçmen grubunu krizin önemli bir nedeni olarak hedef göstermiştir.

Kurumsal çerçevenin Avrupa yasal çerçevesi ile uyumlaştırılması gerektiğinden çoğunluğu pozitif olan büyük değişiklikler de tespit edilmektedir. Ancak, bu çerçevede, yasaların uygulanmasındaki zayıflıklar da belirtilmektedir. Bununla birlikte, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılımından sonra, hem devlet hem de sivil toplum kuruluşları tarafından göçmenlerin topluma entegrasyonu ve ırkçı tutumları ile mücadele etme programlarının uygulandığını da kaydetmek gerekmektedir. Fakat, bu programlar geniş ölçekte uygulanmaz ve bu nedenle sonuçları da belirgin değildir. Ayrıca bu tür görüşler, özellikle Kıbrıs toplumunun elitiyle ilişkilendirilebilir, dolayısıyla halk kitlelerinin tutumları üzerinde bir etki yaratmamaktadırlar.

Son olarak, Kıbrıs Rum toplumunda, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs'taki göçmenlerin sayısının artmasından sorumlu olduğu düşünüldüğü için AB'ye karşı şüphecilik ve reaksiyon gösterilmesini kaydetmek gerekmektedir. Özellikle de, Kıbrıslı Rumlar AB tarafından göç ile ilgili benimsenen politikaların Güney ülkeleri ve özellikle AB ülkelerinden, Kıbrıs'ı AB yolunda bir araç olarak kullanan Asya ve Afrika'dan gelen göç akışlarını yönetmek zorunda kalan Kıbrıs'ı doldurdukları düşünülmektedir. Bu durum Kıbrıs'taki göçmenlere karşı son yıllardaki ekonomik kriz ve artan işsizlik nedeniyle de daha yoğun olarak gözlenen negatif duygularının şiddetlenmesine yol açmaktadır.

3. Kurumsal çerçeve: Yasanın uygulanmasında zayıflık ve yetersiz politikalar

Bu araştırma, Kıbrıs'taki nefret söylemi ve suçlarının üstesinden gelme ile ilgili olarak yasal çerçeve olmasına rağmen, bu çerçevenin yeterince uygulanmadığı sonucuna varmıştır. Bu nedenle, bu çerçevenin hem etkili bir şekilde uygulanmasının hem de mevcut yasal çerçevenin güçlendirilmesinin gereği vurgulanmaktadır. Bireysel sonuçların kısmına geçmeden önce, incelenen yasal çerçevenin sadece Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenliği altındaki bölgelere ilişkin olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Kıbrıs AB'ye katıldıktan sonra "İrkçılık ve yabancı düşmanlığının belirli şekilleri ve ifadeleri ile Mücadele etme" yasasını kabul etmiştir. Bu kanun AB Çerçeve- Kararından

oluşturulmuştur ve nefret söylemi konularını yönetmektedir. AB Çerçeve -Kararının amacı Avrupa Birliği'nin içinde ırkçılık ve yabancı düşmanlığından kaynaklanan suçların ele alınması amacıyla ortak bir ceza hukuku yaklaşımını tanımlamaktadır, bunun yanı sıra aynı davranışın tüm Üye Devletlerde suç teşkil ettiğini vurgulayarak bu suçları işleyen kişilere karşı (gerçek ve tüzel) caydırıcı, orantılı ve etkili yaptırımların öngörülmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu Çerçeve -Karar, ceza hukuku yoluyla ırkçılık ve yabancı düşmanlığının özellikle ciddi şekilleri ile mücadele eye odaklanmaktadır.

Avrupa çerçevesine uyuma rağmen, ulusal hukuk bu tür suçların ele alınmasına ilişkin temel olan yasal çerçevedir. Ulusal hukukta, şiddet ve nefretten açıkça söz edilir, bunun yanı sıra mağdur olarak gruplara ve üyelerine net bir referans da olmaktadır. Kıbrıs, bir eylemi nefret suçu ya da davranış olarak nitelendiren tüm kriterleri (ırk, renk, din, soy, ulusal ya da etnik köken) onaylamıştır. Ayrıca, ulusal mevzuata göre kamu yaygınlaştırılması da suç haline gelmektedir.

Yukarıdakiler dışında, Kıbrıs ayrıca yasal çerçeve ile ilgili araştırmanın bir bölümünde de ayrıntılı olarak açıklanan nefret söylemi, davranışları ve suçları konuları ile ilgili bir dizi Uluslararası Kanun ve Sözleşmeyi kabul etmiştir.

Kıbrıs'ın ilgili Avrupa mevzuatı ve uluslararası anlaşmaları onaylamasına rağmen, özellikle insanların belirli gruplar ile ilgili olarak işledikleri ırkçılık suçunun suç haline gelmesi konusunda hala boşluklar olduğu tespit edilmektedir. Dolayısıyla, devletin nefret söylemi ve suçları olgularını kapsayan daha fazla düzenlemeleri kabul etmesi gerekmektedir. Aynı zamanda, nefret söylemi konuları ile ilgili mevzuatın olmayışı ve Ayrımcılıkla Mücadele Ofisi ve Polisten alınan istatistikler de ulusal hukukun uygulanmadığını göstermektedir.

Mağdurların cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve sakatlık nedeniyle nefret davranışları ve suçlarından korunmasının yasal düzenlemesine duyulan ihtiyaç birincil önem taşımaktadır. Ayrıca, bu tür olayların yetkili makamlar tarafından tanınması da gerekmektedir.

Yasal çerçevede, bu tür olaylar ile mücadele için niyet ve irade olmadan uygulanamaz. Bu amaçla, devletin yasama çerçevesinin amacına hizmet eden yapılar ve mekanizmalar ile ilgili tespit edilen boşlukları doldurması gerekmektedir. Bu eksikliklerin öncelikle kısıtlı kaynaklardan oluşturulduğu görülmektedir.

Kıbrıs'ta meydana gelen büyük bir zayıflığı, saldırı olayları ve nefret suçlarının birbirlerinden ayırt edilmemesidir ve bunun sonucu olarak da ırkçılık boyutuna yeterince ağırlık verilememektedir. Polis vakaları Ceza Kanunu hükümleri olası ihlalleri olarak ele almaktadır. Böylece mevzuatın ırkçılığa karşı özel hükümleri pasif kalır ve mağdurlara gerekli koruma sağlanamaz.

Ayrıca, ırkçı ve yabancı düşmanlığı olaylarının sayısı ile ilgili yayınlanan ve bu konuda toplanan bilgi ve istatistiklerin doğru olmasını sağlayabilecek bir sabıka kaydı sisteminin yokluğu da kaydedilmektedir. Hükümet ve kamu otoritelerinin üyelerinin özellikle medyada nefret söylemi olarak kabul edilebilen açıklama yapmalarını

engelleyen bir yasal düzenlemenin olmayışı da aynı derecede önemlidir. Ayrıca, mevzuatta Medyanın savunmasız gruplara karşı düşmanca bir atmosfer yaratılması ile ilişkin olarak da eksikliği vardır. Son olarak, Kıbrıs'ın 2004 yılında internet üzerinden işlenen suçlarla ilgili sözleşmesini onaylamış olmasına rağmen, bu mevzuat uygulanmamıştır.

Yasal çerçevenin dışında, devlet ve kurumları tarafından uygulanan politikalar da büyük önem taşımaktadır. Bu konuda, adanın bölünmesi ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nden daha farklı politikalar izlemekte olan yasadışı işgal rejiminin varlığı nedeniyle her iki toplum da aynı şekilde değerlendirilemez.

Kıbrıs Cumhuriyeti'ne gelince, kurumsal düzeyde incelenen sosyal gruplarda topluma sorunsuz entegrasyon ve nefret suçları ile mücadele ile ilgili olarak eksikleri olan politikalar tespit edilmektedir. Irkçılık sorununun boyutlarını tanımlamak ve kabul etme konusundaki zayıflık da önemlidir, bu sorun etkin bir yaklaşımı önlemektedir.

Kıbrıs Cumhuriyetinin göçmenlerin Kıbrıs toplumuna entegrasyonu ile ilgili politikaları yetersiz olarak değerlendirilmektedir. Özetle, bunlar kaydedilebilir: gerekli belgeleri elde etmek için prosedürler uzundur, sağlık hizmetlerine erişim zordur, polis ve diğer devlet organlar ise mağduriyetler/ şikayetlerin yapılmasına ayırıcı bir şekilde hareket eder.

Kıbrıslı Türkler konusunda, devlet tarafından Kıbrıs Türk toplumunun 1963 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nden çekilmesinden sonar uygulanan politikalar basmakalıp davranış ve önyargıları büyük ölçüde korumaktadır. Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumların eşit muamele edilmediği birçok durum vardır. Kıbrıslı Türklerin vatandaş olarak hakları sınırlıdır. Böylece iki toplum arasındaki uçurum büyür. Türk dili halka açık yerlerde yeterince kullanılmaz. 2003'ten sonra Kıbrıslı Türklerin kamu sağlık hizmetlerinden ücretsizce faydalanmaları konusu, mali krizin ortaya çıktığı zaman, ırkçı tutumların ortaya çıkmasına da katkıda bulunmuştur. Yasa, siyasi nedenlerden dolayı 2003 yılında değiştirilmiştir, bunun sebebi de çok sayıda Kıbrıslı Türkü ücretsizce kamu hastaneleri ziyaret etmek için serbest bölgelere gelmesidir. Bu durum, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs Cumhuriyetine vergi ödememeleri nedeniyle Kıbrıslı Türklerin kamu hastanelerine erişiminin olmaması gerektiğini düşünen Kıbrıslı Rumların büyük tepkilerine neden olmuştur. Yasa, 2014 yılında ekonomik krizin ortaya çıkması ve kemer sıkma politikalarının uygulanmasıyla birlikte tekrar değiştirilmiştir. Sağlık hizmetlerinde Kıbrıslı Türkleri içermeyen sosyo-ekonomik kriterler empoze edilmiştir.

Kıbrıs sorununun çözülememesi nedeniyle, Kıbrıs Türk toplumundaki ayrı yapılar ve iktidar kurumlarının gelişimi, özellikle 1974'ten sonra, yasadışı bir bağlamdadır ve uluslararası toplum tarafından tanınmamaktadır. Dolayısıyla, yasadışı rejimi tanımayan uluslararası kuruluşlar Kıbrıs'ta uygulanan kurumsal çerçeveyi ve politikaları etkileyemez. Irkçılık, nefret söylemi ve davranış sorunları gündemde düşük bir sıradadır ve herhangi bir gelişme için de geç kalındığı tespit edilmektedir.

Kıbrıs Türk toplumunda, LGTT bireylerin konuları ile ilgili olarak kurumların geliştiği görülmemektedir ya da herhangi bir iyileşme yavaş adımlarla kaydetmektedir. Şimdiye kadar, sosyal baskı yüzünden mağdurların hiç bir yerde resmi şikayetlerinin

kaydedilmemesi nedeniyle de nefret suçları ya da nefret olaylarının ele alınmasının yapılandırılmış bir şekli tespit edilmemektedir. Ordu ve polis tarafından yapılan nefret davranışları ve şiddet olayları gayri resmi olarak bildirilmiştir. Kamu sektöründe istihdam konusunda ayrımcılık da kaydedilmektedir, fakat olayların kaydedilmesi resmi ve kamu olmayan bir çerçevede yer almaktadır.

Göçmenler ile ilgili olarak, bu tarihe kadar işgal rejiminde, uluslararası hukuk kapsamında bu kişilere sağlanan korumaya rağmen, sığınmacılarla ilgili hiçbir mevzuatın bulunmaması ve bu tür uygulamaların incelenmesi için herhangi bir yasal prosedürün olmaması kaydedilmelidir. İltica başvuru süreci ve incelenmesi Kıbrıs'taki (UNHCR) BM'nin mülteciler için Yüksek Komiserliği ofisi tarafından üstlenilmektedir. Bunun da, Kıbrıs Türk toplumunda mültecilerin / sığınmacıların haklarına ilişkin yasal çerçevenin tamamen eksikliğinin konut, eğitim, iş ve sağlık konularında ekonomik, sosyal, kültürel haklarıyla ilgili mevzuatın olmaması gibi ciddi olumsuz sonuçları vardır.

4. Toplumsal ve siyasi kurumlar

Eğitim

Eğitim, her devletin gelecekteki vatandaşlarının şekillendirilmesine belirleyici katkıda bulunması açısından birçok toplumda olduğu gibi en önemli kurumlardan birini teşkil etmektedir. Kıbrıs'taki eğitim sistemi, hem Kıbrısrum, hem de Kıbrıstürk toplumunda milliyet-merkezlidir. Milliyetçi egemen gücün bir getirisi ve iki toplumun zıtlığı üzerine kuruludur.

Milliyet-merkezli eğitim, Kıbrısrum ve Kıbrıstürk toplumları arasında nefret tohumları ekmekte, aynı zamanda milletlerinin daha üstün olduğu fikrini inşa etmektedir. Bu durum farklı kökene sahip kişilere yönelik olumsuz davranışları özendirir. Cinsel "ötekinin" dışlanması teşvik edilmekte ve toplumun temel eksenine din ile aile koyulmaktadır.

Tarih dersinin milliyet-merkezli karakteri, rakip milliyetçiliklerin öğrencilerin bilinçlerinde gelişmesine izin vermektedir. Tarih kitaplarındaki araştırmaların gösterdiğine göre, diğer toplum, genel çerçevede yüzyıllar süren "Türk-Rum" zıtlığıyla düşman olarak nitelendirilmektedir. İki toplumun ortak yaşamına dair barış içerisinde geçen yıllardan neredeyse hiç bahsedilmemekte, böylece öğrenciler negatiflik ve kuşkuyla dolmaktadır.

Kıbrıslı Türk eğitimciler tarafından son yıllarda tarih kitaplarının değiştirilmesi için gösterilen ancak sonuçsuz kalan çabalar mevcut olumsuz durumun değişmesinde olumlu kaydedilmektedir. Dimitris Hristofyas Cumhurbaşkanlığı döneminde Kıbrıs hükümeti tarafından analitik eğitim programının değişmesine yönelik benzeri bir çaba gösterilmiştir. Ancak bu çaba hem sağ partilerin, hem kilisenin, hem de Kıbrıslı Rum öğretmen örgütlerinin yoğun tepkileri sonrası kesintiye uğramıştır.

Din ve dini kurumlar

Din, Kıbrıs'ta önemli bir toplumsal kurumdur. Bu, üyelerinin çoğunun Tanrıya inandıklarını belirttikleri Kıbrısrum toplumunun durumunda daha da geçerlidir. İslamı inançlı bir şekilde takip etmeyen Kıbrıslı Türkler için bu fazla geçerli değildir. Ancak Kıbrıslı Türklerin İslam etrafına inşa edilen kalıplardan etkilendiği görülmektedir.

Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi, adada en uzun süre varolan kurumdur ve ifade ettiği fikir hem siyasi, hem de toplumsal meselelerde büyük ölçüde Kıbrıslı Rumları etkilemektedir. Üst kilise hiyerarşisi tarafından ifade edilen kilise sözü ya doğrudan ya da dolaylı olarak diğer gruplara karşı olumsuzluk ve düşmanlığı körüklemektedir. Lezbiyen-Gay-Biseksüel-Transseksüel (LGBT) kişilere yönelik yaklaşım özellikle olumsuzdur. Hristiyanlığa göre bu kişiler günah işlemektedir.

Kıbrıslı Türklerin din konularıyla ilişkileri, Kıbrıslı Rumların aksine liberaldir. Bununla birlikte, din, kamuoyunun biçimlendirilmesinde daha az bir etkiye sahiptir. İslam, Lezbiyen-Gay-Biseksüel-Transseksüel (LGBT) kişilere yönelik olumsuz ve ayrımcı davranan bir unsurdur. Son yıllarda İslami örgütlerin faaliyetlerinin güçlendiği gözlenmekte, bu da dini muhafazakarlığın gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Dini muhafazakarlık, en eski milliyetçi çerçeveyi tamamlamakta ve neyin kabul edilebilir ve olağan olduğuna dair kendi mührünü basmaktadır. İşgal bölgelerinde, LGBT kişilerin hem yasalarca, hem de toplumca kabulünü engellemeye çalışan dini nitelikli örgütlerin kurulması dikkate şayandır. Bu örgütlerin faaliyetleri sıkça işgal bölgeleri hükümeti tarafından desteklenmektedir.

Kitle İletişim Araçları

Kitle İletişim Araçları, kamuoyunun fikrinin biçimlendirilmesinde belirleyici bir öneme sahiptir. Medya, büyük ölçüde milliyetçi egemen sözlerden etkilenmekte ve fikir kalıplarıyla önyargıların zihinlerde korunup yeniden üretiminde çok ciddi bir rol oynamaktadır.

Kıbrısrum medyası, özellikle göçmenler konusunda farklı yollarla ırkçı sözler sarfetmektedir. Örneğin, bir göçmenin faili olduğu herhangi bir suç eylemi söz konusu olduğunda, failin kökeni sürekli tekrar edilmekte, göçmen suç eylemi kurbanı olduğundaysa buna sıkça sessiz kalınmaktadır. Öte yandan, göçmenlerin hayatlarını kaybettikleri iş ve trafik kazalarında birçok durumda isimleri yazılmamaktadır. Böylece bu kişinin ölümünün toplumu fazla meşgul etmemesi gerektiği izlenimi verilmektedir. Medyadaki ırkçı sözler, ekonomik kriz döneminde yoğunlaşmıştır. Dolaylı olarak çok sık bir biçimde göçmenlerin artan işsizliğin sorumlusu olduğu, Kıbrıslıların aleyhine olacak şekilde sosyal yardım aldıkları argümanı kullanılmaktadır.

Lezbiyen-Gay-Biseksüel-Transseksüel (LGBT) toplumunun örgütlenmesi ve eylemlerinin gelişmesiyle ilgili olarak şunun altını çizmemiz gerekir ki, Kıbrısrum medyası aracılığıyla bu konuda olumsuz söz sarfedilmemiştir. Konunun tartışılması ve bu grup temsilcilerinin programlarda konuşmalarına fırsat tanınmıştır. Diğer taraf-

tan, işgal bölgelerindeki medyanın aynı konudaki rolü, birçok kereler olumsuzdur ve Kıbrıstürk toplumunun muhafazakar genel çerçevesini yansıtmaktadır. Elbette bu tüm Kıbrıstürk toplumu medyası için geçerli değildir. Birçok medya kuruluşu LGBT kişilerle ilgili konularda tartışma gidişatından etkilenmiştir. Bu dinamik ilişki homoseksüelliğin aşamalı olarak yasalaşmasının onaylanması sonrası geleneksel kalıplardan uzak daha ilerici bir çerçevede metinlerin, haber ve analizlerin daha sık ortaya çıkmasına yardım etmiştir.

Siyasi partiler / Organize gruplar

Kıbrıslırum merkez sağ siyasi parti ve örgütlerin sözlü ve davranışsal suçları ile nefret suçlarının esas ifadecileri oldukları saptanmaktadır. Nefret ve şiddet ifade eden örgütlerin büyük çoğunluğunun sağ aşırı sağ ve özellikle faşist ELAM partisinden geldiklerinin altı çizilmektedir. Bu fenomen ayrıca sık bir biçimde ırkçı davranışların sergilendiği, sağ siyasi alana ait organize futbol taraftar kulüpleri tribünlerinde de yoğun bir biçimde gözlenmektedir.

İçerisinden geçtiğimiz dönemde, göçmenlere yönelik ırkçı söylemin ekonomik kriz yüzünden uygun zemin bulduğu gözükmemektedir. Geniş sağ ve aşırı sağ alandan siyasetçilerle siyasi partiler, ekonomik krizin günah keçisi olarak kullandıkları göçmenlere karşı nefret içeren söz ve eylemlerini ileri sürmektedirler. Aynı zamanda sağ ve aşırı sağdan siyasiler iki toplum arasındaki çatışmayı desteklemektedir. Belirli kişi ve grupların, LGBT kişiler karşısındaki tutumu değişmemektedir. Bu, Kıbrıs'ta düzenlenen birinci gurur yürüyüşüne karşı olarak organize edilen yürüyüşte de yoğun bir biçimde ifade edilmiştir. Şunu not etmek gerekir ki, daha önce bahsedilen iki meselede, sağın önemli bölüm ve kişileri daha liberal ve hoşgörülü bir çerçevede hareket etmektedir.

İşgal bölgelerindeki sağ ve aşırı sağ partiler de yukarıdaki konularda benzer hareket etmektedir. LGBT toplumu karşısındaki tutum, nefret ve fanatizmle ödeşleştirilmekte, milliyetçi sözler de iki toplum arasında nefret tohumları ekmektedir. LGBT ile ilgili ceza kanununda değişiklik yasa tasarısının sunulması ve homoseksüelliğin suç olmaktan çıkarılması, kamusal alanda sağ kesimlerce daha yoğun olarak ifade edilen birçok tepkiyle karşılandı. Sağ kesimden siyasiler LGBT kişilerin haklarına karşı olarak çok daha sık konuştu.

Özetlemek gerekirse, Kıbrıs toplumunun derin köklü kalıpları ve önyargılarında tespit edilen muhafazakar karakterinin, mevcut çalışmanın analitik çerçevesinde belirlendiği üzere "ötekini" kabul etmeyi zorlaştırdığı hükmü çıkmaktadır. Araştırılan gruplara karşı sözlü suçlar ve nefret suçlarında kamusal tartışmanın gecikmesi, toplumun ve devletin bu konuları tespit etmede ve mücadeledeki acizliğini kanıtlamaktadır. Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne girişi özellikle yasal çerçevede olumlu değişiklikler getirmiştir. Bununla birlikte bu değişiklikler, Kıbrıs toplumunun gerçekliği ile toplumsal algıda gözlenen iyileşmeye karşın esaslı sonuçlar ortaya çıkmamıştır. Başka bir ciddi sorumluluk da "ötekini" kabul/entegre etme ve ırkçılık ayrımcılığa karşı mücadele politikalarının uygulanmasında geciken devlet hizmet ve

kurumlarında bulunmaktadır. Önemli toplumsal ve siyasi kurumlar, milliyetçi söylemi kullanmakta, bu da ırkçı tutum ve davranışları ileri sürmektedir. Nefret söylem ve ifadeleri sık bir biçimde Kıbrıslıların günlük hayatlarında saptanmaktadır ve çoğu bilinçsiz davranışlardır. Bununla birlikte, nefret suçları, daha düşük derecede tespit edilmekte ve genellikle örgütlü kuruluşlardan gelmektedir.

Lefkoşa, Kıbrıs, 2015

